

ବେହେରାଣୀ (କାବ୍ୟ)

କବି—ଶ୍ରୀ କୃପାମୟ ମହାପାତ୍ର

ବେହେରାଣୀ [କାବ୍ୟ]

କବି-ଶ୍ରୀ କୃପାମୟ ମହାପାତ୍ର
ଗ୍ରାମ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପୋ-ଚନ୍ଦ୍ରମାଳ
କ-ସମ୍ବଲପୁର

ବେହେରାଣୀ (କାବ୍ୟ)

କବି—ଶ୍ରୀ କୃପାମୟ ମହାପାତ୍ର

ଗ୍ରା—ଲସା

ପୋ.—ଚନ୍ଦ୍ରମାଲ

ଜି—ସମ୍ବଲପୁର

ପ୍ରକାଶକ -- ଶ୍ରୀମତୀ ସୁବ୍ରତା ମିଶ୍ର

ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଥାନ— T.H. 2/3, Jyotivihar,

Burla __768019

Sambalpur

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ— ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରା ତା ୨୩/୧୧/୯୭

ମୁଦ୍ରଣ—ରେଜି ଟ୍ରଷ୍ଟିଂ ପ୍ରେସ

ରେଡ଼ାଖୋଲ

ମୂଲ୍ୟ—ମାତ୍ର ଟ. ୨୦/୦୦

ମୋର ସ୍ବର୍ଗୀୟା ପତ୍ନୀ ଏ ପାର୍ବତୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ
 ଏ କାବ୍ୟଟି ଉତ୍ସର୍ଗିତ ।
 — କୃପାମୟ ମହାପାତ୍ର

ଆଦ୍ୟ କଥନ

ଯାହା ଦେଖିଛି, ଦେଖୁଛି, ଶୁଣିଛି, ଶୁଣୁଛି, ନାଶିଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପଦ୍ୟାକାରରେ
ଲେଖି ପକାଇଛି । ଏଥିରେ ଶ୍ରବ ଶ୍ରବାର ଚମତ୍କାରିତା ଅବବୋଧ ପାଠକଙ୍କ
ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ । ସମୟର ସ୍ରୋତରେ ଉଜାଣି ନ ବହି ସେହି ସ୍ରୋତର ତରଙ୍ଗରେ
ଖେଳି ଖେଳି ଯିବା ପାଇଁ ଏହା ମୋର କ୍ଷୀଣ ପ୍ରୟାଶ ମାତ୍ର । ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱ-
ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଙ୍କ ରିଡର ଶ୍ରୀମାନ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ମିଶ୍ର ଓ ତାଙ୍କର ମାଉସୀ ପୁଅ
ଶ୍ରୀମାନ ପ୍ରଣୀତ ଭୂଷଣ ନନ୍ଦ M.A (ଓଡ଼ିଆ)ଙ୍କ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଏହା ଛପାଇବାକୁ
ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଛି । ମୋର ପୁଅ ଚନ୍ଦ୍ର କଣୋର ମହାପାତ୍ର ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟା-
ଳୟର ଅଙ୍କ ରିଡର ଏବଂ ରଜନୀତ ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟାପିକା ପୁଅ ବଧୂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାପାତ୍ର
(ମିଶ୍ର) ଜର ଏକାନ୍ତ ସାମାଜିକ ବାସନା ଏହାକୁ ଆଲୋକକୁ ଆଣିବାକୁ ସକ୍ଷମ
ହୋଇଛି ।

ଇତି

କୃପାମୟ ମହାପାତ୍ର

ନି: ଲସା

ପ୍ରୋ:ଅ. ଚନ୍ଦନମାଲ

ପ୍ର. କୋଡ଼ଶ୍ରୀ

କ. ସମ୍ବଲପୁର

ତା ୭ । ୨ । ୧୯୨୨

ବସନ୍ତ ପ୍ରଥମୀ

ଅଭିମତ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସର୍ବବିଦ୍ୟ କାବ୍ୟ ରଚନା ଆଧୁନିକ କାଳରେ ବିରଳ କହିଲେ ତଳେ । ଗୀତି କବିତା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିବାରୁ ଶୂଦ୍ରାବସ୍ତବ । ସ୍ଵାଧୀନ-ରାଜ୍ୟ-ଚିନ୍ତାମଣି ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପରେ କଥା ବସ୍ତୁ ଓ ଚରିତ୍ର ସମ୍ବଳିତ କାବ୍ୟ ରଚନାର ଶକ୍ତି ବିଶେଷ ଅନୁସୂଚି ହୋଇ ନଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ମାୟାଧର ମାନସିଂହଙ୍କ ଜେମା, ସାଧବ ଝିଅ, କମଳାଦେବୀ କାବ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାଧାରଣ ନର ନାରୀଙ୍କୁ କାବ୍ୟ ବିଷୟୀଭୂତ କରିବାର ପ୍ରୟାସ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।

‘ବେହେରାଣୀ’ କାବ୍ୟ-ପ୍ରଣେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୁପ୍ତାମୟ ମହାପାତ୍ର କବି ଯଶଃ ପ୍ରାପ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ସାମୟିକ କବିତା ରଚନା କରି ସେ ଆନନ୍ଦ ପା’ନ୍ତି । ଜୀବନର ବିଚିତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁଭୂତିରେ ତାଙ୍କର କାବ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ । ସାତ ସର୍ଗ ବିଶିଷ୍ଟ ଏହି କାବ୍ୟରେ ବାମଣୀର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ସେ ତାଙ୍କର ନର ନାରୀ ମାନଙ୍କର ଲଳା ଖେଳା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଜନତାର ଜୀବନର ଆଲୋକ-ଅନ୍ତର ସୁଖ ଦୁଃଖ, ଆଶା ନିରାଶାର କଥା ସେ ଏହି କାବ୍ୟରେ ହୃଦୟ ପୁଣି ଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ-ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣରେ ତାଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିର ପ୍ରମାଣ ଅନେକ ଛନ୍ଦରେ ମିଳେ । ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଜାନପଦୀ ଭାଷାର ପୌରୁଷାର୍ଯ୍ୟ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ଫୁଟାଇବାରେ ସେ ଅସାଧାରଣ ନୈପୁଣ୍ୟର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କବି ମାନେ ତାଙ୍କ ଭାଷାଶକ୍ତି ଅନୁସରଣ କଲେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶାବ୍ଦିକ ସମୃଦ୍ଧି ଘଟନ୍ତା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଧର୍ମ, ମାତ, ସମାଜ ଜୀବନ, ପୁରାଣ, ଇତିହାସ, ପ୍ରକୃତି, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵ ଆଦି ସକଳ ବିଷୟରେ କବିଙ୍କର ଗଭୀର ପ୍ରବେଶ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ! ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣରେ ସେ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଖ୍ୟାପନ ପ୍ରତି ଉନ୍ମୁଖ ।

ବାକ୍-ପ୍ରଲବ୍ଧ ତାଙ୍କ ରଚନାର ଏକ ଦୋଷ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

କାବ୍ୟର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭାଷା ଓ ଭାବର ଏପରି ମଞ୍ଜୁଳ ପ୍ରକାଶ ଘଟିଛି ଯେ ବାରମ୍ବାର ପାଠ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଛଳ ବିଧାନରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର କୃତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ-ପ୍ରେମୀମାନେ ଏ କାବ୍ୟର ଆଦର କରିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ।

ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ

ଜ୍ୟୋତି ବିହାର

ତା ୧୯୩୩୯୭

—ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଜେନା

ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ

ବେହେରାଣୀ ୧ମ ପଦ

ଦେଖିଥିବ ତୁମେ ବିମ୍ବାର ଘର
ଗ୍ରାମ ଉପକଣ୍ଠେ ପୂରୁବ ଦିଗେ
ତେନ୍ତୁଳି ତମ୍ବିରି ଗଲିସା ବର
ପୁଷ୍ପ ମହାରୁଦ୍ର ତା ଚାରିଦିଗେ । ୧୧

ଘରବୋଲି ଦୁଇ ବଖରା ଅଛି
ମାଟି ଅବସ୍ତବେ ଉଠିଛି କାନ୍ଥ
କରଡ଼ା ଚନଖା ପାଟି ରେଙ୍ଗାଳ
ଛଣ ଛୁଆଁ ଅଛି, ବାଉଁଶ ବେତ । ୧୨

ଘର ତଳ ପାଖେ ଗୁରୁର ବାଡ଼
ସାନ ପୋଇ ଲତା ହୋଇଛି ଛଦ
ତଉଣି କଷଣ କରେ ଲଘବ
ନ ଦିଏ କାହାକୁ ହେବାକୁ ଧଉ । ୧୩

ଘର ଭିତରକୁ ଯିବାର ବେଳେ
ସମକେଶୀ ହୋଇ ଯିବାକୁ ହେବ
ନ ହେଲେ ବାଜିବ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଟି
ଶୋଇବ ପିଣ୍ଡାରେ ସ୍ତମ୍ଭର ଶିବ । ୧୪

ପିଣ୍ଡାରୁ ନିଜଠରୀ ଆଣୁଏ ଖାଲ
ସମ ଥିବ ବୋଲି ରଖିଲେ ପାଦ
ଦାଣ୍ଡିଶାଳେ ଯାକ ହେବ ହାଜର
ଅଭ୍ୟାସ ନଥିଲେ ଆଗେ ପ୍ରମାଦ । ୧୫

ଆଡ଼ରୁଆରେ ରହୁଛି ଡେକି
ସାଇଯାକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମାସ
ପୁରୁଷତ ତାର ନ ଥାଏ ମୋଟେ
କାମେ ରତଥାଏ ଦିବସ ରାତି । ୧୬

ଭଣ୍ଡା ଗ୍ରାମ୍ୟା ଅବା ବୋହୁ ନଶାଦ
ହେଲେ ଧାନ କୁଟା ହୁଏ ଆରମେ
ଶାକୁଳା ଲୁଟି ଏକାକୀ ପକ୍ଷେ
ଚଳାଇବା ବାଧା, ବିନା ବିରାମେ । ୧୭

ଶୁଦ୍ଧବା ଅଙ୍ଗବ ଗଞ୍ଜଣା ଅଟେ
 ଧାନ କୁଟିବାଟା ତା ଚତୁର୍ ଦୁଃଖ
 ଆୟୁଷ୍ଟି ଯାଉଣୁ ମୂଳକ ହସା
 ପାଣି ବୋହିବାଟା ସବୁଠୁ ପୁଣ । ୮୮
 ସାତ ପାଞ୍ଚ ମିଳ ମୁଣ୍ଡେ କାଶରେ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କଳସରେ କଲେ ଗମନ
 ଦେଖୁଥିବ ତାଙ୍କ ଗୁଲିବା ଭଙ୍ଗୀ
 ଦେଖୁଥିବ ଖେଳା ଡୋଳା ନୟନ । ୮୯
 ଏହିସବୁ ଗ୍ରାମ ସୀମନ୍ତନର
 ବ୍ୟାପାରମର ଫଳ ଦିଏ ପରୋକ୍ଷେ
 ଜଂଘ ବାହୁ କଟି ସବଳ ରଖେ
 ଶୋଭା ଆଣି ଦିଏ ଯିବଳୀ ବନ୍ଧେ । ୯୦
 ବିମ୍ବାଦର ପାଖେ ପାଞ୍ଚଟା ଘର
 କାର ପାଞ୍ଚଟିଆ କାର ଛଅଟି
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କଷାଦାତେ ଜର୍ଜର
 ଛୁଲ ବସ୍ତ୍ର ମାତ ଆବରେ କଟି । ୯୧
 ନାନାଗୁଳ୍ମ ଲତା ବେଣ୍ଟିତ ଟାପୁ
 ଶତ ଗୁରୁ ଯହିଁ ପୁଷ୍ପ ସମ୍ପଦ
 ବିଚରଣ କରି ଅତର ପରି
 ପୂର୍ବ ଥାନ୍ତି ସଦା ପ୍ରକୃତି ପଦ । ୯୨
 ଲହ ମଞ୍ଜି ପୁଟେ ବରଷାଗମେ
 ଶରତେ ସୁମଳ ଅପରାଜିତା
 ହେମନ୍ତରେ ଶତବର୍ଗ କୁସୁମ
 ବସନ୍ତେ ରଙ୍ଗିଣୀ ହୁଏ ପୁଷ୍ପିତା । ୯୩
 ଖରାଦିନେ କେଳି କଦମ୍ବ ବାସେ
 ସୁରଭିତ ହୁଏ ବିମ୍ବାର ଟାପୁ
 କୁରେଇ ଧାତକୀ ପୁଟଇ ଯେବେ
 ମଧୁପକୁ ଦିଏ ଖୁଆଇ ଆୟୁ । ୯୪
 ବାଇଡ଼ଙ୍କ ପସାରୁଣୀ ଚିହ୍ନିତ
 ଅଉଷଧ ଲହେ ଟାପୁ ଜଡ଼ିତ
 ଚିରେ ମାଗେ ଅପ୍ରାମାର୍ଗରେ ଭର୍ତ୍ତି
 ବଜ୍ରମୁଳୀ ଗୁକୁଣ୍ଡାରେ ପୀଡ଼ିତ । ୯୫

ଗୁପ୍ତ ନାଗେଶ୍ବର ପୁଟଇ ଯେବେ
 ଲୁପ୍ତ କରେ ଅନ୍ୟ ଫୁଲର ମୂଲ୍ୟ
 ବଣ ଭୁଲସୀର ଗୋଟିଏ ପାଖ
 ଅନ୍ୟ ପାଖେ କୁଇଲିଖା ଜଙ୍ଗଲ ୧୧୭।
 ଆମ୍ଭ ବଉଳର ଶୋଭା ସୁବାଦସ
 ସୁରଭିତ ଯାର ଘର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ
 ରଜତ ଧବଳ ନିମ୍ନ କୁସୁମେ
 ବସନ୍ତର ହୁଏ ଅବତରଣ ୧୧୮।
 ସଜନା ଗଛର ଫୁଲ ଶୁକଳ
 ହୁଏଁ ଭାବେ ନତ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା
 ଯାହା ଘରେ ଥାଉ, ସେ ଗଛ ଶାଗ
 ତଥା ପାଇଁକ ସଭୁଙ୍କ ସଖା ୧୧୯।
 ଉଗ୍ର ମଧୁଗନ୍ଧ ବିଭୀତକର
 ଆହୁର ସମୀର ବିତରେ ବାସ
 ଟାପୁ ସାରା ଯେବେ ଚନ୍ଦ୍ରଟି ଯାଏ
 ବାଧା ପାଏ କିଛି ଶ୍ବାସ ପ୍ରଶ୍ବାସ ୧୨୦।
 ବେଳ ଗଛ ଲାଗି ପ୍ରକାଶ୍ଟ ଖାଲ
 ଗିଳିଦୁଣ୍ଡି ତାହା ଅଛି ଆବୋର
 ମଞ୍ଜୁଆତି ଗଛେ ଗୁଞ୍ଜର ଲତା
 ଆଦର କରନ୍ତି କନକ ଗୋଷ୍ଠ ୧୨୧।
 ନଗର ସଙ୍ଗତ ବସଇ ଆସି
 ନୁଆ ଭୁଆସୁଣୀ ପାଇଟି ସାରି
 ସାତଗାତି ଖେଳେ ମାତେ ନନ୍ଦ
 ଭୁଆସୁଣୀ ନିବେ ହେଉଛି ଘାରି ୧୨୨।
 ଗିଲ ମଞ୍ଜିଭର ସାତଗାତିଟା
 ଆଦର ରଖି କହେ ବାହୁର ଆଗେ
 କଷଣ୍ଡ ମୁରଇ ଚତୁର ନନ୍ଦ
 ଭାଉଜର ନଥ ହଲେ ସୁଆଗେ ୧୨୩।
 ଓଡ଼ିଶା ତଳରୁ ଆନତ ମୁଖୀ
 କିଛି ତ ପୁଟାଇ ନେସ ଉତ୍ପଳ
 ମଞ୍ଜୁଆତି ରଙ୍ଗା ପାପୁଲ ଶୁଲି
 ବାହେ ଅତ୍ୟାଧିକ ଲଜ୍ଜା ପ୍ରବଳ ୧୨୪।

କରତଳ କର ପୃଷ୍ଠର ଶୋଭା
 ବଡ଼ାଏ ନଶନ୍ଦ ନୂଆ ବୋହୂର
 ଘର କୁହାଖଳେ ବେଞ୍ଚାଡ଼ ବାଟି
 ଛାଟି କରଇତା ଚପେ ସୁନ୍ଦର । ୧୭୪
 ଗୁଞ୍ଜ ମଞ୍ଜି ଗୌଡ଼ା ସୁତାରେ ଗୁଞ୍ଜି
 ଗୁଞ୍ଜକାଠି କର ବୋହୂ ଶୋଷାରେ
 ନାହିଁ କରୁଥାଇ ଜବର ଦଣ୍ଡି
 ଗୁଞ୍ଜିଦିଏ କେଡ଼େ ସୁଆର ଭାରେ । ୧୭୫
 ଡେଙ୍କି ପରେ ବସି ବୋହୂ ନଶନ୍ଦ
 ମୁଣ୍ଡ କୁର ଦେଇ ପକାଏ ବେଣୀ
 ବେଣୀ ନୁହେଁ ତାହା ଦୁଇଟା ଶିଂଘ
 କୁକୁଟୀ ମୁଣ୍ଡିର କେଶକୁ ଜାଣି । ୧୭୬
 ନଡ଼ିଆ କାଞ୍ଜରେ ତେଲ ହଳଦୀ
 ଗରାଧର ଯାଏ ନଞ୍ଜକୁ ବଧୂ
 ଦର ଭୂଆସୁଣୀ ନ'ର ସଙ୍ଗତେ
 ଥୁପୁଥାଏ ଭୂଣ୍ଡ ଗୁଣାର ମଧୁ । ୧୭୭
 ଗାଧବା ସମୟେ ଛୁଆଡ଼େ ପାଣି
 ନଶନ୍ଦ ବୋହୂର ସୁଠାମ ଅଙ୍ଗେ
 ନିଛାଟିଆ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା ଉପେକ୍ଷି
 ବଧୂ ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ି ଯାଏ ତା ସଙ୍ଗେ । ୧୭୮
 ଆସିବା ସମୟେ ଲଜ୍ଜା ଓ ଭୟ
 ଦୁହିଁକୁ ସଙ୍ଗତେ ଅଛଇ ଆଣି
 ସୁବଧା ପାଇଲେ ଦୁହିଁଙ୍କି ଫିଙ୍ଗେ
 ପ୍ରଦୀପବୋଛାସ ବହେ ଉଜାଣି । ୧୭୯
 ଦୁହେଁ ନନ୍ଦର ଅଞ୍ଜଳ ଧରି
 ଜଗଳ କର୍ପିଲେ ପଶାନ୍ତ କାନି
 ଚଙ୍ଗୁଡ଼ି ସଙ୍ଗତେ ଜଲେଇ ଆସେ
 ବୋହୂ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ବିସ୍ରା ଧନ । ୧୮୦
 ମାନ୍ୟରେ ଦିଅର ଗ୍ରାମର ପିଲେ
 କେବେ ବା ଗୋପନେ ପ୍ରବେଶି ତହିଁ
 ବୁଡ଼ି ଟାଣିଦେଲେ ଗୋଡ଼ ବଧୂର
 ଅବସ୍ଥା ତାହାର ନୁହଇ କହି । ୧୮୧

ସୁଧାର ଆଧାର ପଦୋଧର ତ
 ଶୀରେ ତାର ଶିଶୁ ହୁଅଇ ପୁଷ୍ପ
 ପ୍ରକୃତ କୃତକୁ କହିବା ଧନ୍ୟ
 ଶୋଭା ସୁଧା ଦେଇ ହୋଇଛି ତୁଷ୍ଟ । ୧୦୧
 ଏପରି ମନୋଜ୍ଞ ଅମୃତ କୁନ୍ଦେ
 ଅଶ୍ରୁନିତା ରଖି ଦେଇଛି ନର
 ଗୁପ୍ତେ ଯତନେ ରଖେ ରମଣୀ
 ଏହା ପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦନ ହାର । ୧୦୨
 ଛକା ଲେଳ ଶୈଳେ ଖୁବ୍‌ବେଳଟା
 ପା'ନ୍ତି ଅଶା ବେଳ ହେବାର ଯାଏ
 ତାହାପରେ ବଧୂ ଲାଗେ ତା କାମେ
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଶେଷେ ସେ ଯାଇ ଶୋଏ । ୧୦୩
 ଆଗେ ଉଠି ପଛେ ଶୋଇବା ଥିଲା
 ମୂଳ ଉତ୍ତର ସେ ଯୁଗ ବଧୂର
 ରକ୍ତ ଖୁଆଇଣ ଖାଏ ସେ ଶେଷେ
 ଅପରାଧ ଘୋର ଏହୁ ବାହାର । ୧୦୪
 ରକ୍ତାଘରେ ଥିଲେ ପିନ୍ଧେ ଅଙ୍ଗୁଳି
 ବନା ଲୁଗା ପିନ୍ଧେ ଅଭିଯାଗିନୀ
 ନିକାଞ୍ଚନେ ଯାଏ ପତି ମନ୍ଦିରେ
 କେହିନ ଉଠୁଣୁ ଫେରଇ ଏକା । ୧୦୫
 ଚନ୍ଦ୍ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପିତା ପିତା ପାତା
 ରକ୍ତର ଅଞ୍ଜନ ବାସନ ମାଜେ
 ଗାଧୁ ଆସି ଆଗେ ଅନ୍ଧାନ ଦେଇ
 ବଧୂ ହୋଇ ତାର ହୃଦୟ ସାଜେ । ୧୦୬

(୧) ପା'ନ୍ତି—(ପାଣି + ବ୍ୟବହାର ଅର୍ଥରେ ତ) ପାଣିତର, ଅପଭ୍ରଂଶ =
 ପାଣି ଯୋଗାଇବା ଶୁକ୍ଳଗଣୀ ପାଣ୍ଡବେଳା = ପା'ନ୍ତି ଆସିବା ସମୟ
 ପାନ୍ତି ଅଶା ବେଳ—ପାଣି ଦେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସମୟରେ ନାଶ୍ନୀ ଘରକୁ ଘର
 ପାଣି ଦେଇଯାଏ ।

(୨) ଅଙ୍ଗୁଳି—ଧଳା ଭଲଆ ବୁଣା ଲୁଗା, ତାକୁ ପିନ୍ଧି ବଧୂ ରକ୍ତା ଘରେ
 ରକ୍ତା ବଡ଼ା କରେ ।

(୩) ବନା ଲୁଗା—ସନ୍ଧିରେ ସ୍ୱାମୀ ପାଖକୁ ଯିବା ବେଳେ ରଜନି ଶାଢ଼ୀ
 ପିନ୍ଧି ଯାଏ, ଅଙ୍ଗୁଳି ପିନ୍ଧି ସ୍ୱାମୀ ପାଖକୁ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ଚଉଦ ପନ୍ଦର ବସୁଧ ତାର
 ତଥାପି ସେ ବଧୂ, ମୁହଁଇ ଝିଅ
 ରଜନଶାଳାର ଦାୟିତ୍ବେ ଚନ୍ଦ୍ରେ
 ଶାଶୁର ଗଞ୍ଜଣା ସହେ ତା ଦେହ । ୧୭୭।
 ଏଟାପୁରେ ଥିଲେ ଗ୍ରାମଟା ଦିଶେ
 ପିଣ୍ଡି ମକୁ ବସ୍ତି, ଦକ୍ଷିଣେ କ୍ଷେତ
 ଶରବରେ କାଶତଣ୍ଡି, ହେମନ୍ତେ
 ଲହଡ଼ି ଘାଟଇ ପାଶଲ ଧାନେ । ୧୭୮।
 କୌଷ୍ଠ ପୁଞ୍ଜ ଉତ୍ତୁଆନ୍ତ ଆକାଶେ
 ଶୁଭ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରାତପ ଶୋଭା ପ୍ରକାଶି
 ତରଙ୍ଗିତ ଶସ୍ୟ ସେ ଗୁଲ ଖେଳେ
 ଗୁଲ ବଗି କାନ୍ତ ଉଠେ ଉତ୍ସାହି । ୧୭୯।
 ଲଟା ବଗ୍ଗ ଧାନ ରୁଆ ସମୟେ
 ଚୂଷି ଝିଅଙ୍କର ଗୀତ ଲହରୀ
 ଭାସି ଆସି ପଶିଯାଏ ଶ୍ରବଣେ
 ମନ ପ୍ରାଣ ହୃଦ ବସ୍ତ୍ରର କର । ୧୮୦।
 ଦୂର ଚନ୍ଦ୍ରବାକ୍ସ ଆସେ ସେ ଗୀତ
 ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଲୀଳା ଭୂମି ସେ
 ନାନା ଭାବୋକ୍ତାସେ ସେ ଗୀତ ଭର୍ତ୍ତି
 କବି ଭାବ ସଙ୍ଗେ ସେ ଗୀତ ମିଶେ । ୧୮୧।
 କବି ଶୁଣେ ତାହା ସରଣୀ ପଥେ
 ଆସି ଭାସି ଯାଏ ପୁଣି ଦିଗନ୍ତେ
 କବି ବିନୁ ଅନ୍ୟ ନୁହେଁ କେ ମୁରୁଧ
 ବିହରେ କବିସେ ଗୀତ ସଙ୍ଗତେ । ୧୮୨।
 ଗେଣ୍ଡା କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କ ବଂଶ ନିପାତ
 କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ଚୂଷୀ ପୁଣିତା
 ଯୋଡ଼ି ଗେଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ଥାନ୍ତି ଅଶ୍ଳିରେ
 କଙ୍କଡ଼ାର ଗଣ୍ଡି ଲୁଗା କାନିତା । ୧୮୩।
 ବାହୁ ମୂଳ ଯାଏ କଙ୍କଡ଼ା ଲତେ
 ଦେଖି କ୍ଷେତ ହିଡ଼ ଦେଇ ପଶାଇ
 ଅଶ୍ଳିର ମଇଁଙ୍କୁ ଧରନ୍ତି ଆଣି
 ବସୋରୁହ କର୍ଦ୍ଦମାନ୍ତେ ରସାଇ । ୧୮୪।

ହୁଡ଼େ ଚାଲୁଥିବେ ଗୀତ ଲହରୀ
 ଖେଳ ଯାଉଥିବ ଭାବୁବ୍ୟ ମାଲେ
 ଧାନ ଢେଉ ମାରି ପହଁରୁ ଥିବେ
 ଚାଷୀ ଦେଖୁଥିବ ଥାଇ ତା ବିଲେ । |୪୪|

ବେଦବରଣୀ ଆସୁଥିବ ତା ମଧ୍ୟେ
 ବାରି ହେଉଥିବ ତା ତରୁ ଶୋଭା
 ନୁହେଁ ସେ ଯୁବକ ନୁହେଁ ସେ ବୃଦ୍ଧା
 ମଧ୍ୟ ବୟସୀର ବଗାର କବା । |୪୫|

ବିମ୍ବାବାସ ଗ୍ରାମେ ଏପରି ଦୃଶ୍ୟ
 କରଇ ପ୍ରକୃତ ପରିବେଷଣ
 ମନୋଜ୍ଞ ସମ୍ଭାରେ ଗ୍ରାମଟା ସାଜି
 ହୋଇଥାଏ ସଦା ମନ ମୋହନ । |୪୬|

ବଟ ତରୁ ମୂଳେ ଗ୍ରାମରହିଁ
 ଯେତେ ଯେତେ ହୋଇଥାନ୍ତି ତରୁଡ଼ା
 ଖରବେଳେ ଗୋଠ ବସାଇ ଦେଉଁ
 ରୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଯାନ୍ତି ସାଇର ଛୁଆ । |୪୭|

ଜାତି ପରୁରବା ଅନାବଶ୍ୟକ
 ଯେ ଯେଉଁ ଜାତିର ଥିଲେ ସେ ଥାଉ
 କୁଣ୍ଡି କାଷ୍ଠ ଖେଳା ସାମଗ୍ରୀ ଧରି
 ପ୍ରବେଶି ଖେଳାନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଭେଉଁ । |୪୮|

ଛନ୍ଦ ଖଣ୍ଡି ବାସ ଅଙ୍ଗ ଡାକ୍ତରୀ
 କଟି ମମ୍ପିସ୍ଥଳ ଥାଏ ଆବୋରି
 ବସଧରୁ ଛତି କଡ଼ ଆକାର
 ଲୁଗାହୁଏ ତାହା ଗାମୁଛା ଚିରି । |୪୯|

ଧୂଳି ଘର ରଚି ଖେଳନ୍ତି ତହିଁ
 ସୁବୁ ରୁଛ ମୁଛ ଜନିଷ ଧରି
 କଣା ବିକା ହୁଏ କେତେ କେତେ ବା
 ଚଳା ହୁଏ ତହିଁ ଧାର ଉଧାରି । |୫୦|

ଯୋଡ଼ି ଗେଣ୍ଡା— ଯୋଡ଼ ଖାଇଥିବା ଗେଣ୍ଡା ।

ବଗାର— ଅଫଳନ୍ତ ମଝିଷି ।

ପିତା ମାତା ଭାଇ କୁଟୁମ୍ବ ମଧ୍ୟେ
ଯାହା ଯାହା ହୋଇଥାଏ ଦଟଣ-
ଏ ଧୂଳି ଦରରେ ପ୍ରବେଶି ତାହା
କରିଥାଏ ତାହା ଅନୁକରଣ । ୭୧
ହଇରେ, ଆମର ଲାଏ ଶବଦ
ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ଅତି ମଧୁର
ଭୋକ ଶେଷ ମାନେ ଏ ଧୂଳି ଖେଳ
ଭରଜର ବଣା ବାଜେ ସୁସ୍ବରେ । ୭୨
କେତେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି ଛାଇଲେ ଲଇ-
ହୁମ ନୁନ ନୁନ ଖେଳନ୍ତି ଥୋକେ
ଧୂଳି ହିଡ଼ କରି ମୁହଁ ଲୁଚାଇ
ଖୋଜିବାକୁ କହେ ସଙ୍ଗି ମାକୁ କେ । ୭୩
ଚରୁହା ସଙ୍ଗେ ପାଠ୍ୟା ଝିଅ
ବିଦ୍ୟାଳୟେ ହୁଏ ଯାର ଗମନ
ସନ୍ଦାଳ ନ ପାରି କି ଅନୁରାଗେ
ଯୋଗ ଦେଇ ଖେଳେ ହୁଅନ୍ତି ମଙ୍ଗ । ୭୪
ପିଲା ଚରୁହାଏ ରଚନ୍ତି ଆଉଁଡ଼ା
ବଟା ଖେଳ ହୁଏ ବିଭିନ୍ନ ଜାତି
ଗୁଡ଼ୁଛୁର ଖେଳେ କେତେକ ପିଲା
କେତେକ ବାଟିରେ ଟପା ମାରନ୍ତି । ୭୫
ବଟ ଚରୁ ଶାଖେ କେହିବା ବସି
ସୁମଧୁରେ ବଂଶୀ ବଜାଉ ଥାଏ
ଶାଖା ଅଣ୍ଟା କରି କେହି ଆସେହି
ଦୋହଲଇ ଶାଖା ପାଦ ଖେଳାଏ । ୭୬
କେହିବା ବାଟୁଳ ଗୁଲେ-ସେ କଣି
ଝିପି ବନ୍ଧନେ ଦିଏ ଖସାଇ
କେହି ଅଠାକାଠି ଗେବ ପତରେ
ଚମ୍ପା ଲୁଗିବାକୁ ଲୁଚି ଦେଖଇ । ୭୭
ହରଡ଼, ମଇନା, ଚମ୍ପା, ବସନ୍ତ
ବହନମେ ଭରା ସେ ମହୁରୁହ
ବଟ ଫଳ ଖାଇ ଖେଳନ୍ତି ଶାଖେ
ଭୁଲି ଯାଉଥାନ୍ତି ଦୁଃଖ ଦୁରୁହ । ୭୮

କେଉଁ ପକ୍ଷୀ ପେଟ ପୁରାଇ ଖାଇ
 ସୁମଧୁରେ ଗୀତ ଲହରୀ ତୋଳେ
 କାର ବା ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ପାଠକ
 ବସେ ଲଗା ଲଗି ପ୍ରେମର ଶ୍ରେଣେ । ୧୯।
 ପିକ କୁହୁରଇ ହେଲେ ଚଇତ
 ଡାକଯାଏ ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ମୁଁ ତଷା ପୁଅ
 ଆଉ ଫଳଭୋଜୀ ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀ
 ଆଶ୍ରୀ ଆନ୍ତ୍ର ସେହି ବଟ ଭୂରୁହ । ୨୦।
 ପକ୍ଷୀମୁଖ ତୋଳି ବର୍ଣ୍ଣ ଆ ପାଗ
 ଯୁକ୍ତେ ରତ ଆନ୍ତ୍ର ଭୂରୁହ ଡାଳେ
 ବଜ୍ରପୀ ସଜ୍ଜର ଆସଇ ଧାଇଁ
 ପ୍ରେମିକାକୁ ପ୍ରେମ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଡାଳେ । ୨୧।
 ଏହି ସବୁ ଗଲ୍ଲ ଦିନର କଥା
 ଖରବେଲେ ଯିଏ ସେଠାକୁ ଯାଏ
 ଶୋଇ ଶେମସ୍ତନେ ଗାଈ ବାହୁଣୀ
 ଦେଖେ ମନ ମଧ୍ୟେ କି ଭାବ ବହେ । ୨୨।
 ଓଡ଼ଳ ଧରି ସେ ଖେଳଇ ଖେଳ
 କେତେ ଗୀତ ଆସିଯାଏ ତା ମୁହେଁ
 ମଧୁ ବାବୁଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣବୋଧର
 ବାହାରଇ ତୁଣ୍ଡ ଆପଣା ଗୁଣ । ୨୩।
 ତା ସଙ୍ଗେ ଖେଳନ୍ତୁ ଅନେକ ପିଲା
 ଦୁହନ୍ତ ଚରୁଡ଼ା ତା ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ
 ବୁଧୁ ଖଡ଼ା ରାଗ ଲଳ ପନକା
 ଏକ ଆତ୍ମା ସର୍ବ ଅଭେଦ ପ୍ରୀତି । ୨୪।
 ବରଷା ଦିନରେ ବରଷେ ବାରି
 ଏ ଦେଇ ଭିତ୍ତିରେ ମାଳର ପାଣି
 କାଗଜର ଡ଼ଙ୍ଗା ଭସାଇ ଦେଇ
 ତା ପିଛେ ଦଉଡ଼ି ଆଣନ୍ତୁ ଟାଣି । ୨୫।
 ଖରଳ କାଠରେ କରି ଭଉଁର
 ଅବା କେହି ବେଲ ଭଉଁର ଧରି
 ଦଉଡ଼ି ଗୁରୁ ହିଁ ଗୁଡ଼ିଲେ ତାକୁ
 ଘୂରେ ମଘା ବୁଲି ଗର୍ଜନ କରି । ୨୬।

ଉମିର ଧଳରେ ଭିତରେ ଗ୍ରେଟ
 ଡେଣା ଲଗା ପୋକ ଥାଆନ୍ତି ଭାରି
 ନଈ ପହଁରିବା ଆଗେ ସରବେ
 ଗୋଟା ଖାଉଥାନ୍ତି କି ମହା ମୁହିଁ । ୧୭୭
 କଷି କପ୍ପାଁ ଛେଚି ମିଶାଇ ଲୁଣ
 ଖାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି କି ମହାଦରେ
 କଠଲଇ ଯାଏ ରଦନ ପଂକ୍ତି
 ବଦନ ସଦନେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରେ । ୧୭୮
 ଖେଳନ୍ତି ସକଳେ ଏ ତରୁ ତଳେ
 ମାଆ ଡାକୁଥାନ୍ତି ବାବୁରେ ବୋଲି
 ସେ ଅମୃତ ଶ୍ରୀ ଶୀତଳେ ପ୍ରାଣ
 ପାରିବେ କିଏ ବା ଜୀବନେ ଭୁଲି । ୧୭୯
 ଅନ୍ଧାର ସ୍ଫୁଟି ଚାରିଶ ଶୁଭ
 ତଥୁ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଖେଳେ ନିରତେ
 ଦେଖଇ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମେ ନର
 ଭାସି ଯାଉଅଛି ସମୟ ସ୍ରୋତେ । ୧୮୦
 ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ଦୁରାଗରେ ପଡ଼ିବ
 ଅନ୍ଧାରକୁ ଦେଖେ ଗୋରବମୟ
 ଅଧନା କାଳର ମଧୁର ଗୀତ
 ମୁକ୍ତି ନା ତାରେ ଦିଏ ବିବାୟ । ୧୮୧
 ଗୁଡ଼ି ବର୍ଗା ହେଲେ ଗୋ ଗୋଷ୍ଠ ଉଠେ
 ଫୁଲ ଉଠିଥାଏ ଗାଈର ପତ୍ନୀ
 ବାହୁଣୀ ଦଉଡ଼ି ଧରନ୍ତି ଛୁର
 ମାରୁଥାନ୍ତି ମୁହଁମୁହଁ ଥୋମଣା । ୧୮୨
 ଲଞ୍ଜ ଟେକି ଗାଈ ପରିସ୍ରା କରେ
 ପତ୍ନୀ ଦେଇ ଛୁର ସୁବଳ ଶୀର
 ଲଞ୍ଜ ଦୋହଲଇ ଗୋଟିକ ପରେ
 ଧରି ପିଏ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୁର । ୧୮୩
 ଶଶୁ ଶୁଦ୍ଧି ଯାଏ ଗୋ ଗୋଷ୍ଠ ଭେଦ
 ସମୟ ବା ହୋଇଥିବ କାହାର
 ତରୁହାଏ ତାକୁ ତଡ଼ନ୍ତି ସେଷେ
 ନିର୍ଦ୍ଦୟ ତା ପୃଷ୍ଠେ ଦେଇ ପ୍ରହାର । ୧୮୪

ପାଳ ଉଳ କର ଖତ ସଂଗ୍ରହ
 କରିଥାନ୍ତୁ ସେହି ଚରୁଦ୍ରା ମଧୁ
 ଦେଖେ ନିତି ଆସି ବିମ୍ବ। ଭରସା
 ଗୁଣେ ଖେଳ ବାଳିଶିଳ୍ୟଙ୍କ ମଧୁ । ॥୮୫॥
 ଛୁଆ ପିଲ ମୋଟେ ନ ଦେଲ ତାର
 ଧୀରେ ଯଉବନ ଯାଉଛି ଖସି
 ବନ୍ଧ୍ୟା ବୋଲି ସିନା ଗୁରୁ ମଧ୍ୟାର
 ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସୁ ରହିଅଛି ବନଶି । ॥୮୬॥
 ବେଦେରଣୀ ସମ ବୟସୀ କେତେ
 ବହୁ ଆଣି ଦେଖିଲେଣି ନାତୁଣୀ
 ଖାଇଲ ବେଳକୁ ବହୁ ପରଶି
 ଦେଉଅଛି ଶାର୍ଦ୍ଦୂପକୁ ଜାଣି । ॥୮୭॥
 ପରୁରୁଛି କେତେ ସୁଆଗ ଭର
 ମାଗେ ! ଆଜି କେତେ ନେବ ଗୁଡ଼ଳ
 ଖରଡ଼ ଦିଏ ମା ମୁନୁଗା ଶାଗ
 ହାଟେ ଯିବ ଖାଇବାସି ପଖାଳ ॥୮୮॥
 ହାଟକୁ ଲମ୍ବିଲେ କହୁଛି ବଧୂ
 ଦିଅ ପର ହୋଇ ଯାଇଛି ଯିଏ
 ହିରପିନ କଣ୍ଠ ନ ଇନି ମୋର
 ମାଆକୁ କହୁଛି କହିଲେ ଇଏ । ॥୮୯॥
 ସେବନ ଦେଖିଲ ମାଳତୀ ଚିମ୍ପା
 ନାତି ଧର ଯାଉଛନ୍ତି ହାଟକୁ
 ଲଗାଇ ଆଣିବେ ପେଣ୍ଠ କୁରୁତା
 ଆସିଛନ୍ତି ଦିଅଁ ଦାଶହରକୁ ॥୯୦॥
 ଖୁଦୁଲୁ ଖାଦୁଲୁ ଛୁଆଟା ତାର
 ରଙ୍ଗ ବୁଲୁଥିଲା ବାହାର ଘରେ
 ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ ଛେତେକା ହୋଇ
 ସରମି ଗଲେସି କାନ୍ଦୁ ନପାରେ ॥୯୧॥
 ବେଦେରଣୀ ତାକୁ ଧଇଲ ଗୁଣି
 ତାତି ନାଧୁଥିଲା କେତେ ସୁଆଗେ
 କାହିଁଥିଲା ତାର ଜନନୀ ଧାଇଁ
 ଆସି ଲୁଟି ନେଲା ସରକ ଆଖି ॥୯୨॥

ପଡ଼ାଶୀର କାନେ କହିଲୁ ଧୀରେ
 ନଜର ପଡ଼ିଲେ। ଯାଇ ଧାଅନ୍ତା
 ବେହେରାଣୀ ଶୁଣି ଝାଉଁ ଲିଗଲ
 ଯମ ଦଣ୍ଡ ଏଥୁ ବେଶି ନୁହନ୍ତା । ୧୩।
 ଶ୍ରେକ ଶ୍ରୀ ହେଲେ ଠୁଳ ସରବେ
 କୁଆକୁ ଦେଖାଇ କୁଆଳୀ ମାଗେ
 ବେହେରାଣୀ ଆଖି ଦେଖଇ ସବୁ
 କୁହୁଳି ଉଠଇ ଅନ୍ତର ରାଗେ । ୧୪।
 ପୁଅ ଖଉଁ ତଥା କରଇଥିଲେ
 ଉପାସ କରଇ ଗଉଡ଼ିଆଣୀ
 ଅଣ୍ଟିକି ଚାହାର ଖାଅନ୍ତା ମାଛ
 ଉଆଁଇଲେ କୁଆ ହେବାକୁ ଜାଣି । ୧୫।
 ସଢ଼ି ଶଙ୍କ, ଯାଏ ସେ ବେହେରାଣୀ
 କାହିଁ ଲଲ କରି ନହୁଏ କଥା
 କରମା କରିବି ନିଷ୍ଠୁଳ ହେଲୁ
 ତେଲ ଯରିଗଲୁ ନ ଗଲୁ କଥା । ୧୬।
 ଗରଭେ ଧଇଲେ ମଣିଷ କୁଆ
 କପରି ଲଗଇ ଇଚ୍ଛା ଜାଣିବ
 କାହିଁକି ବମନ କରନ୍ତି ନାସ
 ଖାବନେ ନାହିଁ ତା ସେ ଅନଭବ । ୧୭।
 ଅନ୍ତରେ ତାର ବେଦନା ଉଠେ
 ଉଡ଼ାଇ ନ ପାରେ ଭାଷା ପ୍ରଲେପ
 ଦଶ ମାସ ରହି ପାଞ୍ଚି ବିଦ୍ରୋହ
 ଆସିବ ଯେ କୁଆ ଦେବ ସେଧାପ । ୧୮।
 ଅଶ୍ରୁରୁ ଅଟନ୍ତି ବନ୍ଧ୍ୟା ମଳଛୁ
 ମୁହଁ ଚାହିଁଗଲେ ନୁହଇ ଶୁଭ
 ବିମ୍ବାର ଭାସିଲା ଶୁଣେ ଏକାଣୀ
 ରଖି ନ ପାରଇ ହୃଦୟେ କନ୍ଦୁ । ୧୯।
 ବେହେରାଣୀ ରୂପ ଦେଖିବା ପାଇଁ
 ହୋଇ ଯାଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ଆଗ୍ରହ
 ଭାବୁଥିବ ରମ୍ଭା ଉଦ୍‌ଗୀ ମେନା
 ମଧୁ ଜଣେ ହେବେ ନାହିଁ କା କେହି । ୨୦।

ଯେତେ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ସେ ଥାଉ
ବିଧାତା ଖଞ୍ଜିଛି ତା ପାଇଁ ପଡ଼ି
ଟେକା ବେଢ଼ୀ କେମିତି କୁଞ୍ଜିତ ଭାବେ
ମୋହି ନେଇ ଥାନ୍ତି ସ୍ବରୂପ ମତି । ୧୯୧।

ତାରତମ୍ୟ ଧରା ବସରେ ମଧ୍ୟ
ବାହ୍ୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି
ଗୋଟିକୁ ପସନ୍ଦ କରି ସେ ନିଏ
ଯାଏ ତାର ପାଇଁ କବିତା ଲେଖି । ୧୯୨।

ତା ମୁଖ ଉପମା କହିବ ଯେବେ
କହିବ ପଡ଼ିଆ ବିରୁଦ୍ଧ ବସା
ନେତେ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ବେଶବତୀର
ମଳଉର୍ମୀ ବିଳସର ଲାଳସା । ୧୯୩।

ନାକେ ଥିଲା ଏକ ପ୍ରକାଶ ଗୁନା
ପାଲକାଲଙ୍କର କସ୍ତାଳ ପରି
ନାସା ଚଂଶେ ଅବା ବିଚ୍ଛଣା ମନ୍ଦ୍ର
ନାକୁଁ ଉଠେ ଗୁଞ୍ଜଳର ଗୁଞ୍ଜିରି । ୧୯୪।

ଖଡ଼ଗ ତଥାପି ପିତଳ ଖଡ଼୍
ପିତଳ ପର୍ବର ନୁହଁଇ ପିଟା
ଛୁଆଁ ଢଳା ହୋଇ ରେଣୁ ଦର୍ଶଣେ
କମଳାୟ କାନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପଠା । ୧୯୫।

ଗୁଣିଗୁଣି ଭୁରୁକେନ ଦିଅରେ
ଭାରିଆ କରଯେ ବିକଳ ବୁଢ଼ୀ
ସେଥୁ ଖୋଳ ପଟ ଦୁଇ ହାତରେ
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତାହାର ଯାଇଛି ଜଡ଼ି । ୧୯୬।

ଗୁଣିଗୁଣି-- ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମର ନାମ ଏଠାରେ ଫଳାବେଶ ଅଛି ।

ଭୁରୁକେନ-- ଭୁର୍ବ ଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ-ଆତେ ଏମାନେ ଏଠାକୁ ଆସି
ରହି ଯାଉ ଥିଲେ । ସେଥିରୁ ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ବ୍ୟବସାୟ କରେ । ସେ ତାର
ଦିଅରକୁ ବୁଢ଼ୀ ଭାରି ବୁଢ଼ାଇ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ ନିଏ । ହାଟକୁ ନିଏ । ଘର ଘର
ବୁଲି ବୁଢ଼ୀ ପିନ୍ଧାଏ ।

ଜୁଲୁ ଗଣ୍ଡା ବୁଣା କପଟା ତାର
 ନିତି ପିନ୍ଧା ବସାନରେ ବରଜେ
 ପୋଷାକ କରିଛି ରମ୍ୟେଲ ଗାଁର
 ଭୁଲିଅଙ୍କ ଶାଢ଼ୀ ରେଡ୍ କୁସୁଁ ଯେ । ୧୧୭।
 କେଶରେ ତାହାର ଚୁର୍ଚ୍ଚିତ ଦେଇ
 ଜଡ଼ା ପଥ ଖିଲି ଜାଁ କି ଜୁଡ଼ାରେ
 ଖୋଷା ଖୋସି ଦେଲେ ବିମ୍ବର ଘାସି
 ଯେ'ଣିତ ନାମକୁ ସର୍ପକ କରେ । ୧୧୮।
 ଏ ଗାଁର ହିଅ ବୋହୁ ସେ ବୁଝେ
 ସ୍ବାମୀ ତାର ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମ ବାସିନ୍ଦା
 ଏ ଗ୍ରାମକୁ ଆସି ଗୁଟିଆ ହେଲୁ
 ଅତି ଜଳ ସ୍ଥାନ କାର ମହଦା । ୧୧୯।
 ଦୁହିଙ୍କ ମିଳନ ଦେବ ପ୍ରେତେ
 ବିମ୍ବା ଥିଲୁ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ହଳିଆ
 ତାଙ୍କର ପରବା ନିଏ ହାଟକୁ
 ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପୁଅ ଥାଏ ଜଗୁଆ । ୧୨୦।
 ବେହେରାଣୀ ରମ୍ୟ ପାବଜ ଦେଇ
 ଉଠି ଯାଇଥିଲୁ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶୁଙ୍ଖେ
 ମୁଖ ବସ ଅଙ୍କ ନରେଣୀ ତାର
 ମଉ ନେସ ରୁଙ୍ଗ ଖେଳନ୍ତି ରଙ୍ଗେ । ୧୨୧।
 ହାଟ ଦିନେ ବିକି ଆଣେ ଖଜୁରି
 ଲଜ୍ଜାନତି ମୁଖା ଖଜୁର ଖେଜା
 ବସାଇ ବସଇ ତା ସାଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ
 ଅତି ମନୋହର ଶ୍ରୀଅଙ୍କ ସଜ୍ଜା । ୧୨୨।
 କେହି ଏକ ଖେଜା କଣିଲେ ତହୁଁ
 ଦୁଇଟା ଡଲରୁ ଦିଏ ପକାଇ
 ବାଉନିଲେ ମନ ନ କରି ଉଣା
 କହଇ ଦୁଇଟା ଦେଖତ ଖାଇ । ୧୨୩।
 ସ୍ବା ଠାରେ ତା ମନ ରହିଲୁ ଲୁଖି
 ପ୍ରଧାନ ପୁଅକୁ କହଇ ଧରେ
 ଭଲ ତା ଖଜୁର ଦେଖତ ଶୁଖି
 ଗୁଡ଼ାଳିଆ ମୁତ ଶୁଖୁଛି ଥରେ । ୧୨୪।

ଦୁହେଁ ପାଟଣ ବସି କୋଳ ମୁଲୀନ୍ତ
 ପ୍ରେମ ହେଲ ତହିଁ ଅଳ୍ପବେଦରମ
 ଯେବେ ବଧୂ ହୋଇ ଆସିଲୁ ଝିଅ
 ବୁଝିଲେ ଖଜୁର କଣ ମରମ । ୧୧୫
 ଉଧୁଳିଆ ପଲ ନୁହନ୍ତି ଦୁହେଁ
 ଡକୁପଣ ଅବା ପଇସା ମୁଖ
 ଲେଳ ମୁକୁଟର ହୋଇଛି ବାହା
 ଦେଇ ଅଛି ବର ଗୁରୁର ମୁଖ । ୧୧୬
 ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କର ପରପୁରକ
 ଦୁହେଁଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ ଗୀତୁ
 ବିବାହର ପରେ ବିମ୍ବା ଗୁଡ଼ିଆ
 ହେଲ ଆନାଦାର କଲେ ନିଷ୍ପତ୍ତି । ୧୧୭
 ତାର ଯତ୍ନବନେ ତୁମେ ବଣରେ
 ଭେଟିଲେ ତରଷୁ ହୁଅ ଯେପରି
 ଗ୍ରାମକୁ ଡରାଇ ରଖିଥିଲୁ ସେ
 ଦେଖିଲେ ଅତର୍କ ଲୋକେ ସେପରି । ୧୧୮
 ଗାଡ଼ ମାଳ ରଙ୍ଗ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧ
 ଭିଡ଼ଇ ଡିବାଳ ପରଡ଼ି ମୁଣ୍ଡେ
 ବର୍ଜ୍ଜା ବାଡ଼ି ଧରି ପୋଲିଷି ଘାଷା
 ଅନର୍ଗଳ ଉଠୁ ଥାଏ ତା ଛୁଣ୍ଡେ । ୧୧୯
 ବଡ଼ କୋଠର ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାର
 ଗ୍ରାମକୁ ରଖିଛି ଯାପତା କରି
 ବାଟେ ପଡ଼ି ଥିଲେ ଜନସ କାର
 ଶୁଣି ଦିନ ପଡ଼ିଥିବ ସେପରି । ୧୨୦
 ବଜାରୁ ବମ୍ବେଇ ଭାଇ ସଞ୍ଜୁ
 ଯିବେ ଟେନ ଯୋଗେ ଲେଡ଼ା ପଡ଼ିବ
 ବେନି ଧାରେ ଆଠ କାତ ଅନ୍ତରେ
 ଗୁଡ଼ିଆ ରହନ୍ତି ଦିବସ ସାରା ! ୧୨୧
 A.C.G. ଆସିବେ ପରିଦର୍ଶନେ
 ସତ୍ତକର ଧାରେ ରହି ଗୁଡ଼ିଆ
 ବର୍ଜ୍ଜା ବାଡ଼ି ଧରି ଦିବସ ରାତି
 ଏକୋଇଶ କଣ୍ଠେ ହୁଅଇ ଠିଆ । ୧୨୨

ସାତ ଦିନ ସାତ ରାତିର ଖଇଁ
 ଧରି ବିନ୍ଦା ଯାଏ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
 ସେଥି ପାଇଁ ତାର ନାହିଁନି ଉଦ୍ଦ
 ନାହିଁ ଧନ୍ୟ ବାଦ ପ୍ରଶଂସା ଲବେ । |୧୨୩|

ଅଥଚ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଲେ ତୁଟି
 ସିପାହି ମୋଡ଼ଇ ତା ବେନି କାନ
 ନ ଉଠେ ତାହାର ରାଗବାରଣ୍ଡି
 ନ ଯାଏ ସେଥିରେ ତାହାର ମାନ । |୧୨୪|

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଖାତା ଅଛି ତା ପାଖେ
 ସମ୍ରାଟକୁ ଥରେ ଯାଏ ଥାନାକୁ
 କୁଣିଆ ବହିର ଦୁଅଇ ଯାଅ
 ଦାଗି ଖଣ୍ଡକର ଥରଇ ବୁକୁ । |୧୨୫|

ଅପରାଧ କଟି ବାନ୍ଧଇ ରସି
 ହୋଇ ଥାଉ ଯେଉଁ ନାତିକୁଳର
 ରାତିରେ ସେ ଗ୍ରାମ ଡେଇଁ ଘରରେ
 ଡିବ ଡିବ ପିଟଇ ଥରକୁ ଥର । |୧୨୬|

ସୁନ ପରବରେ ଡାକରା ଦିଏ
 ହଳ ଛଡ଼ା ହେବ ଯେଉଁ ଦିନରେ
 ଇସ୍ତିଫାରରେ ଡିବ ଡିବ ଦେଇ
 ଘୋଷଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ ଗ୍ରାମରେ ।
 ଗ୍ରୀଷମ ଆସିଲେ ଥାନା ଆଦେଶେ
 ହୁସିଆର ଥ ଡାକଇ ଗ୍ରାମେ
 ଘର ଗୁଡ଼େ ପାଣି ଉଠି ମାଠିଆ
 ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧ ରଖ ଯତନେ । |୧୨୭|

ସିପାହି ଆସଇ ଡେଇଁ ଘରରୁ
 ଆବେ ଚୌକଦାର ବୋଲି ଶ ଡାକେ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସେ ଆଉ ଦିନମେ ନାହିଁ
 ତତକ୍ଷଣେ ଆସି ସଲମ ଟେକେ । |୧୨୮|

ଗ୍ରାମବାସୀ ପକ୍ଷେ ସେ ତମ୍ଭ ସିନା
 ପୋଲିସ ଆଗରେ ଅଟେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ
 ଗ୍ରାମ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଆଜ୍ଞାଧୀନ ସେ
 କହନ୍ତି ତାହାକୁ ଲୋକେ ଗଞ୍ଜୁଆ । |୧୨୯|

ପୁନି ପରବଣ ବାହା ପୁଅଣି
 ଖରବୁ ପାଏ ସେ ପାଉଣା ତାର
 ସମ୍ମାନରେ ତାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଲେକେ
 କରଥାନ୍ତି ପୁଣି ତାକୁ ଆଦର । [୧୩୬]
 ଅନୁରାଗ ନାହିଁ କାହାର ପ୍ରତି
 ବିରାଗ ନ ଥାଏ କାହାର ଠାରେ
 ଅନୁରାଗ ଅବା ଉପୋଷ କିଛି
 ରଖିବ ଅବା ସେ କେଉଁ ପ୍ରକାରେ । [୧୩୭]
 ଲୁଚାଇ ନପାରେ କିଛି ଘଟଣା
 ପ୍ରକାଶ ନ କରେ ପୋଲିସି କଥା
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବଦେଇ କଲେ ସେ
 ହରୁକା ହୋଇବ ଶାସନ ପ୍ରଥା । [୧୩୮]
 ରହି ନ ପାରନ୍ତି ଆରକ୍ଷ ବାଦୀ
 ରହି ନ ପାରନ୍ତି ଚୋର ଚଣ୍ଡର
 ହୁଳିଆ ଜାଗିରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଧର
 ଯେତେ ଅପରାଧ ଦ୍ରୋହ ପାମର । [୧୩୯]
 ଉଦଣ୍ଡ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ ଥିଲା ଯୌବନେ
 ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଥିଲା ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତ
 ତାହାର ସାହାଯ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ଶାସି
 ସୁ ଶାସନେ ରଖି ଥିଲେ ସମସ୍ତ । [୧୪୦]
 ଧରେ ଧରେ ହେଲା ଯୌବନ ତିଲ
 ଜାଏ ଗର୍ବ ଜମି ନପାରର ରଖି
 ଭାସିଲା ଗର୍ଭ ଆଉ ନ ହେଲେ ପିଲା
 ହୃଦୟେ ବେଦନା ଗଲତ ପଣି । [୧୪୧]
 ବୟସ ନ ଖସୁ ଆସିଲେ ବଧୂ
 ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ତା ଉତ୍ତାପ କରେ
 ପୁଅ ଗୁଣ ଭର ନିଏ ମୁଣ୍ଡାଇ
 ଘର ଚନ୍ଦ୍ରପାଏ ବଧୂ ହାତରେ । [୧୪୨]
 ଧୂଆଁ ବୋହୁ ଭାସିଲା ଲଟାବଟାକୁ
 ଗଲେ ଭଉଁ ହୋଇଥାଏ ଶରଣୀ
 ରନ୍ଧନ ବନ୍ଧନ ପୁସାରେ ପଡ଼େ
 ବାକିତକ ଭାଗ୍ୟ ନ ନିଏ ଟାଣି । [୧୪୩]

କରିଥିଲ। ବହୁ ଯତନ ବିମ୍ବ।

ଭାସି ଗର୍ଭ ପୁଅ ହେବ କପରି

ଶିଶୁ ନାହିଁ ଆଣି ଥିଲ ଗୁପ୍ତରେ

ଗର୍ଭିଣୀର ଶିର ଯତନ କରି ।

|୧୪୦|

ହଜେ ଧନ କମେ ପୁଅ ହୁଅଇ

ରହି ଅଛି ପ୍ରବଚନ ଆଗରୁ

ଛାଗଲାଦ୍ୟ ଦୃଢ଼ ଖୁଆଇ ଦେଲେ

ବଢ଼ା ହେଲେ ଗୋଟି ଗୋଟି ଉଠାରୁ ।

|୧୪୧|

ଆସିଯିବ ପୁଅ ଭାସି ଉଦର

କେ କହିବ ଯଦି ନାହିଁନି ଭାଗ୍ୟ

ପୁଅ କନ୍ୟା ଶୂନ୍ୟ ଗୃହ କି କେବେ

ଦର ପରି ଅବା କପରି ଲଗେ ।

|୧୪୨|

କମିକାନ୍ତ ହୋଇ ଆସିବ ଦରେ

ପୁଅ ଅବା ହିଅ କରବ ପାଇ

ସେ ଯେତେ ଚେର ଥାଉ ପଛକେ

କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି ଯିବ ସେ ପାଇ ।

|୧୪୩|

ମାତୃ ସ୍ତନ୍ନ ଶିର କଅଁଳା ଛୁଆ

ଆଉ ଥିବ ଦେଖୁଥିବ ତା ଭରା

ସେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ସେଥି

ନ ମିଳେ ସରଗେ ହେଲେ ହେଁ କର୍ତ୍ତା ।

|୧୪୪|

ପୋଷ୍ୟ ପୁଅ ଅବା ଦରକୁଆଁ

ହେବେ ନାହିଁ ତେ ଉଲ୍ଲିଳା ପରି

ବଧୁ ହିଅ ଦୁହେଁ ଗୋଟିକାଟର

ପକା ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ଉତ୍ତର ।

|୧୪୫|

ଗର୍ଭ ଉଲ୍ଲି ଥିବ ମାତା ଯେ ପୁତ୍ରେ

ନାହିଁ କାଟି ଦେଇ ଦେଇଛି ସୁନ

ଶୋଇବା ଖଟରେ ଗୁହ ମୁଦରେ

ବଢ଼ାଇଲେ ହେବ ପୁତ୍ରେ ଗଣ୍ୟ ।

|୧୪୬|

ସେହି ଏକା ତାର ଆସିବ କାମେ

ଯଦି ପୁତ୍ର ଥାଏ ଅଜ୍ଞତ କଥା

ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ଦେଖିବ ନେତ୍ରେ

ସେବା କରିବ ସେ ଜନକ ମାତା ।

|୧୪୭|

ପୋଷ୍ୟଧୂପ କାର କାମକୁ ଆସେ
 କାହାର ମୁଖରୁ ନ ଯାଏ ଶୁଣା
 ଧନତକ ଖାଇ ମହାମଜ୍ଜା ଲସେ
 ପିଣ୍ଡେ ଦେବ ଖାଲ ଗୁଣୁଲୁ ଝୁଣା । |୧୪୭|
 ତାର ଠାରୁ ବରଂ ସେହି ସମ୍ପତ୍ତି
 ଦେଶେ ଦେବା ଭଲ ଶତ ଗୁଣରେ
 ବଂଶ ରକ୍ଷା, ଅତିଥିମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ
 ଦୃଢ଼ ମାରିବା ମେଲୁ ତୁଣ୍ଡରେ । |୧୪୮|
 କାର ବଂଶ କାହିଁ ରହିଛି ଭବେ
 ପୃଷ୍ଠା ଲେଉଟାଇ ଖୋଜିବ ବସି
 ରମ କୃଷ୍ଣ କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ବଂଶ
 ଦେଖନ୍ତୁ କି ଆଉ ଏ ଧରା ବାସୀ । |୧୪୯|
 ବଂଶ ରକ୍ଷା ସେଇ ଅନ୍ୟ କାରଣ
 ଅସଲ କାରଣ ନ ଥିଲେ ଛୁଆ
 ଘର ଘର ବୋଲି ନ ଯାଏ ଜଣା
 ଆଶୁ କୁଡ଼ା ବୋଲି କହେ ଦୁନିଆଁ । |୧୫୦|
 ବଜ୍ରର ପତନ ନୁହେଁ କୋଠର
 ଲୋକଙ୍କର ଭାଷା ହୃଦୟ ଦହେ
 ତାହାର କଷଣ ନ ହୁଏ ଜାଣି
 ଏ ଭାଷା ଗୁଲ ଛଲୁଥାଏ । |୧୫୧|
 ନର କର ନରଙ୍କର ଯାତନା
 ଦୁଃଖ ପ୍ରଦ ହୋଇ କେବେ ନ ଥାଏ
 ସରଗରେ ସୁଖ ସମ୍ପତ୍ତି ଯହିଁ
 ତହିଁର ଯାତନା ସମ୍ଭାଳି ନୁହେଁ । |୧୫୨|
 ଚନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ି ମନ ଘୁଞ୍ଚିବ
 ହୋଇଗଲା ବିମ୍ବା ହେଲ ଅଥୟ
 ମଦ ହେଲ ତାକୁ ଏଥୁଁ ନିଷ୍ଠୁର
 ଚନ୍ଦ୍ରା ଶୂନ୍ୟ ପାଇଁ ଏ ବରାଭୟ । |୧୫୩|
 ଶୁଣି ଶୁଣି ସୁରଲୟେ ଆଖ୍ୟାତ
 କରନ୍ତି ଯେଉଁ ସୁଜ୍ଞାନୀଜନ
 ବଧାଇ ତାହାକୁ ଦେଉଛନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ
 ବାଛି କରନ୍ତି ନାମ କରଣ । |୧୫୪|

ପ୍ରଥମ ସଂସାରେ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ
 ସଫଳ ଥିଲେ ପୁଣ୍ୟ ପିଇବ ମଦ
 ପାପ କାପ ମାୟା ନୋହୁଁ ସଂତାପ
 ନ ଲଜବ ଦେବତା ପରମ ପଦ । ୧୫୫।
 ବାହ୍ୟ ଜଗତର ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ
 ଅବ୍ୟୟକ ତାର ହୋଇବ ଜ୍ଞାନ
 ସେ ଯାହା କରୁଛି ଅବା କହୁଛି
 ମସ୍ତିଷ୍କରେ ତାର ନ ଥାଏ ସ୍ଥାନ । ୧୫୬।
 ଶତ ରୂପ ମଧ୍ୟେ ମଦ ଯେପରି
 ପ୍ରଥମ କାରରେ ସେପରି ମଦ୍ୟ
 ମଦ ମଦ୍ୟ ଦୁହେଁ ଏକାଠି ହେଲେ
 ନ୍ୟାୟ ଦରଶନ ତାକୁ ସୁବିଧା । ୧୫୭।
 ଭ୍ରାତୃ ପ୍ରତି ଥିଲା ବିରାଗ ତାର
 ଏ ବାଞ୍ଛାଟା କୁଆ ନ ହେଲା ବୋଲି
 ମଦ ପିଇ ତାର ପ୍ରତି ଫଳନେ
 ଦେଲା ତାର ଜ୍ଞାନ ନୟନ ଖୋଲି । ୧୫୮।
 ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ବୋଲି ଏ ନରକାନ୍ତ
 ଦୋଳିଅଛି ଆଜି ବିକାର ଶତ୍ରୁ
 କେଉଁ କାମେ ଲାଗେ କାହାର
 ପଦ ଇତିହାସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରସ୍ତୁ । ୧୫୯।
 ବୋଲେ ବୋଲେ ଥିବା ବାପର ହୋଇ
 ଆଖି ଦେବା ଯାଏ ତାହାକୁ ଭ୍ରାତୃ
 ଭ୍ରାତୃ ଆଖି ଦେଲେ ଅଲଗା ହେବେ
 କହିବେ ମଥ ଟା ଗରି ଉଦ୍‌ବିଧା । ୧୬୦।
 ଦରମା ଅଳଙ୍କାର ଏକ ତାରିଖେ
 ଆଖି ଭ୍ରାତୃ ଦୃଷ୍ଟେ ଦେବେ ଧରାଇ
 ଦେଖୁଥିବ ମୁହଁ ମୁହଁ ଜନନୀ
 ଶୁଣି ଯାଉଥାଉ ମନରେ ଖଇ । ୧୬୧।
 ମାତା ହସ୍ତେ କିଏ ଦରମା ରଖି
 ଜାଣିଛନ୍ତି ମାସ ନିଏ ଚଳାଇ
 କଦବା ପାଇବେ ଉଦ୍‌ବିଧାରଣ
 ଭ୍ରାତୃ ଥିବ ରଣରଙ୍ଗୀନ ହୋଇ । ୧୬୨।

କୃଷ୍ଣ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୁଢ଼ ବା ଛୁବୁ
 ଯେତେ ଅବତାର ଅଛନ୍ତି ଭବେ
 ବାପର କି କାମେ ଅଛନ୍ତି ଲାଗି
 ଧରାପୂଜ୍ୟ ହୋଇ ଆନ୍ତ୍ର ସ୍ୱଭାବେ । ୧୭୩
 ଜନକ ଜମି ଜନମ ଭୂଷଣ
 ବଳ ପଡ଼ାଇଲେ ସନ୍ତାଣ ଗଣେ
 ଅଯାଚିତେ ଦେବା ଦୂରେରେ ଥାଉ
 ମାଗି ପାଇକ କେ ପଇସା ଗଣେ । ୧୭୪
 ଅଜର ଅମର ହେଉ ଜନକ
 ପୁଅ କରେ ନାହିଁ ସେପରି ବାଞ୍ଛା
 ଯଥା କାଳେ ଯଦି ନ ପାଏ ଜମି
 ଥାଏ ନାହିଁ ପିତା ପ୍ରତି ସଦିକ୍ଷା । ୧୭୫
 ଏ ସମ୍ପତ୍ତିର ମୋହ ପିତା ପୁଅରେ
 ବୈଷ୍ଣବ ଭାବ ହୃଦ କରେ କଠିଣ
 କାହିଁ ପୁଅ ବଳ କରେ ଜନକେ
 ପିତା ପୁଅେ କରେ ନୟନ ହୀନ । ୧୭୬
 ତଥାପିତ ପିତା ଲେଖଇ ପୁଅ
 ମରୁ ପଛେ ହୋଇ ଅବ ହେଳିତ
 ଅଶ୍ରୁର ମନ୍ଦ୍ର ମାଛୁର ଦଶା
 ସମସ୍ତ ପୁଅରେ ସୁବିଜ୍ଞାପିତା । ୧୭୭
 ଯୌବନ ଆସିଲେ କାମର ବାସ
 ମନ ହୃଦୟରେ କରେ ରଚନା
 ନାଶ ପୁରୁଷର ହୁଏ ମିଳନ
 ପ୍ରଜା ବୃଦ୍ଧିର ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନମୁନା । ୧୭୮
 ନିଜ ପ୍ରତିବନ୍ଧୁ ଅଟେ ସେ ଶାବ
 ମାତା ଗର୍ଭ ହୋଇ ଥାଏ ଉତ୍ପନ୍ନ
 ମାୟାର ଅଧିନ ହୁଅନ୍ତି ବେନି
 କରନ୍ତି ତାହାକୁ ପ୍ରତିପାଳନ । ୧୭୯
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ପରି ମାୟା ପ୍ରଭାବ
 ଯଦି ରହିଥାନ୍ତା ନର ଜାତିରେ
 ବଂଶ ବୃଦ୍ଧି କରି ଦିଅନ୍ତେ ଗୁଡ଼ି
 ମରୁ ନ ଥାନ୍ତେ ବଂଶ ଚନ୍ଦ୍ରାବେ । ୧୮୦

ପ୍ରତି ଉପକାର ପାଇବା ଆଶେ
 ମନସ୍ୟ ସନ୍ତାନ ପାଳନ କରେ
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ନାହିଁ ସେ ଆଶା
 କର୍ମରେ ଆସନ୍ତି ଅସକ୍ତ ଫଳ ।   ୧୭୧।

ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟେ ରହି ପ୍ରଥମେ ନର
 ଭାସିଲା ପ୍ରତି କଲ୍ ମମତା ଜାତ
 ଭାସିଲା ମାୟା ଯୁଗେ ନିଶେପିଲ୍ ସେ
 କୁଟୁମ୍ବ ଗଠନ କଲ୍ ସତତ ।   ୧୭୨।

ମାୟା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ମମତା ପ୍ରେମ
 ବକଶି ଉଠିଲ୍ ମାନବ ପ୍ରାଣେ
 ସ୍ତ୍ରୀୟା ହୋଇ ହୃଦେ କଲ୍ ବସନ୍ତ
 ଲଗି ଗଢ଼ିଲ୍ ଲେକେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନେ ।   ୧୭୩।

ପ୍ରଥମରେ ଘର ନିର୍ମାଣ କଲ୍
 ତାହାପରେ ଗ୍ରାମ ନାଥରେ ଦେଶ
 ଏହି ରୂପେ ବସୁନ୍ଧରା ବନ୍ଧରେ
 ବହୁ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ସୁବେଶ ।   ୧୭୪।

ନାଶ ହେଲ୍ ବଂଶ ବୃଦ୍ଧିର ହେଷ
 ଆତ୍ମଦାନ କଲେ ପୁତ୍ର ଦୁହିତା
 ଯେ ଯେତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅରକ୍ତ ଥାଉ
 ଏ ଦୁହେଁ ନ ଥିଲେ ସେ ସବୁ ପିତା ।   ୧୭୫।

ପୁରୁଷ ନିଜର ନ ଦେଖେ ଦୋଷ
 ନାଶ୍ଟ ଠାରେ ଦୋଷ କରେ ସାବ୍ୟସ୍ତ
 ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ନ ହେଲ୍ ବୋଲି
 ଆଉ ଏକ ଆଶେ ହୋଇ ବିଅସ୍ତ ।   ୧୭୬।

ବିମ୍ବା ପ୍ରାଣେ ଆଖି ଦେଲେ ବେଦନା
 ସମ୍ବଳ ନ ଥିଲ୍ ଆରେକ ପାଇଁ
 ମଦ ପିଇ ଚିନ୍ତା କଲ୍ ଲାଭବ
 ଭାସିଲା ନିୟୁକ୍ତ ପ୍ରହାର ଦେଇ ।   ୧୭୭।

ଭୟ ଥାଉ ଅବା ଅନ୍ୟ କାରଣ
 ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ନ ପାରେ କଥା
 ମଦ ପିଇ ଦେଲେ ଆପଣା ଶୁଣ
 ମୃତ୍ୟୁ ଉଦ୍‌ଘୋଷ ହୋଇ ଯାଏତା ।   ୧୭୮।

ବନ୍ଦା ଶୁଣୁଁ ଥିଲୁ ଗୋଟିଏ ଘୃଷ୍ଣ
 କପଟ ଭାସିଲା ଉଦରୁ ଆସୁ
 ଏଥୁ ପାଇଁ ଆଗେ ଶେଷଜ ନାଥ
 ଧରି ନ'ରୁ ହୁଏ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସୁ । ୧୨୯୩
 ମଦ ପିଇ ବନ୍ଦା ହୁଏ ବେସୁର
 ପଥରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଚାଲି
 ରତା ଥିଲେ ଦିଶେ କେତେ ସୁନ୍ଦର
 ମଦ ପରିଣତ କରେ ବାଲୁକ । ୧୨୯୪
 ମଦ ପିଇ ଦେଲେ ଆସଇ ଜ୍ଞାନ
 ଭାସିଲା ମଣିଷ ଅସୁରାଧୀନ
 କୁଆ ପିଲୁ ତାକୁ ନ ଦେଲୁ କିଛି
 ଆସି ନ ପାରିଲା ଅନ୍ୟ କାମିନୀ । ୧୨୯୫
 ମରୁଆଳ ହୋଇ ହୋଇ ଧରେ ପାତଶ
 ବରଷାଇ ଦିଏ ଭାସିଲା ପିଠି
 ପୁରୁଷ ପିଟୁଛି ବୋଲିବେ ଜନ
 ବେସୁରେ ଚାଲି ଆସ ସେ ମଠି । ୧୨୯୬
 ନାନା ଆଳ କରି ଖୋଜଇ ଦୋଷ
 କାହିଁକି ଏ ସ୍ଥାନେ ଏଇଟା ରଖୁ
 କାହିଁକି ସହଳ ରାଜ ଦେଉଛି
 ମଇଳା ଆସିଛି ତୋହର ନଖୁ । ୧୨୯୭
 ରାଜୁଥିବ ଯଦି ପ୍ରବେଶେ ବନ୍ଦା
 କହିବ ରାଜନ୍ ହାସମଜାଦି
 ଖଟ ବରୁଥିଲେ କହିବ ରେଷେ
 ଘଇତା କରୁଛି ବସିଛି ରାଜ । ୧୨୯୮
 ରତା ଥିଲେ ପିଠି ଦେଖି ଆଉଁସେ
 ଲେଳ ପରୁ ଦାଗ ଉଠିଛି ମାତେ
 ଲତ ଗୁରୁଦାରେ ହଜୁଛି ଦାନ୍ତ
 ରକ୍ତ ଜମି ଅଛି ଜମ୍ବୁଳ ମାତେ । ୧୨୯୯
 କି ଭାବନା ଭାବେ ବନ୍ଦା ସେ ଜାଣେ
 କିଛି କହେ ନାହିଁ ଏ ସବୁ ଦେଖି
 ପୁଣି ମଦ ପିଇ ଆସିଲେ ତାରେ
 ବକେ ନାନା ଭାଷା ଭାସିଲା ନରେଣ୍ଡ । ୧୩୦୦

ମାଡ଼େ ମାଡ଼େ ମରି ଯିବ ବିରୁଷ
 ଗ୍ରାମ ନାଶ ମୁଖୁଁ ଉଠିଲ ବାଣୀ
 କହିଲେ ଥୋବାଏ ଘରରୁ ପଳା
 ମରିଯିବୁ ଦିନେ ଲୋ ବେହେରାଣୀ । ୧୮୭।
 ସହିନ ପାରିବେ ପୋଡ଼ ବଳଦ
 କିପରି ସହୁଛୁ ଏ ମାଡ଼ ତା ପ
 କହେ ବେହେରାଣୀ ଯାଅଛି ଭାଗ୍ୟ
 ଦୁସର ଘଇତା କରିବା ପାପ । ୧୮୮।
 ବେହେର ଆସୁଛି ଶୁଣିବ ଯଦି
 ବେହେରାଣୀ ଲୁଚେ ପଡ଼ିଣା ଘରେ
 ଖୋଜି ବିନ୍ଦୁ ତାକୁ ଧରି ତା କେଶ
 ଶୂନ୍ୟ ଟେକ ଆଣି ପ୍ରହାର କରେ । ୧୮୯।
 ଧରି ବାଳରୁଟି ଉଦ୍ଧୃକୁ ଟେକ
 କରୁଛି ଦିଅଇ ଉପଳ ପରେ
 ତଥୁପରେ ଦିଏ ଲୁତ ଗୁରୁଦା । ୧୯୦।
 ନିତମ୍ବେ ଚରମେ ମରମ ସୁଲେ
 ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଘଟଣା ଏହି
 କିଏ ବା ଦେଉଛି ସେଥିକୁ ଧ୍ୟାନ
 ଅସଫଳ ନିଜ ଘଇ ନିଜକୁ
 ଅଙ୍ଗେ ଛୁଡ଼ି ଘରେ କାର ଦର୍ଶନ । ୧୯୧।
 କଳାକାଷ୍ଠା ପରିଣାମ ପ୍ରଦାୟୀ
 ନର ଭାଗ୍ୟବାଣେ ପ୍ରକୃତ ଖେଳା
 ଉଷା ସାଧା ରମଣୀୟ ରମଣୀ
 ସୃଜେ କର୍ମ ଜଣେ ବିଶ୍ରାମ ବେଳା । ୧୯୨।
 ଆମ୍ଭବନ୍ତ ଶୋଭେ କୋଇଲି ସ୍ଵର
 ତାମ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ଗଞ୍ଜା ଡାକଇ ଉଠେ
 ମଣ୍ଡଳ ମାରୁଛି ଶଙ୍ଖ ଚିଲଟା
 ଚିଲ ମାରି ତାଆଁ ନେବାକୁ ବାଞ୍ଛେ । ୧୯୩।

କ୍ଳାନ୍ତ କମାର ପଡ଼ିଛି ଗୋଇ
 ତେନ୍ତୁଳୀ ଗଛର ଛାଇରେ ତାର
 ପଡ଼ିଅଛି ଘାଣ ହାତୁଡ଼ି ତାଆ
 ଘାଆ ରୁଖା ରେନ୍ତୁ କୋଇଲି ଭର ।   ।୧୯୪।
 ଦୁଳା ଟଟେ ଟିଟା ନିଏ ବିଶ୍ରାମ
 ତାଳ ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ବାହେ ଉକୁଣି
 ତାଳ ବସିଥିଲେ ପିଣ୍ଡା ତଳରେ
 ଟିଟା ଆଣେ ଲାଖ ତା ମୁଣ୍ଡୁ ଟାଣି ।   ।୧୯୫।
 ଗଛ ତଳେ ଟାଣୁ ଖଟରେ ବସି
 ଡେଇଁ ବୁଲଇଁ ପରାଏ ପଟ
 ଗୁଡ଼ି ବର୍ଗା ହେଲୁ ସାଉର କାମେ
 ପିବା ପାଇଁ ଭୟା କରେ ଆକଟ ।   ।୧୯୬।
 ଜାଲ ବୁଣୁ ଅଛି ରାମେ ପିଣ୍ଡାରେ
 ଆଣି ଦେଲୁ ଭୟା ତାଡ଼ି ତାସଙ୍ଗେ
 କହିଲୁ ମୁଣ୍ଡ ଘଟେ କଞ୍ଚା ମା
 ଆଶୁଛି ଖାଇବ ଇତାର ସଙ୍ଗେ ।   ।୧୯୭।
 କେଉଁଟର ଝିଅ ପାଉଛି ଦୁଃଖ
 ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ଜମା ଛୁଆଳୀ
 ସଂସେନ ନରେଷି ପକାଏ ତେଲ
 ମଥାନ ପାଣିତ ଯାଏ ଉଛୁଳି ।   ।୧୯୮।
 ଆଉ ଘରେ ବସି ଗୁନିଆ କୁଲ
 ରେନ୍ତେ ଝମକାଲ, ବୋଧୁଛି କହ
 ନାକ କାନ ଗୋଡ଼ ହାତରେ ତୋର
 ଖଞ୍ଜିବି ଗହଣା ପଳାରେ ବାଇ ।   ।୧୯୯।
 ଉଷାର ପ୍ରଥମ ଆଲୋକ ଛଟା
 ନ ପଡ଼ିବୁ ଚାଷୀ ନିଏ ତା ହଳ
 ସଙ୍ଗେ ଥିବୁ ତୁମ୍ଭା ନନ୍ଦନା ଯୁଦ୍ଧା
 କାନ୍ଦେ ଗୋଡ଼ୁ ଥାଇ ଶୁଣ ନଙ୍ଗଳ ।   ।୨୦୦।

ମଇଁଷା ଅନ୍ଧାରେ ଗ୍ରାମରେ ଲୋକ
 ପଟା ଘଡ଼ି ଠାରେ ହୁଅନ୍ତି ରୁଣ୍ଡି
 ଗ୍ରାମର ହାନ୍ତି ଲଭି ପୂଜେଇ
 ନିଶାପ କରନ୍ତି ଫିଟାଇ ଭୁଣ୍ଡି । ୧୨୦୧
 ଅସୁବିଧା ଥିଲେ ନ କରି ପୂଜା
 ପାଣି ଧାର କାଲେ ଦିଅଇ କରି
 ପୂଜା ଦିନେ ଦେବା ପାଇଁ ଦେମୁଲେ
 ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଚିଆଁଟେ ଆଣନ୍ତି ଧରି । ୧୨୦୨
 ପାଣି ଧାର ଅବା ନ କରି ପୂଜା
 ଯଦି କରଇ କେ ରୁଆ ବିହୁଡ଼ା
 ଧ୍ରାମେଶ୍ଵର ଠାରେ ନ ଦେଲେ ବୁକା
 ମାଡ଼ ସେ ନ ପାରେ ପୂଜା ଆଡ଼େ । ୧୨୦୩
 ଦିନେ ପଧାନ୍ତୁଣୀ ବସି ପିଣ୍ଡାରେ
 ଶୁଣୁଥିଲେ ନାଶ ହାରି ବୁଢ଼ାଘ
 ପଛେ ବସି କାଣୀ ଉକୁଣୀ ମାରେ
 ଥିଲେ ଆଉ ଆଉ ଗ୍ରାମର ନାଶ । ୧୨୦୪
 ଆଶୁ ଭରରଣି ପିଠିକୁ ଲାଗି
 ପଧାନ୍ତୁଣୀ କେଶ କରେ ପୃଥକ
 ଢିଆ ଗୋଟି ଗୋଟି ଧରି ତା ନଖେ
 କେନ୍ଦ୍ର ଉରୁଡ଼ୁ ଯେତେକ ଲାଗି । ୧୨୦୫
 ପଧାନ୍ତୁଣୀ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ
 ଉଷ୍ମ ମୁଖ ହୋଇ ଦେଖାନ୍ତି ମଥା
 କାଣୀ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଉକୁଣୀ କହେ
 ଆଜି ଗୋ ଖଣ୍ଡିଏ ଧାନ ଦେଇଥା । ୧୨୦୬
 କମାରୁଣୀ ଚଟୁ ପନି ଥୋଇ
 ମାଗୁଛି ଚୁଉଳ ନାହିଁ ଅତିଆ
 ଢେଣେ କାଣୀ ମୁଣ୍ଡେ ପାନିଆ ଚୁଲି
 ପନିଆର ଦାନ୍ତେ ଆଶୁଛି ଢିଆ । ୧୨୦୭

ଉରୁକୁଳୀ କାଣୀ ଦୁହିତା ଅଟେ
 କାଣୀ ମୁଣ୍ଡୁ ଅଣୁ ଅଛି ଉକୁଣୀ
 ଉରୁକୁଳୀ ବୋହୂ ଟୁପା ଆଣିଛି
 ନନ୍ଦ ମୁଣ୍ଡ ଦେଖି ଦିଏ ଟିପଣି । ୧୨୦୮।

ଗଉଡ଼ୁଣୀ ରଖି ତାର ପସର
 ଦେଖାଇ କହୁଛି ମହିଷା ଦହି
 ଗୁଆଦିଅ ବରାହେନା ଗୋମ'ଇ
 ଅବଳାବତାଟା କରବ ନାହିଁ । ୧୨୦୯।

ଆଉ ଜଣେ ଆସି ଜଗର କରି
 ମାଗୁଛି ଦଶ ଟଙ୍କାର ଧାନ
 ଚରୁହାର ମା କହୁଛି କାଳୀ
 ଗୁଣିବାକୁ ନାହିଁ ଘରେ ବିହନ । ୧୨୧୦।

ଘଣ୍ଟାରୁଣୀ ଭଙ୍ଗା ଝଣ୍ଟିଆ ସ୍ନେହେ
 ଘସି ସଳଖୁଛି ନହୁଣି ଧାର
 କହେ ଆଗତରୁ ବର୍ତ୍ତନ ନେବ
 ବହୁତ ହେଲଣି ଧାର ଉଧାର । ୧୨୧୧।

କଳ୍ପତରୁ ମୂଳେ ଥିଲର ପରି
 ପ୍ରଧାନୁଣୀ ପାଶେ ଯେତେକ ବାମା
 ଆସିଛନ୍ତି ସବେ ଫେରିବେ ଘରେ
 ହୋଇନ ଥିବେ କେ ଅମନସ୍କାମ । ୧୨୧୨।

ବେଢ଼ା ଚମାରର କାନୁସ୍ତ ଦେଖ
 କହୁଛି ମୋ ଭାସ୍ୟା ଅଳ୍ପତ ଶାଳେ
 ପଥ ଦେବା ପାଇଁ ନାହିଁନି କିଛି
 ନ ଦେଲେ କିଛିତ ଆଜି ନ ତଳେ । ୧୨୧୩।

ହାତ ଗୁଣ୍ଡ ରଖି ଅଛି ମହଣେ
 କାଲି ଆଣି ଦେବ ଖେତରେଗୁଣି
 ଆଜି ନ ଆଣିଲୁ କହିଲେ କହେ
 ଘୋକେ ଛଟ ପଟ ତୋର ନାଭୁଣୀ । ୧୨୧୪।

ମାସେ ଦୁଇମାସ ଅନ୍ତରେ ଆସି
 ତା ଘାଟିଆ କୁଆଳୀ ହେବାର କହେ
 ବରଷକେ ତୋର କେତୋଟା କୁଆ
 ପରିଶ୍ରମିଲେ ହସି ମଉନେ ରହେ । ୨୧୫।
 କହେ ଦେଖ ଆଗେ ବଥାଏ ପେଟ
 ପନ୍ଥନ୍ତେ କୁଆ ହୁଏ ଭୂମିସ୍ତ
 ଘାଟିଆ ପେଟ ବଥାଇଲେ ମୁଁ ଭାବେ
 କୁଆଳୀ ହୋଇବ ପାଉଁଶ କଣ୍ଠ । ୨୧୬।
 କୁଆଳୀ ହେବାର ଦେଖି ଅଳ୍ପକ
 ପରୁରୁଁ କେତାକୁ , କହେ କପରି
 ଏହି ପରି ପ୍ରଶ୍ନ ପରୁର ମୋତେ
 ସୁନ୍ଦେନକୁ ଯାଇ ଆସ ପରୁର । ୨୧୭।
 ମୁଁ କାନ୍ଦାରେ ସେତ ଭିତରେ ଥିଲ
 ମେ ଯାନ୍ତି କହିଲ କହୁଛୁ ଆସି
 ମରତ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ମନା
 ମୋ ଘାଟିଆକୁ ଲଜ୍ଜା ପକାଏ ଗ୍ରାସି । ୨୧୮।
 ଆଲ ମାଲ ଯଦି ମରଦ ପଶେ
 କୁଆ ସେ ପ୍ରସବ କରିବ ନାହିଁ
 କୁଆ ପେଟ ପଛେ ଆନ୍ଦୋଳୁ ଥାଉ
 ନପାରିବ କେବେ ଧର ସେ କୁଇଁ ! ୨୧୯।
 ଅପରୋଧ କରୁଛ ଯାଇ ପରୁର
 ଆସିବା ବେଳେତ କୁହୁଉ ଥିଲ
 ପେଟ ବଥାଉଛି କହିଲ ମତେ
 ଘାବ ନେଲି ମୁଁ ତ ହୋଇବ ପିଲା । ୨୨୦।
 ମାସକୁ ମାସ ତ କହେ ଏପରି
 ମୁଁ କସ କରିବ କହତ ମତେ
 ପେଟ ବଥାଇଲେ ହୋଇବ କୁଆ
 ଘାବ ସିନା ମୁହିଁ ଆସେଁ ଯୁକ୍ତେ । ୨୨୧।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ତର୍କ ବିଚାରକ ପ୍ରଧାନୁଣୀ ଶ୍ରୀମତୀ ପୁରୀ କହିଲେ ଅଛି ଯା ଟୁପାରେ ଧାନ ଦେ ପାଞ୍ଚ ତାମ୍ବି ଯାଉ ପଳାଇ ।	୧୯୨୨
ପାଞ୍ଚ ତାମ୍ବି ମୋର ହୋଇବ କସ ଅଳ୍ପଆ କୁଟିଲେ ଖଦଦ ବେଶି ଯିବ, ଦେବ ମୁଁ ତ ହାତ ମହଣେ କେତେ ହେବ ଦାମ ଦେଖି କସି ।	୧୯୨୩
ତୋହର ନାଚୁଣୀ ଗାନ ମୁଁ ସହ ହୋଇ ଗଲଣି ତ କାଷ୍ଠ ପାଷାଣ ଶୁଣି ଏ ଧାନ ଧର ନଗଲେ ନ ରହିବ ଆଉ ମୋର ପରାଣ ।	୧୯୨୪
ଗୌରୀଶାଳୀ ଜାଣନ୍ତି ଠକ୍କୁ ବେଢ଼ା ତଥାପି ତାହାକୁ ବଞ୍ଚି ଧାର ହାତଗୁଣି ଦେବ ଅବା ପୁଣି ନାହିଁନି ଆଦୌ ଜାତକେ ତାର ।	୧୯୨୫
ଦୁଃଖି ରାଜି ପୋଷାକୃତ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଯେ ଲଭିଛି ବଞ୍ଚିବ ନିଶ୍ଚୟ ସଂଚିତ ଧନରୁ ଦେବା ବିଧେୟ ପାପ ତାର ଯେହୁ ଅଧିକ ସଂଚେ ।	୧୯୨୬
ମାଗି ମାଡ଼ିଣିଆ ଅଟେ ଏ ବେଢ଼ା ପୋଲିସ ଚୋରକୁ କରୁଛି କେର ପ୍ରବେଶି ସେଠାରେ ଏ ବାବଦୁକ ଚୋର ଉପଦେଶ ଦେଇ ବସିଲ ।	୧୯୨୭
ରାଗିଯାଇ ତାକୁ ପୋଲିସ ବାବୁ କହିଲେ ରେ ଶଳା ଏଠି ତୁ କିଏ ତପେଟିକା କସି ଦେଲେ ତା ଗାଲେ ବେତେ ନିକମ୍ଭରେ ତପସିଣିଏ ।	୧୯୨୮

ଟୁପା ଘର ଗୁଡ଼ି ପ୍ରାଣ ବଳଲେ
 ଦଉଡ଼ଇ ବେଡ଼ା ପ୍ରଥମାଧାକ
 ଦଉଡ଼ି ପିଟନ୍ତି ପିଛେ ଚପାସି
 “ମରଗଲ ବୁଆ ଗୁଡ଼ଇ ଡାକ । ୧୨୯
 ଆନାଦାର ବାବୁ ଡାକନ୍ତି ସେବେ
 ଆରେ ଶଳା ଆନେ ତୋ ଟୁପା ଘର
 ଆସି ଗୋଡ଼ ଧରି ପଡ଼ିଲା ବେଡ଼ା
 ତେବେ ଯାଇ ପାଇଗଲା ନିସ୍ତାର ୧୩୦
 ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା ଅତୁର ଖାଣ୍ଡା
 କହିଲା ଘାସିଲ ବସଦ ମରେ
 ଝୁଲୁ ପାଳ ତା ଭୂମି ଲେଟିଲା
 ନୟନୁ ତପତ ଲେତକ ଝରେ । ୧୩୧
 ଯରବେ ତା ଦୁଃଖେ ହୋଇଲେ ଦୁଃଖି
 କହିଲେ ରେ ଖାଣ୍ଡା କାହିଁକି କାନ୍ଦୁ
 କାନ୍ଦ ଭୂମି ଲେଟି କହୁଛି ଖାଣ୍ଡା
 ମୋ କୁଆ ହସାବ ନହେଲା ଆଦୌ । ୧୩୨
 ଗଣି କାଣ୍ଡୁ ହେଲେ ପକାତ ଗଣି
 ହସାବ ନହେବ କେତେଟା କୁଆ
 କହିଲେ ତାହାକୁ ସଭାସ୍ଥ ଜନେ
 କହେ ଖାଣ୍ଡା ଆଇ ନୁହେଁ ମିଛୁଆ । ୧୩୩
 ଗୁଣିଆତ ଦାରି ଯାଇଛି ଆଉ
 ଉପାୟ କି କହି କରେ ଚିହ୍ନାର
 ଯେତେ ଯେତେ ଦୁହେଁ କରୁଛୁ ଚେଷ୍ଟା
 ନ ଆସେ ହସାବ ମଲ୍ଲୁ ଏଥର । ୧୩୪
 ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଗୁଣିଆ ଜଳ
 ଫାଳ ମଣ୍ଡଳରେ ଅଛି ତା ନାମ
 କୁଲ ଧରି ସେହି ରେନ୍ତ ବସିଲେ
 ଟଣେଇ ମନ୍ଦର ନ ଦିଏ କାମ । ୧୩୫

ଯେତେ ଜର ତାପ କାଶ ସରଦ
 ହୁଅକୁ ମାରୁଛି ଯଦି ପିତୃକା
 ଖଳ ଦେଖୁଁ ଚମକିଲେ ଖଡ଼ିକା
 ଗୁନିଆ ଟଣ୍ଡେଇ ଚିହ୍ନି ପାରିଲୁ । ୧୩୭।
 କାଳଠାରୁ ଜଳ ଧରିଛି କୁଲ
 କୁମ୍ଭାନ୍ତ ଅଗଣି ନ ଦେଲ କାମ
 ଫୁଲି ମଦ ଦୁଇ ବୋତଲ ଦେଲି
 ତଥାପି ଦେବତା ନ ଧରେ ନାମ । ୧୩୮।
 ବଡ଼ ରଞ୍ଜା ପିଟେ ବହୁତ ଦିନୁ
 କରବ ବୋଳିତ ଗୁହାଳ ପୁଜା
 ରଖିଥିଲ ଦେଲି ଗୁନିଆ ହାତେ
 ଗୁନିଆ କହି ନ ପାରିଲୁ ଯାଯା । ୧୩୯।
 ଓଲଟ କୁକୁର ମାଗୁଛି ଆଇ
 କାହିଁ ନ ପାଇଲି ହୋଇଲି ଅଥା
 ତୁମେ ଟିକେ ତାକୁ କହି ଦିଅ
 ଡରିବ ଶୁଣିଲେ ତୁମର କଥା । ୧୪୦।
 ଦୁଇଟା ଟଣ୍ଡେଇ ଅଛନ୍ତି ସାହି
 ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଶାଶୁ ଓ ବୋହୂ
 ରକ୍ତ ନ ପାଇଲେ ଅନ୍ୟଠୁ ଯଦି
 ରକତ ନିଅନ୍ତି ପୁଅର ଦେହୁଁ । ୧୪୧।
 ନାହିଁ କରୁଥିଲ ପିତ ଅଙ୍ଗରୁ
 ରକତ କପରି ହୋଇବ ନିଆ
 ମନ୍ତ୍ରରଟା ହୋଇଯିବ ଅକାଟୁ
 କହି ଶାଶୁ ବୁଢ଼ୀ ହୋଇଲ ନିଆଁ । ୧୪୨।
 ନେଲେ ଶାଶୁ ବୋହୂ ତା ଦେହ ଲୁହ
 ମାଗୁରର ଝୋଳ ଦେଲେ ପିଆଇ
 ଜାଣି ଭାସିଲା କହିଦେଲ ଗ୍ରାମରେ
 ସେ ଦୁହେଁ ଏ କାଣ୍ଡ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି । ୧୪୩।

ନିକାଞ୍ଚନ ଥିଲା ଅନ୍ଧାର ରାତି
 ନାକୁଣୀ ତୋହର ଦେଖିଛି ନେତ୍ରେ
 ଶାଶୁ ବୋହୂ ବୁଲୁଥିଲେ ଏକାଠି
 ପଡ଼ିଆ ଯା ଅଛି ଗାଁ ମୁଣ୍ଡସେତେ । ୧୪୩।
 ଗଗନକୁ ଟେକି ତାଙ୍କ ଚରଣ
 ବେନି ଚାଲୁଥିଲେ ତାଙ୍କ କରରେ
 ଦୂହେଁ ଖୋଜୁଥିଲେ ଶୁକୁଟି ବସ୍ତ୍ର ।
 ରଖି ଥିଲେ ପାପ ତାଙ୍କ ଥୁଡ଼ରେ । ୧୪୪।
 ବିବସ୍ତା ବିମୁକ୍ତ କୁଳୁଳା ଥିଲେ
 ପିଛଳିତ ଥିଲା ବେନିଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର
 ଏ ବିଭୀଷଣ ଦୃଶ୍ୟ ନିରେଖି ଭୀର୍ଷ୍ୟ
 ବଳ ହୋଇଗଲା କାଠ ପାଷାଣୁ । ୧୪୫।
 କହିତେଲୁ ଆର ଦିନ ଗାଆଁରେ
 ଶୁଣି ନିଆଁ ଝୋଳ ହୋଇଲେ ବେନି
 କହିଲେ ଖାଇବୁ ତୋହର କୁଆ
 କପରି ରଖିବ ତୋତେ ଗୌରୀଆଣୀ । ୧୪୬।
 ପଥାନ୍ତୁଣୀ ତାର କଥା ଠରଇ
 କହିଲେ ପିସାପନ ହୁଏ କିରେ
 କହୁଛି ଖାଣ୍ଡା ହୁଏ ଗୌରୀଆଣୀ
 ହିସାବ ନ ହୁଏ ଚିହ୍ନର କରେ । ୧୪୭।
 ପିସାବକୁ ସିଏ ହିସାବ କହେ
 ବୁଝିଲେ ସକଳେ ଭାଷା ମରମ
 ଭାଷା ରୁପାନ୍ତର ନପାରେ କରି
 ହସି ହସି ହୋଇ ଗଲେ ବେଦମ । ୧୪୮।
 ରୋଗ ବାଗ ସବୁ ହୁଏ ଦେହରେ
 ଟଣ୍ଡେଇ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ନାହାନ୍ତି କେହି
 କହିଲେ ସମସ୍ତେ ଔଷଧ ଲେଖା
 ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଥରେ ଦେ ଦେଖାଇ । ୧୪୯।

ଟଣ୍ଡେଇ ପାଙ୍ଗୁଣୀ କହୁଛି ତାକୁ
 ଅଦାଲତେ ଯଦି ହୁଏ ନାଲିଶ
 ଜରିବାନା ଅବା ଜହଲ ହେବ
 ଗୁଡ଼ ଦିଅ ସବେ ଏହି ଭବିଷ୍ୟ । ୧୫୦

କହି ପଥାନୁଣୀ କରଲେ ବିଦା
 ଆପାତତଃ ପ୍ରତିକାର ସକାଶେ
 ସୁର ସଙ୍ଗେ ବାଟି କଦଳି କନ୍ଦା
 କହିଲେ ଲେପିଦେ ନାଉ ପ୍ରବେଶ । ୧୫୧

ବେହେରାଣୀ କହେ କର କୋରକେ
 ଗୌଳିଆଣୀ ଆଇ ମୋ ଗୁହାଗୁ ଶୁଣ
 କେମିତି କରିବ ଉପାୟ ଦିଅ
 ଆଜିକାର ମାତ୍ର ହେଲୁ ଦିଗୁଣ । ୧୫୨

ବାଳରୁଣି ଧରି ଦୁଃଖର ପରି
 ପଥରେ ତୋ ନାତି ଦେଲେ କରୁଡ଼
 ପଞ୍ଜର ହାଡ଼ କଡ଼ କଡେଇ ଗଲ
 ମନେ ହେଲୁ ଗଣି ଯିବ କି ଛୁଡ଼ । ୧୫୩

କେତେ ଯତନ ତ କଲୁ ଲେ ଆଜି
 ପେଟ ତ ମୋଟେ ଦିଶିଲୁ ନାହିଁ
 ଗୁଡ଼ ମୁତ ମୁତ ଦିଅଇ ଖାଇ
 ଜାଣନ୍ତି ଏଥରେ ପୁଅ ହୁଅଇ । ୧୫୪

ମାସ ଗୁପ୍ତଆତ ଅଛି ନିୟମେ
 ବାକତକ ଆଜି ସବୁତ ଅଛି
 ତେବେ କାହିଁ ପାଇଁ ନହୁଏ କୁଆ
 କେଉଁ ପାପ ଫଳେ ଧାତା ଦଣ୍ଡୁ । ୧୫୫

ଗଣି ଗୁଡ଼ୀ ଗୋଟେ ଦିଅନ୍ତି ଆଣି
 ସେ ଖୋଜୁଛି ଖାଲି ଅରଦା ଟୋକ
 ଏ ବୁଢ଼ା ବୟସେ କେଉଁ ଯୁବଣୀ
 ଆଜି ତା ପାଇଁ କି ରହୁଛି ଟାକ । ୧୫୬

କୁହୁ କୁଶୁର ଯାଉଥିଲେ ବା
 ଧନ ଲେଉଟେ କାଏ ଆସନ୍ତା ରୁଲି
 ଔଷଧ ପରାଏ ତାହାକୁ ରଖି
 ଅନ୍ଧାରେ ଦିଅନ୍ତା ପ୍ରଘଟ ଜାଳି । | ୨୫୭ |
 କୁଆ ନାହିଁ ବୋଲି ସଜ୍ଜା ରଖି
 ଡେକି ଶାଳେ କାନ୍ଦୁଥିବି ରାତିଟା
 ପାଚ କରଦେବେ ଦୁରହୀନ ମିଶି
 ଯହୁଁ ତହୁଁ ଗୋଟେ ହୋଇଲେ ବେଟା । | ୨୫୮ |
 ପାଞ୍ଚଶ ପଡ଼ିବ ଆଖିଲେ ଗୁଣ୍ଡି
 ଗୁଣ୍ଡି ଆଖିଲେ ପୁର ଛଅଶ
 ମୂଷା ନ ମଙ୍ଗୁଛି ରହିବା ପାଇଁ
 ଦେହରୁତ ଉଠେ ଗର ଆଇଁଷ । | ୨୫୯ |
 ଶୁଣି କମରୁଣୀ କହୁଛୁ ଗରୋ
 ଛୁଲେ ପୁରୁଷ ନ ମିଳେ ତୋତେ
 ମଦୁଆକୁ ଧରି କରୁଛୁ ଘର
 ବଜାରେ ମରଦ ଅଛନ୍ତି କେତେ । | ୨୬୦ |
 ମୋ ଆଗ ଗିରସ୍ତ ମଦୁଆ ଥିଲ
 ନିଜ ନିଜ ପିଟୁଥିଲ ଏପରି
 ମୋ ଠାରୁ ଛୋଟ ମାନ ଦିଅରେ
 ଉଧୁଲିଆ ଗଲ ତାହାକୁ ଧରି । | ୨୬୧ |
 ଟାଟା ଗଲୁଁ ସେଠି ରହିଲୁଁ ମାସେ
 ଝୁଦାନେ କଟାଇ ଦେଲୁଁ ଛ ମାସ
 ବାକତକ କାଟି ଦେଲୁଁ ବଗାବନ
 ରଜା ପରି କରି ଦେଲି ତା ବେଶ । | ୨୬୨ |
 ମୋ ପାଇଁ କଣିଲି ଶାଢ଼ି ସାପାର
 ବେଣୀ ହେଲି ସାଜି ନକଲି ବାଳ
 ତା ପାଇଁ କଣିଲି ସେଣ୍ଟଲ ଯୋଡ଼ା
 ମୋ ପାଇଁ କଣିଲି ବାଟା ତପଲ । | ୨୬୩ |

ନିତି ପାଉଁଶର ମାଣିଲ ମୁହେଁ
 ମୋ ପ୍ରେମ ତା ମନ ଦେଲ ଚକଟି
 ଏକ ହୋଇ ହମେ ଗଲୁଁ ତ ଦୁହେଁ
 ସୁଖରେ ବଢ଼ୁଥି ଗଲୁ ମୋ କଟି । ୧୭୭।
 ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ଫେରିଲୁ ଦେଶେ
 ସେ ଗ୍ରାମକୁ ଆଉ ନ ଗଲୁ ଦୁହେଁ
 ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏକାଠି ଶୋଉଁ
 ନିତି ନିତି କାମେ ସେ ମତେ ଦୁହେଁ ୧୭୮।
 କାଣି ଶୁଣି ରାଗେ ହେଲୁ ଜଳର
 କହିଲୁ ଭୁଲିଲେ ବଜାୟ ଟୋକ
 ଚିରସ୍ରକୁ ଯଦି ବଶେ ନ ରଖି
 ଅବାଟ ଧରଇ ନାଶ ଜନ୍ମକ । ? ୧୭୯।
 ନ ହେଲୁ କୁଆଁର କି ଯାଏ ଅସେ
 ବେନିକର ପ୍ରେମ ଥିଲେ ପବିତ୍ର
 ପୁରୁଷର ସାଧ ନାହିଁ ଜଗତେ
 ଅବାଧେ ବାଜିବ ତାର ବୋହୂସ । ୧୮୦।
 ଗର୍ଭମଧ୍ୟ ସର୍ପେ ଉଦାର କରି
 ସାପୁଆ ତା ସଙ୍ଗେ ଯେପରି ଖେଳେ
 ବିପଦ ଅବା ସଫଳ ଚାରି
 ସଖୀ ନାରୀ ପତି ସଙ୍ଗେ ବିହରେ । ୧୮୧।
 ଥାନ୍ତୁ ପୁଅ ବୋହୁ ନାତି ନାତୁଣୀ
 ଏ ଦୁଇରୁ ଯଦି ନାହିଁ ନି ଏକ
 ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନ ଦୁର୍ବିସଫଳେ
 ଜୀବନ୍ତ ପରି ରହେ ଆରେକ । ୧୮୨।
 ତେଣୁ ଭର୍ତ୍ତା ସାଥୀ ସାଥୀ ଭର୍ତ୍ତାର
 ସୁଖ ଦୁଃଖେ ବିନିମୟ ଜୀବନ
 ଏକ ଆରେକର ପରିପୂରକ
 ହୋଇ ଯନ୍ତେ କର ପ୍ରତିପାଳନ । ୧୮୩।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସନ୍ତକ ଶ୍ରୀମ୍ୟା ଉଦରୁ
 ଆସିଗଲେ ଜାୟା ହେବ ଜନନୀ
 ଭକ୍ତି ହେବ ଧୃଷ୍ଟ ଏ ମନୋରାଜେ
 ସ୍ନେହମୟୀ ହେବ ତାର ଶ୍ରୀମିତା । ୧୭୧।
 ଭାରସାମ୍ୟ କେବେ ନରଖେ ମଦ
 ଅନ୍ୟ ଆଡେ କଷ୍ଟା ଶ୍ରୀମ୍ୟାକେ ଚନ୍ଦ୍ର
 ମନୁଷ୍ୟତା ଶୀଘ୍ର ତା ଦେହ ଗଲେ
 ଜୀବନ ତା ପକ୍ଷେ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ହୁଏ । ୧୭୨।
 ଏହି ପରି ଆଲୋଚନାର ବେଳେ
 ବିନ୍ଦୁ ହଲ ହଲ ପଡ଼ିଅଛି ସେଠି
 ଯେତେ ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ
 ଗଲ ସର୍ବେ ଗଲେ ସେଠାରୁ ଉଠି । ୧୭୩।
 ବିନ୍ଦୁ ଦୁଇଲତ ଦେଲ ପକାଇ
 ମୁଠାଇ ତା କେଶ ଧଇଲ ରାଗେ
 ସାପ ପରି ନେଲ ଭୂମି ଘୋଷାର
 କନ୍ଥଲ ଗଲେ ଗାଳିବ ଆଗେ । ୧୭୪।
 କହିଲ ଶାଳୀ ତୁ ଗୌରୀଶାଂ ଆଗେ
 ଶାଲି ମିଛ କହୁ ମୋର ବିରୁଦ୍ଧେ
 ଆଜି ତୋତେ କିଏ ରଖିବ ରଖୁ
 ରଖି ପାରିବେକି ଏ ନାଶ ବୃନ୍ଦେ । ୧୭୫।
 ତୋ ବାପ ଦେଇଛି ମୋହର ହାତେ
 ଜନ୍ମାଇଛି ମାଆ ମୋହର ପାଇଁ
 ମୋର ହାତେ ତୋର ଖେଳେ ଜୀବନ
 କେହି ତୋର ପିଠି ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ୧୭୬।
 ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ ମୋର ପାତନ
 ଉତ୍ତାର ଦେବ ମୁଁ ତୋ ପୃଷ୍ଠ ଗୁଲ
 ସେହି ଗୁଲ ଯୋଡ଼ା କରି ପିନ୍ଧିବି
 ନାମ ମୋର ବିନ୍ଦୁ ମୁଁ ଶ୍ରେୟକଦାର । ୧୭୭।

ସବୁକାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେ ଏ କାଣ୍ଡ
 ଦିଲ୍ ଦେଖିଲେ ସୁନେନେ ପଟେ
 କହିଲେ ପଥାନ ଆସନ୍ତୁ ଆଜି
 ଦେଖି ନେବ ସିଏ ଚଣ୍ଡ କେଡ଼େଟେ । ୧୭୮
 ନାଶୁଏ ଭାବିଲେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ଆଗୁ
 ଭକତକୁ ଟାଣି ନେଲେ ଅସୁର
 ଚାନ୍ଦାର ଶିଶୁଙ୍କ ଘଣ୍ଟି ଆଉ
 ଫଳ ଭୋଗି ନେବ ତାର କସୁର । ୧୭୯
 ଗ୍ରାମରେ ମଦର କୁଟିଆ ଚିନି
 ଝଙ୍କୁର ରସରେ ଭରା ମାଠିଆ
 କୁସୁନା ହୋଇଛି କୁଟିର ଶିଳ୍ପ
 ଚର୍ଚ୍ଚଣି ସନ୍ତୋଷେ ଦେବତା ହୃଦ୍ । ୧୮୦
 ଦେବତା ପିଅନ୍ତି ଉତ୍ତର ରସି
 ପ୍ରସାଦ ସେବନ୍ତି କୁଟୁମ୍ବ ଜନ
 କୁଣିଆ ଆସିଲେ କାହାଳ ସଙ୍ଗେ
 ସବା ଆଗେ ହୁଏ ଏ ପ୍ରୟୋଜନ । ୧୮୧
 ବୈଦିକ ଯୁଗ ପ୍ରାୟ ପରସେ
 ସୋମରସ କ୍ଷୟ କରଇ ପ୍ରାୟ
 ଚାନ୍ଦାର ଗୌରବ ପ୍ରୟୋଗ
 ଏ ମଦ, ଏହାର ଶକ୍ତି ଅମାପ । ୧୮୨
 ସ୍ବୟଂ ଜଗନ୍ନାଥ ମହିଷାସୁର
 ନିଧନ ମନାସି ପିଇଲେ ମଦ
 ଅରୁଣ ଲେଟନା ହେଲେ ଜନନୀ
 ତେବେ ଶୂଳେ ତାକୁ କରିଲେ ବଧ । ୧୮୩
 ଖଜୁଆ ବାପୁଜୀ ଏ ରସ ଯୋଗୁଁ
 ରହିଛି ଧରରେ ଜୀବନ ରଖି
 ପ୍ରବୁର ପାଣିରେ ସାହିନ ଦେଇ
 ଗ୍ରାହକେ ପିଆଏ ଭୟ ଉପେକ୍ଷି । ୧୮୪

ନ ହେଲେ କିଲୁ ପାଆନ୍ତା ସେହି
ଠିକାଦାର ଗ୍ରାମ ଗଛ ମାଲିକେ
ପଇସା ବୁଝାଇ ଗଛରୁ ରସ
କେତେ ବା ବାହାରେ କେତେ ବା ବିକେ । ୨୮୫।

ଏ ଭନ ସଙ୍ଗତେ ଗଞ୍ଜାଇ ଆସୁ
ମିଶି ପ୍ରଜାମୃତ ହୋଇଛି ଭବେ
ଦଧି ଦୁଗ୍ଧ ସର୍ପୀ ମଧୁ ଶର୍କରା
ଭୁଲିବ ଏହାକୁ କି ଗଉରବେ । ୨୮୬।

କଦମ୍ବର ମଦ ବଳରାମର
ହୋଇଥିଲା ସଦାବେଳେ ପାନୀୟ
ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଅଟେ କୁସୁନା
ତଳ ତଳ ରସି କି ଲେଉଟାୟ । ୨୮୭।

ସବୁଠୁଁ ଗଞ୍ଜାଇ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବେଶୀ
ବାବଙ୍ଗ ମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖେ
ନ ହେଲେ ନ ତଳେ ଯି ପୁରୁଷର
ସିଦ୍ଧି ନାମ ଆଉ ବିଶ୍ୱେ ବହକେ । ୨୮୮।

ବାଦ୍‌ଶାହା ପାଇଁ ଅଛି ଅମ୍ବିମ
ଜାହାଜିର ଆକବର ତା ଶିଷ୍ୟ
ଦୁବଳ ମନୁଷ୍ୟ କଲେ ସେବନ
ପ୍ରମତ୍ତ ନାଶ ବି ନ ଛାଡ଼େ ପାଶ । ୨୮୯।

କୁସୁନାର ଉପର ତଳ ତଳ ପଦାର୍ଥକୁ ରସି କୁହାଯାଏ । ଉତ୍ତରାଦରେ ଏହି
ଖାଣ୍ଡି ରସିକୁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ । ପାଣି ମିଶାଇ ସବୁ ଏକାଠି କରି ପନାସି
ସାହାଯ୍ୟରେ ବାହାର କରି ସମସ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କୁଣିଆ
ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ଏହା ନେଇ ସଙ୍ଗରେ ସଜ୍ଜାର କରାଯାଏ । ତା ସଙ୍ଗେ ଘର,
ସବୁପରେ ଦିଆଯାଏ ଟିକାକରି ପିଅନ୍ତି ।

“ସୋମପା ପୂତ ପାପା” ଗୀତା ।

ପ୍ରଥମ ଭିତର ବିନ୍ଦୁ ପୂଜକ
 କିନ୍ତୁ ଫୁଲି ମଦେ ଆଗ୍ରହ ବେଶି
 ପଇଠିଏ ଦେଇ ତା ଠିକାଦାର
 ତା ପରେ ଧରାଏ ଜଳ କଳଣୀ । ୧୯୧୦।
 ମଦୁଆ ଶୁକୁଛି ପିଉଛି ମଦ
 ଠିକାଦାର ଦିଏ ନିମ୍ନ ଜଳ
 ନ ହେଲେ ନ ରଖେ ମଦୁଆ କାନ
 ବିଶ୍ୱାସରେ ନିଶା ହୁଏ ପ୍ରବଳ । ୧୯୧୧।
 ଗୁଡ଼ି ଦେବ ବରଂ ତାର ପଦସା
 ବିନ୍ଦୁ ନ ଗୁଡ଼ିବ ମାସକ ମଦ
 ଏପରି ପ୍ରାକମ୍ପି ଅଛି ଯାଠାରେ
 ଆର କାହିଁ ଅଛି ତା ପାଇଁ ମଦ । ୧୯୧୨।
 ଏ ଗ୍ରାହଣୀ ହିଅ ଅଟେ ଗୌନ୍ୟାଣୀ
 ଗଉନ୍ଧୁଆ ଆଗେ ନ ଫିଟେ ପାଟି
 କହୁଛି ବିନ୍ଦୁକୁ କଣିବ ଗୁଟ
 ତାକୁ ଧରି ଗୌନ୍ୟା ଗଢ଼ିଛି ପାଟି । ୧୯୧୩।
 ତା ଦେନ ଗୌନ୍ଧୁଆ କରୁଛି ନାମ
 ଦକ୍ଷ ଚୈକଦାର ଜାଣେ ଧୂଳସ
 ବୋଲୁଁ ଧରିଆଣ ଆଣିବ ବାନ୍ଧ
 ତାର ତୁଣ୍ଡ ଜଣି ଅଛି କୁଳିଶ । ୧୯୧୪।
 ଗରୁଡ଼ ଜଳିବ ଇନ୍ଦର ସାପେ
 ବିଷକଣ୍ଠ କଣ୍ଠ ହାରେ ନ ଛୁଏଁ
 ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ବାହନ ହେଲେହେଁ ସିଂହ
 ଡରୁଛି ବାୟୁଆ ବଳଦ ସିଂହେ । ୧୯୧୫।
 କିଏ ନ ପିଟୁଛି କାର ଘାଟିଆକୁ
 ଜମ୍ବୁଲ ଦାନ୍ତ ଯାଏ ଧସକ
 ଅନ୍ୟକୁ ପିଟିଲେ ଲାଗିବ ଦୋଷ
 ଯୁକ୍ତ ପାଇଁ କିଛି ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି କି ? ୧୯୧୬।

ଶୁଣୁର ଠାରୁ ସେ ପାଇଛୁ ଦାନ
ସଭା ଧୂଃସ ହୋଇ ସୁଖ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ
ତାହା ନାମ ସିନା ଅଟଇ ଦାନ
ଅନ୍ୟର କି ଯାଏ ଆସେ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ । ୧୨୯୭।

ସରକାର ଠାରେ କଲେ ଗୁଡ଼ାର
ସେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଶୁଣିବ ନାହିଁ
ଗୋଟିଏ ନାଲିସ ଅଦାଲତରେ
ଦେଖିଛ କି ଭାସିଲା ଯହିଁ ମୁଦେଇ । ୧୨୯୮।

ଭାସିଲା ଦୃତ୍ୟା ଦୋଷେ ଫାଣି ହୁକୁମ
ତଳ ଅଦାଲତେ ଥିଲା ସେ ପାଇ
ଶେଷ କୋର୍ଟ ତାକୁ ଖଲାସ କଲା
ବୋଧ ପାଏ ଏହା ଦୋଷ ନୁହଇ । ୧୨୯୯।

ଗ୍ରାମର ମରଦେ ଏ ଭାବ ଭାବ
ରହିଥାନ୍ତି ହୋଇ ମରବ ଦୁଷ୍ଟା
କିନ୍ତୁ ନାଶ ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ଉଠେ
ଏ ନିୟମ କରି ନଥିବେ ପ୍ରସ୍ତା । ୧୩୦୦।

ଭାସିଲ ଅଧିନେ ପୁରୁଷେ ଥାନ୍ତି
କେଉଁ ନାଶ ଗାର ଡେରିଛି ସ୍ବାମୀ
ନାଶ ଯଦି ଛୁଣି ଖଟ ଧରିଛି
ବିଚଳିତ ହେବେ ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ! ୧୩୦୧।

ମନାପାଲି ଗ୍ରାମର ଦଟଣା—ଦୁହେଁ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ନଦୀକୁ ଗାଧ ଯିବାରେ
ଦେଖିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଫେରିଛି । ଭାସିଲା ଫେରିନାହିଁ । ଫାଲସିଆ ବରାମତ
ହୋଇଥିଲେ । ଶବ ଦେହରେ ଚୋଟ ବାଜିଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାହା
ହେବାର ଅନ୍ତରାଳ ବୋଲି ଏହାକୁ ମାରିଥିଲା । ଏ ନାଶ ବନ୍ୟା ଥିଲା ।
ଦୁହେଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଥାଇନାହିଁ ବୋଲି ଖଲାସ ହେବାର ଲୋକେ
ଶୁଣିଥିଲେ ।

ବିବାହ ବେଦରେ ଲୁଣ ଚୁମ୍ବି
 ପିଙ୍ଗି ମାଗେ ଜନ୍ୟା ଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ ବର
 ଅମ୍ବିକେ ପ୍ରତିମେ ବଣ ମାନୟ
 ତାଙ୍କ ଶତବର୍ଷ ଦୀର୍ଘାୟୁ କର । |୩୦୨|

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚୁଣ୍ଡାଲୁଣୀ ଘରେ ଥିବାର
 ଦେଖିଲେ ଜନନୀଥଙ୍କ ଦଦା
 ସେହି ଦୋଷୁଁ ଘରୁ ନିହେଇ ଦେଲେ
 ଘରେ ଥିଲା ଖାଲ ଡୁଲୁଙ୍ଗି ଗଦା । |୩୦୩|

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛଡ଼ା ହେଲେ ସେ ଦୁଇଭାଇ
 କ୍ଷୁଧା ପିପ୍ପାସାରେ ହେଲେ ଅତିଷ୍ଠ
 ଶେଷେ ଦୁଇ ଭାଇ ମାଗିଲେ କ୍ଷମା
 ଭାଇ ବୋହୂ ବାକ୍ୟେ ଚଳିଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । |୩୦୪|

ଇନ୍ଦ୍ରକୁଳେ ରବି ଘୋର ଆବାହ
 ପାରିଜାତ ଆଣି ଦେଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ତେବେ ସତ୍ୟଭାମା ଖୁରୁଏ ଥର
 ପିଇ ଅନଶନ କରିଲେ ନଷ୍ଟ । |୩୦୫|

ନାଗର ବେଦନା ବୁଝିଛି ନାରୀ
 ରୋଦନରେ କମ୍ପେ ମଶାଣି ପଦା
 କହିଲେ ଶିବ ଆୟୁଷ ଶେଷେ
 ତା ସ୍ବାମୀ ହୋଇଛି ଖାରର ଗଦା । ||୩୦୬||

ପାର୍ବତୀ କହିଲେ ଜାଣିଛି ସବୁ
 ମତି ନିୟମକୁ ରଖ ବାକସେ
 ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜବନୀ ମନ୍ତ୍ରର ପଡ଼
 ନ ହେଲେ ଯମ ଉଡ଼ିବ ହସେ । ||୩୦୭||

ଦୁର୍ଗେ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥୀ ମତିମୋ ବଣ ମାନୟ । ଶତବର୍ଷ ନିଜଜ୍ୟାୟୁ ସୁଭାଗାମୀ
 ସଦାକୁରୁ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଜନ୍ୟା ବର ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାଏ ।

କମଣ୍ଡଳୁଁ ଶିବ ସିଂହଲେ ପାଣି
 ମୃତ୍ୟୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରର ପଡ଼ି
 ଖାରରୁ ଉଠିଲା ପୁରୁଷ ଦେହ
 ନାରୀ ଗଲା ମହାଆନନ୍ଦେ ଗଡ଼ି । ||୩୦୮||
 ସବସଂହା ହୋଇ ରହିଛି ନାଶ
 ଯେଦିନ ଉଠିବ କର୍ମ ବ ମଣ୍ଡ
 ହର କୋପେ ଭୟ ହେଲା ମଦନ
 ରତି ସୁଖ କଲ ତାକୁ ଅଦେହ । ||୩୦୯||
 ଭୟ କରିଥିଲେ ଯେଉଁ ଦେବତା
 ସେ ପୁଣି ହୋଇଲେ ତା ଆଜ୍ଞାଧୀନ
 ରକ୍ଷିବ କି ଶକ୍ତି ନାଶକୁ ଛାଡ଼ି
 ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟିର ସେ ହେବ କାରଣ । ||୩୧୦||
 ଅଦେହରେ ସବଲୋକ ବ୍ୟାପିଲା
 ବହୁ ଶତ ଗୁଣେ ଶକତି ଲଭି
 ନାଶର ମନ୍ଦନ ଏତିକି କଲା
 କୋପ କି କରିବ ଦେଖିତ ଭାବ । ||୩୧୧||
 ନାଶର ସୁଲଭ ଲକ୍ଷା ଉପେକ୍ଷି
 ବାଧା ହୋଇ ଦୁର୍ଗା ବଧୁଲେ ଦୈତ୍ୟ-
 ପଛନ୍ତେ ପ୍ରଳୟ ମୁରତି ଧରି
 ବିଶ୍ଵ ଧ୍ଵଂସ କଲେ ହୋଇ କୁପିତ । ||୩୧୨||
 ମହା ରୁଦ୍ର ଗଲେ ଉତ୍ତନେ ଶୋଇ
 ମାତ୍ର ଦେଉଁ କାଳୀ ଦେଖିଲେ ଶିବ
 ଜନ୍ମ ଲୁଚି ରହିଗଲେ ସଂଯତେ
 ବିଶ୍ଵ ସୃଷ୍ଟି ପୁଣି ହେଲା ଉଦ୍ଭବ । ||୩୧୩||
 ଶର ବଲ କରି ଦେଲେ ପ୍ରମାଣ
 ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲେ ସବେ ପରିଲୁକିତ
 ଜଣେ ମାତ୍ର ଯେହୁ ଅଲଗା ହେଲା
 ଭାର୍ଯ୍ୟାଦେଶ ଭିଲେ ନ ରହିବତ । ||୩୧୪||

ଅଭୟ ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣୀ ଅଛନ୍ତି ଦେଇ
 ତାକେଣ ଆଉଁସି ଚିପି ତା ଗାଲ
 ଯେଉଁ କେଣ ବନ୍ଦା ଧରିଛୁ ଟାଣି
 ସେ କେଣେ ଶୋଭିବ ପୁଲର ମାଲ । ||୩୧୫||
 କହି ନୁହେଁ କେବେ ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣୀ କଥା
 ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବହୁତ ଇଚ୍ଛା ଜାଣେ
 ରାଣୀ ତାର ପାଦେ ଦିଅନ୍ତି ମଥା
 ସମ୍ମାନନା କରିଥାନ୍ତି ଯତନେ । ||୩୧୬||
 ଦେଖିଛୁ କି କିଏ ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣୀ ପାଶେ
 ରକ୍ତ ହସ୍ତେ ଫେରି ଆସିଛୁ କହ
 ଗୌନ୍ତିଆ ଯା ନାରେ ନାଲିଶ କରେ
 ଖଇଁ ବହେ ଏହି ବୁଢ଼ାର ବହ । ||୩୧୭||

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ଖରଳା ତଟିନୀ ତଟ ଅଟଗା ଭିତରେ
 ଆଶ୍ରମେକ ଥାଇ ଜନେ ଆନନ୍ଦ ବିତରେ
 ଅଟଗର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳେ ରାଜର ଆଶ୍ରମ
 ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ରହୁ ପରାଏ ସୁଷମ । ୧୧
 ବରେଣ୍ୟ ଅରଣ୍ୟ ଆତ୍ମା ଅଛି କାନ୍ତି ଧରି
 ଅବା ବନ ପୁଣ୍ୟ ଘାଟ ଶିଖା ହେବ ସର
 ନୋଶବ୍ୟାପୀ ଅରଣ୍ୟର ଶୋଭା କମଳାୟ
 ତରୁଲତା ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ ଧଳେ ଲେଉଟାୟ । ୧୨
 ଆଶ୍ରମର ଶିରେ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରବ ମାନ
 କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତୁ ଦେଇ ପତ୍ର ପୁଷ୍ପମାନ
 ବସନ୍ତ ଆସିଲେ ଏଥୁ ହୁଏ ମହୋତ୍ସବ
 କୁସୁମେ ପଲ୍ଲବେ ସାଜି ଥାନ୍ତୁ ଅବୟବ । ୧୩
 ଶୁଣାଯାଏ ଭୁଞ୍ଜରବ ପକ୍ଷୀର କୃଜନ
 ଓଁ କାରର ପ୍ରତିଧ୍ଵନି ଦିଏ ଅବା ବନ
 ରକ୍ଷ ଦିଶେ ବନ ଭୁଲି ହୋଇଲେ ନିଦାଘ
 ତପ ଯୋଗୁଁ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦେହ ଯାଇଅଛି ଅଘ । ୧୪
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାପ ସଙ୍ଗେ ବନ ଅଗ୍ନିମୟ ରହି
 ତପ ସାଧେ ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ ଶୂନ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ବହି
 ତପସ୍ୟାର ସିଦ୍ଧି ରୂପେ ଆସଇ ପ୍ରାଚୁଟ
 ମହା ହୁଏ ମାର ସ୍ନାତା ସିନ୍ଧୁ ବୃକ୍ଷ ହୋଟ । ୧୫
 ଉତ୍ତାର କୋଶରୁ ଯେବେ ଆସିଲା ବାଦଲ
 ଡଙ୍ଗା ବାନ୍ଧି ପଳାଇଲା ନାଉରୀ ତଞ୍ଜଳ
 କଳା ମେଘେ ଘନ ଘନ ବିଦ୍ୟୁତମଳ
 ଗୋପ-ଭିଜ ଅବା ରଥେ ପିଟୁଥିଲା ଖଳା । ୧୬
 ମୃରଜ ମନ୍ଦ୍ର ନାଦରେ ପୁରିଲା ଜକୁଡ଼
 ବୃକ୍ଷ ନାଶ ପାଇଁ ତାହା ଶଙ୍ଖନାଦ ଶୁଭ
 ଦିଗ୍‌ବଳୟ ରେଖାଧରି ଫମେ ଉଠେ ମେଘ
 ମରୁତ ଖାନ୍ତୁଛ ରଥ ବାହେ ବେଗ ବେଗ । ୧୭

ଧଳା ବଳାହକ କଳା ବାରିବାହ ତନ୍ମୁ
 ମଣ୍ଡି ତପ୍ତ ଫଳ ରୂପେ ଖୋଉଲେ ଗଗନୁ
 ଉଠୁଥାନ୍ତି ପଡୁଥାନ୍ତି ପବନ ପ୍ରବାହେ
 ଦକ୍ଷ ସରସ୍ୱତୀ ତା ରଥ ଯେଉଁଠି ବାହେ । ୮୮
 ପ୍ରବଳ ପବନ ଅଗ୍ର ଗର୍ଜି ଗର୍ଜି ଆସେ
 ଜାମୁତ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଫୁଟି ଉଠୁଥାଏ ଆସେ
 ସନ୍ନିବ ବାୟୁ ବିରୁଦ୍ଧେ ନ ପାରିଲ ଲଢ଼ି
 ଉଜାଣି ବହିଲ ପ୍ରୋତ ଖେଳାଇ ଲଢ଼ି । ୮୯
 ପ୍ରବଳେ ଆସିଲ ବାୟୁ ମତି କାର ଖଳ
 କା'ର ଖପର ଗଲ ଉଡ଼ିଲ କା ଖଳ
 ଗଛ ଡାଳ ଗୁଞ୍ଜି ଗଲ ଯେ ଥିଲ ମଝର
 ବାୟୁ ବସା ପଡ଼ିଗଲ ବତାସ ମୁଖର । ୯୦
 ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ସଭୟେ ତନ୍ମୁ କରି ନଚ
 ପ୍ରଣତି ଡାକିଲେ ତ ରେ ସମ୍ପାଦି ପ୍ରଣୟ
 ମନ୍ତ୍ରରୂପେ ଯେତେ ଲତା ଥିଲେ ଆଶ୍ରା କରି
 ଗାଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନେ ଥିଲେ ଯେତେକ ବଢ଼ି । ୯୧
 ଓଟାରି ଆଣି ପବନ ଭୁ ଲୁଣ୍ଠିତ କଲ
 ଦର୍ଶଣେ କାହାର ଅଙ୍ଗ ଛୁଡ଼ିଲ ବକଳା
 ଧର୍ଷଣେ ଧରର ରଙ୍ଗେ ହେଲେ ଭୁଲୁଣ୍ଠିତ
 ପୁଷ୍ପବତୀ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ନହେଲ କୁଣ୍ଠିତ । ୯୨
 ଉତ୍ତମେ ପକାଇ ଚାରି ତନ୍ମୁ ଲତା ବ୍ରାତେ
 ଧର୍ଷଣ କରେ ପବନ ଉଛଟ ଉନ୍ମତେ
 କୁଆ ସହ ପକ୍ଷୀ ବସା ଉଡ଼ିଲ ଗଗନେ
 ଗଛର ଅଗି ପତର ଛୁଣିଲ ସଦନେ । ୯୩
 ଖଣି ଉଡ଼ା କୁଆ ପୁଣି କାହିଁ ଥିଲ ଉନ୍ମ
 କାହିଁ ଅବା ରହିଥିଲ ସଦ୍ୟ ଫୁଟା ଉନ୍ମ
 ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ମିଶି ପବନ କଞ୍ଚାଳେ
 ଖେଳିଲେ ଦୋଳର ଖେଳ ଜୀବନ ଆକୁଳେ । ୯୪

କ୍ଷଣ କାଳ ପାଇଁ ରବି ରହିଥିଲେ ମେଳା ।
 କ୍ଷଣ କାଳ ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ବିଭାସିଲା
 ପୂର୍ବ ଦିଗେ ଯାଇବତ ପୃଷ୍ଠେ ବସି ଶନ୍ଦ
 ରମଣୀୟ ସପ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଧନୁ କଲେ ବନ୍ଦ । ||୧୫||
 ଅବରତ ନର ଶର ଜାଲେ ବୃକ୍ଷ ତନୁ
 ଆକ୍ରାନ୍ତ ସହାୟତା ଲାଭି ଘନ ବନ୍ଦ
 ପ୍ରବଳ ଶର ବର୍ଷଣେ ଧନୁ ନାହିଁ ଦିଶେ
 ଖାଲି ଗରଜନ ବ୍ୟାପୀ ଯାଏ ଦଶ ଦିଶେ ||୧୬||
 ବିଦ୍ୟୁତ୍ ରଞ୍ଜିତ ବୃକ୍ଷ ଶର ବର୍ଷି ଘନ ଘନ
 କର୍ଷି ଦେଲେ ସିନ୍ଧୁ କର ବୃକ୍ଷ ଅପଘନ ।
 ବୃକ୍ଷ ନାଶି ଇନ୍ଦ୍ର ହେଉଲ ବୃକ୍ଷହାରୁଷିର
 ବୃକ୍ଷହା ଅହଲ୍ୟା ଜାର ଗୌତମ ରୁଷିର ||୧୭||
 ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେମ ବର ସିନ୍ଧୁ ହେବାକୁ ଅହଲ୍ୟା
 ଗୌତମ ରୁଷିଙ୍କ ଆଉ ମନ ନ ବଳିଲା ।
 ପରତ୍ୟକ୍ତା ହୋଇ ଗଲା ବହୁକଳ ଯାଏ
 ରୁପ ନେଲା ରୁପବତୀ ନମି ରାମ ପାଏ ||୧୮||
 ଅହଲ୍ୟା ପୁଣି ମୋହିଲ ମନ ଗୌତମର
 ଅହଲ୍ୟା ହୋଇଲ କ୍ଷେପ ନୀଳ ବଞ୍ଚନର
 ପ୍ରଥମରେ ବର୍ଷା ଆସି ହୋଇ ଟପ ଟପ
 ତାପରେ ଆକାର ଧରେ ଯେସନ କୌଣସି । ||୧୯||

ବୃକ୍ଷ—ମରୁଭୂମି—ଇନ୍ଦ୍ର ମରୁ ପ୍ରଦେଶକୁ ବାରି ବର୍ଷଣ ଦ୍ଵାରା କୃଷିକ୍ଷେପ କଲେ
 ଏଣୁ ସେ ବୃକ୍ଷହା । ଗୌତମ ରୁଷିଙ୍କର ମନୋହାରୀ ଅହଲ୍ୟା ଥିଲା ।
 ଅହଲ୍ୟା—ଅହଲ୍ୟା—ହଳ ଉପ ସୁକ୍ରା ନୁହେଁ । ରୁଷି ପାଇଁ ଉପସୁକ୍ରା
 ନୁହେଁ । ଗୌତମ—ଉତ୍ତମ ଗୌ ଯାହାର । ସେ ଗୌତମ । ସମ୍ଭବତଃ
 ସ୍ଥାନଟି ଗୋ ଗୁରଣ ଭୂମି ଥିଲା । ପ୍ରଭୃତ ବର୍ଷା ଯେଉଁ ସବଦା କର୍ଦ୍ଦମାକୁ
 ହୋଇଗଲା । ଆଉ ଦାସ ହେଲା ନାହିଁ । ଗାଈ ଚରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।
 ପରତ୍ୟକ୍ତା ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଗଲା । କାଳକ୍ରମେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସମୟକୁ ତାହା
 ରୁଷି ଜମି ଓ ଗାଈ ଚରିବାକୁ ଉପସୁକ୍ରା ହୋଇଥିଲା । ଏଣୁ ଗୌତମ ବୃକ୍ଷଣ
 କଲେ ।

ମୁଷଳ ଧାରରେ ମେଘୁ ଖସି ପଡ଼େ ବାରି
 ଘରେ ନୀର ଗଳି ପଡ଼େ ସମ ଘର ବାରି
 ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଥିଲେ ଘନେ ବନସ୍ତ
 ତା ସଙ୍ଗେ ଆସିଲ ବାସୁ ଅଣିଆଣ ମୁଣି । ॥୨୦॥
 ସଯୋଷା ଲହୁ ସଗଣ ମରୁତକୁ ହୋମେ
 ଆହ୍ୱାନି ଥିଲ ଯାଜ୍ଞିକେ ତୋଷି ଅଗ୍ନୀ ସମେ
 ଅନାଦୃତେ ଆସି ପ୍ରବେଶିଲ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ
 ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟେ ଯାସିଲ ଜନପଦ ଜନ । ॥୨୧॥
 ବରତ ପାଟିରେ ଯେହୁ ଅନାଦୃତ ବ୍ୟକ୍ତି
 ମଦ ପିଇ ନାନା ଅପରାଧ କରେ ବ୍ୟକ୍ତି
 ନାନା ଅପକର୍ମ କରି ଆଗଣ ବଶୁଙ୍ଗଳା
 ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ତଥା ହେଲ ଧରରେ ଭିଖଳା । ॥୨୨॥
 ଡାକ ଆଣି ଥିଲେ ବର୍ଷା ଯେ ତରୁ କାନନ
 ଖଣି ଆ ଖାବରା ହେଲା ତାହାଙ୍କ ଆନନ
 ପତର ପତାରୁ ନୀର ପ୍ରବିଳ ନିରତେ
 ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇଗଲ ତରୁ ତରିଲେ ପ୍ରୁନତେ । ॥୨୩॥
 ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ମେଘ ହୋଇଛି ଶୀତଳ
 ମାଠିଆରୁ ରୁକାଏ କି ନୀର ଅବରଳ
 ପ୍ରବଳ ସ୍ରୋତେ ଧାଇଁଲ ନୀର ବନ ଭେଦ
 ଅନେକ ଧାର ଧାଇଁଲ ସୁଷମା ସମ୍ପାଦ । ॥୨୪॥
 ଯାଏ ନାହିଁ ଘରେ ରହେ ସଂଧ୍ୟାର ଅତ୍ୟୁ
 ରହି ରହି କରି ନେଲ ତାର ଶୂନ୍ୟ ତଥୁ
 ବିଜୁଳି ତମକ ପାଇ ରହିଲେ ଦୟାରେ
 ଚଷ୍ମ ତମକାଲ ମେଘେ ଗଞ୍ଜିଲେ ଭିତ୍ତିରେ । ॥୨୫॥
 ଅଶୀରୁଣ ମୁଣି ଧରି ବହିଲା ପବନ
 ବର୍ଷଣ ମୁଖର ମେଘ ତୋଷି ଗିରିବନ
 ବର୍ଷିଲେ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ଖେତେ ବାଲୁକା ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ସାଉଁଟି ରଖିଲା ନଦୀ ସବୁ ତା ଅନ୍ତରେ । ॥୨୬॥

ବନ୍ଦ କଟା ଖାଲ ବଲ ଲୁଟି କିଛି ସଞ୍ଜ
 ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ ସୁତ କଲେ ଦେବା ଶତୀ
 ତଟିନୀ ହୃଦୟ କନ୍ଥ ହୋଇଲା ଆବଳି
 ମର୍ଯ୍ୟାଦା ନ ମାନି ବୁଝାଇଲା ମୁଣ୍ଡାବଳି । ୧୭୬
 କୁଳ ଶୀଳ ବୁଝାଇଲା କୁଳାନ୍ତରେ ତାଡ଼ି
 ପକାଇଲା, ପକାଇଛି ଅବା ପେଟେ ତାଡ଼ି
 ଘନ ମର ପାଇ ହରିଦ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ଯଶ୍ବି
 ଫେରାଇ ଆଣିଲେ ପୂର୍ବ ରୂପର ସମସ୍ତ । ୧୭୭
 ତନ୍ମୁ କାନ୍ତି ମଳି ନେଲା ଅପୂର୍ବ ସମ୍ଭାରେ
 ନେତରେ ଆଲୋକ ଦେଲା ନୁହେଁ କହିବାରେ
 ବଦନ ବ୍ୟାଦାନେ ଥିଲେ ବସୁମତୀ ସଖା
 ତୃଷାଭୁରେ ମୁଖେମର କରିଦେଲା ଭର୍ତ୍ତି । ୧୭୮
 ରୂପୀକୁଳ ଖେତେ ଲାଗି ଖଲେ ଶୁଷ୍ଟ କାମେ
 ବାହୁଡ଼ ଅଇଲେ ସୌଦାଗର ନିଜ ଧାମେ
 ଧର ପ୍ରାଣ ବନ୍ଧୁ ହୁଏ ରୂପୀ ଯୋଗୁଁ ବର୍ଣ୍ଣ
 ଗ୍ରୀଷମ ତପସ୍ୟା ଫଳ ଲଭେ ରୁର ଦୃଶ୍ୟ । ୧୭୯
 ଘରଥୁବ ସୁଖୀ ପୁଣି ଧୋଡ଼ ଥିବ ସପା
 ବଛଣା ରୂପର ଖଟେ ଦିଶୁଥିବ ତୋଫା
 ଢେଙ୍କିକୁଟା ଧାନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବ ଦୁମେ
 ରୂପୀ ବାମା ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ବର୍ଣ୍ଣା ରାଜ ଦୁମେ । ୧୮୦
 ହଳିଆ ଥିବ ସେ କନ୍ଥା ମଳି କଟି କଟି
 ମଳି ଲୁଗା ବସି ଦେଲେ ଯାଉଥିବ ଫାଟି
 ସନ୍ତେଇ ଥିବ ତା ଘର ଗଡ଼ୁଥିବ ମର
 ରୂପିନ ନ ଥିବ ହାଣ୍ଡି ଥିବ ନାହିଁ ଥିବ । ୧୮୧
 ସୁବଳାମା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ସୁଖ ଲେଖ
 ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦିଏ ତାହା ପ୍ରାଣାନ୍ତକ କ୍ଳେଶ
 ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ତାଘର ଅଟେ ଏହି ବନ
 ସମସ୍ତକୁ ତୋଷି ଧନ୍ୟ କରେ ତା ଜୀବନ । ୧୮୨

ଦାତବ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ ଅଟେ ପ୍ରକୃତର
 ବିବିଧ ଔଷଧେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ତା ଭିତର
 ନୂର ତପ କାଶ ସର୍ବ ଝାଡ଼ା ବାନ୍ତି ବାତ
 ପ୍ରବଳ ସନ୍ନିପାତର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରକାଶାତ । ୩୪।
 କୁଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ରା ଉପଦଂଶ ପ୍ରମେହ ପ୍ରଦର
 ମୃତ ବସ୍ତ୍ରା ବନ୍ଧ୍ୟା ଯେତେ ସ୍ତେର ଧରେ ନର
 ସମସ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ରଖିଛି ସକଳ
 ଚେରୀ ମୂଳୀ ଲତା ଗୁଳ୍ମ ବୃକ୍ଷର ବକ୍କଳ । ୩୫।
 ପ୍ରସ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଫଳ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ମାଂସ ମେଦ
 ଔଷଧ କରି ଦିଅଇ ନରଖି ପ୍ରଭେଦ
 ଗ୍ରାମବାସୀ ଜାଣିଥାନ୍ତୁ ସ୍ତେର ନିଦାନ
 କହିଦେଲେ ତତକ୍ଷଣେ କରେ ସେ ପ୍ରଦାନ । ୩୬।
 ମଧୁସରା ଦୋକାନ ଏ ପ୍ରକୃତି ସ୍ବର୍ଗର
 ନାନା ଫଳ ମୂଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହାର ଭଣ୍ଡାର
 ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରେମଶୀଳା ଗୁଡ଼ିଆଣୀ କରି
 ରୂପବତୀ ଡାକେ ଯଥା ବିଦ୍ବାଜ କାକଳୀ । ୩୭।
 ଶାଖା ହସ୍ତ ଦୋହଲଇ କରୁଛି ପ୍ରଭୁର
 ବିନା ମୂଲ୍ୟେ ନିଅ ଏହି ମଧୁର ସମ୍ଭାର
 ପିତାଳୁ କନ୍ଦା ପ୍ରଭୃତ ରଖିଛି ସାଇତି
 ଶ୍ରେକ ଶୁଭପିବ ଖାଅ ଚଉତି ଚଉତି । ୩୮।
 ପାନତୁଆ ପରି ଦିଶେ ମୋ ତିଆରି ଜନ୍ମ
 ରସାଦି କରିଛି ତାହା ଦେଇ ଧନ ଅମ୍ଭ
 ନିଅପାଶେ ଚାରି ଅଛି କଥା ଓ ପାତଳା
 ସସ ପାଇଁ ଚାରି ଆଶେ ଦେବତା ବାଞ୍ଛଳା । ୩୯।
 ନିଅ କେନ୍ଦୁ ମିଠାଇ ତା ତୁଲେ ନୁହେଁ କିଛି
 ବୃକ୍ଷଅବନତ କରି ମୁଁ ରଖି ଦେଇଛି
 ଆଳୁ ତପ ପରି ସ୍ବାଦୁ ମୋ ଉନ୍ମିର ଫଳ
 ଡେଣା ଯୁକ୍ତ ଶୁଦ୍ର ଖବ ଅଟେ ତାର ପୁର । ୪୦।

ଖାଇଦେଲେ ସନ୍ତୁରକ ଅଗାଧ ସାଗରେ
 ଗୋଟା ଖାଇ ଦିଅ ମୋର କଥା ମାନି ଥରେ
 ଏହି ଫଳେ ଡୋଷିଥିଲେ ଗୋପାଳ ଶାସକେ
 ଶିବ ପରିତୋଷ ଯଥା ବିଶ୍ୱନାଥ ସ୍ତୁତେ । ୪୧।
 ଝରଣି ରସାଳ ଦେବ ତୁମକୁ ଆସାଦେ
 ପାତଲେ ଆପାଣା ଛାଏଁ ତଳେ ଝଡ଼ପଡ଼େ
 ରଣୀ ହାତୁଁ କେବେ ତୁମେ ଖାଇଛ ଘରର
 ନିଅ ଏ ସରଦା ଖଣ୍ଡେ ତା ଠାରୁ ମଧୁର । ୪୨।
 ମାଆ ଯାହା ଦିଏ ତାହା ଲାଗଇ ସୁଆଦ
 ଆହୁର ସୁଆଦ ଲାଗେ ଶ୍ରୀମ୍ୟା ରକ୍ଷା ଖାଦ୍ୟ
 ମାଆ ଗୁଣ୍ଡା ଗୁଣ୍ଡା କରି ଦେଉ ଥାଏ ତୁଣ୍ଡେ
 ଶ୍ରୀମ୍ୟା ଖାଦ୍ୟ ସଞ୍ଚିଥାଏ ଶ୍ରୀମା ମଧୁ ଗୁଣ୍ଡେ । ୪୩।
 ପୋଡ଼ି ଯାଇ ଥିଲେ ତେଣୁ ଲାଗଇ ସୁଆଦ
 ପ୍ରେମା ମୃତ ରସେ ସିକ୍ତ ସ୍ମିତ୍ୟ ଆଉ ହୃଦ୍ୟ
 ରୁପ ରସ ଦିଏ ନେତ୍ରେ ଶ୍ରୀମା ସୁନ କାନେ
 ଉଦର ପୂରଇ ଦିଏ ନାନା ଖାଦ୍ୟ ତାନେ । ୪୪।
 ଜନମା ଜାୟାର ଆଖ୍ୟା ଏକ ସଙ୍ଗେ ରଖେ
 ପେଟ ପାଇଁ ମାଆ ସୁନ ଶ୍ରୀମ୍ୟା ପ୍ରେମ ମୁଖେ
 ଏହି ବନ ପ୍ରକୃତିର କୁବେର ଉଣ୍ଡାର
 କିନ୍ତୁ ତାତା କର୍ଣ୍ଣ ପରି ଏହାର ବେଘର । ୪୫।
 ଦେବା ପାଇଁ କାହାକୁ ଏ ନହୁଏ କୁଣ୍ଡିତ
 କରି ଦିଅ ପଛେ ତୁମେ ତାକୁ ଭୁଲୁଣ୍ଡିତ
 ଅଠା ଠାରୁ ମଠା ସୁତା କଠା କଠା ଶୁର
 ଖାଲ ମଞ୍ଜି ମଧୁ ପୁଷ୍ପ ଇନ୍ଦ୍ର ଯଦି ଟୁଲ । ୪୬।

ମେକ୍ ଫରସନ ବାମଣ୍ଡାର ସୁଃ ସାହେବ ଥିଲେ । ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ
 ଭେଟି ଦେଉଥିଲେ । ଗୋପାଳ ମାରୁଡ଼ାଡ଼ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ସେ
 କଲକତା ଯାଇ ନାନା କିସମର ଫଳ ମୂଳ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଦେଉଥିଲେ ।
 ଡିମ୍ବର ଫଳର ମାଳା ସେଠି ଥିଲା । ତାକୁ ସେ ଆହୁତ୍ରେ ରଖୁଥିଲେ ।
 ବାକିଟା ଫେରାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ପଟ ଖଟ ବାଟ ପାଇଁ କବାଟ ଝୁଟିକି
 ପାଟି ରୁଆ ବତା କଡ଼ ଘରି କାଠ ତେଜି
 ଟୁପା କୁଲା ଚୁଲପୁଆ କୁରୁଣୀ ଟୁପୁଲ
 ପେଡ଼ି ବାଡ଼ାଛଣ ବଂଶୀ ମୁରୁର ଛଞ୍ଚାଳ । ୮୭।
 ନଉକା କାତ କଠାଉ ଜୁଆଡ଼ ଲଙ୍ଗଳ
 ବାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ହଥାସିଲି ମେଜ ଚୌକିଜାଳ
 ସବୁତକ ତାର ଠାରୁ ନିଅଇ ମାନବ
 ତଥାପି ତା ବ୍ୟବହାର ଯେସନ ଦାନବ । ୮୮।
 ହରିତକ ଅମଲଙ୍ଗ ଅଷାଡ଼ୁଆ କେନ୍ଦୁ
 ପାତାଳ ଗରୁଡ଼ ଭୂଇଁଲିମ୍ବ ମହାସିରୁ
 ଧାତଙ୍ଗ କୁସୁମ କରି ଯତନେ ସଂଗ୍ରହ
 ହାଟେ ନେଇ ଲୁଣ ଆଣେ ଆଦିବାସୀ ବଡ଼ । ୮୯।
 ସରଗି ପତରେ ଟିପି ଚଉପ୍ରମ ଖଲି
 ସହର ଯୁବକ ନିଏ ହେଲେ ହାଟ ପାଲି
 ଏହି ବନେ ପ୍ରେମ ଗୀତ ହୁଏ ସଦା ଗୀତ
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଚରୁ ଲତା ସବେ ପ୍ରେମାସକ୍ତ ! । ୯୦।
 ବହଳ ବଟପ୍ରୀ ଡାକ୍ତ ବସି ଅନ୍ୟ ଡାଳେ
 କଣ୍ଠି ରସାୟନ ଗୀତ ପ୍ରିୟା କାନେ ଡାଳେ
 ନିଜେ ପ୍ରକୃତ କରିଛି ସେ ଗୀତ ରଚନା
 ନକଲ କରି ଅନ୍ତନ୍ତ ସବୁ ହବାଙ୍ଗନା । ୯୧।
 ଏହମାନେ ଦେଲେ ଆଗେ ସେହି ପୋଥି ରଖି
 ସବେ ଗାଉଥାନ୍ତି ଗୀତ ବହି ଦେଖି ଦେଖି
 କୃଷକ କୁମାରୀ ଯଦି ମଣ୍ଡିଛି ଏ ବନ
 ବନଦେବୀ କରିଥାନ୍ତି ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ । ୯୨।
 ମରବ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ସମସ୍ତେ
 ତା ଗୀତ ଲହରୀ ଖେଳେ ସମସ୍ତ ବନସ୍ତେ
 ମୁକ ହୁଏ ପିକ ଶୁକ ଶ୍ୟାମା ହୁଏ ଭୁନ
 ଲମ୍ବ ପୁଞ୍ଜ ଭୁଞ୍ଜାବନ ଚଞ୍ଚୁ ନିଏ ଶାଣି । ୯୩।

ସାର ସାରୀ ଅସୁମାରୀ ନ ମାର ହାଇ
 ଝିଙ୍କାର ଝଙ୍କାର ଭୁଙ୍ଗରବ ଶୁଭେ ନାହିଁ
 ମୟୂର ନ ଟେକେ ପୁଚ୍ଛ ନ କରେ ନର୍ତ୍ତନ
 କୁନ୍ଦାଟୁଆ କପୋତର ନଶୁଭେ ନଃସ୍ବନ । ୧୪୪
 ପ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥଳ ଶବେ ତାର ଲୁବ୍ୟ ଲବ୍ୟ ଗୀତେ
 ତରଙ୍ଗ ଶୂନ୍ୟ ଅବ୍ୟୁର ପ୍ରାୟ କରେ ବାତେ
 ନୟା ଘର ତର ତଳେ ତରୁଣୀ ତରଙ୍ଗେ
 ନାନାଛଳେ ନାନାଗୀତ ଗାଇ ନାନାବଙ୍ଗେ । ୧୪୫
 ସମଗ୍ର ବନାମା କରି ଦିଅ ସୁନ୍ଦିତ
 କବି ଶୁଣୁଥାଏ ଗୀତ ହୋଇ ବିମୋହିତ
 ଉପଳ ବନ୍ଧୁର ପଥେ ନୟା ଧାର ବହେ
 କଳ କଳ ନାଦେ ତାକୁ ଡାକି କରି କହେ । ୧୪୬
 ବିଦଗ୍ଧ ଜୀବନ ଭୋର କରରେ ଶୀତଳ
 ଏ ବିଶ୍ବ ଭୁବନେ କବି ଏ ଗୀତ ବିରଳ
 ନରକର ସୁତଃ ସ୍ବର୍ଗ କୁମାରୀ ରଚିତ
 ମୃଗ୍ୟ କରିଦେବ ତୋର ସ୍ବୀକୃତି କରି ଚିତ୍ତ । ୧୪୭
 ବହୁ ପୁତ୍ର ପ୍ରୋଥ ଗୀତ ଭଜନ ମୁଖସ୍ଥ
 କରି ଗାଇ ଚୋଷିଥିବୁ ଦେବାଦେବୀ ଶତ
 ସେହି ସବୁ ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଉତ୍ଥାନ ପାଇଁକି
 ସେହିପରି ଦେବାଦେବୀ ଏ ବିଶ୍ବେଷ୍ଟକି କି ? ୧୪୮
 ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଦେବେ କରୁଛ ପ୍ରାର୍ଥନା
 ତାଙ୍କୁ ସବମୟ ବୋଲି କରୁଛ କଳ୍ପନା
 ଅନ୍ୟକୁ କରୁଛ ନ୍ୟୁନ ତାଙ୍କର ଆଧ୍ୟକ୍ଷ୍ୟ
 ବର୍ଣ୍ଣନା କରଣେ ତୁମେ ରଖୁଛ ପାର୍ଥକ୍ୟ । ୧୪୯
 ଟେକା ଟେକି ଭଲ ତାହା କିଛିନୁହେଁ ଆନ
 ତାହାର ଅପର ନାମ ପୁତ୍ର ବୋଲି ଜାଣି
 ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଜାଗରଣେ ମିଳେ ସବୁ ସିଦ୍ଧି
 ଆତ୍ମ ପୁତ୍ର ଅଟେ ତାହା ଦେଇଥାଏ ରକ୍ଷ । ୧୫୦

ଦେବତା ନ ଦିଏ ବର ନିଜ ମନୋବଳ
 ସ୍ତୁତିବଳେ କଲେ ବଳେ ହୁଅଇ ପ୍ରବଳ
 ଏହାଙ୍କର ଗୀତେ ନାହିଁ ଏଥୁଁ ଲେଖ ମାନ୍ଧ
 ମାନ୍ଧାର ପରଶ ଆଶେ ନାହିଁ କାର ଗାନ୍ଧ । ୭୧।
 ନିଜକୁ ନିଜେ ହରାଇ ହୋଇବ ବିଭୋର
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇବେ ଜଡ଼ ବଡ଼ିମା ଦେହର
 ଏହା ସନ୍ନିକଟେ ବାବା ଆଶ୍ରମ ପରଶେ
 ଧୂନ ଅଖଣ୍ଡ ଧୂମରେ ତାର ମାନ ଦିଶେ । ୭୨।
 ଖଞ୍ଜିଣୀର ମାଡେ କର୍ମ ଉଠଇ ବନାମ
 ଝାଡେ ବନ୍ଧନମ ପକ୍ଷ ଶୁଣି ସେହି ଧୂନ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗର୍ଭ ହୁଏ ଯେବେ ଚେଳା ସୁନ୍ଦରୀ
 ଆଶ୍ରମେ ପାଣି ଲଗାଇ ଦିଏ ଧୌଡ଼ କର । ୭୩।
 ଭକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ତେ ତାର ତାଳଇ ପ୍ରଶନ୍ତ
 ତରଙ୍ଗର କରେ ଦେଇ କହ ପୁଷ୍ପତଳି
 ଦୁଇମାଣ ପରମାଣ ଆଶ୍ରମ ଆକୃଷ୍ଟ
 ମୂର୍ତ୍ତିକା ବାଉଁଶ ଛଣେ ଗଡ଼ା ତାର ମୂର୍ତ୍ତି । ୭୪।
 ମୂଳ ଘରକୁ ଲଗାଇ ଶୋଭୁଛି ଅଳନ୍ଦ
 ଦୁଆରେ ମଣ୍ଡପ ଶୋଭେ ଯେହ୍ନେ ଅରବିନ୍ଦ
 ଧୂନ ଏଠି ଜଳାହୁଏ ବସଇ ଅଖଣ୍ଡ
 ବାସେ ଅଲେଖ ବାବାଏ ହୋଇଆନ୍ତି ରୁଣ୍ଡ । ୭୫।
 ହରିଦାସ ବାବାଛନ୍ତି ଆଶ୍ରମ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
 ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରେୟ ଉଜନର ଗାନେ ବଡ଼ ଦକ୍ଷ
 କଟି ରଜ୍ଜୁ ଗଡ଼ା ତାଙ୍କ କୁମୁଦିନୀ ପଟେ
 କଉଁସରୀ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ସୁଷମା ପ୍ରକଟେ । ୭୬।
 ଖଣ୍ଡିଏ ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗେ ଶୋଭେ ଭଡ଼ି କଟିରଜ୍ଜୁ
 ଆର ଖଣ୍ଡ ବାମ କାନ୍ଧେ ସତେ ଅବା ସାଂକୁ
 ଶାନ୍ତ ଶକ୍ତ ଅନଃଶକ୍ତ ଶାନ୍ତପ୍ରୀତି ଯତି
 ଅବ୍ୟକ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଜ୍ୟୋତି । ୭୭।

ଚକ୍ରର ତାରକା ସଦା ଲକ୍ଷେ ସ୍ଥିର ସ୍ଥିତି
 ଜଟା ଶୁଣ୍ଠ ଶୂନ୍ୟ ଶିବ ସୁଷମା ମଣ୍ଡିତ
 ସୌମ୍ୟ ସରସୀଜ ପ୍ରାପ୍ତେ ବଦନ ମଣ୍ଡଳ
 ପ୍ରସ୍ତରେ ବିରଜୁ ଆନ୍ତ ଦେବତା ସକଳ । ୧୮୮
 ଖଟତନ୍ତୁ ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ ସର୍ବ ହୃଦେ ରତ
 ବିଶ୍ଵ ବଦନପୁ ଅଟେ ତାଙ୍କର ବାରତା
 ବୃତ ତାଳପଟ ରକ୍ଷା କରେ ଝର ବର୍ଷା
 ଉଲଗ୍ନ ଚରଣ ରେଣୁ ଲିପ୍ତ କରେ ରସା । ୧୮୯
 ନାହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଶୋଭା ନାହିଁ ରାଗ ଚଣ୍ଡି
 ମନ ଭୂରଙ୍ଗମ ମୁଖେ ସଂଯତର ରଣ୍ଡି
 ନାହିଁନ ସଂକଟ ଧନ ନାହିଁନ ଅଶ୍ରବ
 ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ କିଛି ଭିକ୍ଷା ଏକାଲଭ୍ୟ ! ୧୯୦
 ଅଲେଖ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନମି ସକାଳେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ
 ଦୁଇ ଅର ଭିକ୍ଷା ହୁଏ ଏହି ବସୁଧାରେ
 ଗୋମୟ ପବିତ୍ର ପାଣି ଆଆନ୍ତ ସେବନେ
 ରୋଗ ଶୋକ ପାପ ତାପ ନାହିଁ ଅପ୍ରୟନେ । ୧୯୧
 ବାଳୁତ ବୟସ ପ୍ରାପ୍ତେ ମାତକ ବିମୃଷା
 ଜଡ଼େନ୍ଦ୍ରୀୟ ଜଡ଼େନ୍ଦ୍ର ଜଡ଼ ସ୍ତ୍ରୀ ଭୃଷା
 ଗୋରୁ ସେବା କରିବାକୁ ମନରେ ବିରୁଷ
 ଚଣିଲେ ଆଶ୍ରମେ ଗାଈ ସଙ୍ଗତେ ବାକୁଷ । ୧୯୨
 ଉପଯୁକ୍ତ ଶାବ୍ୟ ଦେଇ ପାଦ ସଂବାହନ
 କରି ବାବା ଶେଷେ ଯାଇ କରନ୍ତି ଶୟନ
 ଚୂଳୀ ଗବୟା ତନ୍ତୁ ମାଂସ ଭର ପୃଷ୍ଠ
 ତା କୁଆ ବାକୁଷ ଥିଲ ଅତି ଦୁଷ୍ଟଦୁଷ୍ଟ । ୧୯୩
 ଚନ୍ଦେ ଉକ୍ତ ବାଡ଼ା ଗାଈ ଧୂଏଁ ଅନାୟାସେ
 ଦୌଡ଼ୁ ପଛ ଗୋଡ଼ ଟେକି ବାକୁଷ ରତସେ
 ଗୋଷ୍ଠେ ଥିଲେ ମାଆ କୁଆ ହେଉ ଥିଲେ ବାରି
 ପରଶଂସୁ ଥିଲ ସେହି ହେଲେହେଁ ଭଗାଣ । ୧୯୪

ଡାକଦେଲେ ଆଜ୍ଞା କରି ଗାଈ ବୋଡ଼ି ଆସେ
 ଟେକି ତା କମଳ ବାବା ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗ ଘସେ
 ଦେଖି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କଥା କରନ୍ତି ପ୍ରକାଶ । ୧୭୫
 ଦୁଇଟି ଭକତ ଥିଲେ ହରିଦାସଙ୍କର
 ସେବା କରୁଥିଲେ ବେନି ହୋଇଣ କଙ୍କର
 କୁନ୍ଦା ର କୁନ୍ଦାର ଭାସି ନାହିଁ କୁଆ ପିଲ
 ବାବାଙ୍କର ଭକ୍ତ ହେଉଁ ହୃଦୟ ତାପିଲ । ୧୭୬
 ମନ ପ୍ରାଣ ତାଳି ଦେଲେ ବାବା ଶ୍ରୀଚରଣେ
 ଚରଣର ଚରଣୁ ବୋଲି ହେଲେ ଅନୁକ୍ଷଣେ
 କୁନ୍ଦି ପଟ କଷା ଫେଲ ଦେଇ ଡେଉ ମାଟି
 ବସୁନ ଟିକ୍ତୀ ବୁଟିଲ କରି ପରି ପାଟି । ୧୭୭
 ପରିଧାନ କଲେ ଦୁହେଁ ପୁଟିଲ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
 ଚଢ଼ଳି ବଦଳରେ ଆସିଲ ଗାନ୍ଧୀୟ
 ପ୍ରାଚୀ ଚଳବାଳେ ଉଷା ସଙ୍ଗେ ତର୍କନ
 ପରାଏ ବେନିଏ ହେଲେ ଆଶ୍ରମେ ଉତ୍ସବ । ୧୭୮
 ପ୍ରଭାତେ ପ୍ରଦୋଷେ ବେନି ପୁରୁବ ପଶ୍ଚିମ
 ସବିଧେ ପ୍ରଣମି ଦେଲେ ଭକ୍ତ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ତ
 ବେନିଙ୍କର ଆରାଧନା ଦେଖିବାର ଦୃଶ୍ୟ
 ତେଜାମୟ ବ୍ରହ୍ମ ତାଙ୍କୁ ହେଉଥିଲେ ଦୃଶ୍ୟ । ୧୭୯
 ଉଷାକରୁ ଥିଲେ ବାବା ବେନିଠାରୁ ନିତି
 ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜି ଦିନଯାଏ ବିତି
 ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ସ୍ବର୍ଗରେ ଡିନି କଲେ ପରିଣତି
 ଅଖଣ୍ଡ ବସିଲ ଧୂନ ଜଳିଲା ସତର । ୧୮୦
 ସରବେ ହୃଦୟ ସୁଖ ସବେ ନିରାମୟ
 ସରବେ ପାଆନ୍ତି ସଦା ବାସ ଗ୍ରାସ ପୟ
 ବାବାଙ୍କର ଏ ଆଶିଷ ନିସ୍ବାର୍ଥ ସଂକଳ୍ପ
 ସୁଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ବାସବ ସେବାର ବିକଳ୍ପ । ୧୮୧

ଧରେ ଧରେ ବାବା ଅଭିମୁଖି ହେଉଁ ସବେ
 ଲାଗିଗଲା ନିଆଁ ପଥାନଙ୍କ ମନ ଦର୍ଭେ
 ଯଶେ ଖଲ ଭୟମତି ଶାସ୍ତେ ଅଛୁ ଲେଖା
 ପଥାନଙ୍କ ହୃଦେ ଦେଖ ବହୁଗଲ ଦେଖା । ୮୨
 ସୁ ମନୋଜ୍ଞ ପରିବେଶ ଦେଖି ଆଶ୍ଚମର
 ଗାନ୍ଧି ବାହୁରିକି ଦେଖି ମନ ଚୁପିକର
 ବ୍ୟାପ୍ତ ଦେଖି ବାବାଙ୍କର ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ
 ଅସ୍ପଦ୍ୟରେ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇଲେ ପଥାନ । ୮୩
 ପୁଣି କୁରୁକୀ ଯୋବନେ ହୋଇଥିଲେ ମୃଗ୍ୟ
 ମଣ୍ଡୁଥିଲେ ତାକୁ ଆତ୍ମା ତାପ ଶାନ୍ତି ଦୁର୍ଗ୍ୟ
 ଅଲେଖ ହୁଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ବୁଡ଼ି ଗଲ ଆଶା
 ଭାବିଲେ ବାବାଜି ମେଣ୍ଟାଇବ ତା ପିପାସା । ୮୪
 ଦୁଷ୍ଟ ଗୁଣ ମନେ ଯଦି ହେଲ ଉତପନ୍ନ
 ବିବେକର ସେକେ ତାକୁ କରି ଦିଅ ଲୀନ
 ପୁଷ୍ଟି କର ନାହିଁ ତାକୁ ଯଦି ହୁଏ ରୁଷ୍ଟ
 ଆତ୍ମା ନାଶ କରଦେବ ଅଟେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ୮୫
 ଏ କାମନା ହତେ ହେଲ ପଥାନଙ୍କ ହୋଧ
 ଅପାୟ ସବୁ ତାହାଙ୍କୁ କରି ଦେଲ ବୋଧ
 ହାତରେ ଶମତା ଅଛୁ ଅଛୁ ମଧ୍ୟ ଧନ
 ପାପ ପଥ ମନେହର ଚକ୍ରକଣ ମସୃଣ । ୮୬
 ସେହିପଥେ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ଆସିଗଲା ବୁଦ୍ଧି
 ନ ନେଲେ ବାବାର ଧନ ନାହିଁ ଆତ୍ମ ଶୁଦ୍ଧି
 କେତେ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରଜା ମାରି ନାହିଁ ପାଣି
 ବାବୁଙ୍କୁ ତ ଦେଇ ଛନ୍ତି କାବୁ କରି ପୁଣି । ୮୭
 ବିନା ହେତୁ ଧନ ହେତୁ କରିଆନ୍ତି ହତ୍ୟା
 ସେହି ପଥ ବାଛୁ ନେଲେ ପଥାନ
 ଧନେ ବଶୀଭୂତ କରି ଏକ ଅନୁଚରେ
 କରାଇଲେ ମିଥ୍ୟା ମୋକଦ୍ଦମା ବାବା ନାରେ । ୮୮

ଲଗାଇଲେ ବାବାଠାରେ ଫୌଜଦାର ଦଫା
 ବାବାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏହା କରିଦେବା ରଫା
 ଗ୍ରାମ ପକ୍ଷେ ଅଟେ ଏହା ବଡ଼ ନିନ୍ଦାମୟ
 ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସଦା ଦେଶ ପୂଜନୀୟ । ୮୩
 ଅଦାଲତେ ଅଛି କିଛି ସତ୍ୟର ଆଲୋକ
 ସ୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖି ବିଶ୍ବାସ କରେ କେଉଁ ଲୋକ
 ସତ୍ୟ ରହେ ଅନ୍ତରାଳେ ମିଥ୍ୟା ଦୁଃଖନା
 ଅପରୂପ ରୂପବତୀ ଆଇନ ନୀତି । ୮୪
 ପ୍ରେମ ଫାନ୍ଦେ ବାନ୍ଧି ରଖି ଖେଳାଏ ଜଗତ
 ତାକୁ ଆମେ କହିଥାଉ ତାହା ଅଦାଲତ
 ବୋଲି ପ୍ରବୋଧଲେ ତାଙ୍କୁ ଅମୃତ ଭରଣୀ
 ସାଧୁ ଭବିଷ୍ୟ ଏହାଙ୍କୁ ଅତି ସାଧୁ ବ୍ୟକ୍ତି । ୮୫
 ଦେଇ ଦେଲେ ପଥାନଙ୍କୁ ଗବୟୀ ବାଛୁରୀ
 ଲୋକ ଅପବାଦ ଅଦାଲତ ଭୟେ ଡରି
 ସର୍ପହୋଇ ସାଧୁଙ୍କୁ ସେ କରିଲେ ଦଂଶନ
 ଖଳକାର ହୋଇ ବିଷ କରିବେ ହରଣ । ୮୬
 ସାଧୁ ସାଧୁଥିଲେ ତପ ସତ୍ୟର ସନ୍ତାନେ
 ମିଥ୍ୟାପୁଟ ତହିଁ ଦେଲ ଅପୁଷ୍ଟ ବିଧାନେ
 ସହଜ ସରଳ ଅଟେ ସତ୍ୟର ସ୍ବରୂପ
 ମାୟା ଜପଟତା ତାକୁ ନ କରେ ବିରୂପ । ୮୭
 ସତ୍ୟ ସଦା ହୃଦୟକୁ ଆଲୋକିତ କରି
 ବିଶ୍ବକୁ ବିଶ୍ବାସ କରେ ନିଜ ରୂପ ଧରି
 ମିଥ୍ୟାର ସ୍ବରୂପ କିନ୍ତୁ ଏହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ
 ଜମନୟ କାନ୍ତି ତାର ମଧୁର ବଚନ । ୮୮
 ଶୁଭୁଷର ତରଙ୍ଗ ଖର ଧରି ଶୁଲେ ପଥେ
 ବସିଥାଏ ସଦା ରମ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତଳିକା ରଥେ
 ଦାଟ ରମ୍ୟ ପୁଟ ଦିଅ ଚିହ୍ନିତ ଭିଆଣୀ
 ଭଙ୍ଗିଦେଲେ ଲୁହାମଳ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ ଆନ । ୮୯

ଛୁଦ୍ରେ ଭାଳି ଦିଏ ଅଛି ସୀବନ ଦକ୍ଷତା
 ଲତା ତରୁ ସୂତେ ଯିଲି ପାରେ ଛୁଣି କହ୍ନା
 ମିଥ୍ୟାକୁ କହିବ ତୁମେ ଯିବ ଅଦାଲତେ
 କହିବ ନାପିଲ ରାମ ଦେଖି ଅଛି ନେତ୍ରେ । ୧୬୭
 ଶୁଣି ମିଥ୍ୟା କହେ ତୁମ ତୁଣ୍ଡ କଥା ଲୁଚି
 କହିଲେ ନାପିଲ ମୁହଁ କଥାଯିବ ତୁଟି
 ଭନ ମିଥ୍ୟା ଅଦାଲତେ ହୋଇଲେ ହାଜର
 ଏକ କହେ ଟଙ୍କା ଗଣା ଦେଖିଛି ହଜୁର । ୧୬୮
 ହଳଦିଆ ମୁଣି ମଧ୍ୟେ ଟଙ୍କା ରଖା ଥିଲ
 ଗଣିବା ସମୟ ହୋଇ ଥିଲ ଦିନ ବେଳା
 ଆନ କହେ ଟଙ୍କା ଗଣା ଦେଖିଛି ହଜୁର
 ମୁଣି ଦିଶୁଥିଲ ହୋଇ କଳା ଜର ଜର । ୧୬୯
 ରାଜ ହୋଇଗଲ ଏହି ଟଙ୍କା କର ବାର
 ଟଙ୍କା ତକ ଗଣା ହେଉଥିଲ ବାର ବାର
 ମିଥ୍ୟା ହୋଇ ଗଲ ଦୁଇ ମିଥ୍ୟାର ଜବାବ
 ଓକଲ ତାଙ୍କ ରୁତୁଷ କଲେ ଶୁଣାଗ । ୧୭୦
 ଭୃଣ୍ଣସ୍ତ୍ରୀ ସାକ୍ଷୀକୁ ଦେଲେ ଠାରରେ ଶିଖାଇ
 ସେ କହିଲ ଟଙ୍କା ଗଣା ନେତ୍ରେ ଦେଖିଛଇଁ
 କାହିଁ ଥିଲ ଟଙ୍କା କହୁ ଯହୁଁ ଦିଆ ଦିଆ
 କଳା କହିବାର ତାକୁ ଅବା ହଳଦିଆ । ୧୭୧
 କପର କହୁ କହିଲ ପାଖେଥିଲ କଳା
 ହଳଦିଆ ଆରପାଖେ ମତେ ଦିଶୁଥିଲ
 ସମୟ ପରୁରୁଁ ମିଥ୍ୟା କହେ ଶ୍ରବଣେ
 ଦିନ କହିପାର ନାକୁ ଅବା କହୁ ରାତି । ୧୭୨
 କପର କହିଲ କହିଲ ଗଣା ଦିବାକାରେ
 ଗଣା ଶେଷ ହେଲ ଯାଇ ଘାପ ଆଲୋକରେ
 ସତ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ମିଥ୍ୟା ସତ୍ୟ ହେଲ ପରିଚିତ
 ସତ୍ୟ କାହୁଁଥିଲ ରଖି ତା ଆଖି ପିଣ୍ଡ । ୧୭୩

ବାବା ବିରୁଦ୍ଧରେ କରି ଗଢ଼ା ମୋକଦ୍ଦମା
 ଶିଖାଣି ସାକ୍ଷୀ କରିଲେ ତାହାକୁ ତର୍କମା
 ମୁଦଇର ଜମି ଆଉ ମୁଦାଲ ଗୋଧନ
 ଦୁହେଁ ଆଣ୍ଡପୁ ଦେଲେ ଉଦାର ପଧାନ । ।୧୦୩।
 ମୋକଦ୍ଦମା ଖଇଁ ଦେଲେ ମୁଦୈକୁ ହରଷେ
 ମୁଦାଲକୁ କହିଦେଲେ ଜତାଇବେ କେଶେ
 ସେ ମନି ଲେଣ୍ଡର ଅଟନ୍ତି ମୁଦେଇକୁ କହି
 ଟଙ୍କା ଦେଇ ବନ୍ଦକରେ ଜମିଗଲେ ନେଇ । ।୧୦୪।
 ଏପରି ନ କଲେ ହୋଇ ଯିବ ବେଆଇନ
 ଜମି ରୁଷ କର ସେଥି ନୋହି ତୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
 ଗାଢ଼ି ବାହୁରା ଚାହିଲେ ପଧାନ ଗୁଡ଼ାଲେ
 ନିର୍ଭୟ ବସିଲେ ବାବା ବଟ ବୃଷ ତଳେ । ।୧୦୫।
 କରେଇକୁ ଗଲେ ନାହିଁ ଗ୍ରାମର ପଧାନ
 ନ ପାଇଲେ ସାକ୍ଷୀ ପାଇବକୁ ପରିସାଣ
 ରଥା ବଦଳରେ ତାଙ୍କୁ ଲୁଗିଗଲ ଦଫା
 ମୁକ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମାଛ ଜାଲ ହୁଏ ଗୁପ୍ତା । ।୧୦୬।
 ମିଥ୍ୟା ଦିଶୁ ଅଛି ସେହ୍ନେ ପ୍ରଘାପ୍ର ପ୍ରଘାପ୍ର
 ପତଙ୍ଗ ପରାଏ ବାବା ରହିଲେ ସମ୍ପାପ
 ରାଏ ଦେଲେ ବିରୁଦ୍ଧକ ହୃଦାସ ଦୋଷୀ
 ଜରିବାନା ଅନାଦାଏ ହେବେ କାରବାସୀ । ।୧୦୭।
 ହାତ ଧରି ନେଇ ଲେ ସିପାସୀ ଶଶିକେ
 ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଶୁଣିଲେ “ପାହି ଖଡ୍ଗରେନ ଅମ୍ଭିକେ”
 ପଶିଲୁ ଦଟଣା କାନେ ଅରଜ ନବସ
 ଦଶିଲୁ ଭୁବନେ ଖେଳା କରୁଛୁ ନୟୁଷ । ।୧୦୮।
 ପରଧନ ହରଣରେ ଏହି ବଡ଼ ପଟୁ
 ଲଗାଇ ପାଇଦା ନେଇ ଯାନ୍ତି ଦୁଇ ପଟୁ
 ହରିଦାସକୁ ଜାଣି ସେ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ
 ମହିମା ଧର୍ମରେ ତାଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ । ।୧୦୯।

କେଉଁ କାନ୍ତ ଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ନାହିଁ ଜର
 ରୋଗ ବାଗ କରି ନାହିଁ ତାହାଙ୍କୁ ଜର୍ଜର
 ଦେଶ କୃଷେ କହିଥାନ୍ତି ପିଲା ବୟସରୁ
 ଦେଖନ୍ତି ବାବାଙ୍କୁ ଛନ୍ତି ଏହିପରି ସରୁ । ୧୧୧୦
 ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ବାପା କହିଛନ୍ତି ଛନ୍ତି ଶୁଣି
 ବାଲ୍ୟ ଦେଖିଛନ୍ତି ସିଏ ଏସାଧକ ଗୁଣି
 ବାବାଙ୍କୁ ଧରିଗଲେ ଧରି ହାତେ ମୁଦ୍ରା
 ରସିଦ ଆଣିଲେ ଥିଲା ଅଦାଲତ ମୁଦ୍ରା । ୧୧୧୧
 ବାବା! କରିବାକୁ ଗଲେ କୃତଜ୍ଞ ଜୀବନ
 ଯୋଡ଼ କରେ କହିଲେ ମୁଁ ଘନ ଅକିଞ୍ଚନ
 ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ମୁହିଁ ସେହି ବିଶ୍ୱ ଶକ୍ତି
 ଯେଉଁ କୃପାବଳେ ତୁମେ ଲଭିବ ମୁକତି । ୧୧୧୨
 ବାବା ଗଲେ ନିଜ ଧାମେ ଅଲେଖ ସୁମର
 ଏଥିପରେ ଦେଖି ନଅ ଭାଗ୍ୟକୁ ତୁମର
 ଅଣି ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ଆଶ୍ୟାନ ପଡ଼ିଲା ମନରେ
 ଉପନିଷଦର କଥା ହେ ବିଶ୍ୱ ମାନରେ । ୧୧୧୩
 ମୁଦେ ଏଣେ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟେ କରିଛି ପ୍ରବୃତ୍ତ
 ବାବା ଯିବ ଜହଲକୁ ହୋଇଛି ବିରୁତ୍ତ
 ଜରବାନା ଦେଇନାହିଁ ରହିଛି ହାଜତେ
 ଏଥର ରହିବ ଦେଖ କପରି ସଂଯତେ । ୧୧୧୪
 ପଧାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟଥିଲା ଏ ଗାଈ ବାଛୁଷ୍ଟ
 ଭାଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏହିପରି ଆସନ୍ତି ଉତ୍ତର
 ଚରଣ ଭ୍ରଷ୍ଟ ଏ ଦୁଷ୍ଟ ପୁଣି ଅଟେ ଖଲ
 ଆଶ୍ରମକୁ କରିନେବା କାଳିକ ଦଶଲ । ୧୧୧୫
 ବୁଦ୍ଧି ବାବଦକୁ ଦେବୀ ପଧାନକୁ ଅଧେ
 ବାକିତକ ବଣ୍ଟା ହେବ ଗ୍ରାମବାସୀ ମଧ୍ୟେ
 ସମସ୍ତ ପସଦ କଲେ ପଧାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି
 ଏ ସମୟେ ଜଣେ ଆତ୍ମଥିଲା କୁଦି କୁଦି । ୧୧୧୬

ପଟାଭାଡ଼ି ଲାଗି ଦେଉଁ କହିଲୁ ଉଦ୍‌ବେଗେ
 ବାବା ଆସେ ଦେଖିଲି ମୁଁ କେଡ଼େ ବେଗେ ବେଗେ
 କପର ମୁକୁଳ ଚଳୁ ଅଭୁତ ବ୍ୟାପାର
 କେ କହିଲୁ ସେହି ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଛି ଫେରାର । ୧୧୭।
 କେ ଦେବ ତାହାକୁ ଟଙ୍କା କିଏ ତାକୁ ଚିହ୍ନେ
 ଦାଗୀଦେଲୁ ରହିଯିବ ନାମ ଟିପ୍ପଣେ
 ଏ ସବୁ ଭାଳେଣି ହେଲୁ ଜାଳେଣିର ପ୍ରାୟେ
 ହିଂସା ଦୈତ୍ୟ ବଢ଼ିହେଲୁ, ହୃଦୟ କଟାହେ ॥ ୧୧୮।
 ଅଧିବୃତ୍ତି ପକା ହୋଇ ଫୋପେ ଦେଇ ଜାଳି
 ମନୁଷ୍ୟତା ଭ୍ରଷ୍ଟକଲ ବିଷୟ ଜଂଜାଳି
 ଏ ସମୟେ ବାବା ଆସି ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ
 କାମରେ ହୋଇଛନ୍ତି ଦୂର ବା ବ୍ୟଥିତ । ୧୧୯।
 ଭାଲ ନେହୁଁ ଧୂମକେତୁ ସମ ବଢ଼ିପୁଛ
 ଦିଶେ କିନା ଅନ୍ତରର ନୟନକୁ ପୁଛ
 ଗ୍ରାମ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ବାବା କହିଲେ ସମ୍ମୋଧ
 ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ ମତେ କପଟରେ ବୋଧ । ୧୨୦।
 ଶୁଣ ତେବେ ମୋର ବାଣୀ ଶୁଣିବ ଦୁର୍ମଦ
 ସେ ପାପେ ଉଭେଇ ଯିବ ତୋହର ସମ୍ପଦ
 ତରଣ ଦିନରୁ ଦିନେ ଯିବନାହିଁ ବଳ
 ଏଥୁମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଯିବ ବଳ । ୧୨୧।
 ଏତେ ବହୁ ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀ ଗମିଲେ ଆଶ୍ରମେ
 ସଲିଳେ ବାଡ଼ିବ ଯଥା ଅବ୍ୟବସେ ଗମେ
 ଶଶିକେ ବ୍ୟାପିଲୁ ବାବା ଦେବା ଅଭିଶାପ
 ସମସ୍ତେ କହିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଏ ତପକ ଶାପ । ୧୨୨।
 ବଂଶ ଦିନେ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ହେଲୁ ରୁଦ୍ର ଜ୍ୱର
 ଚିକିତ୍ସକ ନ ପାରିଲେ ଜ୍ୱର କରି ଦୂର
 ସଦା ଦେହେ ଖଇୟୁଟା ତାତି ରହିଗଲୁ
 ରଙ୍ଗରଜ, ବୁଝୁନୁର କାମ ନାହିଁ କଲ । ୧୨୩।

ପ୍ରଗଣାର ବଡ଼ ବୈଦ୍ୟ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ
 ଦେଲେ କସ୍ତୁର ଭୈରବ ଦଶମୂଳ କ୍ୱାଥ
 ଡାକ୍ତର ମାରିଲେ ସୁଜା ବାହାରେ ନିତମ୍ବେ
 କାମ ଦେଲାଣି କହୁଥିଲେ ଯେତେ ଦମ୍ଭେ ॥୧୬୪॥
 ଗହଣାନ୍ତ ପାଇଁ ହୋମ ହେଲା ସାତ ଦିନ
 ସବୁଦିନେ ସପ୍ତଶିଖା ହୋଇଲା ପଠନ
 ଗୁନିଆ କୁଳ ବସିଲେ ଧରି ନୂଆ କୁଳ
 ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ଦେବତା ଯେ ଯାହା ଯାଚିଲା । ॥୧୬୫॥
 ଭରିଲା ଦେବତା କହୁଥିଲା ପାଟିକରି
 ପେଷିଲୁ ବାବାଜୀ ମୁହଁ ଯିବ କେଉଁପରି
 ସତାଇଣ ଦିନେ ଯାଇ କେ ଘେଷେ ଆଣିମେ
 ସ୍ୱପ୍ନ କ ମୁଗ୍ଧାରେ ଯୋଗୀ ଛନ୍ତି ଯୋଗାସନେ । ॥୧୬୬॥
 ବନିର୍ଗତ ହେଉଅଛି ଅଙ୍ଗୁ ଗୁହ୍ୟତେଜ
 ପଶ୍ଚାତରେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟୀ ମହାଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଜ
 ଶିରେ କର ଦେଇ ଉଦ୍ର ମାରବେ ନିଶ୍ଚଳେ
 ନିବାତ ଭବନେ ଘାପଶିଖା ଅବା ଜଳେ । ॥୧୬୭॥
 ନାସାରୁ ବାହାରୁଛନ୍ତି ସାପ ଭୟଙ୍କର
 ଉଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ସବେ ପଧାନଙ୍କ ଘର
 ଭରିଣ ଦିନେ ସମୟ ହେବ ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର
 ପ୍ରଳାପ କଲେ ପଧାନେ କମ୍ପୁଥିଲା ଗାତ । ॥୧୬୮॥
 ଫେରାଇ ଦିଅ ଯୋଗୀଙ୍କୁ ସେ ଗାଈ ବାଛୁଣୀ
 ଏ ପାପରୁ ଯିବନାହିଁ ଆଉ ମୁଁ ଉତ୍ତର
 ଜମି ବରକରେ ଯାହା ଦେଇଅଛି ଅର୍ଥ
 ଚରିଦିଅ ତମସୁକ ସେ ହେଲା ଅନର୍ଥ । ॥୧୬୯॥
 ଯେଉଁ ଯୋଗୀ କୋପେ ଯଦୁବଂଶ ହେଲା ଷଡ଼
 ସେହି ଯୋଗୀ ଶାପ ମତେ କରୁଛି ଅଥୟ
 ଏଥର ଯୋଗୀଙ୍କି କରିଅଛି ହେୟଜ୍ଞାନ
 ନୁହନ୍ତି ସେ ତୁଚ୍ଛ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି ମହାନ । ॥୧୭୦॥

କଉଶଳ କରି କେତେ ଲୋକ ଜମିବାଡ଼ି
 ନେଇ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପାଦି ବସିଅଛୁ ମାଡ଼ି
 ଆଶ୍ରମଟା ବାବାଙ୍କର ଦେଖି କମଳାୟ
 ଲେଉ ଯା ହୋଇଲୁ ମନେ ଅଦମନୟ । ୧୩୧।
 ଲେଉରୁ ଆସଇ ପାପ ପାପ ଆଣେ ମୃତ୍ୟୁ
 ବସନ୍ତ ସମ୍ଭବ ପାଦପ ଆସେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ରତ୍ନ
 ଦାସର ହୃଦ ଉତ୍ସାହ କେବଳ ପାଦପ
 ଛୁୟା ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ରଞ୍ଜିତାନ୍ତ ଜପଜପେ । ୧୩୨।
 ଭକ୍ତ ବିଲେପନ ଯେ.ଗୀ ଖାରେ ଅଗ୍ନି ଯଥା
 ଦିଅ ନ ହିଁ ହସ୍ତଦେ ତହିଁରେ ଅଥା
 ବିଶ୍ଵରୂପ ଦେଖାଇଲେ ଯେହୁ ଧନଞ୍ଜୟେ
 ଅବତାର ରୂପେ ରହିଲେ ଯେ ପରଚୟେ । ୧୩୩।
 ମାଡ଼ି ପରମାଣେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅପୁସର ଶରେ
 ତେଜଲେ ଖବନ ଅତି ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ
 ମଦଦନ୍ତୀ ଶୁଣୁ ଅଗ୍ରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ପିତାଳିକା
 ଦଂଶି ଦେଲେ ଚୁଟିଯାଏ ତାର ଅହମିକା । ୧୩୪।
 ଗୋପନୀୟ ରଖି ବୁଦ୍ଧିବଳ ଚତୁରତା
 ସଂଗ୍ରହ କଲି ଯା ଧନ ରଖି କୃଷିମତା
 ହେଲୁ ଯଦି ତାହା ପାପ କିଏ ତା ଜାଣିବ
 ପଳେ ମର ଆଜ୍ଞାଦାନ କୁମୁଦ ଫୁଟିବ । ୧୩୫।
 ଶ୍ରବ ଏହା କରଗଲି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟମାନ
 ଜାତିରେ ପାଞ୍ଚ ପାଲରେ ବଢ଼ିଲୁ ସମ୍ମାନ
 ପରମ ପୁରୁଷ ରଞ୍ଜେ ହୃଦ ଅନ୍ତର୍ଗତେ
 ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଖିଲୁ ତା ଅନ୍ତର ଜଗତେ । ୧୩୬।
 ଯୋଗୀ ତାପେ ଶୁଣିଗଲୁ ସରସୀ ସଲଳ
 ଦିଶିଲୁ ପାପ କର୍ମ ଦୁର୍ଗତ ଆବଳ
 ଯୋଗୀ ବିତେ ହାତ, ହାତେ ତପ୍ତାଙ୍ଗାର ଯଥା
 ଦରଦ୍ର ସମ୍ପାଦି ଶୀତାଙ୍ଗାର ଅଟଇତା । ୧୩୭।

ଏକ ଦଗ୍ଧ କଲ୍ ହାତ ଅନ୍ୟ କଲ୍ କଲ୍
 ମୃତ୍ୟୁ ପୁନଶ୍ଚିତ ପୁଣି କଳଙ୍କ ଉଜ୍ଜଳା
 ଦୌଡିଲେ ବାବାଜି ପାଶେ ବାଜି ପରିପୁସେ
 ପୁଂ ନରକରୁ ବା ପାଶ କରିବେ ପୁରୁସେ । ୧୩୮
 ଦେଖିଲେ ବାବାଜି ହୋଇଛନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ
 ପାପରକ୍ଷ୍ତ ଦେଖେ ନାହିଁ ଏଥିପାଇଁ ଧ୍ୟାନ
 ମହାମୃତ୍ୟୁ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କରୁଛନ୍ତି କାଳ
 ପଥାନ ଅଙ୍ଗରୁ ସଦା ବହୁଅଛି ଝାଳ । ୧୩୯
 ହେମାଳ କର ଚରଣ ଲାଗୁନାହିଁ ନାଡ଼ି
 ଅଶ୍ରୁ ଲ ନୟନେ ଦେଖେ ତା ପୁଅ ପନାଡ଼ି
 ଉନ୍ମେଷରେ ଭଣି ହୋଇଅଛି ରଡ଼ି ନିଆଁ
 ସେକୁଛନ୍ତି ବାମାକୁଳ ହୋଇଣ ଗୁଣିଆଁ । ୧୪୦
 ନାସିକାରୁ ଘନଘନ ବହୁଅଛି ଶ୍ବାସ
 କଣ୍ଠେ ଘଡ଼ିଘଡ଼ି ଆସେ ବାମୁ ଅଶେଷାଶ
 ଜୀବନ ତରଙ୍ଗ ତାର ହୃଦୟର ବନେ
 କର୍ଷତ ଭୂମି ପରାଏ ଖେଳୁଛି ସଦନେ । ୧୪୧
 ଶୂନ୍ୟ ଖଣି ତାରେ ବାଜେ ଶମନ ସଙ୍ଗୀତ
 ନିତ୍ୟ ସତ୍ୟ ବେଦସୂକ୍ତ ହୁଏ ଝଙ୍କାରିତ
 ହାତଗୋଡ଼ ଛୁଆଡ଼ୁଛି ଛୁଡ଼ୁଛି ବନ୍ଧନ
 ନୟନ ତାରକା ତାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବର ସନ୍ଧାନ । ୧୪୨
 ମୃଣ୍ମ ପାଶେ ରହିଛନ୍ତି ମାତା ବୃନ୍ଦାବତୀ
 ଗୀତା ପାଠ କରୁଛନ୍ତି ଦ୍ବିଜେ ତାର କିତ
 ଆଶା ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୁଟାଉଛି ହୃଦୟ କମଳ
 କଣ୍ଠାଗତ ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ଘ୍ରାଣ କରେ ବଳ । ୧୪୩
 ଏଣେ ପଥାମୁଣୀ ବାସେ ହରିଦାସ ବାବା
 ଆଚମ୍ବିତେ ଅଜାଣତେ ହେଲେ ଆସି ଉଭା
 ବୋଇଲେ ଜନନୀ ମୁହିଁ ଆସିଛି ଅତିଥି
 ଭକ୍ତା ଦିଅ ଜନନୀଗୋ ତୋ ପୁଣ୍ୟ ଭରଣ । ୧୪୪

ଆକୁଳ କରିଲୁ ମତେ, ସଂକୁଳର ବେଳେ
 ଅନାଦୃତ ନୁହେଁ ମୁହିଁ ଅଭିଭୂତ ଖେଳେ
 ଆସିଅଛି ମୁହିଁ ଆଜି ତୋହର ସ୍ମରଣେ
 ସେ ଆଡେ ଆଶ୍ରମେ ମୋରଅଛି ଯୋଗାସନେ । ୧୪୫
 ଦୁଷ୍ଟତକୁ ନାଶି ସୁକୃତର ଅଭ୍ୟୁଦୟ
 ଯିବ ପାପ ତାପ ଥିବ ବିଶ୍ଵ ଅନାମୟ
 ଭିକ୍ଷାଦିଅ ଜନନଗୋ କର ନାହିଁ ଡେରି
 ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ନ କରି କେନ୍ଦ୍ରେ ଯିବ ଫେରି । ୧୪୬
 ଦେଖ ଉଷା ବନ୍ଦାପନା ପାଇଁ ଗପ ଶୁଦ୍ଧ
 ପ୍ରତିତୀ ବଳୟେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଶୁଅଛି ବନ୍ଦ
 କଞ୍ଜଳ ପାଖା ମାଡ଼ିଛି ତା ପ୍ରତି ପଠନେ
 କୁମ୍ଭାଟୁଆ କୁଜୁଅଛି ସହକାର ବନେ । ୧୪୭
 କମାର ଧୁକୁନା ବାୟୁ ସୁକୁଛି ଖୁଲିଙ୍ଗ
 ତପ୍ତ ଲୌହେ କରେ ତାହା କୁମ୍ଭାବାଣ ଅଙ୍ଗ
 କମାରୁଣୀ ଧରେ ଲୌହ ସନ୍ଧ୍ୟାସି ବଦନେ
 କମାର ଲମ୍ବ କରୁଛି ଲୌହ ଆୟୋଦନେ । ୧୪୮
 ନିର୍ଦ୍ଦାତ ପ୍ରହାର ପାଇ ଲୌହ ଅପ୍ରସନ୍ନ
 ନମାନ ଆସୁଛି ଖସି ସନ୍ଧ୍ୟାସି ବଦନ
 ଠାରର ଇଙ୍ଗିତେ ଶୁଣି ଉଲଟି ପାଲଟେ
 କମାରୁଣୀ ଉପଲରେ ଘର୍ମାକ୍ତ ଲଲଟେ । ୧୪୯
 ଉତପ୍ତ ଉତ୍ପଳ ସମ ଲୌହେ କରପୁଟ
 ସଂକୁଳନେ ସନ୍ଧ୍ୟାସିକୁ କରୁଛି ସଂପୁଟ
 ପଲ୍ଲୁ ପିଣ୍ଡାରେ ଧାନ କୁଟେ କାର ଜାୟା
 ଶ୍ରମ ସ୍ଵେଦ ବଦନରେ ଧରେ ମୁକ୍ତା କାୟା । ୧୫୦
 ଭୁଞ୍ଜି ଭୁଞ୍ଜି ଗଞ୍ଜା ଶବ୍ଦେ ଟେକି ବେକ
 ଜଗତ ଚେତାଇବାକୁ ଉଦେ ଶବ୍ଦେ କାକ
 ଉଠି ପଧାନୁଣୀ ଦେଖେ ଆଖି ମଳ ମଳ
 ପ୍ରଭାମୟ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ବଦନର ଝଲ । ୧୫୧

ପ୍ରିୟ ସୌମ୍ୟ ଶାନ୍ତ ମୁଖି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ତପନ
 ଦେହଲୀ ଭେଦ କରୁଛି ତେଜ ବିକରଣ
 ଭାବିଲେ ମନରେ ଅବା ସତ୍ୟ ନାଶପୁଣ
 ଆସିଛନ୍ତି କରିବେ ମୋ କାମନା ଧରଣ । ୧୫୬
 ଭିକ୍ଷା ଦେହ ବୋଲୁଁ ଯତି ଯଥା ବିଧାନରେ
 ଭିକ୍ଷା ଦେଲେ ପଥାନୁଶୀ ଆନନ୍ଦ ମନରେ
 ଭିକ୍ଷା ଦେଇ କରୁଥିଲେ ପୁଣି ପଥାନୁଶୀ
 ଭାଷିଲେ ଯତିଙ୍କୁ ପ୍ରଭୋ ଅଛି ମୋ ମାରୁଣି । ୧୫୭
 ଏକ, ଟେକ ରଖିବାକୁ ଡେକ ଭିକ୍ଷା ପଦେ
 ଆଶ୍ର ଓଷ୍ଠ ପୁଟେ ରଖି ଭାଷିଲେ ଗଦ୍ ଗଦେ
 ଭିକ୍ଷାରେ ଚଳୁଛି ମୁହିଁ ମତେ ମାର ଭିକ୍ଷା
 କହ ମାରୋ ପୁଅ ତବ କରିବ ତା ରକ୍ଷା । ୧୫୮
 ବାଣୀ ଶୁଣି ଆଣି ଥୋଇ ଦେଲେ ବେହେରାଣୀ
 ନିର୍ଜାତିତା ପୁଣି ସେହି ଲୁହୁନା ରମଣୀ
 କହିଲେ ଆତ୍ମଲବ୍ଧ ଅତି ଅନୁରାଗେ
 ଉଦ୍ଧାରିବାକୁ ଅବଳା ଯତି ଧର୍ମ ମାର୍ଗେ । ୧୫୯
 ଆଶିଦେଲେ ବସୁ ଏକ ଡେଉଁ ମାଟିକଣା
 ଗୋମୟ ପବନ ପାଣି ଧୂପଘଣ୍ଟ ନିଶା
 ଆଉ ଆଉ ଲକରୁର ସଙ୍ଗତରେ ଆଜ୍ୟ
 କୋମଳ କମଳାସନ ବସିବାକୁ ପୂଜ୍ୟ । ୧୬୦
 ଦେଲେ ଘଣ୍ଟା ଯତିବର ଗୌରୁଆଣୀ କଣେ
 ଗୁଆ ଦିଅ ମଣାଇଲେ ପାଲୁଣୀ ଅଳଙ୍କେ
 ଜଳାହେଲ ଦିଅ ଘଣ୍ଟ ପାଲୁଣୀର ଘରେ
 ବେହେରାଣୀ ପ୍ରଣିପାତେ ଲେଟିଲ ପୟରେ । ୧୬୧
 ପ୍ରକାଶିଲେ ଯତି ଶୁଣି ଏହା ଯୋଗୁଁ ତାର
 ପ୍ରତି ମତି ଗତି ଆଚରିବ ଏ ବେଢ଼ର
 ଏହା କହି ବାବା ହୋଇଗଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟାନ
 ତାପରେ ପଥାନ କଥା ଶୁଣି ଦେଇ ଧାନ । ୧୬୨

ବାଳ ପ୍ରମାଣେ ତାହାର ନାଡ଼ୀ ରଚେ ଛନ୍ଦ
 ସବାଙ୍ଗ ଶୀତଳ ତାର ନିଦ୍ରାକ ନିନ୍ଦ୍ରା
 ମୃଣ୍ମୁକ ଦାନ ଚିତ ରଖାହେଲୁ ଆଖି
 ସବରୁ ଗାଉଁ ଆସିଲୁ ତପ୍ତ ବୈତରଣୀ । ୧୫୯
 ପାର ପାଇଁ ବାବା ଗାଉଁ ଥିଲୁ ଗୁହାଳରେ
 ଭୂମି ଦାନ ପାଇଁ ଯାହା ଥିଲୁ ବନ୍ଧକରେ
 ସମସ୍ତେ ଭୁଲସୀ ପାଣି ଫିନେ ଢାଳିଲେ
 ପେଟକୁ ନଗଲ ତାହା ରହେ କଣ୍ଠନଳେ । ୧୬୦
 ଯାହାଦେଲେ କବି କହେ ତା ବିଷାଦ ଲେଖକ
 ରହିଯାଇ ଯାଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ନରକେ
 ଗାଈ ଦିଅ ଗାଈ ଶିଝେ ଦସିଲର ପରି
 ପାପ ପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ଦେଲେ ଠୁଆ କରି । ୧୬୧
 ପାପ କଟେ ନାହିଁ କଲେ ଯେତେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ
 ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷୟ ହୁଏ ନାହିଁ ବଡ଼େ ଅପ୍ରମିତ
 ପୁଣ୍ୟ ଆଗେ ଆଗେ ଯାଇ ବସେ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନେ
 ପାପ ପଛ ଦୁଃଖାଦେଇ ବଞ୍ଚେ ପୃଥ ଧନେ । ୧୬୨
 ପାପ କରି ପ୍ରକାଶିଲେ ହେବ ପ୍ରତିକାର
 କିନ୍ତୁ ପଧାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟେ ଗୀତା ପ୍ରଳାପର
 ଦିନୁ ଦିନୁ ବେହେରଣୀ ବଢ଼ିଲୁ ପ୍ରତିଭା
 ଖଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳରୁ ଆସି ଜମା ହେଲେ ବାବା । ୧୬୩
 ବାବା ମାନେ ଭକ୍ଷା କରି କଣି ବଳିବର୍ତ୍ତ
 ଦେଲେ, ବେହେରଣୀ ଭାଗ୍ୟ ହୋଇଲୁ ସମୃଦ୍ଧ
 ବିମ୍ବା ଯାଇଥିଲୁ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନେ
 ରଜାଧରୁଛନ୍ତି ହାତୀ ଦୁନୁଦୁଟି କନେ । ୧୬୪
 ମାସାଧିକ କାଳ ତହୁଁ କଟାଇବ ଦିନ
 ତୌକଦାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟତା କରିବ ପାଳନ
 ଅସଂଖ୍ୟ ଚଉକଦାର ସହସ୍ର ସିପାହି
 କର୍ମଭାଗ ଗଣ ରଖିଛନ୍ତି ନିଜ ପାହି । ୧୬୫
 ମୂଲକ ପରଜା କୁଳ ଖଟୁଛନ୍ତି ବେଠୀ
 ପୁରୁଷଦ ନାହିଁ ଜମି ରକ୍ଷାବେ ଏକାଠି ।

(୭୯)

ମୟ ସ୍ତବ୍ଧ

ହାତୀ ଅଣୀ ଘର ଅଛନ୍ତି ଆସି
ଲେଖା ଆଣିଦେଲୁ ଥାନା ଚପ୍ରାସି
ନିୟମ ମତରେ ରଜାଙ୍କ ପାଶେ
ଗଲୁ, ଲେଖା ଥରେ ଥରେ ଉଆସେ
ପଢ଼ି ରଜା ଆନନ୍ଦିତ
ସରସୀର ମରେ ନବ ଅନ୍ନୋଳନ
ହେଲୁ ଅବା ବକଶିତ ।

|୧|

ରଜା ଆଦେଶିଲେ ବନାଅ ଜର୍ଦ୍ଦୀ
ରେଞ୍ଜିର ଯେତେକ ହୋଇଲେ ମୀର୍ଦ୍ଦୀ
ଏଫ୍. ଓ. ହେଲେ ତତ୍ତ୍ୱ ଅବଧାରକ
ଅଗାହେଲେ ପୂର୍ବ ଜର୍ଦ୍ଦୀ । କାରକ
ସଙ୍ଗେଥିଲେ ସ୍ୱଧର୍ମରେ
ଠିଆ ବାସୀ ରେଳା କରତ ବଟାଳ
ବିରାଣି ଥିଲା ହାତରେ ।

|୨|

ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ସଙ୍ଗତେ ଧରି କମାର
ହାତୀ ଜର୍ଦ୍ଦୀ ସ୍ଥାନେ ହେଲୁ ହାଜର
ଧୁକୁନା, ହାତୁଡ଼ି, ସନାସି ଘାଣ
ଗୁଡ଼ଳ, ଆମୁଲ, ଚେନ୍ଦୁଳୀ, ଲୁଣ
ଗେଣ୍ଡୁଆ ଭାରରେ ରଖି
ଦୁଇଟି ବୋତଲ ମଦେ ଭର୍ତ୍ତି ଥିଲା
ଯାଉଥିଲେ ଚାଷି ଚାଷି ।

|୩|

ବାସେଗା ଅବସ୍ଥା ହୋଇଲୁ ଡିଲ
ନାକାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ତହୁଁ ବଳିଲୁ
ପଡ଼ିଥିଲେ ରେଗେ ମାଆ ମାଇପୋ
ଅକ୍ଲାଶିଆ ବୋଦା ଧଇଲୁ ରୂପ
ଭୂଧରେ କନ୍ଦରେ ପଶି
ଗଣିଦେବେ କେତେ ମାଝି ଦନ୍ତା ହାତୀ
ଅଛନ୍ତି ସେଠାକୁ ଆସି ।

|୪|

ଘନଘୁଟି ମହା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟେ
 କଣ୍ଟା ବୁଦା ନାଲ ଖାଲ ସନ୍ଧିଧେ
 ଟାଙ୍ଗର ଗେଙ୍ଗୁଟି ମକର୍ଡ଼ା ଥୁଲି
 ଯେ ସ୍ଥାନେ ପଡ଼ଇ ଯିବାକୁ ଲଇ
 ଦାସ ଚରୁଲତା ଛନ୍ଦି
 ହୋଇଛି ଯେ ସ୍ଥାନେ ହୋଣ ହୋଣ ବ୍ୟାପୀ
 ବୁଲିଲେ କନ୍ଦ ବକନ୍ଦ । ୧୫
 ରଜା ହୋଇଥିଲ କୁଟୁର ମାଂସ
 ରମି ସେତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଆଶ
 ପଡ଼ଗଲ ତହିଁ ନାକାର ତଷ୍ଟ
 ତାର ଆଗେ କିଛି ନୁହେଁ ତରଷ୍ଟ
 ନେଇ ରଖିଲ ଅପ୍ତିସେ
 ବେଢ଼ ସାଥୁ ଛଡ଼ା ଡୁପ୍ପଟ ଲଢ଼ିଲେ
 ଗ୍ରାମବାସୀ କୁଟି ମାଂସେ । ୧୬
 ଛୁଡ଼ି ଏହିପରି ଦବ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ
 ସାଥୁ କରଦେଲେ ସାନ୍ତ୍ର କାନନ
 ନିରନ୍ତ୍ର ଅରଣ୍ୟ ନିରନ୍ତ୍ର ଭାସେ
 ବ୍ୟାଦ୍ର ଯହିଁ ଛପେ ସମ୍ଭର ଆଶେ
 ଗଣୁଥିଲେ ତହିଁ ଦାଶ
 ରାଜାଙ୍କର କଡ଼ା ହୁକୁମ ହୋଇଛି
 ତୁଟି କଲେ ଯିବେ ତାତି । ୧୭
 ସବୁ ହୋଇଥିଲ ସଶକେ ପିତା
 ଖୋଲ ହେଲ ନାହିଁ ଅଙ୍ଗୁ କୁରୁତା
 ସକାଳରୁ ଯାଇ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତେ ଆସି
 ହେଲେ, ଧରେ ଫୋନ କାନ ଆଉଁସି
 ଅଇଁ ରସ ହେବା ଯାଏ
 ତାହାପରେ ନଦ ଆସିବ କେଉଁଠି
 ଚନ୍ଦ୍ର ସଦା ଦାରିଆଏ । ୧୮

ପୋଲସି ସିପାହୀ ଧରି ଗୁଡ଼ିଆ
 ପ୍ରତି ଘରୁ ଠୁଳ କଲେ ବେଠିଆ
 ସୁରାଧା ତାହାର ଥାଉ ନଥାଉ
 ସେଥି ପ୍ରତି ନାହିଁ ନକର ଆଉ
 ପଧାନ ତାଲିକା ଦେଖି
 ଖୁଞ୍ଚି ଅନୁଯାୟୀ ହସାବ ତ ଥିଲା
 ନ ପାରିଲ କେହି ଫାକି

୧୯

ଧରାଧର ଦିଆ ନିଆ ନ ଚଳେ
 ଅନୁଗ୍ରହ କାହୁଁ ଆସିବ ତଳେ
 ଯଦ୍ୟପି ବେଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ଉଣା
 ଯେ କେହି ହେଉ ସେ ପେଲିବ ଘଣା

ଗୁଡ଼ି କଲେ ବରଖାସ୍ତ
 ହେବେ କର୍ମଗୁଣ ପଧାନ ଗୌଡ଼ିରୁ
 ହେଉ ପଛେ ରଜା ଦୋସ୍ତ ।

୧୧୦

ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ କୁଆପିଲା ମହଲ
 ଅଥବା ବେମାର ଯେ ପଡ଼ିଥିଲା
 ସେହିମାନେ ଖାଲି ରହିଲେ ଘରେ
 ଗୁଡ଼ିଆ ସିପାହୀ ରହି ଦୁଆରେ
 ଭିତରକୁ ଯାଏ ଆଖି

ଶ୍ରୀମତୀ ପଛଆଡ଼େ ଲୁଚିଥିଲେ ମଧ୍ୟ
 ନ ପାରେ ତାକୁ କେ ରଖି ।

୧୧୧

ଗୌଡ଼ିଆ ଗୁଡ଼ିଆ କାଲେ ନରହା
 ଏମାନେ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ବେଠିଆ
 ନ ଦେଇ ରଜସ୍ବ ଖାଆନ୍ତି ମାଫି
 କର ସ୍ବଳ ଶେଷ ନିନ୍ଦାର ଫି
 ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଏମାନେ
 ସବୁତକ ଯେହୁ ଦେଉଛନ୍ତି ସେ ଶ୍ରଜା
 ତାଙ୍କୁ ଏହି ଦଣ୍ଡମାନେ ।

୧୧୨

କମ୍ପୂରୀଙ୍କର ଦୈବ ବପତ୍ତି
 ଅଟେ ହାତୀଧର କନ୍ତୁ ଗୀତ୍ତି
 ରହିଥାନ୍ତୁ ସଦା ନନ୍ଦନ କେନ୍ଦ୍ରେ
 ପରଶଂସା ଆଶା ରାଜର ସାନ୍ଦ୍ରେ
 ଚୋବ୍ୟ ଚୋଷ୍ୟ ଲେହ୍ୟସ୍ତେୟ
 ପାଉଁଶାନ୍ତୁ ସିନା ପରଶ୍ରମ ସଙ୍ଗେ
 ଦାୟିତ୍ବ ତ ଅପ୍ରମେୟ ।

।୧୩

ବହୁ ଦିନ ବେଠି ଗୁପ୍ତତେ ଥିଲ
 ନୂଆ ବେଟୀ ପର ପୁଣି ଦିଶିଲ
 ବଳିଷ୍ଠ ଯୁବକ ପ୍ରତି ଘରରୁ
 ବାଦ ଗଲେ ନାହିଁ କେହି ଆଖିରୁ
 ଅଶା ହୋଇଲେ ସମସ୍ତେ
 ଗଡ଼ମାଝି ଘରେ ଜମା ହେଉଁ ହେଉଁ
 ଗଣା ହୋଇଲେ ପରସ୍ତେ ।

।୧୪

ସଙ୍ଗତେ କୁରାଜୀ କୋଡ଼ି ଶାବଳ
 ରକ୍ଷା ଡକ ମାସକର ଚୁଡ଼ଳ
 ଶିଶିରେ ତରଳ ଲୁଣ ମରତ
 ଆମ୍ବୁଲ ତେନ୍ତୁଳୀ ଶୁଖିଲ ମାଛ
 ଯାହା ଘରେ ଯାହା ଥିଲ
 ଶିକାଘରେ ମୁଣ୍ଡ । କର ରଖି ତାକୁ
 ବେଠିଆ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧଲ ।

।୧୫

ଆସନ୍ତୁ ପ୍ରସବା କାର ଯୁବତୀ
 ନୂଆ ଜାଳଥିଲ କେ ପ୍ରେମବତୀ
 କରୁଥିଲ କାର ଘାୟିକାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ।
 ଏକାଥିଲ କରିବାକୁ ସେ ତର୍ଦ୍ଧ ।
 ହେଉଥିଲ କାକୁ ଜ୍ୱର
 ମରୁ ମରୁ କାର ମାଆ ବଞ୍ଚୁଥିଲ
 ସବେ ଗଲେ ଖୁଡ଼ି ଘର ।

।୧୬

ଯିବି ନାହିଁ ଜଣେ ଭେଣ୍ଟା ସାହସୀ
 କହି ଦେଲୁ ପେଟେ ପକାଇ ରସି
 ଜେମାଦାର ତାର ଗର୍ଜନା ଧରି
 ମାରି ଦେଲେ ଧକ୍କା ଜୋଅର କରି
 ପଡ଼ିଗଲା ମୁହଁ ମାଡ଼ି
 ନ ଲଭିଲୁ ରାସ ପିଠି ଠିଆ ହେଲେ
 ଲଳମର ବୁଟ ମାଡ଼ି ।

।୧୭

ପ୍ରତି ଗ୍ରାମେ ଗଲା ଖବର ପଶି
 ଆସାସେ ଧାଇଁଲେ ଯେତେ ଶୋଡ଼ଣୀ
 ବଲେ ଥିଲା ପଡ଼ି କାର ଜଙ୍ଗଲେ
 ବାହୁମୂଳ ଧରି ଘରେ ଆଣିଲେ
 କହିଲେ ଧରେ ବୁଝାଇ
 ପୋଳିଯିବ ତୁଣ୍ଡେ ତୁଣ୍ଡେ ହେବନାହିଁ
 ଯାଅ ହାତୀ ଧର ପାଇଁ ।

।୧୮

କାର ଶାଶୁ ବାପ ଉଦାଳ ଗାଳି
 ଦେବାରୁ ବେଦନା ଆଗେ ଓଗାଳି
 ରାଗେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସଙ୍ଗେ ରହି ଅପଡ଼େ
 ଦିନ ରାତି ଖାଲି ଖଟରେ ପଡ଼େ
 ହାତୀଧର ଯିବ ପଡ଼ି
 ଶୁମିଲ ଉଛନେ ଉଠି ପଡ଼ି ଖଟୁ
 ଲେଟିଗଲା ପଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ।

।୧୯

ମକୁ ଘରେ ଯାଇ ହେଲା ହାଜର
 କହିଲା ଟଙ୍କାଏ ଦେବାକୁ ଧାର
 ମକୁ କହେ ଇଏ କରଟ ଅଣ୍ଟୁ
 ନେଇ ନେଲେ ଦୁଇ ଟଙ୍କା ମୋରଠୁ
 ଆଠ ଅଣା ଅଛୁ ବାକୀ
 ଦେବାକୁ ଲେ ଲଜ ଲଗୁଅଛି ମକୁ
 ନେଇଯା ଥିବେ ସେ ଟାକି ।

।୨୦

କାଲେ ଘରୁ ଆଜୁ ଆଣିଲ ସେରେ
 ଦୁମାରୁ ଚାଉଳ ବାହାର କରେ
 ଯେଦନ କୁଟୁମ୍ବ ରହନ୍ତି ଭୋକେ
 ଥର କରି ଦେଲେ ତା ପତ୍ର ଭୋକେ
 ବାନ୍ଧି ଦେଲ ଲୁଗା କାନି
 ଭାବେ ନେଇ ଆଜୁ ଚିଟିକି ଖାଇବ
 ଶୋଇଥିବ ଜାଳ ଅଗ୍ନି । ୧୨୧
 ଜଙ୍ଗଲ ଯାଗାରେ ଗ୍ରୀଷମେ ଶୀତ
 ଥରାଏ କଲିଯା କମ୍ପେ ଦେହତ
 ଖଣ୍ଡେ ନୁକୋ ଖଣ୍ଡେ ଚିରୁଡ଼ା କରିଆ
 ଥିଲ ଶୀତେ ଶୁଣ ଦାକ୍ଷି ପଟିଆ
 ତା ଭାସିର ସେହିପରି
 ଚିରୁଡ଼ା ନିଜେ ପିନ୍ଧି ଭଲ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡ
 ଦେଲ ତାର ମନୋହାରୀ । ୧୨୨
 କୁଇଁ କୁଇଁ କାନ୍ଦେ କାର ଯୁବଣୀ
 କଥା ଭାବି ଛାଡ଼ି ଦୁଏ କରଡ଼ି
 ଥିଲ ବାଳା ଘର ଝିଅ ସେ ଥିଲ
 ପ୍ରେମେ ପଡ଼ି ଡୁକୁପଣି ହୋଇଲ
 ବହୁତ କୁଟୁମ୍ବେ ପଡ଼ି
 କେବେ ଅନ୍ଧାରେ କେବେ ନିରାହାରେ
 ଯାଉଅଛି ଦିନ ଗଡ଼ି । ୧୨୩
 ପିତା ମାତା ଦେଇଛନ୍ତି ମୁରୁଛି
 ତା ଶାଶୁ ସବଦା କରୁଛି ଛୁ ଛୁ
 ଦେଇଥାନ୍ତେ ଭଲ ଘରେ ସେ ଝିଅ
 ବାହା କରିଥାନ୍ତା ତାହାର ପୁଅ
 ଏହି ହେତୁ ଦୁଇ କୁଳେ
 ଠାକ ସେ ନ ପାରି ଜୀବନ ରଖିଛି
 ପଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ମହା ତଳେ । ୧୨୪

ଯିବନାହିଁ କହୁଥିଲ ସେ ବୋକା
 ସିଂହ ମାଇଲ ତାହାକୁ ଧକ୍କା
 ରକା ପଣି ଯାଇଅଛି ତା ବେଳେ
 ଏ ମନ୍ତ୍ର ମଣ୍ଡଳେ ତାକୁ କେ ରଖେ
 ତେଣୁ ଯିବ ହାତୀ ଧରା
 ଭଣ୍ଡା ପାଶୁ ଗଲେ ଆଉ କିଏ ଅଛି
 ନେବ ଶୂନ୍ୟମୟ ଧରା । ୧୫୫
 ବାପ ଘରୁ ଆଣି ଅଛି ଲୁଚାଇ
 କଳଦାର ଟଙ୍କା ଦୁଇଟି ଦୁଇ
 ସ୍ୱାମୀକୁ ଦେଖାଇ ରଖିଛି ଗୁପ୍ତେ
 କର ନେବେ ଜମି ଏକର କେତେ
 ଖୁରୁରୁ ଅଛି କରଟେ
 ସେହିତକ ଗିଳି-ଆରେ ନେଇ କହେ
 ଖରବିବ ବାଟେ ଘାଟେ । ୧୫୬
 ଏହି ମାତ୍ର ପୁଅ ଥିଲ ବାଳାର
 କରୁଥିଲ ତାକୁ ଗଲର ହାର
 ଶୁନମୁନ ଧାନ ନେଇଛି ନାପି
 କରଥାନ୍ତେ ଲଗନ କୁସୁନାପି
 ବେଜତ କଲ ଛୁଟିଆ
 ଇଜତ ରଖିବ ଯାଉ ପଛେ ଖବ
 ଧାଡ଼ରେ ହୋଇଲ ଠିଆ । ୧୫୭
 ପିତୃ କାର୍ଯ୍ୟ ରଖି ଦିଅ ପଛରେ
 ଲାଗି ପଡ଼ି ଆଗ ସଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ
 କହିଲେ ବୁଝାଇ ଗ୍ରାମ ପ୍ରଧାନେ
 ପାଳିଆ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀ ଅବଧାନେ
 ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି
 କାକୁଡ଼ିକୁ ଜହ୍ନି କହିଲେ କରନ୍ତି
 ଆଜ୍ଞା ଏ ଅଗଳ ଜହ୍ନି । ୧୫୮

ସର୍କାର ପାର୍ଶଲ ଲଲ ଟିକଟେ
 ନେଉଥିଲ ତାର ବାପ ଆକଟେ
 ପଛନ୍ତେ ପୋଲିଷ ସିପାହି ଥିଲ
 ଯାଉଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଘାଟି ପଡ଼ିଲ
 ଧରୁଁ ପଛୁଁ କାନ୍ଦ ବ୍ୟାଘ୍ରୀ
 ସିପାହିର ଧକ୍କା ମଣି କହୁଁ କହୁଁ
 ନେଲ ବ୍ୟାଘ୍ରୀ କାଶ କରି ।

| ୨୯

ଏହିସେ ବାଳକ ରାଣ୍ଡ ପେଟିଆ
 ହୋଇ ଆସି ଦେଖି ଅଛି ଦୁନିଆଁ
 ପିତା ପ୍ରମୋଦ ଶିଖାରୁ ଶିଖା
 ମାତାର ଆଖିର ଯାଉଛି ଦେଖା
 କରିଛି ନୟନ ତାର
 ଛୁଡ଼ି ଦେଲେ ତାକୁ ଝାଡ଼ି ଦେବ ବସୁ
 ଅନ୍ଧାର ଦଶିବ ଧର ।

| ୩୦

ଭୁମ୍ଭା ଡଙ୍କା ରଚା ଘରେ ଅଛଇ
 ସମାନ ଭାବରେ ବାଡ଼ିବା ପାଇଁ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ତାସଙ୍ଗେ ଡଙ୍କାଏ ଭାବ
 ଥିର ମଧ୍ୟ ସମେ ତଳ ହୁଏତ
 ଯେବେସେ ମତାଏ ଆଣୀ
 ତାର ଭାଗୁଁ କିଛି ସ୍ୱାମୀର ତାସଙ୍ଗେ
 ଦେଇଥାଏ ଭୁଆଣୁଣୀ ।

| ୩୦/୧

ଜାଣି ଭାର୍ଯ୍ୟା ହୃଦ ଅନ୍ତର କାଢ଼ି
 ନିଜ ଅଂଶୁ ମଧ୍ୟ ଯାଏ ସେ ଛୁଡ଼ି
 ଦୁଷ୍ଟା ଶାଶୁ ତାକୁ ସ୍ୱାମୀ ଅଇଣ୍ଡା
 ଦେବା ପାଇଁ ହୁଏ ଅଟାକ କୁଣ୍ଡା
 ହିଅକୁ କହଇ ଡାକ
 ତୋର ଭାଗଧରି ଦଦାର ତାସଙ୍ଗେ
 ବସି ଖାଆରେ ଜାନକୀ ।

| ୩୦/୨

ଘର୍ୟ୍ୟା ସ୍ଵାମୀ ପାଇଁ ଦିଅଇ ପାହା
 ସ୍ଵାମୀ ରଖେ ଘର୍ୟ୍ୟା ପାଇଁ କ ତାହା
 ଦୁଇ ଭାଗ ପଡ଼େ ଭଉଣୀ ଭାଗେ
 ନିଜ ଭାଗ ମିଳେ ତାହାର ସଙ୍ଗେ
 ଗାଲର ଉପରେ ଗାଲ
 ହୁଏ ଜାନକାର ବଧୂ ନରମାଣୀ
 ହୁଅଇ ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ ।

| ୩୦/୩

ସହ୍ୟା ବରୁ ମୃତ୍ତି ସ୍ଵାମୀର ଲଗି
 ଆଣି ଥାଏ ମିତ ମାଆଠ ମାଗି
 ରସେ ଅଶ୍ରୁ କାଢ଼ି ସ୍ଵାମୀକୁ ଦିଏ
 ସ୍ଵାମୀ ଚାହିଁ ତାହା ଆଦୌନ ଯାଏ
 ଘର୍ୟ୍ୟାକୁ ଦିଏ ଶୁଆଇ
 ଏହିପରି ଭଉଁ ଘର୍ୟ୍ୟା ହୋଇଥିଲେ
 ଯିବ ସେ ଗିର୍ଦ୍ଧା ବନାଇ ।

| ୩୦/୪

ଦୈନିକ ମାଣେରେ ତଳେ କପରି
 ମିତମା ପାଣରେ କଲ ଗୁହାର
 ମିତମା ଗୁପ୍ତେ ଶୁଖିଲ କୁଟେ
 ଦେଲ ବଧୂ ତାକୁ ଧଇଲ ଅଣ୍ଟେ
 କେନ୍ଦ୍ର ନଦେଖିଲ କେଳେ
 ସ୍ଵାମୀକୁ ଦେଖାଇ ମୁହଁରେ ବାନ୍ଧିଲ
 ଲେଟକେ ଆଖି ପଖାଳେ ।

| ୩୦/୫

ନମସ୍କାର ଘର୍ୟ୍ୟା ତୁମ୍ଭାର ଥିବ
 ଧରଇଲେ ହାତେ ଗିରସ୍କର
 ନାହିଁ ଥିବ ନାହିଁ ପଖାଳ କିଛି
 ତୁଛା ହାଣ୍ଡି ଗୋଟା ଉଡ଼ିବୁ ଅଛି
 ଦେଖୁଛି ଜାନକା ବୋହୂ
 ସେହି ପରି ତାର ଭଉଁ ଲମ୍ବିଗଲେ
 ବାପ ମାଆ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ।

| ୩୦/୬

ଦଉଡ଼ି ଦୋକାନୁ ଛୁଆଳୀ କିଏ
ବାଦଗୁପ୍ତ ବଡ଼ ଆଣେ କଠାଏ
ମଦି ଭାଙ୍ଗେ ଦେଇ କେ ଘୁଲିରୁନ
ବନାଏ ଦୁକୁଡ଼ା କରି ଯତନ
ଶୁଖିଲା ଶାଳ ପତର

ସଙ୍ଗତେ କଲିଆ ଭାଙ୍ଗ ଦେଲ କିଏ
ସମସ୍ତେ ରଘୁ କାବର

|୩୧

କଅଁଳା ଛୁଆକୁ ଗିରଫ ଗୁଡ଼ି
ଲଦି ଦେଇ କରେ ପ୍ରଥମ ବେଡ଼ି
ଦେଖି ଥାରେ ପୁଅ ବୁଆକୁ ଢୋର
ଯାଉ ଅଛୁ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଘର
ବାଦ ଭାଲୁ ମାଛ ମଣା

ରଜାର ସମ୍ମତେ ଘରକରି ଥିଲେ
ହେଲା ଏହା ଦେହ ଘସା

|୩୨

ହୋଇ ନଥିଲା କା ଧାନ ବତର
ନପାଇଲା ଖୋଜି ପଡ଼ିଣା ଘର
ଅବଶେଷେ ଯାଇ ପ୍ରଧାନ ଘରୁ
ଚଢ଼ା ଦାମ୍ ଦେଇ ଗୁଡ଼ିଲ ସରୁ
ଆଣିଲା ଖୋଡ଼ଳ ତାମ୍ବି
ଦୈନିକ ମାଟେରେ ଚଳାଇ ନେବଗୋ

ବୁଝାଏ ଗୁରୁ ନିତମ୍ବି ।

|୩୩

ବତର ଧାନ କା ଘରେ ନ ଥିଲା
ଘନା ହାଣ୍ଡି ଭାଜି ବତର କଲ
ମାଆ ହୁଅ ମିଶି କୁଟିଲେ ତେଜି
ଗୁଡ଼ିଲ ଯେତକ ଖୁଦ ତେଜିକ
ସବୁତକ ଦେଲେ ବାନ୍ଧି
ଆଣି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଲା ବେନିକ
କଣ୍ଠ ହୋଇଗଲା ରୁନ୍ଧି ।

|୩୪

କା ଯୁବକ ଝିଅ କହୁଛି ତାଙ୍କ
 ବୁଆଗୋ ନ ଯିବୁ କାହିଁ ଏକାକୀ
 ଧରିଥିବୁ ସଦା ବୁଢ଼ିଆ ହାତେ
 ଜାଳିଥିବୁ ଅଂସା ସବଦା ରାତେ
 ବଡ଼ ବଡ଼ ଝୁଣା ଦେଇ
 ଦାଉଁ ଦାଉଁ ହୋଇ ଉଠୁଥିବ ଶିଖା
 ଆଲୋକିତ କରି ଭୁଲି ।

[୩୫]

ବୁଢ଼ ବୁଢ଼ ଗୁଲୁଥିଲା କା ଝିଅ
 ପାଇହେବା ପାଇଁ କରେ ଆଗ୍ରହ
 ଦୁଇ ହାତେ ଭିଡ଼ ବାପର ଗୋଡ଼
 ମୁଠାଇ ଧରି କରୁଛି ଚୋଡ଼
 ମାଆ ତାର ଘିଷ୍ଟ ଆଣି
 କହୁଛି ତୋ ବୁଆ ଆଣିଦେବ ଖଜା
 ଛୁଡ଼ିଦେ ବୁଆକୁ ନୁନି ।

[୩୬]

କୋଳଥ ଭାଜି କେ କଲେ ଡାଲି
 ହେଣୁଆ ବଥର ଗୁଣ୍ଡା ତେନ୍ତୁଳ
 ଅମୁଲ ଆମୁସୁଲ ଯା ଘରେ ଥିଲା
 ବରଫା ଲେଣ୍ଡି ସାରୁ ଉଲି କେ ଦେଲା
 ଲୁଣ ମରିଚ ସଙ୍ଗେତେ

ସୁଗୁର ଦଶନା ଯତନେ ବାନ୍ଧିଲେ
 କାନି ଗଣ୍ଡିଦେଇ କେତେ ।

[୩୭]

ପୁଅ ନ ପଠାଇ କେ କଡ଼ ଗୁଣ୍ଡା
 ହଳିଆ ପଠାଏ ସୁଆଗେ ଭାଣି
 ଗ୍ରାସୀକୁ ଡକାଇ ଟୁପାଏ ଧାନ
 ଦେଇ ସନ୍ତୋଷିଲା ତାହାର ମନ
 ପରର ଘରର ଯୁଅ
 ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବ ହାଣି ଧରିବାକୁ
 କି ଲାଭେ ପୀଡ଼ିବ ଦେହ ।

[୩୮]

ବାହା ବନ୍ଧକରେ ଥିଲୁ ହୁଳିଆ
କାମ କରି ହୋଇଥିଲୁ ହାଲିଆ
ଯାହୁ କହେ ତାକୁ ଯିବୁ ବେସକ
ଭାସିଆ କାହା କହେ ହୋଇ ସକ୍ସକ୍ ।

ସାହୁ ରାଗେ ଜରଜର
ପୁଲସରେ କହି ପିଟାଇବ କହୁଁ
ଦେବତା ହେଲେ ପଥର ।

|୩୮ A

ଯେତେବେଳେ ଯାହା ବରଦ ଦେବ
ଓଜର ଆପଣି ବନା ପ୍ରାଳବ
ଏହି କରାଲେ ବାହା ବନ୍ଧକେ
ନେଇଅଛି ଟଙ୍କା ଲେଖି ତମସୁକେ
ରୁକ୍ମ ଉଙ୍ଗେ ଯିବ ନେଲେ
ଏହା ଠାରୁ ବରଂ ମୃତ୍ୟୁ ଶ୍ରେୟସ୍କର
କହି ହାତୀଧର ଚାଲେ ।

|୩୮ B

ଗରିବ ଚାଷୀଏ ଅର୍ଦ୍ଧାହାରରେ
ଗୁଡ଼ ଭୁଡ଼ିଆର ମାଣେ ଉପରେ
ତାର ସଙ୍ଗେ ଥିର ପିଆ ବାବଦେ
ବଡ଼ ଭାଙ୍ଗ ଅନ୍ୟ ଖରଚ ବାଦେ

ଦେଲେ ଆଉ କିଛି କିଛି
ଏହି ରୂପେ ଦିନ କାଟିବାକୁ ଗଲେ
କୁଟୁମ୍ବ ଖାବନ ମୁକ୍ତି ।

|୩୯

ସମସ୍ତଙ୍କ ଭାସିଆ ଭୂମ୍ଭାରେ ଥିରେ
ନିମ୍ନ ପଥ ଗୁଣ୍ଡ ଦେଇ ସେଥିରେ
ତପିଟିରେ ଲୁଣ ମରିଚ ରଖି
ଧରାଇଲେ ହାତେ ଶୁଖିଲ ମୁଖି
ଭଣ୍ଡାକୁ ଦେଲେ ବିଦାୟ
ପାଣି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଯାଇଅଛି
ସଭାଙ୍କ ନୟନ ହୃଦୟ ।

|୪୦

ସେହି ଇଲ୍ଲକାର ଯେତେ ଅଙ୍ଗନା
 ଗ୍ରାମେଣିଷ୍ଠ ଠାରେ କଲେ ପ୍ରାର୍ଥନା
 କଏ ବୁକା କଏ କୁକୁଡ଼ା ଯାଗ
 ରହିଲେ ପତିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରାଞ୍ଚ
 ଶୁଣିବ ଶଂକୁଳ ବନେ
 ମାସ ବିତାଇକେ କେନ୍ଦ୍ରେ ପତିକୁଳ
 ମଗଳ ମାଛ ଦଂଶନେ ।

| ୪୧ |

ଦବସରେ ସବେ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ
 ଫେରୁଥିଲେ ରବି ହୁଅନ୍ତେ ଅସ୍ତ
 ଶୁଅ ଝିଅ ପତି ପତ୍ନୀ ଏକାଠି
 ରାତିଟା ଆନନ୍ଦେ ନିଅନ୍ତୁ କାଟି
 ପତିଙ୍କୁ ଅନ୍ତର କରି

ମେଲ ମେଲ ଦେହ ଲଗୁଥିବ ସଦା
 ବିଛେଦ ଦୁଃଖ ସୁମର ।

| ୪୨ |

ବିନ୍ଦା ବାହାରଲ ପିନ୍ଧ ପୋଷାକ
 ରନ୍ଧ ହୋଇଗଲା ତା ଭାରିଆ ନାକ
 ଦଉଡ଼ି ଗଲା ସେ ତାସଙ୍ଗ ଧରି
 ଆଣିଲା କୁସୁନା କହି ଉଧାର
 ପିଆଇଲା ତା ଗିରସ୍ତେ
 ଶତା ଥିଲେ ପର ବସୁ ଆସେ ନାହିଁ
 ଯିବ ବାଟ କେଉଁମତେ ।

| ୪୩ |

ପିଇଲା କୁସୁନା ଆସିଲା ବଳ
 ବଳ୍ଲୀ ଧରି ବିନ୍ଦା ଗଲା ସହଳ
 ବେହେରାଣୀ ତାକୁ ଅନାଉଁ ଥିଲା
 ନୟନେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଉଁ ଭାଷିଲା
 ପ୍ରପନାଉଁ ଦୁଃଖ ହର
 ହାଟଧର ଠାରୁ ଆସିଲେ ମୋ ପତି
 ଦେବ କାଳିଆ ଗାଡ଼ର ।

| ୪୪ |

କରଣୀ ପିଅନ ବା ଅଫିସର
 ଅର୍ଦ୍ଧଲୀ ଦପ୍ତର ପଙ୍ଖାଗୁଲର
 ଚାଲିଲେ ସମସ୍ତେ ଅରଣ୍ୟ ମୁଖେ
 ଥିଲୁତ ରସଦ ନାଜର କଷେ
 ଅନେକ ଥିଲୁ ଶିବର
 ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ତହିଁ ରହିଲେ ଏ
 ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଗାର । ।୪୫।

ନିମନ୍ତେ ଆଦେଶେ ଦେବା ଦର୍ଜାର
 ସେଥିପାଇଁ ଥିଲେ ସିରସ୍ତାଦାର
 ରେଭିନ୍ସ ମୁତଫରକା ଦେବାନ
 ଫୌଜଦାରୀ ଅବା ମାମଲ ଖୁମ୍
 ସମସ୍ତ ହୁଏ ତାରଖ
 ଆସି ଆସି ସବେ ଫେରି ଯାଉଛନ୍ତି
 ଜହଲେ ମୁଦାଲ୍ ଯାକ ।୪୬।

ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଘରେ ଘରେ ତଲସି
 ନେଲେ ମୂଲକର ଯେତେକ ଖାସି
 ନ ଦିଏ କହିବା ନାହାନ୍ତି ଉକ୍ତି
 ଲୁଚାଇଲେ ମଧ୍ୟ ନମିଲେ ମୁକ୍ତି
 ଗ୍ରାମର ସବ୍ ଗକାର
 ସୁଯୋଗ ଦେନିଲେ ଆଗ ତାଙ୍କ ଥିଲୁ
 ଯାହାପ୍ରତି ଅହଙ୍କାର । ।୪୭।

ପଇଦଳ କଲେ ଖଣ୍ଡିଏ ସ୍ଥାନ
 ଗରୁର ଗର୍ଭରେ ରଖି ଆସ୍ଥାନ
 ଖୁମ୍ ଗଞ୍ଜାହେଲୁ ତିନି ଧାଡ଼ିରେ
 ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲୁ ବଡ଼ ଗଣ୍ଡିରେ
 ଦିଗୁଟ ଆକୃତି ଧରି
 ପ୍ରାଚର ଉଠିଲୁ ବ୍ୟାଦାନ ବଦନେ
 ଶୋଭିଲୁ କବାଟ ଶିଖ । ।୪୮।

ଖଜୁରୀଆ କଣ୍ଟା ପିଟି କବାଟେ
 ଝୁଲଇଲେ ତାକୁ ମୁଖ ନିକଟେ
 ତାକୁ ଗଛପତ୍ର ଉଡ଼ାଲେ ରଖି
 ଦକ୍ଷ ପ୍ରହରୀଏ ରହିଲ ଟାକି
 ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ହାତୀଚକ
 କାଟିଦେବ ରଞ୍ଜୁ କବାଟ ପଡ଼ିବ
 ନିମୁଣ୍ଡି କବିବ ମୁଖ ।

[୪୮]

ଗିର୍ଦ୍ଧାର ଗର୍ଭରେ କଦଳୀ ଚନ୍ଦ୍ର
 ପାତଳ ଧାନରେ ଦିଶିଲ ଗୁରୁ
 ପଥ ମୁଖଦେଇ ଧାପେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ
 ପଥ ଶୋଭନେଲ ଏପରି ଖେତେ
 ପାତଳ ଧାନର ଦୃଶ୍ୟ
 ଶୋଭା ବିସ୍ତାରିଲ ମନ ମୋହୁଥିଲ
 ସନ୍ଦେହ ନକରି ସ୍ପର୍ଶ ।

[୫୦]

ଜଗତ ବେଢ଼ାରେ ରହିଲେ ହାତୀ
 ଧାଡ଼ି ଧରି ଅନ୍ତ । ଉଠିଲ ଭାତ
 ବିରାଜିତ ରହେ ଉତ୍ତମ ପାଶୁ
 ମଧ୍ୟେ ରହେ କୁଲି ମନ ବିମର୍ଶେ
 ତାବଳ ଝୁଲଇ କାନ୍ଦେ
 ଠିଆରେ ସମସ୍ତେ ଜଗି ରହିଥାନ୍ତୁ
 ଦଳ ମଧୁ ଯେ ଜଣେ ରାଜେ ।

[୫୧]

ଜଣେ ଖାଲି ଟିପେ ଚଉତି ଦନା
 ମନେ ନାହିଁ ଆଉ ନାମ କୁସୁନା
 ସପନତ ହୋଇ ଯାଇଛି ଥର
 ଶୁଖା ଭାତ ଶୁଆଖିଆ ବତର
 ଠିଆରେ ଠିଆରେ ମୃତା
 ଚପ୍ରାପି ଗୁଡ଼ିଆ ଦେଖିବାର ପାଇଁ
 ଜଣକର ଥିଲ କୁତା ।

[୫୨]

ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି କେ କେଉଁ ଜାତି
 ଖାବନ ହୋଇଛି ବଡ଼ ସମ୍ପତ୍ତି
 ନ ରହଇ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଶୁବ
 ଲଗାଲଗି ରହି ଶୁବ ଅଶୁବ
 ଏକର ଅନ୍ୟ ପୂରଣ
 କରେ, ଜଣେ ଶୁବ ଅଶୁରୁ କାଢ଼ିଲେ
 ଅନ୍ୟ ହସ୍ତ ପ୍ରସାରଣ । ।୫୩।

ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରାକିତ ଲଗୁଡ଼ିତସେ
 ହସ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତରେ ଆସେ ଅଫିସେ
 ରାତିର ପରି ବୁଲେ ସେ ଦୂର
 ଜାଗତ ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରହର
 ଏକା ଅଟେ ସେହି ସିନା
 ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ ଯଥା ସମୟରେ
 ନହେଲେ ବାଡ଼ିଆ ସିନା । ।୫୪।

ହାତୀ ବନସ୍ତରେ ଥିଲେ ରଜାର
 ପରଜା ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ରଜ୍ୟର
 ପିନ୍ଧା ଧୋଡ଼ ଡାଲି ଶୁଦ୍ଧ ଚର୍ଚ୍ଚାରି
 ବାଦ ଦେଲେ ବାକି ସବୁ ସର୍ବାଣ୍ଡ
 ତୁଚ୍ଛ ତାହାଙ୍କ ଖାବନ
 ହାତୀ ଘରେ ପାଇଁ ଦଶଦର ପ୍ରଜା
 ନୁହଇ କି ମୂଲ୍ୟବାନ । ।୫୫।

ପୋଷାକ ଲଗାଇ ଡବାଲି ଭିଡ଼ି
 ଚୌକିଦାର ତକ ପିଅନ୍ତି ବଡ଼
 ଜରୁଆଳ ଥାନ୍ତି ବେଠିଆ ପଛେ
 କନେଷ୍ଟବଳ ଏ ବସନ୍ତ ଗଛେ
 ଦେଖିଲେ କାହାର ଭୂଟି
 ଗଛରୁ ଉଡ଼ୁଛି ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରହାରି
 ଘିଞ୍ଚନ୍ତି ତାହାର ଚୂଟି । ।୫୬।

କମ୍ପିରୁଣ୍ଡ ଥିଲେ ଯେ କଚେରୀର
 ହେଲେ ନିଶାଚର ସାଗ୍ର ରାତିର
 ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚରଣ ଚାଲି
 ବେଢ଼ାର ବାହାରେ ମଣାଲ ଜାଳି
 କାମ କରି ତଦାରଖ

ପାହାନ୍ତାକୁ ଆସି ଲମ୍ବ ଛୁଟେ ପଡ଼ି
 କହନ୍ତି ଅମ୍ଭି କେ ରଖ ।

[୫୭]

ନାଜର ପାଖରେ ଥିଲା ରସିଦ
 ପାଇଯାନ୍ତି ଯେବେ ଏ ଫୁରୁସଦ
 ହୁଣ୍ଡିପରି ଯାଉ ଥାଆନ୍ତି ଚରି
 ଅଜପୀଡ଼ା ମାରିବାକୁ ବେରୁଷ
 ନରହେ ତାହା ନଜରେ
 ମରୁଅବା ଜିଉଁ ହାଣ୍ଡ଼ରେ ହେଲେ

ତାର ଦାମ ଯେ ହଜାରେ ।

[୫୮]

ବେଠିଆଙ୍କ ଯାହା ଅତିଆ ଥିଲା
 ସଞ୍ଜ ସଞ୍ଜ କରି କାମ ତଳିଲା
 ଅକସ୍ମାତେ ଯଦି ପଡ଼ଇ ଉଣା
 କିଏ ଅଛି କରିଦେବ ଭରଣା
 ରହିଥିବେ ପଛେ ଘେନେ
 ଖାଇଛୁକି ନାହିଁ ନ ପିରୁଣି ଥିବେ
 ସବେ କାମ ତଦାରଖେ ।

[୫୯]

ମଣ୍ଡଳାକାରରେ ମଣାଲ ଧରି
 ଘେରିଲେ ପଛକୁ ବଦନ କରି
 ଦାଉଁ ଦାଉଁ ଜଳୁଥିଲା ଦିହୁଡ଼ି
 ଦୁରୁଁ ଶୁଭୁଥିଲା ଫେକାରି ରଡ଼ି
 ମଧ୍ୟେ ଥିଲେ ଅଫିସର
 ମଇଦାନେ ଥିଲେ ମନା ଥିଲା ଯେହ୍ନେ
 ନ ପଡ଼େ ନେମ କାହାର ।

[୬୦]

ଛୁଡ଼ି ଦିଆଗଲା କୁଟୁଣୀ ଡାଘା
 ଲଉଳୀ ବସୁସୀ ଲଗତି କାନ୍ତି
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ଜଳୁଛି ନୟନ ତାର
 ପ୍ରେମକ ସେଥିରୁ ହୁଏ ବାହାର
 ବନ୍ଦନ ମୁକତି ଲଭି
 ଚାଲିଗଲା ବେଗେ ପ୍ରେମ ଅନୁଷ୍ଠିଣୀ
 ଦେବାକୁ ଦନ୍ତା ବଞ୍ଚିଣ୍ଡ ।

[୭୧]

ଦୂର ଦୂର ଅବଶେଷେ ଦେଖିଲ
 ନାଗକୁ ନଗରେ ମନେ ଯୋଗିଲ
 କି ପୁରର ଦିଶେ ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ର
 ନୁଆ ଦେହ ପାଇଛି କି ଅତନୁ
 ସଉଦର୍ଯ୍ୟ ବିଶାରଦ

ଓଲଟାଇ ଅବା ଶୁଭ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ
 କରିଅଛି ବେନରଦ

[୭୨]

କଂସର ହାଟର ବନ୍ଦନ କୁଳ
 କାନ ହସ୍ତ ଅବା ହୋଇଛି ଝୁଲ
 ମାନବତା ମାନ ନ ମାନ ଶ୍ରେୟ
 ରଖିଦେବେ ଖମ୍ବାଦୁଖ ଶ୍ରୀପଦେ
 ମଦନ ମଦ ବର୍ଦ୍ଧନ

କରିଣୀ ହୃଦୟ ଦମ୍ଭ ଦମ୍ଭୋଳକ
 ଶୁଣ୍ଢ କରିବ ମର୍ଦ୍ଦନ ।

[୭୩]

ମୁଣ୍ଡ ତାର ଭୁଟାଉଛି ମୋ ଦମ୍ଭ
 ମୋହିନୀର ହେବ ଏ ପୁଅକୁନ୍ଦ
 ମଦ ବାରିଧାର ଉଛୁଳି କୁନ୍ଦ
 ଦୁଇ ଧାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଲମ୍ବୁ
 ମନେ ଆସେ ଏହିପରି
 ନାପିଲ ବେଳକୁ ସିଗର ବଦନେ
 ଓହଳ ପଡ଼ୁଛି ଝରି ।

[୭୪]

ତା ପ୍ରକାଶ କରୁ ବୃଷଭା ଭେଷ
 ପରାଏ ଦଶୁଛି ତାହାକୁ ହେରି
 ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ତାର ଲଙ୍ଘିତ ଶୁଣୁ
 ବୃନ୍ଦାବନ ତାହାର ଧ୍ବନି ପ୍ରଚଣ୍ଡ
 ଗୁରୁସ୍ବନେ ବିରଜିଲ

ବୃଷ ନାଶିବାକୁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧବାଦ୍ୟ
 ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା ।

[୭୫]

ବେନ ଆଖି ତାଳି କେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
 ନିର୍ମାଣିତ ଧାତା ମୋ ମନ ପୈର୍ବ୍ୟ
 ମୋର ଦମ୍ଭ ମାନ ଅକାୟ୍ୟ କରି
 ତୁଷ୍ଟା ଜଳେ ମତେ କରି ସଫା
 କରିଲଣି ଅସହାୟ

ଦେଖି ଦେଖି ଆଖି ଉଡ଼େ ପ୍ରାଣପକ୍ଷୀ
 କାହିଁକି ଆସିଲି ହାୟ !

[୭୬]

ଫେରିବାର ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ
 ବାଗୁରରେ ପଡ଼ିଗଲଣି ମୁହିଁ
 ଏହା ସଙ୍ଗେ ଯୁଗ ନ ଲଭି ଲବେ
 ଆସିଅଛି ମୁହିଁ ଯେ ମତ ଲବେ
 କାୟ୍ୟ ନକରି ହାସଲ

ବାହୁଡ଼ିବ ଯେବେ ଜୀବନ ମୋହର
 ରଖି କିବା କେଉଁ ଫଳ ।

[୭୭]

ସ୍ବର ଗଜପତି ପାଖକୁ ଗଲ
 ଦେଖି ଥରେ ଆଖି ତଳକୁ କଲ
 ପୁଣି ଦେଖେ ପୁଣି ତଳକୁ ଆଖି
 ଦେଖି ଦେଖି ଆଖି ଯାଉଛି ଥକ
 ତଥାପି ନଆସେ ତୁମ୍ଭି

ଯେତେ ଦେଖୁଥାଏ ନୂଆ ପରି ଦିଶେ
 ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଧର୍ଯ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ।

[୭୮]

ମନେ ଶ୍ରବେ ଯେହ୍ନେ ମେନକା ରମ୍ଭା
 ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଶୁଭୁ ନିତମ୍ଭା
 ମୋ ଜାତିର ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସୁନ୍ଦରୀ
 ଉଭୟ ଯୌବନା ପୃଥୁଲୋଦରୀ
 ତଥାପି କମ୍ପା ଏ ଦନ୍ତା
 ପାଶେ ଆସିଲେ ହେଁ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦିଅନ୍ତି
 ତାଙ୍କର ଏଡେ ଅହନ୍ତା । ୭୯।
 ବହୁନାଶ ଜାଣିଥାନ୍ତି କମିଆଁ
 ବଶରେ ଆଶନ୍ତ ଦେଖାଇ ଧୂଆଁ
 କଅଁଳ ପେଶୁ ମାଉଁଶ ଦେଇ
 ସ୍ବାମୀକୁ ରଖିଥାନ୍ତି ବିମୋହି
 ଶେଷକୁ ବଦଳା ମୁହଁ
 ତାହାତ ନଜାଣେ ମୋ ରୂପ ଯୌବନ
 କେବଳ ମନ୍ତ୍ର ହେବହିଁ । ୮୦।
 ଦୃଷ୍ଟି ଯଦି ପଡ଼ି ଯାଆନ୍ତା ଥରେ
 ରଖନ୍ତି ବଶରେ ମୁଁ ଶପଥରେ
 ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ମୁହଁ ଗୋ ପ୍ରିୟ
 ଆସିଛି ମୋହର ପ୍ରଣୟ ନିଅ
 ଦିଅ ଧୂପାଳ ବଡ଼ାଇ
 କହନ୍ତି ବିନୟେ ଆଗୋ ପ୍ରିୟ ମୁହଁ
 କେବଳ ଭ୍ରମର ପାଇଁ । ୮୧।
 ଚରଦନ ପାଇଁ ଯାଆନ୍ତି ରହି
 ସ୍ବାଧୀନତା ଯେବେ ଅଛଇଁ ପାଇ
 ନରଖି ଶିଙ୍ଘରେ ରହିଲେ ଏଠି
 ଯଦି ଧରି ମୋତେ ପକାନ୍ତି କୋଠି
 ନ ରହିବ ମୋର ହାଲ
 ଶିଙ୍ଘଳ, ଆଙ୍ଗୁଣ, କୁଠାର ମାଡ଼ରେ
 ଖାବନ ହେବ ବିକଳ । ୮୨।

ଏତେବେଳେ ଠିଆ ହେଲି ପୁରତେ
 ତଥାପି ତ ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି ମୋତେ
 ଲଜ୍ୟା ଭୟ ଡାର ନ କଲେ ଆଉ
 ସହ ନ ପାରିବି କାମର ଦାଉ
 ତେଣେ ମାନ୍ଦ୍ରନ୍ତର ଗୁଣୀ
 ଗିର୍ଦ୍ଧା ମଧ୍ୟେ ରଖି ନଦେଲେ ଏହାକୁ
 ଦେବ ମୋର ଶିର ଝୁଣି ।

।୭୩।

ତେଣେ ଦଳପତ ଦେଖୁଁ ହସ୍ତିନୀ
 ମନେ କାମ ଜାଳ ଦେଲଣି ବନ୍ଧି
 ନ ଦୌଡ଼ି ଥୁମୁଛୁ ଭବନା ପୁଅ
 ଭବୁଅଛି ହେବ କାହାର ହିଅ
 ଏପରି ସୁନ୍ଦରୀ ବନେ
 ଦେଖିନାହିଁ ମୁଁ ତ ଏତେ ବର୍ଷ ଯାଏ
 ଆଜି ଦେଖିଲି ନୟନେ ।

।୭୪।

ଏପରି ସୁନ୍ଦରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳେ
 ପୁଷ୍ପମା ପ୍ରୀୟୁଷେ ଯା ଅଙ୍ଗ ଝଲେ
 ତଳ ତଳ ଅଙ୍ଗେ ଖେଳେ ଯୌବନ
 ଖଳ ଖଳ ହୁଏ ପ୍ରବାହମାନ
 ବିଳସେ ତରଙ୍ଗ ଧରି
 ନାହିଁନ ନୟବ ଆଉ ନାହିଁ ହେବ
 ଏପରି ସୁର ସୁନ୍ଦରୀ ।

।୭୫।

ହେମ ଏ ଆଗରୁ ନୟବ ଚାଖି
 ଦେଖ ଦେଖାଉଛି ରୂପର ଚାଖି
 ତା ବର୍ତ୍ତୁଳ ଉରୁ ଘନ ଜଘନ
 କାମ ରଖୁଁ ତମି ଆଣେ ମୋ ମନ
 ଶୁଣୁ ଦିଶେ କି ମଞ୍ଜୁଳ
 କାମ ଗଦା ଅବା ପୁକ ଅଛି ଭବି
 ବିଚ୍ଛୁଇ ଜୟନ୍ତୀ ପୁଲ ।

।୭୬।

ମାଣିକ୍ୟ ପରାଏ ତା ଅଙ୍ଗ ଯଷ୍ଟି
 ଅସ୍ଥିର ଚଞ୍ଚଳ ତାହାର ଦୃଷ୍ଟି
 ଅକମ୍ପନ କରେ ନୟନ କୁନ୍ତ
 ଧରି ମାରିବାକୁ ହୁଏ ଉଦ୍ୟତ
 ଏହିକ୍ଷଣି ଦେବ ଛୁଡ଼ି
 କାମ ହସ୍ତରୂପ ହୋଇ ପୁଣି ଅଙ୍ଗ
 ଛୁଡ଼ିଯିବ ଖାବ ନାଡ଼ି । ୧୭୭।
 ଅନାୟାସେ ପ୍ରାପ୍ତ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟ
 ଛୁଡ଼ିବ କିପରି କହୁତ ଭାଗ୍ୟ
 ଦେବଙ୍କର ଶରୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଗଉରୀ
 ପରାଏ ଦିଶୁଛି ଏ ମନୋହାରୀ
 ଆଗେ ଥୋଇଛୁ ବଧାତା
 ମୁଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦେ ଠେଲିଦେଲେ ମୋର
 ନୁହଇଁ କି ନିବୋଧତା । ୧୭୮।
 ବିଷ କନ୍ୟା ଇଏ ହୋଇଥିବ ବା
 ଦାନ୍ତ ଆଗେ ପ୍ରେରଥିବ ମଦବା
 କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ଯିବ ମୋ ପ୍ରାଣ
 ଅବା ପାଇ ତାର ନାସା ଆଦ୍ରାଣ
 ମୋ ଖାବନ ଯିବ ଶୁଣି
 ଦେଖିବି ଘର୍ମରେ ନାସିକା ପବନେ
 ମରୁଛନ୍ତି କି ନା ମକ୍ଷୀ । ୧୭୯।
 ପ୍ରେମତୁଲେ କାହିଁ ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ
 ମରଣ ବିଜୟୀ ସ୍ନେହ ନିଶ୍ଚୟ
 ପ୍ରେମତୁଲେ ଯେଉଁ ଆସଇ ତୁଷ୍ଟି
 ଧରାଧରେ ଦାବ ଅଗ୍ନିରେ ଦୃଷ୍ଟି
 ତା ତୁଲେ କମ୍ପା ତୁଳବି
 ମରଣକୁ ଡରି ଚାଲି ଉଡ଼ିଯା
 ଥୁପାଳୀ ଉପେକ୍ଷି ଦେବ ? ୧୮୦।

ସୁବନ୍ଧୁକ ମୋର ଶୁଣ ଗୁଡ଼ାଶ
 ଆହେ ମଖାନ୍ଧୁକ କାମ ଭଗାଶ
 କରିଥିଲ ଯାହା ଥିଲା ଯଥାର୍ଥ
 ବିଶ୍ଵ ଭୁବନର ସେ ଅପଦାର୍ଥ
 ଭୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ରହି
 ଆହେ ଅଶୁକୋଷ ରକ୍ତ ପୁଷ୍ପ ତୋଷେ
 ବ୍ୟାପିଲ ହୋଇ ଅଦେହ ।

|| ୮୧ |

ଆଗେ ସେ ଆସିଲେ ପାରନ୍ତୁ ଜାଣି
 ଦଶଲ ନୟନେ ତା ରୂପ ଠାଣି
 ପଞ୍ଚଶର ଯୋଡ଼ିଥାଏ କାମୁଁ କେ
 ଦେଖି ସାବଧାନେ ରହନ୍ତୁ ଲୋକେ
 ଅଦେହେ ରହିଲ ଦିନୁ
 ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧେ ଆସି ମାଡ଼ ବସୁଅଛି
 ତଡ଼ ହେଉନାହିଁ ମନୁ ।

|| ୮୧ (କ) |

ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାନ୍ତା ପଛେ ବିନାଶ
 ନଥାନ୍ତା ଜଗତେ କାମ ବିଳାସ
 ବାକି ଗ୍ରହରେତ ଜୀବ ଜଗତ
 ନାହିଁ ବାୟୁ ନାହିଁ ଅବ୍ୟ ସରିତ
 କାମର ବଜ୍ର କାହିଁ
 ସେ ଗ୍ରହ ମଣ୍ଡଳ ଆହ୍ନିକ ବାଷ୍ପିକ
 ଗତି କିସ ରୁ ନାହିଁ ।

|| ୮୧ |

ମାର ଲାଲା ଦଟେ ଯେଉଁ ଧାରରେ
 ଦେଖୁଥିବ ଯଦି ଅଛ ଧରରେ
 ଯଥସ୍ଥିତ ପରିଣାମ ଦେଖତ
 ତା ହାଡ଼-ମାଉଁସ ହୋଇବ ଖତ
 କାମ କସରତ ପ୍ରାସେ
 କେତେ ରକ୍ତ ମାଂସ ଶତ ହୋଇଅଛି
 ଦେଖ ବିଶ୍ଵ ଇତିହାସେ ।

|| ୮୩ |

ନର ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଶାନ୍ତ ପତଙ୍ଗ
 ନଦୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ ମାର ତରଙ୍ଗ
 ତରୁ ଲତା ପତ୍ର ପ୍ରସୂନ ଫଳ
 ସବୁତକ ମାର ଲାଳା ସମ୍ବଳ
 ଯାହାକିଛି ଦେଖେ ନେତ୍ର
 ତା ବିହାର ପାଇଁ ଧାତା କମ୍ପା କଲ୍
 ଏହି ସବୁ ଚାହିଁ କ୍ଷେପ । ॥ ୪ ॥
 କି ନ ପାରେ କର ସେ ଦୁରସଦ
 ବିବେକକୁ ମାରେ ପିଆଇ ମଦ
 ଯେତେବେଳେ ସାର ଦେହେ ସେ ବ୍ୟାପେ
 ଭଲତକ ଯାଏ ଉଭେଇ ଆପେ
 ଖରପ ଦିଶଇ ଭଲ
 ଧରା କଳଙ୍କିତ କରିଦିଏ କ୍ଷଣେ
 କରିଦିଏ କଳବଲ । ॥ ୫ ॥
 ଅଶିଳ ଅବଳ ଅବଳା କୁଳ
 ମଧ୍ୟେ ସୁମଧ୍ୟମା ଶୋଭା ଅଭୁଳ
 ସୁଷମା ପ୍ରୀୟୁଷ ସାଗର ଭେଦ
 ଅମ୍ଳାନ ପଙ୍କଜ ଶୋଭା ସମ୍ପାଦ
 ରମ୍ଭୋଇ ରମ୍ଭା ସଦୃଶୀ
 ପଦ୍ମାଳୟା ସମା ପଦ୍ମାବତୀ ପାଇଁ
 ଶେଷେ ହେଲ ଯୁଦ୍ଧ ଆସି । ॥ ୬ ॥
 ଦେବନାହିଁ ହିଅ କଲ ଶପଥ
 ସେ ସେ ହାତୁଡ଼ାର ଓଳାଏ ପଥ
 ଅସହ୍ୟ ହୋଇଲ ନୃପତି କଥା
 ଚତୁରଙ୍ଗ ସେନା ଟେକିଲେ ମଥା
 ଧୂଜା ଉଡ଼େ ଫର ଫର
 ପ୍ରାଣ ଦେବା ଅବା ବଳାହାରେ ହିଅ
 ଆଶିଲ ଶୁଦ୍ଧିଲେ ଶରେ । ॥ ୭ ॥

ବାଜିଲ ଟମକ ବାଜିଲ ଭେଷ
 ବାଜିଲ ପଣକ ଗୋମୁଖ ଭୁଷ
 ସିଂହନାଦ ଶଙ୍ଖନାଦ ଅବନୀ
 ବ୍ୟାପିଲ ଉଠିଲ ତା ପ୍ରତିଧ୍ବନି
 ଶୁଣି ଶବ୍ଦ ମୁହଁମୁହଁ
 ଅନୁପତି ଶର ତରଙ୍ଗ ଯାଚିଲେ
 ବାଡ଼ିବାଗ୍ନି ବାଣ ହୁଡ଼ୁ ।
 ସମ୍ଭର୍ତ୍ତ, ଆବର୍ତ୍ତ, ପୃଷ୍ଠର, ଦ୍ରୋଣ
 ବର୍ଣ୍ଣେ ବିଭାସିଲେ ଯେସନ ଦ୍ରୋଣ
 ଶହଶହ ବିଦ୍ୟୁତର ଓ ପବ
 ଥିଲ ମର ଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୃଣିବି
 ଝମକାଇ ଚାଲେ ଆଟ
 ଝମ ଝମ ଝମ ଅସ୍ତର ଝମକ
 ତମକେ ଚଳିକା ପାଟ ।
 ଧଳା ଜଳା ଭୁଜା ଭୁରଙ୍ଗ ଦୁଇ
 ଜଳା ଧଳା ବେନି ଭାଇ ଆଗେଷ୍ଠୀ
 ମାଣେ ମାଣେ ଶିର ମାଣିକ ଠାରୁ
 ପିଇଥିଲ ଯାହା ଜଳା ବୈଠାରୁ
 ଭଞ୍ଜଳ ମୁଦ୍ରିକା ଦେଇ
 ଯାଇଥିଲେ ପରା ଯୁଦ୍ଧିକାକୁ ରଣେ
 ଗୋଟିଏ ରମଣୀ ପାଇଁ ।
 ଶାମୁକ ବର୍ଷାଭୂ ଦାଭ୍ୟୁତ ରବ
 ଛଳେ ବିଦୋଷିଲ ଯୁଦ୍ଧ ତାଣ୍ଡବ
 ଅଶ୍ବ ହେଷା ମାତଙ୍ଗର ବୃନ୍ଦିତ
 ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଜୟନାଦ ନାଦିତ
 କାମୁକ ଟଙ୍କାର ଧ୍ବନି
 କାମର ଜଳକ ପ୍ରସ୍ତର ପାଇଁକ
 ଦୁହେଁକ ଏ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ।

[୮୮]

[୮୯]

[୯୦]

[୯୧]

କଳା ଧଳା ଦୁଇ ଭାଇ ଏଥିରେ
 ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ରଚିଲେ ଅଛି ନଥିରେ
 ଅଦୃଶ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ବୁଲିଲା ଘୁରି
 ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷକୁ ଦେଲା ସେ ଘୁରି
 ଘୁରିଲେ ଯେପରି ଲେହେ
 ମହା ପରାଜୟ ଶ୍ୟାମ ମହାବାହୁ
 ବା, କରକା ସବେରୁହେ ।

[୯୬]

ହାତକଡ଼ା ଦେଇ ପଦ୍ମାବତୀକ
 ଆଖି ଗଜଦନ୍ତ ଚକ୍ର କଟକ
 ଚରଣୀ ବେଷ୍ଟିତେ ଚରଣୀ ବାହୁ
 ଚଳିକା ଚରଣ ଭ୍ରୁଭଙ୍ଗେ ମୋହ
 ଆଖିଥିଲେ କାଷ୍ଠ ଜେମା

ଏକା ନାଶପାଇଁ ଆହୁବ ରଚିଲେ
 କାମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପମା (ଚର୍ଚ୍ଚମା) ।

[୯୭]

ଶ୍ୟାମ ସିଂହ ଭାସିଲା ଅଟେ ପଦ୍ମିନୀ
 ଇଚ୍ଛାକଲୁ ଆଜ୍ଞା ହେବ ଶ୍ରେଣୀ
 ରୂପମୟୀ ରୂପ ଦେଖି ନୟନେ
 ଚୁପ୍‌ହେବ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦର୍ପଣେ
 ଛଳନାରେ ଦେଇ ଛଳ

ଅବଶେଷେ ବାଟ ବାଟୋଇ ଦିଅନ୍ତେ
 ବଦଳି ନେଲା ଦିଲ୍ଲୀ ।

[୯୮]

ଇନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵାର କଲୁ ଆଜ୍ଞା ହରଷେ
 ପଦ୍ମିନୀ ପାଇଲେ ଛୁଡ଼ିଦେବ ସେ
 ଶ୍ୟାମ ସିଂହେ, ନାହିଁ ବିକଳୁ ପତ୍ନୀ
 ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ପଶିଲୁ ମଥା
 ପଦ୍ମିନୀ ହୋଇଲେ ରାଜ
 ସାତଶ ଦାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ପିବେ
 ପିବେ ଦାସୀ ଥାଟ ସାଜ ।

[୯୯]

ସାତଶ ସବାରି ସାତଶ ଦାସୀ
 ସବେ କଣିଛନ୍ତି ପୃଷ୍ଠିମା ଶଶୀ
 ଗୋଟାକୁ ଗୋଟାକୁ ଚାରି ବାହକ
 ବୋହୁଛନ୍ତି ଦୋଳା, ସୁନ୍ଦର କାମୁଁକ
 ଦମ୍ଭେଲି ସମାନେ ଘର
 ବର୍ମ ବସେ ଚର୍ମ ରାଜଇ ଚରମେ
 ନାଶ ବେଶେ ଥିଲେ ଶର । |୯୬|
 ଭେଟିବାକୁ ଗଲେ ପଦ୍ମିନୀ ପତି
 ଆଜ୍ଞା ଦେଲୁ ଆଜ୍ଞା ହରଷ ମତି
 ଅଶ୍ରେ ବସି ବେନି ଗଲେ ପଳାଇ
 ନାଶ ଦେଲୁ ନାରି ଦିଲ୍ଲୀ ହଲାଇ
 ଦୁଇ ଶସ୍ତ୍ର ଆଠଶତି
 ଯୋଦ୍ଧା ଠିଆ ହେଲେ ରମଣୀ ନିର୍ମୋକେ
 ଥିଲେ ଯୋଦ୍ଧା ଶତ ସାତ । |୯୭|
 ରାଗେ ଜର ଜର ହୋଇଲୁ ଆଜ୍ଞା
 କହିଲୁ ସିଂହକୁ କରଲୁ ମୂଲ୍ଲୀ
 ସୁଲ୍‌ହା ଯଥା ହୋଇଥାଏ ବାଉଁଶୀ
 କରବ କେ ଅଛି ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା କ ?
 କରଲୁ ଆଜ୍ଞା ହୁକୁମ
 ଏକଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ଯାଇ ଧରି ଆସ
 ରମଣୀ ପ୍ରସା କୁକୁମ । |୯୮|
 ସବୁ ଲୋକ ଭୟଙ୍କର ସେ ରଣ
 କବର ଧରିଛୁ କରେ କୃପାଣ
 ଅଶ୍ରେ ଧୃଷ୍ଟେ ସାଜୀ ନାହିଁ ମସ୍ତକ
 ଶିର ପଡ଼ୁଅଛି ପୁଷ୍ପ ପ୍ରବଳ
 ଶାଳୁଲୀ ବୃକ୍ଷର କ ସେ
 ପିତକାଶ ପରି କବର ସୁନ୍ଦର
 ରକ୍ତ ଉଠି ଉଠେ ବର୍ଷେ । |୯୯|

ତଥାପି କବର ବାଦ୍ୟର ତାଳେ
 ଖେଳାଉଛି ଅସି ଖେଳାଏ ତାଳେ
 ଚଳାଉଛି ବଜ୍ର । ରଞ୍ଜିତ ରକ୍ତେ
 ଖଞ୍ଜିଅଛି ଘର କାମୁକ ଗାସେ
 ମା ଭୈଃ ମା ଭୈଃ ବାଣୀ
 ହସ୍ତର ଇକିତେ ସଙ୍କେତେ କହୁଛି
 କରବାଳ ରକ୍ତେ ଶାଣି ।

[୧୯୦]

କବେଶୁ ଫେନିଲ ରୁଧିର ନଈ
 ସନ୍ତର ଯବନ ହେଲ ବଜୟୀ
 ଖଣ୍ଡିତ ମୁମୂର୍ଷୁ ଆହତ ମୃତ
 ଖର ଦେହେ ପାଦ କଲ ତା ପୂତ
 ଶବିଳ ହେଲ ବଜୟୀ
 ଭବନେ ଦେଖିଲ ହତାଶେ ଯବନ
 ନାଶକୁ ଖାଇଛି ଜୁଇ ।

[୧୯୧]

ବୁଝିଲ ଯବନ ଆର୍ତ୍ତ ରମଣୀ
 ଦୃଶ୍ୟେ ପୁଣୀତଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ବଢ଼ି
 ଏ ଜାତିର ଉଷ୍ମ ରକ୍ତ କଣିକା
 ଅଗ୍ନିକଣା ଅଟେ ନନ୍ଦ ଏ ବକା
 ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଚରଣେ

ବରଂ ମୃତ୍ୟୁଶ୍ରେୟ ଅନ୍ୟଭୋଗ୍ୟା ପ୍ରେକ୍ଷା
 ଅଗ୍ନିରେ ଅଥବା ରଣେ ।

[୧୯୨]

ଯବନ ରୂପସୀ ସମ୍ରାଟ ସୁତା
 ଥିଲ ତାର ସଦା ଅଙ୍କ ଶାନ୍ତିତା
 ଦେବଗିରି ଦେଇ ଥିଲ କମଳା
 କମଳାର ସୁତା ପୁଣି ଆଣିଲ
 ନଳିଭିଲ ତାର ଭୃଷା
 ଚିତୋରକୁ ଖର ଶୂନ୍ୟ ଭଗ୍ନ ସୁପ୍ତ
 କରଦେଲ ଖର ବୃଷା ।

[୧୯୩]

କାମର ବିଳାସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏ ଧରା
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିଭାସ ରସରେ ଭରା
 ତାହାଠାରୁ ଭଲ ସହସ୍ର ଗୁଣେ
 ଶୂନ୍ୟ ଧରା ବୁଲୁ ତା ପ୍ରଦକ୍ଷିଣେ
 ଆତ୍ମିକ ବାଣିକ ଗତି
 ଚରଥାଉ ସଦା ଶିରସନେ ରହି
 ଦେଖୁଥାଉ ବିଶ୍ୱସ୍ତତି ।

| ୧୦୪ |

ଭାବେହୀନ କେହି ସୃଷ୍ଟି କହୁକ
 ପାଇ ପାଦେ ଉଦ୍ଧେ ପିଙ୍ଗିବ ମୁଖ
 ଯାହା କିଛି ହୋଇ ଯାଉ ପଛକେ
 ନାହିଁ ଦୃଷ୍ଟି ଏହା ପୁଛ ସମକେ
 କେ ଗୁଡ଼େ ଏହି କରଣୀ
 ଧରା ଛୁଇଁ ଶୁଣେ ଶପଥ ଦେନିଲା
 ଦନ୍ତାବଳ ବରପ୍ରଣୀ

| ୧୦୫ |

ପରଶାମ ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଛି କିଏ
 ଭବିଷ୍ୟତ ଯାହା ହେବାର ହୁଏ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଡ଼ି ପୁଣ ସମ୍ବେଦ
 ତାମ୍ରଳ ଭାବବା ଅଟଇ ସେଇ
 ସତେ ପଛେ କାବବାସେ
 ସୁକର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଅରେ
 ଆଉକି ହାତକୁ ଆସେ ।

| ୧୦୬ |

ଏତେ ଭାବ ହର୍ଷୋରୁ ପୁଲ୍ଲିନୟନେ
 ଶୁଣୁ ଛୁଇଁ ଦେଲା ତା ମର୍ମ ସ୍ଥାନେ
 ରୋମାଞ୍ଚ ନେପଥୁ ହେଲା ଉତ୍ପତ୍ତି
 କରଣୀ ହୃଦୟେ ରଚିଲା ପ୍ରିତି
 ଅଙ୍ଗ ବନ୍ଧି କୃତ କରି
 ବିଭାଜେ ଗୁଣିଲା ବିଲେଳ ଲେଚନା
 ଲୀଳାୟିତ ଭାବି ଧରି ।

| ୧୦୭ |

ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କମାର ଶର ପକାଇ
କଡ଼ାକରି ପାଣି ଦେଲୁ ଚଢ଼ାଇ
ନିଶିଦେଲୁ ତାକୁ ମୁଗଧ ପଥରେ
ମିଶାଇଲୁ ବିଷ ପରାଗ ଶରେ
ନତକଲୁ ସବ୍ୟ ପାଦ

ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟ କରି ଚାରିଚାପେ ବାଣ
ପ୍ରହାରଲୁ ଦୁରାସଦ ।

|୧୯୮|

ଭଦ ଭଦଳିଆ ସୁନ ନିସ୍ବନ୍ନ
କୁଟିଲ ସେ ବାଣ ଯେତେ ଅଶନ
ଲେଦା କରିଦେଲୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ କବଚେ
ଲଦା ପରିଥିଲୁ ଯେସନେ କରେ
ରହଇ ବାଳ ସପତା

ଘୁଣ୍ଟି ବାଜା ଜାତ ଦୋଇ ଟେକିଦେଲୁ
ଅଙ୍ଗରୁ ପାଳ କପଟା ।

|୧୯୯|

ଉନ୍ମାଦନା ଭୟାନର ପାଇଁ
ପୁଷ୍ପଧନୁ ଅଳ ମୌର୍ବୀ ଚଢ଼ାଇ
ଅନୁରାଗ ଶରେ ସାଞ୍ଜିକ ବିଷ
ମିଶାଇ ଛୁଡ଼ିଲୁ ଆଉଁସି ନିଶ
ଦେଖେ ଗୁପ୍ତେ ଥାଇ ଗର୍ଭେ
ନାଗ ସୁର ଯନ୍ତ୍ର କେହି ବଞ୍ଚିନାହିଁ
ଭବେ ପଶୁ ଏଥୁଁ ବର୍ତ୍ତେ ।

|୧୯୦|

ବେନୀ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗ କଲେ ଦର୍ଶଣ
ପ୍ରେମ ହୃଦ ପଦୁ କଲୁ ଧର୍ଷଣ
କର୍ଷଣ କରିଲୁ ମନ ମଦନ
ଅନୁରାଗ କଲୁ ମଦ ବର୍ଦ୍ଧନ
ବୃନ୍ଦାବତୀ ଦେଲୁ ଦୃଢ଼ିତ
ବିଜୟିନୀ ଦେଲୁ ହସ୍ତୀନୀ କୁଟୁଣୀ
ଇଭେ କଲୁବିମୋହିତା ।

|୧୯୧|

ଦେଖ ଦେଖ ଏବେ କୁଟୁଣୀ ଡାଙ୍ଗି
 ଦନ୍ତାର ପ୍ରେମରେ ଉଠିଛି ମାତି
 କେବେ ଥୁରୁପାଳ ତା ଥୁରୁପାଳେ
 ରଖେ ମୁଣ୍ଡ ମାରେ ଗଜ କପାଳେ
 କହଇ ନିଭୂତେ ଚାଲି
 ଲଜ୍ଜାଶୀଳା ବୋଲି ଭୃଷ୍ଟ ପରି ମାନ
 ଚାଲିଗଲା ଦନ୍ତାବଳ ।

।୧୧୬।

ଦନ୍ତା ଦେହେ ନିଜ ଦେହକୁ ଘଷି
 ଥୁରୀଳେ ତା କାନ ଦେଲ ଆଉଁସି
 କହିଲ କଥାଏ ଶୁଣ ମୋ ଧନ
 ରହୁତରୁ ଧାନ କ୍ଷେତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
 ରହିଛି ଏକ ଜଙ୍ଗଲ

ଜାଣ ନଗ ଡାକ୍ତ ହୋଇ ରହିଅଛି
 କର୍ଦ୍ଦମେ ଗାଈ କୋମଳ ।

।୧୧୭।

ଆଉଜାଇ ମୁହଁ ରହିଲେ ଶୋଇ
 ରହିଯିବ ପ୍ରିୟ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ
 କଲ୍ଲୋଳିତ ହେବ ବେନିଙ୍କ ପ୍ରେମ
 ଦଶିବ ଯେପରି ରସା ତା ହେମ
 ଆହାରେ ନଥିବ ଚନ୍ଦ୍ରା
 ବିହାର କରିବା ମୋର ବ୍ୟବହାର
 ଦେଖିନେବ ଗର ଦନ୍ତା ।

।୧୧୮।

ମାକଡ଼ସୀ ପ୍ରେମ ଲାଗେ ଦେବାରେ
 ମାକଡ଼ସା ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରେ
 ମାକଡ଼ସା ପ୍ରେମେ ହୋଇଣ ଶ୍ରେଳ
 ନ ଜାଣେ ହୋଇଛି ରକତ ଝୋଳ
 ଏ ରୂପେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ
 କରଇ, କରନ୍ତି କରିବେ ପ୍ରେମିକେ
 ପ୍ରେମତ ମୃତ୍ୟୁ କାରଣ ।

।୧୧୯।

ଦୂରଲେ ଗୁଣ୍ଡୁ ଶୁ ଟେମ୍ପା ଟମକ
 ବଜାଇ ଆସଇ ତାର ପ୍ରେମିକ
 ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ସେ ଘାରି
 ଛୁଇଁଦେଲା ମାସେ ଛୁଟିକେ ଜାଲି
 ପ୍ରେମ ରହେ କହୁଦୁରେ
 ବ୍ୟାଧି ଗୋଡ଼ ଡେଣା ଘାଙ୍ଗି ତାର ମୁଣି
 ଉଠି କରି ନିଏ ଘରେ ।

।୧୧୭।

ନାଶ ପୁରୁଷକୁ ପୋଷ ବାନର
 ପରାଏ ରଖଇ ତା ଅକ୍ରିୟାର
 ପଣ୍ଡିତ ହୁଅଇ ମୁଣ୍ଡିତ ମୁଣ୍ଡ
 ଗୁଲେ ନୃପ କରି ହିଁହିଁହିଁ ଭୁଣ୍ଡ
 ଅବଳା ବୋଲରେ ବଣ୍ଡ
 ନିପୁଣ୍ଡଣ ରେଖା ଟପି ଗୁଲିଯାଏ
 କାମ କରିଦିଏ ନିଃସ୍ୱ ।

।୧୧୭।

ହସ୍ତୀନା ସଥରେ ଗମନ ରତେ
 ମହାଗଜ ଯାଏ ତା ପଛେ ପଛେ
 ଲେଉଟି ସେ ପୁଣି ଟେକେ ଥୁର୍ଣ୍ଣାଳ
 ଆଉଁସି ଦିଅଇ ତା କାନମୁଳ
 କୁହୁଣୀ ପ୍ରେମରେ ବାଇ
 ହୋଇ ରହିଅଛି ଯୁଥପତି ନଜେ
 ନେଉଛି କୁଟୁମ୍ବ ବାନ୍ଧି ।

।୧୧୮।

ପକ୍ୱଶାଳି ଧାନେ ଚରଙ୍ଗ ଖେଳେ
 ରମ୍ଭା ତରୁ ପଥ ମୃଦୁଲେ ଦୋଳେ
 ପ୍ରସାରି ଥୁର୍ଣ୍ଣାଳ ଉରୁଡ଼ି ଧାନ
 ଖାଉଥାନ୍ତି ରହି ବେସାବଧାନ
 ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ରମ୍ଭା ତରୁ
 ଓଟାରି ଆନନ୍ଦେ ଆଗକୁ ଗମନ୍ତେ
 ଖସିପଡ଼େ ଧରୁଁ ଧରୁଁ ।

।୧୧୯।

ନିବିଡ଼ ଅରଣ୍ୟ ଏପରି ବିଭ୍ର
 କପରି ଆସିଲ ନ ଘାବେ ଚିତ୍ତ
 ନାହିଁ ଶଙ୍କା ନାହିଁ ଭୟ ବା ଭ୍ରାନ୍ତି
 ମାତଙ୍ଗିନୀ ଗଣ ଉତ୍ତମୁଲ୍ଲେ ଆନ୍ତି
 ଏ ଜୀବନ ଅନୁଗତ

ଅନୁଗତ ଭୂତ ବର୍ଗର ଉତ୍ପତ୍ତି
 ସବୁ ମୂଳେ ଅଳ୍ପ ସ୍ଥିତି ।

[୧୨୦]

ମହାରୁହ ଡାଳ ବଲ୍ଲକଳ ଖାଇ
 ଚଟା ଲୁଗୁଥିଲ ଅମୃତା ହୋଇ
 ପାଇଗଲେ ନୂଆ ଜନସ ବନେ
 କୁରୁଳି ଉଠିଲ ଆନନ୍ଦ ମନେ
 ସବୁଜକ ଗଲେ ଝୁଲି

ଅଦିନର ଆସ୍ବାଦନେ ଲାଗିଥାନ୍ତି
 ଝୁଲୁଥାନ୍ତି ଝୁଲି ଝୁଲି ।

[୧୨୧]

ଜଗତ ବେଢ଼ାର ବେଠିଆ ଯୁଥ
 ସଂକୋଚନେ କାର ବାଜଇ ମୁଥ
 କା ଗଜ କପାଳେ ବାଜେ କହୁଣି
 କିଏ ଝୁଣି ପଡ଼ି ଉଠଇ ପୁଣି
 ବିକଟ ଚିତ୍କାର କରି

ଆସେ ଜଗତବେଢ଼ା ଧାନ ଖାଇ ଖାଇ
 ଆଗକୁ ଯାଆନ୍ତି କଷ୍ଟ !

[୧୨୨]

ଚିତ୍ତ ମୁଖେ ସବେ ହେଲେ ପ୍ରବେଶ
 ଦେଖେ ଯୁଥପତି ହୋଇ ବିମର୍ଶ
 ଦେଖେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ନୁହେଁ କାନନ
 ସାକ୍ଷାତରେ ତାହା ଯମ ସଦନ
 ଦ୍ଵାର ମୁହେଁ ଠିଆ ହେଲ
 ସମସ୍ତ କଷ୍ଟକୁ ବୃନ୍ଦିତ ଇଚ୍ଛିତେ
 ଯିବା ପାଇଁ ମନା କଲ ।

[୧୨୩]

ତେଣେ ଫକୋଚନ ସୀମା ପରିଧି
ସୀମା ବନ୍ଧ ହେଲୁ ନପଣେ ବୁଦ୍ଧି
ମିର୍ଦ୍ଦାକର ହାତେ ରହିଲୁ ମୁର୍ଦ୍ଦା ।
ନରପତି, ଗଜପତି ଅସ୍ତୁର୍ଦ୍ଦା ।

ଦେଖି ସୁରିଲେ ଭୈରବେ
ଗୁରିଗୋଟି ବୁକା ବଳି ଯାଚି ଦେଇ
ସ୍ଥାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲରବେ ।

[୧୨୪]

କୁଟୁଣୀ ହସ୍ତିନୀ ଥୁର୍ପାଲେ ଭିଡ଼ି
ଗଜପତି ଶୁଣୁ ଦେଉଛି ମୋଡ଼ି
ଟାଣୁଅଛି ତାର ଉନ୍ମାଦ ଆସେ
ପରିସ୍ରା କରିଣ ରସାର ରସେ
ଉନ୍ମାଦିତ ହେଲୁ ଦନ୍ତା ।

ଦଳପତି ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଣିଗଲେ ଦଳ
ମୁଦ୍ରିକ ହୋଇଲୁ ଜନ୍ତା ।

[୧୨୫]

ଗଛର ଉପରେ ଥିଲୁ ପ୍ରହରୀ
ଧାର ହତୀର ହାତରେ ଧରି
ଏକ ଚୋଟ ମାରି କାଟିଲୁ ରସି
ବରାଟ କବାଟ ପଡ଼ିଲୁ ଖସି

ଛପିଥିଲେ ଜଗୁଆଳ

ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଣ୍ଡି ହାର ମୁହେଁ ଦେଲେ

କବାଟ ନପାରେ ଟଳ ।

[୧୨୬]

ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଦନ୍ତା ଧାଇଁଲୁ ଖରେ

ମାରିଦେଲୁ ତାଳ କବାଟ ଥରେ

ପ୍ରଣିଗଲୁ କଣ୍ଟା ଗଜ କପାଳେ

ଚମ୍ପୈ ଭେଦି ମାଂସେ ପଶିଲୁ ବଳେ

ଫେରି ପୁଣି ଆସେ ଧାଇଁ

ମାରୁଥାଏ ତାଳ ପଶୁଥାଏ କଣ୍ଟା

ସେଥକୁ ଭୁଲେପି ନାହିଁ ।

[୧୨୭]

ହତାଶେ ଗର୍ଜନେ କମ୍ପାଇ ମହା
 ଏଣେ ତେଣେ ଖୋଜେ ତା ପ୍ରାଣ ସହ
 ଏଥର ଲାଆତ ପଶିଲ ହୃଦେ
 ଖେଦ ଦୃଶା ଭୟ ହୋଇଲ ଉଦେ
 ଉଦୟ ହୋଇଲ ଜ୍ଞାନ
 ଲେଖି ଗୁଡ଼ କହୁଣୀକ ବୋହିଗଲେ
 ଆସେ କି ତା ଆସ୍ବାଦନ ।

| ୧୨୮ |

ଜ୍ଞାନ ଯେତେବେଳେ ହୁଅଇ ଉଦେ
 ବିପଥଗାମୀଙ୍କ ହୃଦୟ କନ୍ଦେ
 ଅନ୍ତର ସାରଣ୍ୟ ମୟିଷ୍ଠେ ଆଉ
 ଥାଏ ନାହିଁ ବୁଦ୍ଧି, ସବୁତ ସହ
 ଉପାୟ ଦେଇଛି ଗିଳି
 ଜଗତ ଅନ୍ଧାର ଦିଶଇ ପ୍ରବୃତ୍ତି
 ହୟଥାଏ ଖିଲି ଖିଲି ।

| ୧୨୯ |

ଶୁଣୁ ମୁଣ୍ଡ ତାର ସିନ୍ଧୁ ରୂପେ
 ଚକ୍ର ବସୁନ୍ଧର ହେଲ ବିଧିରେ
 ଲୁପ୍ତ ତୃଷ୍ଣା ତାର ତୃଷ୍ଣା କେବଳ
 କରୁଅଛି ପ୍ରାଣ କି କଲବଳ
 ଆବାଳ ବୃନ୍ଦାବନତା
 ଗିର୍ଦ୍ଧା ଚାରିପାଖେ ଘୂରି ବୁଲୁଛନ୍ତି
 ବିକଳେ ଦେଖଇ ଦନ୍ତା ।

| ୧୩୦ |

ଖୋଜେ ଯୁଥପତି ତାର ପ୍ରେମିକା
 ବାକି ଥିଲା ତାର ହେବାକୁ ନିକା
 ଖାଇ ଶାଳି ଧାନ୍ୟ କଦଳି କନ୍ଦା
 କର୍ଦ୍ଦମ ନଗରେ ନାଗର ଧନ୍ଦା
 ରଚି ଥାନ୍ତା ରଜା ଭାତେ
 ଆଶାତ ନଥାଏ ନିରେ କାଳ ତହିଁ
 ଧୂଳି ଝିଙ୍କି ଦିଏ ହାତେ ।

| ୧୩୧ |

ଏବେ ଗୁଡ଼େ ଧାଉଁ ତାର ପ୍ରେମିକା
 କୁଟୁଣୀ ହୋଇଲୁ ତାର ରସିକା
 ବହୁତ କଷ୍ଟ ଥାଉଁ ବାକସେ
 ନୁଆ ହୋଇ ଯଦି ଆସିଲୁ ବାସେ
 ନୁଆକୁ ଆଦର କରି
 ପିନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ ନୁଆ ଚାକଟକେ
 ମୋହେ ତା ରୂପ ମାଧୁରୀ । [୧୩୬]
 ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ନୟନସ୍ମୃତୀ
 କଳି ନପାରିବ କେବେ ଦୁନିଆଁ
 ପଣ୍ଡିତେ କହିଲେ ମୋ ଆଖି ନେଇ
 ଦେଖ ସେ ଆସିଛି କି ରୂପ ନେଇ
 ଛାମୁକ ଆଖିରେ ବୁଝା
 ଦେଖ ଯାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିକୁ
 ଏଯେ ରୂପବତୀ ସଂଧ୍ୟା । [୧୩୭]
 ବୁଝା ଯୁବକର ପସନ୍ଦେ ଆସେ
 ଯୁବତୀ ବୁଝକୁ ତା ବାହୁ ପାଶେ
 ଛଦି ଆନୁହରା ହୋଇ ରହିଛି
 ଶୁକେଶୀ ଛୁଡ଼ି କେ ଲଣ୍ଡୀ ବରଛି
 ପ୍ରେମ ମହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶୃଙ୍ଗ
 ତାର ନେତ୍ରି ତାର ହୃଦୟ କଳିକା
 ହୁଅଇ ଅତି କଠିଣ । [୧୩୮]
 ଘରଣୀକୁ ଛୁଡ଼ି ବେଶ୍ୟା ଚରୁଣୀ
 କରନ୍ତି ଯେମାନେ ପ୍ରେମ ଚରଣୀ
 ଧନ ମାନ ଯଶ ହୁଅଇ ଦୂର
 ଚାହି ମରନ୍ତି ସେ ଆଣ୍ଟି ଖର୍ଚ୍ଚରୁ
 ପଳାଏ ଚରୁଣୀ ଖସି
 ସିଠି ଚପା ପାଣି ପିଅନ୍ତି ସେମାନେ
 ନଥାଏ ତହିଁରେ ରସି । [୧୩୯]

ମାତଙ୍ଗ କୁରଙ୍ଗ ଭୁଞ୍ଜ ଚିନିଙ୍କ
 ଦେଖ ହୋଇଥାଏ ସମାପ୍ତ ଅଙ୍କ
 ମୋହ ପିନେ ପଡ଼ି ଚିନିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ
 ଶେଷ ଯବନିକା ଶ୍ରୀରାମ ରତ୍ନ
 କାଟିଥାନ୍ତି ଏହି ଚିନି

ବାକି ପାଞ୍ଚ ଚୁଡ଼ୁ ପଞ୍ଚରୁ ଉଜ୍ଜନ୍ତ
 ନ ଆସନ୍ତି ଭାଗ୍ୟ ଦେନି ।

[୧୩୬]

ମେଲଣି ଦେନିଲେ ବେଠିଆ ଦଳ
 ସରିଛି ସଭିଙ୍କ ଗଣ୍ଡି ଚୁଡ଼ୁଳ
 ନାଜିରକୁ କରିଥାନ୍ତେ ଗୃହାରି
 ଅଫିସକୁ ଛାଡ଼ି ନ ଦେଲି ଦ୍ଵାରୀ
 ଅଖିଆ ଅପିଆ ରହି

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ
 ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବର ହୋଇ ।

[୧୩୭]

ଥାନାଦାରଙ୍କର ପାଇ ମୟୂଧା
 ଛୁଟିଆ ପାଇଲେ ପାନାୟୁ ପୁଅ
 ଠିକାଦାର ଠାରେ ଥିଲା ସମୟ
 ଲେଖିଦେଲେ ଚାରି ମାଠିଆ ମଦ

ଦେବାକୁ ଏହି ମାନଙ୍କୁ
 ପିଇଲେ ଆକଣ୍ଠେ ଚୈକିଦାର ଯେତେ

ବଥାଦୁଖା ମାରିବାକୁ ।

[୧୩୮]

ଆସୁଁ ଆସୁଁ ବାଟେ ପଡ଼ିଲ ଶ୍ରୀ
 ଅଟକିଲ ବିମ୍ବା କରଲ ପାଟି

ପାଇଛି ସେ ଫୁଲି ମଦ ମାଲୁମ
 ତେଣୁ ଠିକାଦାରେ କରେ ଜୁଲୁମ
 ଠିକାଦାର ତଦରୂପ

ପଇଠିଏ ଫୁଲି ଦେଇ ପଛେ ପଛେ

ତେଣୁଭଲ ହଣ୍ଡାକୂପ ।

[୧୩୯]

ଗ୍ରାମରେ ବେଠିଆ ହେଲେ ପ୍ରବେଶ
 ଛୁଆପିଲ ମାଛ ହେଲେ ହରଷ
 କେ କୁସୁନା ଚପେ ଆଣେ କେ ମଦ
 ଖଜୁରୀ ରସେ ଯେ କଲ ସଧ
 ପିଇଦେଲେ ପେଟେ ପେଟେ
 ଚାରିରେ ଭଜପା ପାଣି ମିଶିଥିଲା
 ସାହି ନ ଥିଲା ଥିପାଟେ । ।୧୪୦।
 ଭାଟିକୁ ଭାଟି ପଣିଲ କମ୍ପା
 ପିଇବ ବଞ୍ଚିବ ମରିବ କମ୍ପା
 ନ ଲାଗୁଏ ତୃଷ୍ଣା ମଦ ଓ ଯୋଷା
 ଯେତକ ଚାହିବ ବଢ଼ିବ ତୃଷ୍ଣା
 ନହୁଏ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି
 ମଦ ପିଇ ରଜା ରୁଷ୍ଟି ଗୋଡ଼ଦେଲ
 ସୁଖ ପିନ୍ଧେ ଲୁହା ବେଢ଼ି । ।୧୪୧।
 ମୁଣ୍ଡରେ ପତଳ ଡକାଲ କଟି
 ମୁତ୍ରାରେ ରଖିଛି କୁର୍ତ୍ତାଚକଟି
 ଖାଲ ବାଡ଼ି ଅଛି ହଜିଛି ବକ୍ସା
 କରୁଅଛି ଖାଲ ମଦର ଚର୍ଚ୍ଚା
 ମାଡ଼ିଲା ଘର ଅଙ୍ଗନ
 ଚମକ ଚାହିଁଲା ମକ ମକ ହୋଇ
 ଅଭୁତ ପରି ବର୍ତ୍ତନ । ।୧୪୨।
 ଗେରୁଆ ବସନ ତା ଭାସିଆ ପିନ୍ଧେ
 ଉପମାକୁ ଉଷା ସଂଧ୍ୟା ବା ନିନ୍ଦେ
 ବନ୍ଧ୍ୟା ନୁହେଁ ସେତ ରଜନ ଗନ୍ଧା
 ବନ୍ଧ୍ୟା ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଏଯେ ସୁନନ୍ଦା
 ମୁଣ୍ଡିମଣି ଜଗଦମ୍ପା
 ପରି ଦଶୁଅଛି ଜଟା ଭାର ବଢ଼ି
 ଅଗ୍ରେ ଉଭା ବସୁଲମ୍ପା । ।୧୪୩।

ଛାଳିଚଲ ନିଶା ଛୁଡ଼ିଲ ହଂସା
 ହୋଧ ଦେଷ ପାଇଗଲେ କ ଭସା
 ଶତଭସା ଚରା ସ୍ୱା ଫାଲୁଗୁନୀ
 ଆର୍ଦ୍ର ମୃଗୁଣିର ଅବା ରେନ୍ଦ୍ରଣୀ
 ନୁହନ୍ତି ଏ ନୁହେଁ ମଦା
 ସ୍ୱାମୀ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ଭାବେ ବିମ୍ବା ଏ ଯେ
 ମୋ ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟା ଅନନ୍ଦା । ।୧୪୪।
 ବସିଲ ପିଣ୍ଡାରେ ଯାଇଛି ଅଳ
 କଥା କହିବାକୁ ଅତି ମଥ କ
 ବାଗୁଳ କ ହୋଇ ଯାଇଛି ମୂଳ
 ସ୍ୱରନ ଟଙ୍କାରେ ତାର କାର୍ମୁକ
 କାହିଁ ଗଲ ପଞ୍ଚ ଶର
 ନିଆ ଚୋକା ନଳୀ ଥିଲେ ଚଳି ଆନ୍ତା
 ନାହ ଯେ ରୁପ ଭୁସୁର । ।୧୪୫।
 ପାଣି ଗଢୁ ରଖିଦେଲ ତା ପାଣେ
 ଗୋଡ଼େ ଜାନୁ ଦେଇ ଭୂଇଁରେ ବସେ
 ହାତ ବେନି ରଖି ବସୁନତିରେ
 ତାକୁ ମସ୍ତକରେ ସନ୍ନିଟ କରେ
 ଲେଟାଇଲ ଧର ରଜେ
 ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ବିମ୍ବା ଅଭିଭୂତ ହେଲ
 ନୟନେ ଲେଉଟକ ପ୍ରଜେ । ।୧୪୬।
 ବସିଗଲ ବିମ୍ବା ଗୋଡ଼ ପିଖାଳ
 ବଢ଼ାଇଲ ବାମା ଚକ୍ରୁଳି ଆଳ
 ଆଗରୁ ସକାଳୁ ପିଏ ସେ ଥିର
 ତା ବଦଳେ ଆଜ ପିଠା ଓ ଖିର
 ବିମ୍ବା ହେଲ ଆତମ୍ବିତ
 ଶ୍ରୀୟା ଅବା ତାର ଘରେ ବିଜେ କଲେ
 ହୁଁ ବିଜେ ହୋଇ ସୁଟିତ । ।୧୪୭।

(୧୦୮)

ଆବା କାବା କମ୍ପା ହେଉଛ ଏତେ
ଖାଇଦିଅ କଥା ହେବା ପଛନ୍ତେ
ସବୁ କଥା ମୋର ଶୁଣିବ କିଏ
ଏ ଦେଖ ପ୍ରବଚନ ଦୁହେଁ ମାନୁଣୀ
ବହୁଲ ବିନ୍ଦୁ ଗୁଣିଣୀ
ବିନ୍ଦୁ ଖାଉଥିଲା ସିଏ ଗପୁଥିଲା
ବଳଗ ସୁନ ଶୁଣିଣୀ ।

।୧୪।

(୧୦୯)

୪ର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧ

ଅବସ୍ଥୁରଣୀୟ କାଳୁଁ ଏ ଗଗନ

କଟାଇ ଉବୁଡ଼ି ପଡ଼ି

ଟାପି ବସିଅଛି ଧରା ଚନ୍ଦ୍ରବାଳ

ଡକାର ଖାପୁଣି ପରି ।

|୧|

ତା ତଳେ ଧରଣୀ ଶୋଭା ପାଉଅଛି

ଜଳ ସ୍ଥଳ ବେନି ମିଶି

ସ୍ଥଳରେ ପବନ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ

ନଦୀ ନାଳ ନେତ୍ରେ ଦିଶି ।

|୨|

ରୁଚି ଭାବୁଁ ତନି ଭାଗ ଏ ଧରଣୀ

ସରିତରେ ଅଛି ରହି

ଅଛି ମଧ୍ୟେ ମଧୁ କୈଟଭର ମେଦ

ମେଦମାର ନାମ ବହି ।

|୩|

ସମଗ୍ର ଅବନ ଅର୍ଦ୍ଧବରେ ପୃଷ୍ଠି

ଥିଲା ବର୍ଷ ବୈଭବରେ

ମାଳ ଗଗନର କାନ୍ତି ଧରିଥିଲା

ଖେଳୁଥିଲା ତରଙ୍ଗରେ ।

|୪|

ଦୁଇଟି ସନ୍ଧ୍ୟା ଦେହ ନିଜ ଜଘେ

ରଖି ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ

ଚନ୍ଦ୍ର ବଧ କରି ତାଙ୍କର ମେଦକୁ

ଦେଲେ ସେ ସମୁଦ୍ରେ ସ୍ଥାନ ।

|୫|

ତାରକା ଗୁଞ୍ଜିତ ପରୁଆ ଡାକୁଣୀ

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ବେନି ଭାଇ

ଧୂରୁବରେ ଉଇଁ ପଶ୍ଚିମେ ଡୁବନ୍ତି

କଟାଇ ଅଙ୍ଗକୁ ଛୁଇଁ ।

|୬|

ମନେହୁଏ କିଏ ରୁମ୍ଭକ ଅପୂସ

ଧରି ଆଗେ ଆଗେ ଶୂଳେ

ସେହି ଅପୂସରେ ଆକର୍ଷିତେ ଦୁହେଁ

ଉଠି ଖସିଯାନ୍ତି ତଳେ ।

|୭|

କଟାହ ଉଠାଇ କେନ୍ଦ୍ର ନ ପାରନ୍ତି
 କଟାହ ଅଙ୍ଗ ପଳାଇ
 ତାରକା ସକଳ ଅଠା ଦେଇ କେନ୍ଦ୍ର
 ଦେଇଅଛି ଲେଟେକାଇ । ୮୮
 ଏପରିକି ଧରା ବନ୍ଧୁ ଯେହୁ ଯାଏ
 ସେ ମଧ୍ୟ କଟାହ ତଳେ
 ରହି ଆଶ୍ର ତାର ଚତରଣ କରେ
 ଗହ ନକ୍ଷତ୍ର ମଣ୍ଡଳେ । ୮୯
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଧର ଖେଳା ଯେ କରୁଛୁ
 ସେ ଅଦୃଶ୍ୟ ମହାଶକ୍ତି
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଖି ଯେବେ ବଳପ୍ତେ ପୁଟାଏ
 ଲଭିଯାନ୍ତି ତାର ପଂକ୍ତି । ୯୦
 ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ପଶ୍ଚିମ ବଳପ୍ତେ ନିକ୍ଷେପି
 ପୂର୍ବରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ରଖେ
 ସରରେ କୁମୁଦ ପୁଟିଗଲା ପ୍ରାୟେ
 ଶୋଭା ମନାବନ୍ତି ରକ୍ଷେ । ୯୧
 କାମୁଁକାକୃତରୁ ସୁନା ଥାଳି ପରି
 କରୁଥାଇ ଏକ ପକ୍ଷେ
 ପୁଣି ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଲଭଇ ତାହାକୁ
 ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷେ ନାହିଁ ରଖେ । ୯୨
 ପୂର୍ବକୁତ ଚନ୍ଦ୍ର ଗଗନେ ଖେଳିଲେ
 ଆନନ୍ଦେ ନାଚଇ ସିନ୍ଧୁ
 ବିମଳ କୌମୁଦୀ ସୁଧା ପିଇ ଧରା
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିଚରେ ହୃଦୁଁ । ୯୩
 ଗିରି ବନ ଲତା ସରତ ପ୍ରସାଦ
 ଗ୍ରାମ ଓ ସହରସ୍ଥଳେ
 ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୟୀ ଗଣୀ ସଭାଙ୍କି ରଖଇ
 ତାହାର ବସନାଞ୍ଜଳେ । ୯୪

ଚନ୍ଦ୍ରମା ଲବଣ୍ୟ ଧାସ ପାନ କରି ଚକୋର ହୁଏ ବିହ୍ୱଳ ଜାଣି ଯୁଥୀ ମଲ୍ଲୀ ମାଳତୀ ସୌରଭ ବିତରେ ମୃଦୁ ହିଲୋଳ ।	୧୫।
ଦିବସେ ମୃଗର ହୋଇଥାଏ ପଲ୍ଲୀ ରାସେ ନିରବ ନିଶ୍ଚଳ ମାରବତା ଭଙ୍ଗ କରେ କେବେ ଅବା ପ୍ରହର ପ୍ରହର ଦଳ ।	୧୬।
ବାରଟା ଏପରି ଚନ୍ଦ୍ର ଆମେ ଦେଖୁଁ ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ ଦେଇ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିଲେ ଦେଖା ସେ ନୟାଏ ଶୋଭା ସେ ନପାରେ ଦେଇ ।	୧୭।
ଉଷା ସନ୍ଧ୍ୟା ବେନ ବିଚିତ୍ର ରମଣୀ ଅଟନ୍ତି ସ୍ୱକୃତିଙ୍କର କନ୍ଦୁଳ ପରାଏ ଉଷା ଫିଙ୍ଗି ସୂର୍ଯ୍ୟ ରଖେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଶିଖର ।	୧୮।
ଟାଣି ନିଏ ସନ୍ଧ୍ୟା ସେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଶିଖରୁ ରଖଇ ଆପଣା କୋଳେ କିଏ ତାହାଠାରୁ କେଉଁଠାକୁ ନିଏ ଲୁଚିଏ ବା କେଉଁ ଖୋଳେ ।	୧୯।
ସେଠାରୁ କପରି ମୁକ୍ତି ପାଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୁଣି ଉଷା ପାଶେ ରହେ ଦୁହିଙ୍କର ଠାରେ କ୍ଷଣ ମାତ୍ର ପ୍ରୀତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କ୍ଷଣିକା ମୋହେ ।	୨୦।
କ୍ଷଣିକାକୁ କେବେ ଧରିପାରେ ନାହିଁ କରୁଛି ଅନୁଧାବନ ଚତୁରା କ୍ଷଣିକା ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଛି ମୋହିଅଛି ତାର ମନ ।	୨୧।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥିତି କାଳ ଦିବସ ଅଟଇ ତା ଜ୍ୟୋତି ଦିଏ ଆଲୋକ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କି ସେ ଜାଗ୍ରତରେ ରଖେ କର୍ମେ ରତ ହୁଏ ଲୋକ ।	୧୨୨।
ସୃଷ୍ଟିର ସେ ଅଟେ ନିୟାମକ ପୁଣି ବିଧାତା ଓ ନାତା ନେବୁଲର ଏକ ବୃନ୍ଦେ ଥାଇ ସଦା କରୁଥାଇ ଚକ ଚକ ।	୧୨୩।
ପ୍ରାଣୀ ବୁଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧି ତାର ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଣି କରଇ ତାକୁ ଧୀମନ୍ତ୍ର ଜଗତରେ ଆଶ୍ରା ଜଗତର ଚକ୍ଷୁ ତା ପାଇଁ ବଞ୍ଚିଛି ମୟ ।	୧୨୪।
ବରଷେ ଲଗଇ ବିବସାନେ ଧର କରିବାକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ତାର ଫଳେ ହୁଏ ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ ବସନ୍ତର ଆଗମନ ।	୧୨୫।
ନିଜେ ଦୂର ଚନ୍ଦ୍ର ଦୂରଇ ପୃଥିବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚାରିପାଖେ ଘୁରେ ଆହୁଁକ ବାସିକ ଗତି ରଚି ଧର ସୃଷ୍ଟିକରେ ପ୍ରକୃତିରେ ।	୧୨୬।
ଧରର ସମ୍ପଦ ଅଟଇ ପ୍ରକୃତି ସ୍ତ୍ରୀବର ଜଙ୍ଗମ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ତହିଁରୁ ସୁଖ୍ୟମଳା ଧର ବିଶ୍ୱ ଅବଧର ରାଜକ ।	୧୨୭।
ମେଘ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବଜ୍ର ପବନ ଉତ୍ତପ୍ତ ଇରମ୍ଭଦ ପ୍ରହଞ୍ଜନ ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ତ ଧରର ସମ୍ପଦ ଏମାନେ ଧର ଖାଦ୍ୟ ।	୧୨୮।

ନାନା ଜୀବ ଜନ୍ତୁ ନର ପଶୁ ପକ୍ଷୀ
 ଧରା ପ୍ରସୂତ ପ୍ରାଣୀ
 ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ ଦେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତକରେ
 ଦେଇ ଶାନ୍ତ୍ୟ ମନ ଜାଣି । ୧୨୯।

ସୂର୍ଯ୍ୟର କୁଟୁମ୍ବ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଏକ
 ଆଦୁର ଆଠଟି ଅଛି
 ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ସ୍ନେହ ଦେଇ
 ଏହାକୁ ଭଲ ପାଉଛି । ୧୩୦।

ଏହି ଧରା ନର ପ୍ରାଣୀ ଉତପନ୍ନେ
 ରଖିଛି ପ୍ରଣୟି ତାର
 ଏହା ଯୋଗୁଁ ଭବେ ଏକା ସେ ବିଳସେ
 ବିଳାସିନୀ ତପନର । ୧୩୧।

ପ୍ରାଣୀ ମାନବର ଅନ୍ତରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି
 ପର୍ଜନ୍ୟରୁ ହୁଏ ଅନ୍ତ ।
 ମେଘ ହୁଏ ଯେବେ ତପନ ଆକର୍ଷି
 ଆଶେ ସାଗର ଜୀବନ । ୧୩୨।

ବହୁ ଜାତି ଧର୍ମ ସୃଷ୍ଟିକର ନର
 ବିଳସେ ଧରା ବକ୍ଷରେ
 କଳା ଧଳା ପୀତ ଲୋହିତ ବର୍ଣ୍ଣରେ
 ଏ ଜାତି ମହିମା କ୍ଷରେ । ୧୩୩।

ବହୁ ଧର୍ମ ବହୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟେ ନର
 ଧରା ବକ୍ଷେ ଶୋଭାପାଏ ।
 ଏହି ନର ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଜଣେ ଜନ୍ମି
 ଧର୍ମ ସୃଷ୍ଟିକର ଯାଏ । ୧୩୪।

ବୃକ୍ଷ ଯେଉଁ ପରି ଗଣ୍ଡି ଶାଖା ପତ୍ର
 ପୁଷ୍ପ ଫଳେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଏହି ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ବିବିଧ ବିଭାରେ
 ନୀତି ରଖେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ୧୩୫।

ଯାହା କହୁ ନର ଯାହା କହୁ ନର
 ଗୁଣ ସଦୃ ପ୍ରକୃତିର
 ଆହୁରି ଅନ୍ତରେ ବିଳସେ ଧରରେ
 ନାହିଁ ଗତ୍ୟନ୍ତର ତାର । |୩୬|

ସବୁ ରଜ ତମ ପ୍ରକୃତିରୁ ଜାତ
 ପ୍ରାଣୀରେ କରେ ସେ ବସା
 ଏ ତନ ଗୁଣର ବଶୀଭୂତ ସବେ
 ମଣ୍ଡିଥାଉ ସ୍ବର୍ଗ ରସା । |୩୭|

ଏ ଗୁଣ ନିର୍ମଳ ସୁଖ ଦିଏ ନରେ
 ଇଏ ରଖଇ ନରକେ
 କର୍ମ ଅଭିଳାଷୀ କରିଥାଏ ପୁନ
 ଅନାୟତେ ସବ ଲୋକେ । |୩୮|

ଇଏ ଆଶେ ସତ୍ୟ ଦୟା କ୍ଷମା ପ୍ରୀତି
 ଇଏ ଆଶେ ଦ୍ବେଷ ରୋଷ
 ଲୋଭ ନିଷ୍ଠୁରତା କର୍ମର ପ୍ରେରଣା
 ପ୍ରକୃତିର ଖବ କୋଷ । |୩୯|

ଜଣେ ଜଣେ ଯାହା ସାଧୁଛନ୍ତି ପୃଥ୍ବୀ
 ତାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଅଛି ଦେଶ
 ଦେଶଟା ଯାକର ସ୍ବାର୍ଥାନୁଷ୍ଠାନୀ ସବେ
 କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ବେଶ । |୪୦|

ଏହି ସାଧୁଗଣେ କେ କହେ ଦେବତା
 କେ ମହାତ୍ମା, ଅବତାର
 ତାଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ, ସୁରଣ ସକାଶେ
 ନାନା ମନ୍ଦିର ବିହାର । |୪୧|

ମସ୍ବିଦ୍ ତତ୍ ନିର୍ମାଣ କରଇ
 ଦେଇ ଶୋଭାପୁଟ ତହିଁ
 ତଥୁ ମଧ୍ୟେ କେହି ପ୍ରତିମା ଆସିଲ
 ପୂଜେ ମନ୍ତ୍ରେ ପୁଷ୍ପ ଦେଇ । |୪୨|

କାନ୍ଥ ବାଡ଼ ଦେଖି କେହି ବା ପ୍ରାର୍ଥନା
 କରୁଅଛି ନିରାକାରେ
 ସେ ସାଧୁ ମହାତ୍ମା କଳ୍ପିତର ମାତି
 ଭଞ୍ଜି କରି ନିର୍ବିକାରେ । [୪୩]
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ସ୍ଥାପି କେତେ
 ପଥର ଦେବତା ନାମେ
 ପୂଜା ଆରାଧନା କରୁଛନ୍ତି ଲୋକେ
 ବଳ ଦେଇ ନାନା କାମେ । [୪୪]
 କହି ଯାଉଥିଲେ ହରିଦାସ ବାବା
 କାବା ହୋଇ ସାବାଳକେ
 ଶୁଣୁଥିଲେ ସବେ କାନେ, ଦେଖୁଥିଲେ
 ବାବା ମୁଖେ ଅପଲକେ । [୪୫]
 ଇଚ୍ଛା କଲେ ସବେ ଶୁଣିବାକୁ କିଛି
 ଅଲଗା ଧର୍ମ ମହିମା
 ବାବା ଆରମ୍ଭିଲେ ପୁଟାଇ ବଦନେ
 ସେହୁ ପ୍ରୀତି ମଧୁରମା । [୪୬]
 ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଅଟେ ସନାତନ ଧର୍ମ
 କପରି ତାର ଉତ୍ପତ୍ତି
 ବହୁ ଜାତିଙ୍କର ଆରୁର ବିରୁର
 ବ୍ୟବହାର ଶୁଦ୍ଧ ମାତି । [୪୭]
 ହିମାଳୟେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଭବେ
 ମିଶି ହୋଇଅଛି ଏକ
 ବହୁ ସଭ୍ୟତାର ନିର୍ଯ୍ୟାସ ଅଟେ ଏ
 ବହୁ ସଭ୍ୟତାର ଟେକ । [୪୮]
 ବହୁ ମନାସୀର ମନନ ସାଧନ
 ବହୁ ବହୁ ଲୋକାରୁର
 ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ପୂଜା ଆରାଧନା
 ବହୁ ଲୋକ ବ୍ୟବହାର । [୪୯]

ମିଶି ଏକସରେ ପୁଷ୍ପ ହୋଇଅଛି ଏହି ଧର୍ମ ସନାତନ ଏହି ଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି ଇଏ ସବୁ ଗଣ୍ୟ ମାନ୍ୟ ।	୫୦
ଯେତେ ଯେତେ ଧର୍ମ ହୋଇଅଛି ଭବେ ଏ ଧର୍ମ ନିର୍ଯ୍ୟାସ ନେଇ ସେ ଧର୍ମର ମୂଳ ଖୋଜି ଦେଲେ କୁମେ ଦେଖିବ ଏ ଧର୍ମ ସେହି ।	୫୧
ଯେତେ ଯେତେ ଧର୍ମ ରହିଅଛି ଭବେ ତାର ପଦ ଯଦି ଖୋଜି ଦେଖିବ ତହିଁରେ ପଡ଼ି ଯାଇଅଛି ଏ ଧର୍ମର ପଦ ଖୋଜି ।	୫୨
ସେ ଧର୍ମ ବିରାଟ କଳ୍ପ ବୃକ୍ଷ ପରି ତାହାର ଓହ୍ଲଳ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁକା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ରାଶି ବୃକ୍ଷର ବଢ଼ାଇ ।	୫୩
ସେ ବିରାଟ କଳ୍ପ ବୃକ୍ଷର ଓହ୍ଲଳ ଅଟେ ଏ ମହିମା ଧର୍ମ ସହଜ ସୁନ୍ଦର ସରଳ ଅଟେ ଏ ଦୁହେଁ କଠିଣ ସ୍ତ୍ରୀ ମର୍ମ ।	୫୪
ପୂଜାର ସାମଗ୍ରୀ ଲେଖା ହୁଏ ନାହିଁ କାହାର ପ୍ରଣୟ ଗାନ କରିବାକୁ ଏଥି ପଡ଼େ ନାହିଁ ଖାଲ ବର୍ଣ୍ଣ ତନି ଉଚ୍ଚାରଣ ।	୫୫
ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତିର ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ଏ ଧର୍ମ ପ୍ରଭୁର ପାଇଁ ଅର୍ଥ ପ୍ରଲୋଭନ ଅବା ବଳାହାର ଲେଖା ଏଥି ହୁଏ ନାହିଁ ।	୫୬

ଏ ଅତି ସରଳ ଧରମ ଅଟଇ
 ଏ ଧର୍ମ କଲେ ଗ୍ରହଣ
 ମନୁଷ୍ୟ ତ ଅତି କଠିଣ ରୋଗକୁ
 ପାଇଯାଏ ପରିସାଣ । ୧୭୧

ଦୃଶା ଉପ ନୋଧ ଉପେକ୍ଷା ଧର୍ମର
 ଅଟଇତ ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱ
 କୁଆଁ ଅଛୁଆଁର ବର୍ଜନ ଅଟଇ
 ଏ ଧର୍ମର ମୂଳ ସତ୍ତ୍ୱ । ୧୮୮

ମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର କିଛି ନିୟମ ନିଷ୍ଠାର
 ଏଥି ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ
 ଅହିଂସା ପ୍ରୟୋଗି ପରକୁ ନିଜର
 ମଣୁଥିବ ସବୁ ଜନ । ୧୯୩

ଗେରୁଆ ବସନ ପ୍ରଭୃତିରୁ ସ୍ଥାନ
 ଗୋମୟ ପବିତ୍ର ପାଣି
 ଦୁଇ ଥର ମାତ୍ର ଭିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଜନ
 ଗୃହଣୀକୁ ମାତ୍ରା ମଣି । ୧୯୮

ଅଲୋକ ଏ ତିନି ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ର ଅଛି
 ଏ ଧର୍ମର ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର
 ପୂରୁକ ପଶ୍ଚିମ ଦର୍ବକଳୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ଦେଖିବ ପ୍ରକାଳ ଗାତ୍ର । ୨୦୧

ଅଶ୍ୱାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ ବିହୀନ ସବୁଦା
 ଧରଣୀ ଭରସେ ପଡ଼ି
 ଏତିକି ନିୟମ ପାଳନ କରିଲେ
 ମରିଯିବ ରୋଗ ଜଡ଼ି । ୨୦୬

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା ପୋଥି ଅଟେ ନରକର
 ଯେହେତୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ତ ଆଦ୍ୟ
 ଶରୀର ରକ୍ଷଣେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯିନା ଲେଡ଼ା
 ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହିଁ ଜୀବନ ଖାଦ୍ୟ । ୨୧୩

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଶରୀରକୁ ଦୃଷ୍ଟ ରଖିଥାଏ
 ପାଇ ସୁଖମ ଭୋଜନ
 ସବୁ କର୍ମ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାଏ
 ଅଟେ ଯେହୁ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବାନ । ୧୭୪
 ଧର୍ମ ଅର୍ଥ କାମ ମୋକ୍ଷ ଚତୁର୍ବର୍ଗ
 ଫଳ ଲଭ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ହେତୁ
 ଶରୀରକୁ ରକ୍ଷା ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
 ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସେହି ହେତୁ । ୧୭୫
 ମନୁଷ୍ୟ ଗଠନ ପାଇଁ ହୋଇଅଛି
 ଧର୍ମର ଅନୁଶାସନ
 ତାହାକୁ ଜଟିଳ କରି ଦେଇଛନ୍ତି
 ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଗଣ । ୧୭୬
 ବହୁ ଧର୍ମେ ବହୁ ଜଟିଳତା ଅଛି
 ନୁହେଁ ସବୁ ବୋଧ ସେହି
 ଅଲେଖ ଧର୍ମରେ ନାହିଁ ଜଟିଳତା
 ଏହି ଧର୍ମ ବଡ଼ ସ୍ନେହ । ୧୭୭
 ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଲା ଉଦ୍ଧେ
 ଆତ୍ମାର ଅନୁସରଣ
 ନିଷ୍ପାପ ହୃଦୟେ ନିଜ ନିଜ କର୍ମ
 କଲେ ତା ଧର୍ମଚରଣ । ୧୭୮
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ସବୁ ଧର୍ମ ଆଚରଣ
 କରି କଟାଅ ଖବନ
 ଅପରର ଦୁଃଖ ମୋଚନରେ ରତ
 ଏକାଧିକ ଅନୁକ୍ଷଣ । ୧୭୯
 ଏତେ କହି ବାବା ଅଲେଖ ସୁମର
 ବେହେରଣୀ ଘର ମୁଖେ
 କଲେ ଗମନ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ
 ସଂଧ୍ୟାର ସ୍ମିତ୍ୟ ମୟୁଖେ । ୧୮୦

(୧୧୯)

ଝମ ସ୍ତବ୍ଧ

- ମୁଖି ଦେଖି ଶ୍ରୀବାନ୍ତର ଜାତ ହୁଏ
ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଆପେ ଆପେ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ଭବେ
ତେଣୁ ମୁଖିର ପୂଜନ । ୧୧୮
- ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଦଉଡ଼ୁ ନ ଆନ୍ତେ
ସ୍ବର୍ଗ ଓ ଭୁବନେଶ୍ବର
ଯଦି କିଛି ଫଳ ଆନ୍ତା ନାହିଁ ଏଥୁ
ଏହି ମୁଖି ପୂଜନରେ । ୧୧୯
- ବେହେରଣୀ ମୁଖି ଦେଖି ବିମ୍ବା ହୃଦେ
ଶ୍ରୀବାନ୍ତର ହେଲ ଜାତ
ମନାସିଲ ପାପ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ଜଳେ
ଆତ୍ମା କରିବ ବିଧୌତ । ୧୨୦
- ଅଲେଖ ସନ୍ନାସୀ ନିମନ୍ତ୍ର ଆଣିଲ
ମୁକାରେ ଦେଲ ପୋଡ଼ାଇ
ଅଖଣ୍ଡ ବସାଇ ଧୂନ ଜଳା ହୋଇ
ଖଞ୍ଜଣି ମାଡେ ଉଡ଼ାଇ । ୧୨୧
- ତେଉଁ ମାଟି କଷା ବସନ ପିନ୍ଧିଲ
ଗୋମୟ ପବନ ପାଣି
ପ୍ରଭାତରୁ ସ୍ନାନ ଅଲେଖ ଦର୍ଶନ
କଲ ହୋଇ ଯୋଡ଼ ପାଣି । ୧୨୨
- ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି ଦୁହେଁ ନଦୀ ସ୍ନାନ
କରି ବାଲୁକା ଶଯ୍ୟାରେ
ହାଲୁକା କରିଲେ ବେମା ଜନେ ମନେ
ଡାଳ ପ୍ରେମ ଜରଜରେ । ୧୨୩
- ପ୍ରତିମାରେ ଥରେ ଅଲେଖ ସନ୍ନାସୀ
ହେଲେ ବିମ୍ବା ଗୃହେ ଠୁଲ
ଅଲେଖ ମହିମା ବଳରୁ ତା ଗୃହେ
ଆସିଲ ଆପେ ତଣ୍ଡୁଳ । ୧୨୪

ଶତାଧିକ ଯୋଗୀ ଯାଜ୍ଞସେନା ପାଶେ
 ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଆସି
 କହିଲେ ତୋ ଘରେ ହେବ ଆମ୍ଭ ଗ୍ରାସ
 ନଦୀ ସ୍ନାନ କରି ଆସି । ୮୮
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ହୋଇଲେ ଚନ୍ଦ୍ରତା
 କଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ
 କୃଷ୍ଣ ଆସି ମୃଦୁ ଭାଷଣେ କହିଲେ
 କ୍ଷୁଧାରେ ଯାଏ ମୋ ପ୍ରାଣ । ୮୯
 ଦିଅ ଗୋ ଭୋଜନ ଦ୍ରୁପଦ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା
 ଶୀଘ୍ର ଆଣ ଯାହା ଅଛି
 କହନ୍ତେ ଦ୍ରୌପଦୀ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା
 ଜୀବନକୁ କଲେ ଛାଡ଼ି । ୯୦
 ପୁଣି ଶୀଘ୍ର ଆଣ ବୋଲୁଁ ଯଦୁପତି
 ଆଣିଲେ ଧନନୀ ହାଣ୍ଡି
 ଦେଖ ଯଦି ତୁମେ ଅପ୍ରତେ କରୁଛ
 ନାହିଁ ଭାତ ନାହିଁ ମାଣ୍ଡି । ୯୧
 ଭାଷିଲେ ଭକତ ବଞ୍ଚନ ଦ୍ରୌପଦୀ
 କହୁଅଛ ତୁମେ ମିଥ୍ୟା
 ଏହି ଯେ ମଙ୍ଗରେ ଅଛି ଭାତ ଏକ
 ଦେଲେ ପେଟ ପୂରିଯାନ୍ତା । ୯୨
 ଏହା କହି ସେହି ଭାତକୁ ଭୋଜନ
 କରିଲେ କେଡ଼େ ଆଗ୍ରହେ
 ବସୁଦେ ଦ୍ରୌପଦୀ ନୟନେ ଦେଖିଲେ
 କଣ୍ଠରୁ ଡେକାରି ବହେ । ୯୩
 ତେବେ ଶତାଧିକ ମୁନି ପେଟ ଡିବି
 ପରି ହେଲା ଆସେ ଅଡ଼ି
 କୃଷ୍ଣ! କହୁଛନ୍ତି ଭୋଜନେ ବସନ୍ତ
 ଆସନ ଅଛଇ ପଡ଼ି । ୯୪

ଦୁବାସା ଭାସିଲେ ନାହିଁ ଶୁଧା ପେଟେ
 ତବ ମନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବନ୍ଦ୍ୟ
 ନ ଖାଇତ ପେଟ ପୂରିଲା ଖାଇଲେ
 ହୋଇଯିବ ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ । ୧୫୫
 ବେହେରାଣୀ ହୃଦ ପବନ ନିର୍ମଳ
 ହୋଇଛି ସନ୍ଦେହ ଶୂନ୍ୟ
 ମନୁଷ୍ୟତା ଯାଇ ଦେବତା ଆସିଛି
 ହୋଇଛି ବାସନା ରୁଣ୍ଡି । ୧୫୬
 ବନ୍ଦାର ଯାଇଛି ଅସୁର ସ୍ୱଭାବ
 ଆସିଅଛି ମନୁଷ୍ୟତା
 ଭାସିବାକୁ କରୁଛି ଦେଖା ଜ୍ଞାନ ତେଣୁ
 ହୁଏ ତେଣୁ ସେ ଅଜିତ । ୧୫୭
 ତାର ଜଟା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୋଗୋଷ୍ଟି
 ଆଶୁଅଛି ଗୁଆସିଅ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି
 କହେ ମାତା ଭକ୍ଷା ଦିଅ । ୧୫୮
 ରସେ ସମବେଦ ବାବା ଧୂନି ଜାଳ
 ଅଖଣ୍ଡ ବସାଇ ମୁଦେ
 ଭାମା ଘୋର କୃତ ଭଜନେ ଖଞ୍ଜଣି
 ମାଡେ ଗ୍ରାମ କାନ ରୁଦ୍ଧେ । ୧୫୯
 ଭକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଅଲେଖ ବାବାକୁ
 ବେହେରାଣୀ କରେ ପିଠା
 ଚକ୍କଳ ଭଜନ ସେ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ
 ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଣେ ମିଠା । ୧୬୦
 ରୁଦ୍ରା ସଙ୍ଗେ ପିଠା ଦେଇ ବାବା ବୃନ୍ଦେ
 ସନ୍ତୋଷିଲ ବନ୍ଦାବାଳୀ
 ବନ୍ଦା ସନ୍ତୋଷିଲ ବନିତାକୁ ତାର
 ଜଟାରେ ଘିଅ ସାଉଁଳ । ୧୬୧

ନଗ୍ର ଲୋକେ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣିଲେ
 ପାପୀୟା ଧର୍ମୀୟା ଶୀଘ୍ର
 ପରିଣତ ହେଲ ମଦ ଛାଡ଼ିଅଛି
 ଦେବନ୍ତ୍ର ଗ୍ରାମର ବିପ୍ରେ । ୧୨୧
 ପୁରୁଷ ମହଲ ବିସ୍ମୟେ ଭାସିଲେ
 ଧନ୍ୟ ଅଲେଖ ମହିମା
 ଗଉନ୍ତ୍ୟାଣି ହେଲେ ନାଶ ମହଲରେ
 ଆଶାର ଦେବ ପ୍ରତିମା । ୧୨୨
 ଯହିଁ ଗଲେ ଦୁହେଁ ଏକାଠି ଗମିଲେ
 ଆହାର ନିଦ୍ରା ବିହାର
 କେବେ କେବେ ବିମ୍ବା ତା ଭାସିଆ କଟାରେ
 ବାନ୍ଧି ଦିଏ ଫୁଲ ହାର । ୧୨୩
 ଲଢ଼ୁରୀ ଭରିଯା କହିଲେ ଧମପ୍ରେ
 ଶଶ ବିପ୍ରେର କାତର
 ହେଲ ବେହେରାଣୀ ଅନାସକ୍ତ ହୃଦେ
 କାମ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରେମ ଭର । ୧୨୪
 କେବେ ବା ମଧ୍ୟହ୍ନେ କେବେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ
 ଗାଏ ବିମ୍ବା ରାତି ପାଉଁ
 “ମୋ ଜୀବନ ପଛେ ନକେ ପଡ଼ିଥାଉ
 ଜଗତ ଉଦାର ପାଉଁ । ” ୧୨୫
 ଖଞ୍ଜିଣିର ମାଡେ ଚମକେ କୁଟୀର
 ଚମକାଇ ଗ୍ରାମବାସୀ
 ବାଟ ତଳ ଲୋକ ହରି ଦାସ ବାବା
 ମହିମା ଯାନ୍ତି ପ୍ରଶଂସା । ୧୨୬
 ଅଲେଖ ବାବାଏ ଭିକ୍ଷା କରିଆଣି
 କଣିଦେଲେ ବଳିବଦ୍ଧ
 ହୁଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟ ଶୁଭ୍ର ଗୌର କାନ୍ତି ତନୁ
 ଯଥା ବାସବ ଦ୍ଵିରଦ । ୧୨୭

ଚାଷ କରି ବିନ୍ଦା ଅତିଥି ସେବିଲ
 ଧନ ଅଜି କଲ ଧର୍ମ
 ଧର୍ମେ ବ୍ୟୟ କଲ ସମ୍ପତ୍ତି ତାହାର
 ଯେତେ ଉପାଜିତ ଧନ । [୨୯]

ତା ଅନୁକରଣେ କାଲେ ମଧ୍ୟ ଆଉ
 ଛୁଡ଼ି ନାହିଁ ଜନା ମନ୍ଦ୍ୟ
 ଖରାବେଳେ ତାର ରସାଳ ଛୁପୁରେ
 ପଡ଼େ ଭଗବତ ପଦ୍ୟ । [୩୦]

ତାଳପତ୍ର ଲେଖା ଖଣ୍ଡି ଉତ୍ତାରଣେ
 ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ବସି
 ଆବୃତ୍ତି କରଇ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ କାଲେ
 ହୋଇ ସଂସାର ଉଦାରୀ । [୩୧]

ନମଇଁ ନୃସିଂହ ଚରଣ ପକ୍ଷଜେ
 ଅନାଦି ପରମ ବ୍ରହ୍ମ
 ନମଇଁ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପଦେ
 କହେ ଦିଅ ପାଦପଦ୍ମ । [୩୨]

ଗଉଡ଼ିଆଣି ପାଶେ ଯାଏ ବେହେରାଣୀ
 କାଣି ଥାଏ ପାଶେ ବସି
 ଆଉ ଆଉ କେତେ ଗ୍ରାମ ବାମା ଗଣ
 ବଳାହକ ସମ ଦିଶି । [୩୩]

କାଣି କହେ ଆଜି ଯାହା କହୁଥିଲୁ
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଗଲ ଫଳ
 ଦେବା ପ୍ରାୟେ ତୁମ୍ଭ ଦିଶୁଛୁ ଗୋ ଆଜି
 ଧର୍ମର ତୁ ପ୍ରୀତିପୁର । [୩୪]

କହେ ବେହେରାଣୀ ଆଜି ଗୋ ତୋହର
 ନାହିଁ ଆଜିକାଲି କେତେ
 ହିସାଜିତେ ମତେ ରଖି ଅଛନ୍ତି ଲେ
 କହୁଛନ୍ତି କେତେ ମତେ । [୩୫]

ନିତି ନିତି ମତେ ଶୁଣାଉଁ ଅଛନ୍ତି
 ଅଲେଖ ଭଜନ ମାଳା
 ଶୁଣୁଥାଏଁ ଯଥା ଏକାଗ୍ରେ, ଭୁଜଙ୍ଗ
 ଶୁଣୁଥାଏ ପଦ୍ମଭୋଜା । ୩୭।
 ନିତି ନିତି ମୋର ଜଟାକୁ ସାଉଁଳି
 କହୁଥାନ୍ତି ଆହା ଆହା
 ଗୁଆଦିଅ ଖୋଜି ନିତି ଆଶୁଛନ୍ତି
 ନିଜେ ସେ ଜଟାର ନାହା । ୩୮।
 ହରି ଦାସ ବାବା କାଲି ଆସିଥିଲେ
 କହିଲେ ମତେ ବୁଝାଇ
 ଜୁରୁଘା ଗାଦକୁ ଥରେ ଦରଶନ
 କରି ଆସ ମାଗେ ଯାଇ । ୩୯।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୌରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଥରେ
 ହୋଇବ ତୋର ମୁକତି
 ଗଙ୍ଗା ଗୟା ପୁଣି ବାରଣସୀ ପରି
 ସେ ଅଟେ ପବନ ଅତି । ୪୦।
 ନାଶ୍ଟ ଏ କହିଲେ ଗୌରୀ ଶ୍ରୀ କଥା
 କରୁଥିବୁ ବେଦ ଗାୟ
 ତାର କୃପା ବଳେ ହୋଇଅଛୁ ଆଜି
 ଘାପ ଶିଖା ଏ ଗ୍ରାମର । ୪୧।
 କୌରବଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଯେଉଁ ମହାବୀର
 ଥିଲେ ନାସି ତାର ଭୁଲ
 ଏକା ଶୁଣୁ ଏକା ଘୋଷ ଏକା କଣ୍ଠ
 କରନ୍ତେ ସବେ ନିର୍ମଳ । ୪୨।
 ପାଣ୍ଡବେ ଧରମେ ଥିଲେ ବୋଲି ଏକା
 ଜୟିହେଲେ ସେହି ରଣେ
 ଧର୍ମେ ଥିଲେ ପ୍ରାଣୀ ନିଷ୍ଠେ ସୁଖି ହେବ
 ମୁକତି ଲଭିବ କ୍ଷଣେ । ୪୩।

ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ ତପସ୍ୟା ଓ ଦାନ
 ଅବା ଯାଗ ଯଜ୍ଞ ଯେତେ
 ସବୁକିଛି କାମ ଦେବ ନାହିଁ ନରେ
 ଯଦି ଭକ୍ତ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ । [୪୩]
 ଧର୍ମରେ ଆସକ୍ତ ଧର୍ମ କର୍ମେ ମତ
 ହୋଇ ଭକ୍ତ ପରାୟଣ
 ସଂସର୍ଗ ବର୍ଜିତ ଶତ୍ରୁତା ରହିତ
 ଯେହୁ ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠାଗଣ । [୪୪]
 ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ତ ନିଜ ବନ୍ଧୁହୁଏ
 ଗତିର କାରଣ ନିଜେ
 ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣୀ ଦୁଇ ଏକ ଆତ୍ମା ହେଲେ
 ଏ ସବୁ ମିଳେ ସହଜେ । [୪୫]
 ଗୌରୀଆଣୀ ସଭା ନେତ୍ରୀ ହୋଇଛନ୍ତି
 ବେହେରାଣୀ ସେନେଟେଷ
 ଲୋକେ କହୁଥାନ୍ତି ପିଅନ ହୋଇଛି
 କାଣିର ନାଚୁଣୀ ଟେସ । [୪୬]
 ନିଜ ନାନା ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି
 ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଜମି
 ଅନଳା ଅଟଳ ଅପାଳକ ଖଣି
 ଅବସ୍ଥା ନରହେ ଜମି । [୪୭]
 ସବୁ ଅସୁବଧା ଦୂର କରିଥାନ୍ତି
 ଏ ସଭା ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମେ
 ସବୁରି ଅସୁବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ
 ଏକା ଗୌରୀଆଣୀ ଧରମେ । [୪୮]
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭାବ ଅସୁବ ଗ୍ରାମର
 ନାନା ଦାନ ଛଳେ ରହି
 ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ସେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରଇ
 ମେଘ ଯଥା ମାର ଦେଇ । [୪୯]

(୧୨୭)

କେ କାହାରି ଭାଗ୍ୟ ବଧାତା ନୁହନ୍ତି

ଚଳାଏ ପ୍ରାଣୀକୁ ଭାଗ୍ୟ

ଦୈବ ଓ ପୁରୁଷ ଦୁଇ ଚକ ଜାତା

ଥିଲେ ରଥ ଚାଲେ ଆଗ ।

|୫୦|

ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଆରାଧନା ରୂପ ରେଖ ନାହିଁ

ଏମିତି କେତେ ଭଜନ

ସରଳ ଭାଷାରେ ଧର୍ମ ଗୁଡ଼ିକ

ମୋହେ ଗ୍ରାମବାସୀ ମନ ।

|୫୧|

(୧୨୭)

ଉଷ୍ଣ ସ୍ତବ୍ଧ

ମହା ଗଜ ବନେ ବନେ ବୁଲେ ଆନନ୍ଦିତ ମନେ ପ୍ରସନ୍ନ ତାର ପଶ୍ଚିକ ଯାଏ ଚହ୍ନିକ ।	୧୧।
ମଣ୍ଡିର ଏ ଶିରବତ ଦେଖିଲେ ମନେ ହେବତ ଭୁଲୁଥାଏ ଡଳ ଡଳ ଶଶାଙ୍କ ଭଳି ।	୧୨।
କୁଟୁମ୍ଭ ତା ଅଶାଅଶୀ କେତେକ ଛନ୍ଦ୍ର ଶୋଭଣୀ ଜନନୀ କେତେକ ଇନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ଜଳନ୍ତୁ ।	୧୩।
ନାଗ ଦିଶେ ଯଥା ନଗ ଭୁଲୁଥାଏ ଆଗ ଆଗ ନାଗ ପରି ଶୁଣୁ ତାର ଫଣା କା ଶିର ।	୧୪।
ରଜତ ଶୁଭ୍ର ଦର୍ଶନ ମନାସୀଜ ଶରସନ ତାଳପତ୍ର କାନ ପର ଦିଶଇ ତୋର ।	୧୫।
ମଦକାର ଧାର ଝର ଶଇଳୁଁ ଯେହ୍ନେ ନିର୍ଝର ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ ବେନି ନୟନ ମନ ମୋହନ ।	୧୬।
ଗୋଡ଼ ତାଳ ବୃକ୍ଷ ଖମ୍ବ ଦେଖି ହେବେ ହତ ଭୟ ଯେତେ ଜଗତେ ଶୁଣୁଲୀ ନୟନ ତାଳି ।	୧୭।

ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ମାର ଲଗୁଡ଼
ପ୍ରହାରେ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ୍ଡ
ହସ୍ତିନା କାମିନୀ କର
ହେବ ନିକର । ୮୮

କର ସମ ବରୁଣା ହାରେ
ସବଦା ବନେ ବହରେ
ହସ୍ତିନା ମନ ତୋଷଇ
ମଂଜୁ ଶ୍ରବଣ । ୮୯

ବାଣୀ ଶଶା ଏକ ତାର
ପରାଏ ନିଃସ୍ବନ ତାର
ବରଣ ରଜ ସୁତାର
ହାର ମଥାର । ୯୦

ପ୍ରଣୟ ପ୍ରୀୟୁଷ ଆଶେ
ହସ୍ତିନା ଏ ପାଶେ ପାଶେ
ରଞ୍ଜିତାନ୍ତ ସଦାବେଳେ
ମନ ବିହ୍ବଳେ । ୯୧

ଆପଦ ବିପଦୁଁ ଶାଶ
କରୁଥାଏ କର ରାଶ
ନିର୍ଭୟେ ଥାଆନ୍ତୁ ଜଳ
ନାହିଁ କନ୍ଦଳ । ୯୨

କୈଜନ୍ତା ଗିରି ମେଖଳେ
ମହାଶର ଗିରି ଖୋଳେ
କେବେ ବା ଥାଇ କୈଳାସେ
ସୁଖେ ବିଳସେ । ୯୩

ରୁଲିଆର ଉପତ୍ୟକା
ମହାରଣ୍ୟେ ତା ଜିବକା
ନିବିଡ଼ କରେ ହରଷେ
ମନ ସରସେ । ୯୪

ପ୍ରଧାନ ପାଟ ଉଡ଼ିରେ ମାତଙ୍ଗୀ ଗଣେ ବିକରେ ତାହାର ପ୍ରଣୟ ହାର ରୁରି ବେସର ।	୧୫୫
ସାତ କୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଧାର ତରବାର ଶୁଭ୍ର ଧାର ପରି ବହୁଛି ନରତେ ମର ପ୍ରପାତେ ।	୧୫୬
ତହିଁ ପ୍ରେମ ବିଳାସିନୀ ଲଜ୍ଜାଶୀଳା ପ୍ରଣୟିନୀ ଡ୍ରାକ ଆଶଇ ଏକାନ୍ତେ ତା ପ୍ରାଣକାନ୍ତେ ।	୧୫୭
ଚିଙ୍କୁଡ଼ି ଝରଣ ତଳେ ମାତଙ୍ଗିନୀ ପ୍ରେମ ଶ୍ରେଳେ ରମ୍ଭା ତର ଖାଇ ଖାଇ ଦିଏ ଶୁଆଇ ।	୧୫୮
ପବତ ପାତେଶ୍ୱରୀ ଦେଶ ନଳବର ଦିଶେ ଶ୍ରେଶ୍ୱ ସେହି ନିଶିତ କାନନେ ବୁଲେ ସୁଗଣେ ।	୧୫୯
ପଖାଳଶିଆ ଅରଣ୍ୟ ବସନ୍ତେ ଯେତେ ବାରଣେ ବାରଣ ନ ମାନି ଦନ୍ତା ଆଣ୍ଟିଲେ ଜନ୍ତା ।	୧୬୦
ଧୂଡ଼ିଖୋଳ ଧରଧରେ ସ୍ୱାମିକାନ୍ତ ରୂପ ଧରେ ପ୍ରକୃତିର ଗନ୍ତାଘର ରୂପ ସମ୍ଭାର ।	୧୬୧

ସେ ମନୋଜ୍ଞ ଘାଟି ତଳେ ମୁହଁ ଫଳକ ଉଠିଲେ ରାଧାନାଥ କବିବର ସୃଷ୍ଟି ସ୍ତମ୍ଭର ।	୧୨୨।
ଅତ୍ୟୁକ୍ତ ବନ୍ଧୁର ଟଙ୍କ ବର୍ତ୍ତୁ ଗୁଲୁରେ ପୃଷ୍ଠି ଅଙ୍କ ଅବତରଣେ ସଙ୍କଟ ଭାବେ ଶଙ୍କଟ ।	୧୨୩।
ଶକଟେ ଆଗେହୁ କବି ଓହ୍ଲାଉଥିଲେ ଅଟକ ଗୋରା ମୋହୁଥିଲୁ ମନ ଥିଲେ ପ୍ରସନ୍ନ ।	୧୨୪।
ବଳଦ ଗୋଡ଼ ଅଖଞ୍ଜି ଦେଖି କବି ହୃଦ କଞ୍ଜି ହୋଇଗଲା ପ୍ରୟୁଷିତ ଉଠି ଭରତ ।	୧୨୫।
ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ଘାଟି ତଳ ଆଶ୍ରି ବିଶାଳ ରସାଳ ଥକା ମାରିଥିଲେ ବସି ସଙ୍ଗତେ ଶଶି ।	୧୨୬।
ତାର ପାଖେ ଏକ ଝର ବହିଯାଏ ଝର ଝର ଆମ୍ଭ ତରୁ ଛୁପୁ ରତେ ଆସାଦେ ପାତେ ।	୧୨୭।
ନିକାଞ୍ଚନ ଥିଲୁ ବନ ଶୁଭୁଥିଲୁ ଝିଲ୍ଲୀ ସ୍ଥନ ଭୁଞ୍ଜିଗଲ ସାଗ୍ର କାଙ୍କ ଥିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ।	୧୨୮।

ପ୍ରାକୃଷ୍ଟେ ଅନେକ ଧାର

ସ୍ୱଚ୍ଛ ରୂପାର ଶୁଦ୍ଧ

ପ୍ରସନ୍ନ ନୟନ କାନନ

ମୋହେ ନୟନ ।

{ ୨୯ }

ପ୍ରବଳ ମୃଷଳ ଧାର

ଡାଳଇ ମେଘ ଆଶାର

ସବୁ ହୋଇଯାଏ ଧଳା

ଶ୍ୟାମଳ ଧରା ।

{ ୩୦ }

ଆତ୍ମପୁଲେ କଷ୍ଟ ଦଳ

ଶୟନିତ୍ର ବା ଉପଳ

ପ୍ରବଚ ଉପରୁ ନିମ୍ନ

ଆସଇ ମନେ ।

{ ୩୧ }

ରାତ୍ରେ ପ୍ରବଳ ଶୀତ

ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ରୁଚୁ କହିବାତ

ନହେବ ତହିଁ ସୁନ୍ଦର

ବର୍ଷା ପ୍ରଭୁର ।

{ ୩୨ }

ଖରର ରାଜତ୍ୱ ତହିଁ

ପ୍ରାୟେ ନାହିଁ କହିବଇଁ

କେବଳ ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ରବି

ଦେଖାନ୍ତି ଛବି ।

{ ୩୩ }

ତହିଁ ରଜଇ ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟ

ଖସିଯାଏ ଶିତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ

ଦିନ ଆଉଁ ଆସେ ସନ୍ଧ୍ୟା

ବିହଙ୍ଗ ବନ୍ଧ୍ୟା ।

{ ୩୪ }

କଷ୍ଟ ଯୁଥ ଆସେ ତହିଁ

ପ୍ରଭୁର ରସାଳ ଖାଇ

ପିଇ ଝରଣାର ଜଳ

ଭାଙ୍ଗନ୍ତି ଡାଳ ।

{ ୩୫ }

ଘାଟି ତଳ ଗ୍ରାମ ଦୁଇ
 ପିଣ୍ଡିଆଏ ହୁଇ ଜୁଇ
 ଯେବେ ବା ଧାନ ଖେତରେ '

ଉତ୍ପାଦ କରେ । [୩୬]

ବାଦ ଦେଖେ ଶ୍ରେଳ ହୋଇ
 କେ ରଜା ପ୍ରଶ୍ନ କରଇ
 ମଦୋକ୍ତ ଦନ୍ତ କହେ
 ମୁଁ ରଜା ଦେ । [୩୭]

ଶିଂଘାଳ ଶୁକର ଦଳ
 ମାନ୍ୟ ଦେଖାଇ କେବଳ
 ଦୁଇ ଠିଆ ହୋଇ ନମି
 ଯାନ୍ତି ପ୍ରଣମି । [୩୮]

ଗଭର ତପୁଳ ଏକା
 ନ କରେ କାହାକୁ ଶଙ୍କା
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗମେ ପଥରେ
 ସେ ନିଶୀଥରେ । [୩୯]

ମହାବଳ ବୃଷେ ଭୃତ
 ହୋଇ ରହିଥାଏ ରେଡ଼ି
 ଏକ ଯାବ ଗବପୁରେ
 ପୁଟାଳ ଧରେ । [୪୦]

ସନ୍ନିଶ ସଂଗ୍ରାମେ ତାକୁ
 ଜଣିକାର ନାହିଁ ବୁକୁ
 ପ୍ରୟୋଗି ଏହି କୌଶଳ
 ଭାଙ୍ଗେ ତା ବଳ । [୪୧]

କେବେ ମନ୍ଦର ଗପୁଳ
 ଦେଖାଇ ବଳ ପ୍ରବଳ
 ଯାବ ଚଟୁଆକୁ ଖାଲି
 ନିଅଇ ଉଲି । [୪୨]

ଯାବନର ତା ପ୍ରାହୁଲ ଖୋଲିବାକୁ ନାହିଁ ବଳ ଗଛେ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ଦେନଇ ।	୧୪୩।
ଆରେକ ଚଟୁଆ ଧରି ଗବୟ ଦୁଃଖେ ବିହର ସହି ଅନେକ କଷଣ ଛୁଡ଼େ ପରାଣ ।	୧୪୪।
ରରି ଅର୍ଗଣ ଭୂତଳେ ଗଉଡ଼ ମହିଷ ଦଳେ ଅଗନାଗ୍ନିରେ ବାସ ପ୍ରବୁର ଭାସ ।	୧୪୫।
ମହିଷ ହସ୍ତୀ ଗୟଳ ରହିବା ଯଥାର୍ଥ ସ୍ଥଳ ମାଂସାସୀ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଏ ଖାଦ୍ୟ ।	୧୪୬।
ପ୍ରବୁର ଲେପାଇ ଶାଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ନଗ ବଳେ ଟୁପା ଟୁପା ଆଣି କୋହୁ ରମଣୀ ।	୧୪୭।
ମହିଷକୁ ହାଣି ଭୟ ଗବୟେ ରଚେ ପ୍ରଣୟ ବ୍ୟାଘ୍ର ଗବୟ ମହିଷ ଭକ୍ଷଇ ମାଂସ ।	୧୪୮।
ଚରାଉଥାଏ ଗଉଡ଼ ଧରିଣ ବାଣୀ ଲଉଡ଼ ଆହମିତେ ହେଲେ ବ୍ୟାଘ୍ର ମହିଷ ବ୍ୟଗ୍ର ।	୧୪୯।

ସବେ ହୋଇ ଏକସିଦ୍ଧ
ଗଉଡ଼ି ମଧ୍ୟେ ବେଷ୍ଟିତ
ହୋଇ କରିଥାନ୍ତି ରକ୍ଷା
ମନ୍ତ୍ରିଣ ସଖା ।

[୫୦]

ବିଜାର ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟାଘ୍ରର
ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
ବ୍ୟାଘ୍ର ଛୁଣ୍ଟାଇଣ ନସେ
ବିଜାର ନାଶେ ।

[୫୧]

ଦୁଇରେ ବିରଟ କୁଣ୍ଡ
ଧ୍ବଜ ଦିଶଇ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
କାଷ୍ଠାଙ୍ଗ ଶିଳା ଶେଷେ
ତରଙ୍ଗ ବ୍ୟାପେ ।

[୫୨]

ସେ କୁଣ୍ଡେ ଅବଗାହନ
କରେ, ଦନ୍ତା ସନ୍ତରଣ
ସଙ୍ଗତେ ହୁଏ ନା କୁଳ
ଦଶେ ମଞ୍ଜୁଳ ।

[୫୩]

ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ମାଣ୍ଡ ହାତୀ
ଶୁଣ୍ଢରେ ମାର ଉରଡ଼ି
କରି କରନ୍ତି ଫୁଲାର
ଉଠେ ସିଂହାର ।

[୫୪]

ଦନ୍ତାବଳ ହୋଇ ଅଶି
ପଡ଼ିଥାଏ ଶିଳା ଜାଣି
କରନ୍ତି ତାକୁ ମର୍ଦ୍ଦନା
କାମ ଉନ୍ନନା ।

[୫୫]

ଜଳେ କରୁଁ ସନ୍ତରଣ
ଜଳେ ହୃଦୟ କାନନ
କାମାଗ୍ନି ହୋଇ ପ୍ରବଳେ
କରିଣି ଜଳେ ।

[୫୬]

ଗଣ୍ଡିରୁ ମଦ ପ୍ରବଳ ମାରେ ତେଲ ପରି ହୋଇ ଭାସଇ କରନ୍ତି ପାନ ହସ୍ତିନା ଗଣ ।	୧୫୭।
କେବେ କେବେ ମୁଣ୍ଡ ପିଠି ଡୁକାଇ ଯାଆନ୍ତି ଉଠି କେବେ ଶୁଣୁ ଅଗ୍ର ଦିଶେ ପୁଛାର ବଣେ ।	୧୫୮।
ହସ୍ତିନା ପୁଛାର ଚପ୍ପେ ସେ ଶୋଭା ବଞ୍ଚି ନ ହୁଏ ଘନ କୁହୁଡ଼ି ବରଷେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ ଦିଶେ ।	୧୫୯।
ଗ୍ରୀଷ୍ମର ତାପ ବାରଣ ଏ ରୂପେ କରି ବାରଣ ଗଣେ କରି ଜଳ କେଳୀ ଯାଆନ୍ତି ଚଳି ।	୧୬୦।
ମହାରଣ୍ୟ କଡ଼ରମା ବସନ୍ତ ତା ବନରମା ବଣ ଘନ ବନାଙ୍ଗୁଣ୍ଡେ ଅତି ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣେ ।	୧୬୧।
ଘନ ଘନ ବର୍ଷା ମାରେ ଅରଣ୍ୟ ଶୋଭା ମେଦୁରେ ଘନ ଦେଖି ନାଚେ କେଳୀ ତା ପ୍ରକ୍ତ ଟେକି ।	୧୬୨।
ବହୁତ ଝରଣା ବହେ ପ୍ରକୃତି କି ଶୋଭା ବହେ ହୁଏ ମନ ମୁଗ୍ଧ କର ଶୋଭା ଆକର ।	୧୬୩।

ମୃରଜ ମନ୍ତ୍ର ନାଦରେ
 ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଝଲକ ଦାମରେ
 ଯାମିନୀ ମୁଖ ଝଲକେ
 ପ୍ରାଣ ପୂଲକେ । ୧୭୪
 ଦନଦୋର ଗରଜନ
 ଶୁଣେ ସେ ବଂଶ କାନନ
 ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଦିଏ ରତି
 ପୁଟେ କରତି । ୧୭୫
 ମଦମତ୍ତ ଦନ୍ତାବଳି
 ସଙ୍ଗେ ଧରି ତାର ଦଳ
 ବିହାର କରେ ସେ ବନେ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନେ । ୧୭୬
 କରତି ଶ୍ରାବ୍ଧି ସକଳେ
 ଧରି ଶୁଣେ ଦେଇ କଳେ
 ରତ୍ନେ ରତ୍ନେ ଶବ୍ଦ କରି
 ଯାଆନ୍ତି ତର । ୧୭୭
 ବଡ଼ରମା ଉପତ୍ୟକା
 ପ୍ରିୟତମା ସଙ୍ଗେ ଏକା
 ବୃନ୍ଦାବତେ କରି ମୁଖର
 କରେ ବିହାର । ୧୭୮
 ପାଇ ପ୍ରଥମ ବରଣା
 ସ୍ନିଗ୍ଧ ଗଳ୍ପ ଦିଏ ରସା
 ଆଦ୍ରାଶେ ମତ୍ତ ସକଳେ
 ପବନ ତଳେ । ୧୭୯
 ଯେବେ ଲମ୍ବ ପବନେ
 ବରଷେ ବାରି ନିରତେ
 ଭୁବୁଧୁ ଭୁବୁଧୁ ଖସେ
 ପ୍ରକୃତି ହସେ । ୧୮୦

ତହିଁ ଦନ୍ତା ଆଣେ ଜଳ	
କରିଣ ନାନା କଳଳ	
ବପ୍ରକୀଡ଼ା ଆନ୍ତ ରବି	
ସୁ ଅଭରୁଚି ।	୧୨୧।
ଆସିଲେ ଚିତୁ ହେମନ୍ତ	
ଦନ୍ତାବଳ ବୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ	
ପାରିଲୁ ଧାନ କଥାସା	
କରେ ଶିଆରି ।	୧୨୨।
ଧାନ ଖେତ ଯାଇ ମାଡ଼ି	
ଅଞ୍ଜଳ ଯାଆନ୍ତୁ ମାଡ଼ି	
ଧାନ ଖାଆନ୍ତୁ ଭରୁଡ଼ି	
ପଡ଼େ ମରୁଡ଼ି ।	୧୨୩।
ଚକଣି ଘାଟି ପଥରେ	
କେବେ ଆସିଗଲେ ଥରେ	
ଝାଡ଼େଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଭକ୍ତିରେ	
ପ୍ରଣାମ କରେ ।	୧୨୪।
ଦୁଷ୍ଟମୟ ବସନ୍ତରେ	
ଗଜବଜ ଗୁଲେ ଧ୍ବରେ	
ପବନର ପ୍ରତିକଳେ	
ହସ୍ତ ମା ବଳେ ।	୧୨୫।
ପରିମଳ ନାସାରରେ	
ପିଅନ୍ତୁ ନାନାଦି ମନ୍ଦ୍ରେ	
ସାନ୍ତ ହୋଇଥାଏ ହର୍ଷ	
ନାହିଁ ବିମର୍ଷ ।	୧୨୬।
ବରଡ଼ାଳ ଶ୍ରାବ୍ଧି ଶ୍ରାବ୍ଧି	
ଖୁଆନ୍ତୁ ତାର ଶୋଭାଙ୍ଗୀ	
ମହାନନ୍ଦେ ଦନ୍ତାବଳ	
ଭକ୍ଷେ ସକଳ ।	୧୨୭।

କୁଡ଼ି ସମ ନଖେ ଲଟା	
ଛୁଞ୍ଚି ଛୁଞ୍ଚି ଝାରି ସେଟା	
ରଖିଦେଲେ ଦନ୍ତା ଆଗେ	
ଖାଏ ସୁଆଗେ ।	୧୭୮ ।
ଦନ୍ତାର ମାନସ ଭୁଷ୍ଟି	
କରିବାକୁ ନାହିଁ ତୃଟି	
କରନ୍ତି ମାତଙ୍ଗୀ କୁଳ	
ହୋଇ ବିହ୍ୱଳ ।	୧୭୯ ।
ଉଆସର ରଜରାଣୀ	
ଅଥବା ନର ଗୃହିଣୀ	
ଏହିପରି ସେବା କେବେ	
କରି ନ ଥିବେ ।	୧୮୦ ।
ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ଖାନ୍ତି	
ସୁଖ ସନ୍ତୋଷର କାନ୍ତି	
ନ ଥିଲା କିଛି ବିଭବ	
ଥିଲା ବିଭବ ।	୧୮୧ ।
କୁଟୁଣୀ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି	
ସବୁତକ ଗଲା ଉଡ଼ି	
ଜୀବନ ହେଲା ଦୁର୍ବଳ	
କି ଉପାବନ୍ଧ ।	୧୮୨ ।
ନାଶର ଚରଣ ଦେଖ	
ଏହାଠାରୁ କିଛି ଶିଖ	
କଲେ ତାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ	
ଯିବ ବିନାସ ।	୧୮୩ ।
ଜଣାନାହିଁ କୁଳଶୀଳ	
ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କଲ	
ସାଂଘାତିକ ସେ ପ୍ରାମର	
ଭ୍ରମେ ଗୁଆର ।	୧୮୪ ।

ନିୟତ କହେ ବୁଝାଇ	
ବୁଝି କାହାଠାରୁ ଯାଇ	
ପରୁର ନିଜେ ନିଜକୁ	
ସେ ତପାତକୁ ।	।୮୫।
ତୁମର ଅସଂଖ୍ୟ ଥିଲେ	
ତାହାଠାରୁ ବଳିଥିଲେ	
ବଳିଥିଲେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ	
ଅବା ତେଜରେ ।	।୮୬।
ସୁନାର ମିଶିଗ କାହିଁ	
ଦେଖାଥାଉ ଶୁଣାନାହିଁ	
ରାମଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରଷ୍ଟ	
ହେଲେ ଆକୃଷ୍ଟ ।	।୮୭।
ପରାଧୀନ ରହିବାଟା	
ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ଘନ ସେଟା	
ନାପତ ବେଶି କେଉଁଟା	
ନଅ ଏ କଠା ।	।୮୮।
ତା କଥା କଲ ପରତେ	
ରଖିଲ କଥା ଗୁପ୍ତତେ	
ଉଚ୍ଚ ବଂଶୋଦ୍ଭବ ବୋଲି	
ମାରଲ ତାଳି ।	।୮୯।
ଥିଲ ମହାରାଜ ପରି	
ଅନେକ ଥିଲେ ସୁନ୍ଦରୀ	
ଅଜଣା ମର୍କଟୀ ସୁତା	
ହେଲେ ବନିତା ।	।୯୦।
ଯେତେବେଳେ ସେ କହିଲ	
କପରି ମନ ମୋହିଲ	
ଦେଖିଲି ତୁମ୍ଭ ଆନନ	
ଗଜ ରାଜନ ।	।୯୧।

କହିଲୁ ମୋର ଜନନୀ ଶାଳାରେ ତାଙ୍କ ରହଣି ତା ଠାରେ ହାଉଦା କସା ଥିଲୁ ଭରସା ।	। ୧୬।
ରାଜାଙ୍କର ଏହା ନୀତି ଆସିଲେ ପୁରେ ଅତିଥି ରାସରେ ପାଶୁଁ ଶୟନେ ରହିବ ଜଣେ ।	। ୧୭।
ସୁରବତ ଥିଲୁ ଆସି ମୋ ମାତା ରୂପ ପ୍ରଶଂସି ତା ପାଇଁ କଲେ ଯୋଗାଡ଼ ମୋଡ଼ିଲୁ ଗୋଡ଼ ।	। ୧୮।
ମୋ ମୁଁର ରତି ମିଳନ ମୋର ଚହଁ ଉତ୍ତମ ଯୁବରାଜ ନାମ ଦେଲୁ ନାମ କୁଳିଳା ।	। ୧୯।
ସୁରବତ ଆଉ ଦିନେ ଥିଲୁ ଅତିଥି ଭବନେ ତା ପାଶେ ହେଲି ପ୍ରେମିକା ମୁଁ ତାର ସୁତା ।	। ୨୦।
ପାଇ ମୋର ପରିଚୟ ମୋ ପ୍ରତି ହୋଇ ସଦୟ ପାପ ପଥେ ନାହିଁ ଗମି ମତେ ନରମି ।	। ୨୧।
ଛୁଡ଼ି ଦେଲି ଆଖି ରୁଚି କହିଛନ୍ତି ଗଜପତି ତା ସଙ୍ଗେ ତୋର ମିଳନ ନୋହୁଁ ସ୍ଥଳନ ।	। ୨୨।

ମିଥ୍ୟାକୁ ସତ୍ୟରେ ରଖି ଦେଲୁ ଧୂଳି ତୁମ୍ଭ ଆଖି ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଗଲା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲା ବିନଷ୍ଟ ।	୯୯
ମୁକ୍ତିର ନାହିଁ ଉପାୟ ବାର ହୋଇ ହାୟ ହାୟ କଟିବ ତୁମ୍ଭ ଜୀବନ ରଜ ରଜନ ।	୧୦୦
ମଦମତ୍ତ ଶୂର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଭୁରୁ ଆସି ନିକୃଷ୍ଟ ଦାସ ହୋଇ କଲେ ସେବା ଯିବ ପ୍ରତିଭା ।	୧୦୧
ମାରିଲୁ କବାଟେ ତାଳ କଣ୍ଟା ହେଲୁ ମିନା କାଳ ନ ହେଲେ ମାନବ ଛୁର ତୁମ୍ଭ ଆଗର ।	୧୦୨
ଶତ ମାନବଙ୍କୁ ବଳି ଦିଅନ୍ତି ଯଥା କଦଳି ପ୍ରଭୁଜନ ଦିଏ ଦଳି ହେ ମହାବଳୀ ।	୧୦୩
ତୁମ୍ଭ ଶାସ୍ତ୍ରାତ୍ମ ରଦନ କାଟି ବିଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବଳା ଦେବେ ଆସୁ ପାଇଁ ହେ ନାଗ ସାଇଁ ।	୧୦୪
ମୁଣ୍ଡ ଶୁଣ୍ଠି କରି ଚିପି ପୃଷ୍ଠେ ଝାଲେସା ବିଚିପି ଦେଇ କପି ଗଦି ସଦା ସୁନା ହାଉଦା ।	୧୦୫

ବସିବେ ତହିଁ ନୃପତି
ଆସିବ ତାଙ୍କ ତୃପତି
ତୋଷିବେ ଗୁମର ଭାଳି
ନବ ଛଇଲି ।

[୧୦୭]

ସେବୁଥିଲେ ସେବା କର
ଦିନ କଟିବ କପରି ?
ପ୍ରଭୁଥିଲ ପ୍ରଭୁ କହି
ହୋଇବ ଦହ ।

[୧୦୮]

ବଶ ହେଲେ ବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ପାଇବ ଖାଦ୍ୟ ଉଚ୍ଛ୍ଵସ
ଦୈନିକ ଧାନ ଖଣ୍ଡିଏ
ପାଳେ ମଣ୍ଡିଏ ।

[୧୦୯]

ଦିଏ ଛଣା ଗୋଧୂମର
ପିଠା ଖାଇବ ପ୍ରଚୁର
ଜଗନ୍ନାଥ ରଥ ବୋଲି
ଦେବତା ଠେଲି ।

[୧୧୦]

ଗଜ ଷଷ୍ଠୀ ଦିନେ ପୂଜା
ପାଇବ ହେ ନାଗ ରାଜା
ଖାଇବ ଖେଚୁଡ଼ି ବର
ଛଣା କାକରା ।

[୧୧୧]

ହାଉଦା ପିଠିରେ କସି
ଦଶରାଜୁ ରାଜା ବସି
ଯିବେ ଗୁମର ଲହରୀ
ଯିବ ପହଁରି ।

[୧୧୨]

ସ୍ଵାଧିନତା ତୁଳେ କିଛି
ନୁହେଁ ଏହି ସବୁ ଛୁଛି
ସ୍ଵାଧିନ ମନ ସୁଖରେ
ଭ୍ରମଇ ଖରେ ।

[୧୧୩]

ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ହେଉ ଶାକାନ୍ତ
ନ ଥାଉ ଦାସରୁ ଚିହ୍ନ
ଦାସ ଶ୍ରେୟ ରସ ସିନ୍ଧୁ
ହୋଇବ ତିକ୍ତ ।

[୧୧୩]

ନିଗ୍ରୋ ରାଜା ଏହି ମତେ
ଲୋଡ଼ି ଶିଙ୍ଖଳି ତା ହାତେ
ନିଆହେଲୁ ଆମେରିକା
ହୋଇଲୁ ବିକା ।

[୧୧୪]

ପାଇ ରୁବୁକ ପ୍ରହାର
ରକ୍ତ ବହେ ଝର ଝର
ଖେତ ହିଡ଼େ ଥିବା ହୋଇ
ପଡ଼ିଲୁ ଶୋଇ ।

[୧୧୫]

ନିଦରେ ଦେଖିଲୁ ସ୍ୱପ୍ନ
ହୋଇଛି ରଞ୍ଜେ ରାଜନ
କଳ୍ପଳ ନୟନା ରାଣୀ
କହୁଛି ବାଣୀ ।

[୧୧୬]

ଶାଣିଦିଆ ନେସ କୁନ୍ତ
ତା ଦେହେ କରେ ଆଦାତ
ବିମୋହିତ ହୋଇ ଦେଖେ
କିଏ ଅଲେଖ୍ୟ ।

[୧୧୭]

ବସନ୍ତେ ଭ୍ରମ୍ଭୁ କାନନ
ବିରସ ଦିଶେ ଆନନ
ସରସ କରବ ଲଭି
ପ୍ରାଣ ବଢ଼ିଲା ।

[୧୧୮]

କୁସୁମିତା ତର ଲତା
ସଉରଭ ଦାନେ ରତା
ବୃକ୍ଷାଳ ବିଟପୀ ଶୁଷ୍କା
ସଙ୍ଗତେ ଜାୟା ।

[୧୧୯]

ବସି ସେହି ତରୁ ତଳେ ରଜନ ଭାବ ବହୁଳେ ତୁମ୍ଭୁଛନ୍ତି ରଣୀ ଗଣ୍ଡ ସେ ନରକଣ୍ଠ ।	୧୨୦।
କରେ ଧର ଧନୁଶର କରନ୍ତି ଜେଗ୍ରା ଶିକାର ଆତ୍ମିକାର ମହାବନେ ହରଷ ମନେ ।	୧୨୧।
କର୍ମକାନ୍ତ ଶ୍ରାନ୍ତ ଅଙ୍ଗ ସେବା ହୋଇଗଲା ରଙ୍ଗ ଜାଆ ହାତୁଁ ଗଲ ପଡ଼ି ଛୁଡ଼ିଲ ନାହିଁ ।	୧୨୨।
ନିର୍ଜୀବ ଶରୀର ତାର ପଡ଼ିଛି ଭୂମି ଉପର ଗୁରୁକେ ତା ସ୍ୱାମୀ ପିଟେ ଆଉଳ ଉଠେ ।	୧୨୩।
ନିମ୍ବୁ କହିଲ କାନେ ଗଲ ନିଜ ବାସସ୍ଥାନେ ବାକି ଯେତେ ହାତୀ ଥିଲେ ବଣ ହୋଇଲେ ।	୧୨୪।
କଣ୍ଠର ବଣ ପାଇଁ ବହୁ ଲୋକ ଅଣା ହୋଇ ଆସି କଲେ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ଅଟଳ ସେଟା ।	୧୨୫।
ବଣ ହେଲ ନାହିଁ ହାତୀ ରଜନ ଚିନ୍ତିତ ଅତି ସାମ୍ୟ ମତି ପ୍ରୟୋଗିଲେ ବିଫଳ ହେଲେ ।	୧୨୬।

ସାମ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରର ବିଫଳ ଦଣ୍ଡ ମନ୍ତ୍ର ଦେବ ଫଳ ଏତେ ଭବି ଦଣ୍ଡ ମନ୍ତ୍ର କଲେ ଉତ୍ପତ୍ତି ।	୧୨୭
ବେନି ପାଦ ଦେଇ ଛନ୍ଦ ମୁରବୀ ରସିରେ ବାନ୍ଧି କରିଲେ ଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତିନ ଜଳ ସିଞ୍ଚନ ।	୧୨୮
ଫଳ ଏତିକି ହୋଇଲୁ ଛୁଲ ସେଥିଁ ଛୁଡ଼ିଗଲୁ ପାରି ପୂଜ ବହି ଆସେ ଦୁର୍ବର ବାସେ ।	୧୨୯
ଆଗେ ଦୁଇ ପଛେ ଦୁଇ ହସ୍ତିନୀ ଯେପରି ଧାଞ୍ଜି ଦନ୍ତା ବନ୍ଦା ରସି ଧରି ନିଅନ୍ତି ବରି ।	୧୩୦
ଲମ୍ବ ବକ୍ତ୍ର ବେନି ପାଶ୍ବେ ଦେଖାଇ ଚାଲନ୍ତି ରେସେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ବକ୍ତ୍ର ବନ୍ଧି ଚଳାନ୍ତି ହିତ ।	୧୩୧
ଏତେ ସତ୍ତ୍ବେ ନୋହେ ବଣ ପାଣି ନ କଲୁ ସ୍ପରଶ ଖାଦ୍ୟ କ ଦେଇଛୁ ଛୁଡ଼ି ଦିଏ ଛୁଆଡ଼ି ।	୧୩୨
ରଖାହେଲୁ ହସ୍ତିନୀଲେ ଦେଖିଲୁ କୁଟୁଣୀ ଭାଲେ ହୋଇଛୁ ସିନ୍ଦୂର ଲିପା ତାର ତଳିପା ।	୧୩୩

ତୋଧ ଦୃଶା ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳି
ଅନୁତାପ ଦେଲ ଜାଳି
ମୃତ୍ୟୁ ଆଳାଙ୍କିଲି ଶେଷେ
ବର ପରି ସେ ।

[୧୩୪]

ଏକମାତ୍ର ମୃତ୍ୟୁ ସଖା
ଦିଏ ସେହି ଶାନ୍ତି ଏକା
ଦାସଭର ଖାଦୁ କ୍ଳାଳା
ଉତ୍ତେଜ ଗଲା ।

[୧୩୫]

ଦନ୍ତାବଳର ମରଣ
ଶୁଣି ଦୁର୍ଗବାସୀ ଗଣ
ଖେଦେ ହେଲେ ଅଭିଭୂତ
ନ ଦୃଷ୍ଟି ଶୁଭ ।

[୧୩୬]

ରଜାଙ୍କର ଥିଲା ଗର୍ବ
ଥିଲେ ହସ୍ତୀ ଖବ ଖବ
ତଥାପି ଏହାର ପ୍ରତି
ମମତା ଅତି ।

[୧୩୭]

ରାଣୀ ଆଖି ଦେଲେ ଅଶ୍ରୁ
ରଜା ସାମକଲେ ଶୁଶ୍ରୁ
ରାଜ କର୍ମଭାର ବୃନ୍ଦ
ନ ହେଲେ ହୃଦୟ ।

[୧୩୮]

ହାଟେ ବାଟେ କଥା ବ୍ୟାପେ
କର୍ଣ୍ଣ କର୍ଣ୍ଣାନ୍ତରେ ଆପେ
ହାତୀ ବୋଲି ହାତୀ ଥିଲା
କହିଲେ ପିଲା ।

[୧୩୯]

ବେଳରେ ଥିଲେ ମାହୁଳ
ନ ଦିଶେ ତନ୍ମୁ ଆଦୌ ତ
ଥିଲା ତା ଶିର ବୃହତ
ମୁଦ୍‌ଗର ବଡ଼ ।

[୧୪୦]

ବନଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ଦୁ ଥିଲେ ଯେବେ ଗିର୍ଦ୍ଧାରେ ପଡ଼ିଲେ ହସିଥିଲେ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତକୁ ଲକ୍ଷୀ ।	୧୪୧
ଯେ ଦିନ ପଥେ ସେ ଗଲୁ ହାଟପାଳି ପଡ଼ିଥିଲା ମୋହିତେଲ ବେହେରାଣୀ ଦେଖି ତା ଠାଣି ।	୧୪୨
ଶୁଣିଲା ତାର ମରଣ ଦେଖିଥିଲା ତା କଷଣ ମାନବର ଅଗୋଚର ତାର ବିଚାର ।	୧୪୩
ନିର୍ମମ ନିଷ୍ଠୁର ହିନ୍ଦୁ ମାନବେ ଦେଲେ ବା କଥା ଶରୀର ଯାର କୋମଳ ହୃଦ ଉପଳ ।	୧୪୪
ହାତେ ଓସାରରେ ପାତି ଥିଲା ଗୋଡ଼ ଥିଲେ ମାଛ ନ ଥିଲା ଆଦୌ ତ ଛୁଲ ସ୍ବାଧୀର ଚୁଲ ।	୧୪୫
ମୁଣ୍ଡେ ବୁଡ଼ିଆର ପସା ବାଜି ବହୁଥିଲା କଷା ଦିଶୁଥିଲା ଦନ୍ତାବଳ କେଡ଼େ ବିକଳ ।	୧୪୬
ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଉପଶମ ଏକା କରୁଥାନ୍ତି ଯମ ଭଲ ଚିକିତ୍ସକ ସେହି ବଡ଼ ସେନେସ୍ତ୍ରୀ ।	୧୪୭

ଆୟୁବାତା ଚକ୍ରସ୍ତନ ନୁହନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ଶକ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ନିବାରକ ବଦ୍ୟ ନାୟକ ।	୧୪୮
ତାର ସଦଗତି ପାଇଁ କେ କି କଲେ ଜଣାନାହିଁ ବେହେରଣୀ ଯାହା କଲ ବିଶ୍ୱ ମୋହିଲ ।	୧୪୯
ତା ପାଇଁ ଧୂଳି ଜାଳିଲ ମଧ୍ୟ ଅଖଣ୍ଡ ବସିଲ ବଡ଼ ବାବା କଲେ ବିଜେ ଖଞ୍ଜଣି ବାଜେ ।	୧୫୦
ମୋ ଜୀବନ ପଛେ ନର୍କ ଦେଖିଥାଇ ପ୍ରଭୁ ଅର୍କ, ଜଗତ ପାଇଁ ଉଦାର ହସ୍ତୀ ଉଦ୍ଧର ।	୧୫୧
ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଭୁ ମୋର ପୁଣ୍ୟ ନିଅ ସବୁ ପ୍ରଭୁ ତୁମେ ତ ଅଲେଖ ତା ଠାରେ ଯୋଗ ।	୧୫୨
ଆବ୍ରହ୍ମ ଖଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ପାଇ ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥେ ତର୍ପଣ ରଖିଛୁ ନିଶ୍ଚି ବିଶ୍ୱ ବିମୋହି ।	୧୫୩
ସେ ବିଶ୍ୱାସ ଆଜି ଭ୍ରତ ବିମ୍ବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୃଢ଼େ ତାତ କରେ ତା ପାଇଁ ତର୍ପଣ କହେ ବାରଣ ।	୧୫୪

ଦେନ ମୋ ଜଳ ଅଞ୍ଜଳି ଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାବଳୀ ଦନ୍ତୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେ କୁଞ୍ଜର ପିତାସା ହର ।	।୧୫୫।
ଉଷା ଅନ୍ଧର ଛଦଣ କରହେ ଗର ବାରଣ ଆତ୍ମାକୁ ଦେବ ସେ ହିତ ହେ ବୁଦ୍ଧଶିତ ।	।୧୫୬।
ଓଲାଇ ଆସ ହେ ବୁଦ୍ଧ ଏ ନରେ କର ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଓଲାଇ ଦେଉ ସେ ମସୀ ଜ୍ଞାନ ବରଷି ।	।୧୫୭।
ନିଷ୍ଠୁରତା ଯାଉ ଚାଲି କରୁଣା ହୃଦୟ ଛଳି ଆତ୍ମା କରୁ ପୂତ ନାରେ ଏ ପୃଥ୍ବୀରେ ।	।୧୫୮।
ଅଶ୍ରୁ ପିନ୍ଧି ବଦନରେ ବନ୍ଧା ଶଯ୍ୟା କହେ ଧରେ ଅଭାଗିନୀ କଥା ରଖ ପ୍ରଭୁ ଅଲେଖ ।	।୧୫୯।
ଖରଳା ନୁହଇ ନୟା ଏ ସାକ୍ଷାତ ବିଷ୍ଣୁ ପଣା ପୁଣ୍ୟବତୀ ଏହା ଜାଣେ ବସନ୍ତ କରେ ।	।୧୬୦।

(୧୫୦)

୭ମ ସ୍କନ୍ଧ

ଖରଳା ଚଟିନ ଅଟବତ ଆଉ ବନ୍ଧ ନାହିଁ ପ୍ରବ୍ଧ ଶୋଭା
ପୁଷ୍ପମୟ ମଧୁ ଉତ୍ତୁ ହେଉନାହିଁ ଆଦୌ ଜନମନ ଲେଭା

ସାଧୁ ହରିଦାସ ବାବାଙ୍କର

ନାହିଁ ଆଶ୍ରମ ନାହିଁନି ଘର

ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ତାହା ଯାଇଅଛି ତପୋବନ

ପଙ୍କଜ ପରାଏ ଯଜ୍ଞଶାଳା ରଚିନାହିଁ କିଛି ଚିହ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ।

|୧|

ଜଙ୍ଗଲ ବଲେଇ କୋକିଣିଆଳିଏ ବୁଲୁଛନ୍ତି ଏଣେତେଣେ

ରାମ କରାକିତ ଚିତ୍ତିତ ଗୁଣ୍ଡୁଚି ଖାଲି ଖେଳେ ସେହି ବଣେ

ପଥ ଗହଳେ ଚଇତ ମାସେ

କୋକିଳ ଯେବେ ମଧ୍ୟରେ ଭାଷେ

ଆକାଶେ ବକଶି ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଆଶ୍ର ରହେ ପ୍ରଭାତ୍ମନ ସୂର୍ଯ୍ୟ

ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଏ ଯେବେ ଗଞ୍ଜା ବଜାଏ ତୂର୍ଯ୍ୟ ।

|୨|

ତପ ସାଧୁ ଶାନ୍ତ ସଉନ୍ୟ ସନ୍ୟାସୀ ଲଭୁଥିଲେ ବରଭୟ

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଜବା ଭୌତିକ ଯାତନା କୌତୁକେ କଲେ ସେ ଜୟ

ଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଯୁକ୍ତ

ଅନ୍ତେ ହୋଇଲେ ରୂପ ରହିତ

ଅତି ମାନବଭା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ବାବା ରହିଛନ୍ତି ପାଶେ ପାଶେ

ଅତିଦ୍ରୀଘେ ଅଛି ତାହାଙ୍କର କାନ୍ତି ତାଙ୍କର ମଧୁର ଭାଷେ ।

|୩|

ଇତିହାସ ଆଦି ରଚନା କରୁଛି ଲେଖୁଛି ବିସ୍ମୃତ ଗାଥା

ଏହି ସ୍ଥଳ ଆଜି ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ତାହାର କରୁଥିବ ବ୍ୟଥା

ବିବିଧ ରାଗ ରାଗିଣୀ ଧରି

ତୋଳୁଛି ଛଳେ ଗୀତ ଲହରୀ

ଖଞ୍ଜିଣିର ମାଡେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ମନୋହର ସ୍ଥଳ

ଅଲେଖ ମନ୍ତ୍ରମା ମନ୍ତ୍ରମ୍ନ ପ୍ରବର ବାସ୍ତବ ପ୍ରବଳ ଭଳି ।

|୪|

ଧୂନି ଧୂମ କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡଳୀ ପରାଏ ଉଠଇ କୁଣ୍ଡଳ ମାର

ଅଖଣ୍ଡ ଦୀପର ଶିଖା ଜଳୁଥିଲା ଘନତମ ନାଶ କରି

ଦଧିଚୀ ଗୋପ ଘୃତ କଲ୍ଲୋଳ

ପ୍ରବର ପାବକାର୍ଗ୍ଗ ବିଲ୍ଲୋଳ

ବୈଶ୍ବ ଦେବର ଯଜ୍ଞେ ରହୁଥିଲେ ରୁଷି ପିତୃଦେବେ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ
ପଞ୍ଚଶୂନା ପାତକର ସେ ଘାତକ ଜାତକେ ଯାଇଛି ରହି । |୫|
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଆଶାୟି ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ଜମି ସଦା ବଳି ଭୁକେ
ତାହାକୁ ଦେବା ପାଇଁ ଝାମ୍ପିଦେଇ ସାରମେୟ ସଦା ଭୁକେ

ପଡ଼ିଲ କେତେ ଖଲି ଚଉତି

ପ୍ରତ୍ୟହ ଆସିଗଲେ ଅତିଥି

ପୃଷ୍ଠିମା ତଥରେ ଅଗଣ୍ଡ ବସିଲେ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳର ବାବା
ରୁଣ୍ଡ ହେଉଥିଲେ ଖଞ୍ଜଣି ବଜାଇ କରୁଥିଲେ ଲୋକେ କାବା । |୬|
ଜୋରଦା ଗାଦରୁ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଧରି ହେଉଥିଲେ ଉପଗତ
ସ୍ବନେ ଝୁଲି ମୁଣି କରରେ ଚିମୁଟା ରଖି-ରକ୍ଷା ତାଳ ପସ

ଜଟାର ମୁକୁଟ ଶୋଭେ ମସ୍ତକେ

ପିଙ୍ଗଳ ଶୁଣୁ ଶୁଭେ ଚିବୁକେ

ଜଉପିନ ପିନ୍ଧା କୁନ୍ଦି ପଟିଆଏ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରୁଣ୍ଡ
ବେହେରଣୀ ତାଙ୍କ ସେବା କରୁଥିଲ ମଧୁର ଘାଣ୍ଟିଣୀ ଭୁଣ୍ଡ । |୭|
ଜଟାଧାରୀ କେତେ ମାତାମା ଯଜ୍ଞକୁ କରୁଥିଲେ ଆଗମନ
କଷାୟ ବସନେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲ ସୁଲଳିତ ଅପଘନ

ଅଲୋଚ ତନୁ ବର୍ଣ୍ଣର ଧ୍ବନି

ଉଜାରୁଁ ପୂତ ହୁଏ ଅବନୀ

ଗଡ଼ଭଣା ତାର ପରାଏ ତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗର ଉଜ୍ଜ୍ବଳ କାନ୍ତି
ଝଟକାଉ ଥିଲ ଆଶ୍ରମ ଗୋଟିକ ଥିଲେ ସବେ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟୋତି । |୮|
ନିଦାରୁଣ କାଳ ତାର ଖରସ୍ବୋତେ ନେଇଛି ସବୁ ଭସାଇ
ଜୀବନକୁ ଯାହା ଉପାୟ ରଖିଛି ଫଳଦେଇ ସାଇ ସାଇ

ସାପା କରୁଛି ରମ୍ୟା କାଚେଷ୍ବ

କାଟେ କା ଶାଖା କୁଠାର ବୈଶ୍ବ

କଷି ବେଳୁଁ ଫଳ ଗ୍ରାମରେ ବାଳକେ କରି ନେଉଛନ୍ତି ଜୂର
ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ନ ରହଇ ଆଉ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣଗୁଟି ଖସବୁର । |୯|
ଲୌଘାଘାତେ କଷି ବେଳୁଁ ଦୂତ ରାଜି ଚ୍ୟୁତ ହେଉଛନ୍ତି ବୃନ୍ତୁ
କୁମାରୀଙ୍କ ଲଠି ବଞ୍ଚେନ ନିକିଲେ ପ୍ରହାରଇ ଇର୍ଷା ହେତୁ

ଖାଲି ଏକାକି ତାଳ ବଟପୀ

କହୁଛି ମୂଳ ରଖିଛି ଥାପି

ମଞ୍ଜୁଳ ଶିର ପ୍ରସାନ୍ନେ ମୋର ଝୁଲେ ବାୟୁ ବସା କେର କେର
ଛନ୍ଦ ଝୁମ୍ମା ପର ଦିଶେ ମନୋହର ଖାଦି ଖାଦି ତାଳ ଧର । ୧୧୦

ସକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାଯାଏ ଗ୍ରାମପିଲେ ରସେ ଗ୍ରାମାନ୍ତର ବାସୀ
ଆଷାଢ଼ରେ ଫଳ ଆହର ନିଅନ୍ତି ଦୃଷ୍ଟି ଦୂରେ ଜଗି ବସି

ନିଦ୍ରା ପ୍ରସ ତମେ ବାଦୁଡ଼ି

ଲୁଚୁଛି ରସେ ବୁଲୁଛି ଉଡ଼ି

ବସନ୍ତ ଘନେଇ ଆସିଯାଏ ଯେବେ ଆସିଯାନ୍ତି ବ୍ୟାଧି ବର୍ଗ
ଆବାଳ ଦୃଢ଼ ବନତା କରନ୍ତି ଔଷଧାର୍ଥେ ପ୍ରାଣୋତ୍ତର । ୧୧୧

ରମ୍ଭା ତର ବନ ନାହିଁନ ସେ ସ୍ଥାନେ ନ ହେଉଁ ଅକୁସୁମଗ୍ରମ
ଗୋରୁ ମନ୍ତ୍ରପାତ୍ର ଜୀବ ତାର ମୂଳ କରି ଦେଉଛନ୍ତି ସୁଖ

ଦିନେ ଖାଦି ଖାଦି ପକ୍ୱ ରମ୍ଭା

ସୁଷମା ସମ୍ଭାରେ ଜଗଦମ୍ଭା

କାନ୍ତି ଜଣିଥିଲୁ, ଉଦୟ ସୂର୍ଯ୍ୟର ବିଚ୍ଛୁରିତ କର ଜାଲେ
ପଡ଼ି ଜଡ଼ିଥିଲୁ ମନେ ହେଉଥିଲୁ ଆଦୃତ ଧୀବର ଜାଲେ । ୧୧୨

ଏହି ନୟା ବସେ ଦୁଇ କୁଳ ଯୋଗକାଶ ଥିଲୁ ଏକ ସେତୁ
ନାମ ତା ଝୁଲେନ ପୋଲ ବଢ଼ିଥିଲୁ, ରାଜାର କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେତୁ

ରାଜାର ଯଶ କହିବା ଆଶେ

ରହି ଆଆନ୍ତା ମୋହନ ବେଶେ

ରୁଲି ଯାଉଥିଲେ ଦୋହଲୁ ଆଆନ୍ତା ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶି ପ୍ରାଣେ
ରୁରି ଖମ୍ବେ ତାର ଯୋଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଆନ୍ତା ଅନୁକ୍ଷଣେ । ୧୧୩

ତା ତଟ ଅରଣ୍ୟ ଆଉ ନାହିଁ ତହିଁ ଅଛି ସେ ପକ୍ୱ ମାଟି
ଆଜି ତାହା ରହେ କର୍ତ୍ତିତ ଭୂମିରେ ସତେ ଅବା ରୁଣି ମାଟି

ରାଣି ମୁଗ ଜଡ଼ା ବୁଣେ ରୁଣି

ଧୋୟା ହୁଏ ତା ପାଣି କରଷି

କେଉଁଠାରେ ବାଲି କେଉଁଠାରେ ପଙ୍କ ତଟିନୀ ପକାଇଯାଏ
କୁଳ ଲଘି ଗଲେ କେବେ କେବେ ପୁଣି ଅକର୍ମ କରି ପକାଏ । ୧୧୪

ନିଦାଦେ ଦଶଇ ରୁଷ ମରୁ ପ୍ରାୟେ ଛୁଇଁ ଦିଗ ଚନ୍ଦ୍ରବାଳେ
କଳା ଭ୍ରମରକୁ ଜଣି ନଳୀମାରେ ମଞ୍ଚକିକା ତହିଁ ଖେଳେ
ନିଦାଦ ରୌଦ୍ର ତପତ ହାଡ଼ି ।

ଦୃଷ୍ଟିନ ସୂଜେ ତା ବାଲି କାପୁ ।

ସଙ୍ଗତେ ଶୁଷ୍କ ପତର ଧରି ଦିରି ଦିରି ବୁଲି ଦୌଡ଼ିଯାଏ
ଗାଆଁ ଖୁଲି ମଧ୍ୟେ ପ୍ରହସ୍ତ ଗଲେ ସେ ଘର ଶୂଳ ଧରି ଆକାଶେ ଯାଏ । ୧୫୩
ଗ୍ରାମର ସେ ଶିଶୁ ଯାଇଅଛି ଶୂଳ ବର ହୋଇଅଛି କଟା
ରସେ ତାର ଫଳ ଖାଇବାକୁ ଆଉ ନ ଆସନ୍ତି ରଣଦଣ୍ଡା
ଉଷା ସନ୍ଧ୍ୟାର ବନ୍ଦନା ଗୀତ

ବନ୍ଧା ତାନେ ହୁଏ ଝଙ୍କାରିତ

ସେହି ସବୁ ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ ଆଦୌ ଆଜିକାଲି
ଟାଲି ଉଷା ସନ୍ଧ୍ୟା ଶୂଳ ଯାଇଆନ୍ତି ବନ୍ଦାପନା ଶାପ ଜାଳି । ୧୫୪
ଉପାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶେ ଡାହାଣୀ ଆଲୁଅ ନାତିବୁଲେ ରଜନୀରେ
ହଣ୍ଡା ଦୌଡ଼ୁଅଛି କହି ଜନ ମୁଖ ଶୁଭ ସଞ୍ଚାରଣ କରେ
ସନ୍ତସନ୍ତଆ ଭୂମି ଉପରେ

ତା ନାଚ ଜନେ ମୋହତ କରେ

ସତକିନ୍ତ ଶକୁ ଅଟଇତ ଚାହା ଅଟକିତେ ଯାଏ ପ୍ରାଣ
ପ୍ରେମ ବିଳାପିନୀ ଶ୍ରବେ ଆସେ ତାର ପ୍ରେମିକ ଧରି ଲଣ୍ଠନ । ୧୫୫
ଗୋଠବସା ଆଉ ହୁଏନାହିଁ ସେହି ବଟବୃକ୍ଷ ଗୁପ୍ତା ତଳେ
ବାଳକ ବାଳିକା ଶୂନ୍ୟ ସେହି ସ୍ଥଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠା ଲଟା ଦଳେ
କେବେ ବା ନେଇଥାନ୍ତି ବଳ୍‌କଳ

ପଟ କରଣେ କୁମାରୀ କୁଳ

କେନ୍ଦୁ ପୁଅ ବିଜା ସେ ପଟ ବନ୍ଦନେ ହୋଇଥାଏ ସମାଦୃତ
କନ୍ତୁ ହୋଇଅଛି ସେହି ରମ୍ୟ ପୀଠ ବାସସ୍ଥଳ ଭୂତ ପ୍ରେତ । ୧୫୬
ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟେ ବେନି ମୁଣ୍ଡି ମହାରୁଦ୍ଧ ସ୍ୱର୍ଗର ନିଶିଖି ପରି
ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ଆଜି ସେହି ହୋଇ ଯାଇଅଛି ହତଶିଖି
ଅତି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଉଡ଼ି ଗୁପ୍ତ ଦଳ
ବୃତରେ ଖେଳା ରଖି ଅବଳ

ନମ୍ମେ ଖସି ଆସି ଚରଣ ବତାଇ ଆଣୁଥିଲେ ଏ ପାଦପ
ବିଶ୍ରାମ ନମନ୍ତେ ଏ ବେନିଏ ଥିଲେ କେବଳ ତାଙ୍କ ସସୀପ । ୧୯୮

ଏହି ବୃକ୍ଷ ଡୋଟେ ପେରୁ କାଠଡ଼ଣା ଶୁକ ବଣି ଆଦି ପକ୍ଷୀ
ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଏଣେ ତେଣେ ଯାଉଥିଲେ ତାଙ୍କ ଛୁଆପିଲ ରଖି

ସମୟକୁ ଉଣି ଧାମଣା ସାପ

ଗିଳି ଆହାର କରେ ସମାପ

ଚରା ଧରି ଆସି ଦେଖନ୍ତୁ ବିହଙ୍ଗେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଛୁଆପିଲ
ଦେଖନ୍ତୁ ଉରଗେ ଗରଜୁ ଖାଲି ଲାଲ କରି ନେଷ ଡୋଳା । ୧୯୯

କାଳ ଦନ୍ତାଦାତେ ଛୁଣି ଛୁଣି ବୃକ୍ଷ ଅବସାୟେ ଆଜି ରାଜେ
ଜଗଜ୍ଞୀ ବୃକ୍ଷ ହେଲେ ଏହି ଦଶା ରାଜଇ ତାର ସମାଜେ

କେବଳ ଗଳିଯା ଆଲିଙ୍ଗନେ

ସଂତ ରଖିଅଛି ତା ଜୀବନେ

ଅଣିଆଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଧଇଲେ ପବନ ଝଡୁଅଛି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ
ଶୁଣି ଯାଉଥିବା ବୃକ୍ଷ ଅଗ୍ରସର ପଡ଼ି ବସୁନ୍ଧରା ମଣ୍ଡେ । ୨୦୦

କେବଳ ଗଳିଯା ମୋନାଲିସା ପରି ହାସ୍ୟ ପ୍ରକଟାଇ ଆସେ
ଡାକ ପକ୍ଷୀ କୁଳ ବାଳକ ବାଳିକା ଫଳ ଯୋଗାଉଛି ହର୍ଷେ

ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ଅଛି ମେଲଇ

ସ୍ମିତ ଶୀତଳ ଗୁପ୍ତା ବିଚ୍ଛଇ

ଦେଇଛି ତା ତନୁ ମନୋହର ବୃକ୍ଷେ ଦେଇଅଛି ସଦା ରଖି
ତେଣୁ ଆଶୁଛନ୍ତି ତାର ତଳ ସଦା ପାନ୍ଥ ଶିଶୁ ପଶୁପକ୍ଷୀ । ୨୦୧

ବାଳକ ବାଳିକା ସନ୍ଧ୍ୟାଗମେ ଯେଉଁ ରୁଚୁଥିଲେ ମହୋତ୍ସବ
ନବ ବଧୂ ସଙ୍ଗେ ଯୁବକୀ ନଶଦ କୁରୁ ଆଣିବାର ରାଜ

ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ପରି ସେ ଶୋଭା

ହୋଇଲୁ ମନ ନୟନ ଲେଖା

ସେହି ସବୁ ଆଜି ଉଭେଇ ଯାଇଛି ଶରତ କାଉଁଶି ପରି
ହେମନ୍ତ ଶିଖିର ପରି ପଦ୍ମ ବନ ହୋଇଅଛି ହୃଦଶିଖା । ୨୦୨

ବିଦ୍ୟୁଦାଘ ପ୍ରାପ୍ତ ଯେଉଁ ବେହେରାଣୀ ଗ୍ରାମ ଚମକାଇ ଥିଲୁ
ବେହେରା ସଙ୍ଗେ ଉଦୟାନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ନୀତି ଯେ ପ୍ରଶାମ କଲୁ

ଜୋରଦା ଶୀର୍ଷ ଦର୍ଶନ ଆଶେ
 ନ ଫେରେ କେଉଁ କାରଣ ବଶେ
 ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଛି ସେ ବିମ୍ବାର ଟାପୁ ନାହିଁ ତହିଁ ଘରଘାର
 ଜନ ମାନବ ଶୂନ୍ୟ ସେ ଅଙ୍ଗନ ଅରଣ୍ୟ ତା ଲତକାର । ୧୨୩
 ସେ ଗୌନ୍ତ୍ୟା ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣୀ ନାହାନ୍ତି ସେ ଗ୍ରାମେ ଘର ତାଙ୍କ ଦରଘା
 ବର୍ଷା ହେଲେ କାନ୍ଥ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶବଦେ ମାଡ଼ି ବସୁଅଛି ସଙ୍ଗା
 ସମ୍ମୁଖେ ଥିଲୁ ବେଘା ମଣ୍ଡପ
 ଭୃଞ୍ଜି କି ବସି ତହିଁ ମଣ୍ଡପ
 ଅଳିନ୍ଦକୁ ଲାଗି ମିଳନ୍ତ ନୟନା ନୟନର ଆଲୁ ଜଣି
 ଥିଲୁ ପୂଜା କୋଠୀ ଓଷ୍ଠ ପୁଟ ତାର ଏହି ବେଘା ଶୋଭାଜିନୀ । ୧୨୪
 ସେ ବେଘା ମଣ୍ଡପ ସେହି ପୂଜା କୋଠୀ ନାହିଁ ତାର ଚିତ୍ତବର୍ତ୍ତୀ
 ପ୍ରପନାର୍ତ୍ତୀ ଦୁଃଖ ହର କାତ୍ୟାୟନା ନ ପଶେ ଆଉ କା କର୍ତ୍ତୃ
 ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଦୀପ ଆଉ ନ ଜଳେ
 ନିଳପ୍ତେ, ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ତଳେ
 ସେ ଅଳିନ୍ଦ ଛୁଇଁ ହୋଇ ଭଗ୍ନ ନୃଶ ଜନେ ଜନମାଏ ଶୁଭ
 ଗୌନ୍ତୀଆର ତାହା ଥିଲୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଳ ହେଉଥିଲୁ ଶାସ୍ତ୍ରାବୃତ୍ତି । ୧୨୫
 ମଂଜୁଳ ଅଳିନ୍ଦ ଶୋଭା ପାଉଥିଲୁ ଦଇର୍ଘ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି
 ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ପାଉଥିଲେ ଗଉଡ଼ିଆ ତହିଁ ନେଉଥିଲେ ଲୋକେ ବରି
 ଜନ୍ମ ଜାତକ ତଥାବଦ୍ଧ ହୁଏ
 ଦୃଢ଼ ତରଳ ପ୍ରାସାଦି ଥାଏ
 କର୍ମ ମୃଗର ହୁଅଇ ଅଳିନ୍ଦ ଔଷଧ ହୁଅଇ ବଟା
 କେତେ ରକମର ସେବୀ ଆସିଥାନ୍ତି କାଣୀ ଅନ୍ଧୁଣୀ ଗ୍ରେଟା । ୧୨୬
 ବେହେରାଣୀ ଗଲୁ, ଗଲୁ କମାରୁଣୀ ଭୈଁ ସାଲେନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ
 ତା ଦଧି ପସର ରଖିଦେଇ କହେ ମହିଷା ଦହି ଗୋ ମାଇଁ
 ଲଟା ନିନ୍ଦା ଧାନ ଦୁଆ ଶେଷେ
 ରମଣୀ ଜମା ହୁଅନ୍ତି ହର୍ଷେ
 ପଥାନ୍ତୁଣୀ ପିନ୍ଧି ବେକେ ଧାନମାଳ ହୋଇଥାନ୍ତି ସଭାନେତ୍ରୀ
 କାଣୀ ବେହେରାଣୀ ବେନି ପାଶ୍ଚେଁ ଥାନ୍ତି ସ୍ନେହ ସୋହାଗର ପାଦୀ । ୧୨୭

ସନ୍ଧ୍ୟା ଦେଲେ ପଟା ଉଡ଼ି ଲୋକେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଠେ ମହା କୋଳାହଳ
ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ହସାବ ନିକାଶ ଶୁଷ୍କ କରି ତକରାଳ

କୁମାରୀ ଚରିତ୍ରେ ମଳି ଥିଲେ

ଆବର୍ଜନା ଯାଏ ଓଳାଇଲେ

ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣାଷ୍ଟମେ ଧୂଳି ତାପି ଦେଲେ ନ ରହଇ ତାର ଗନ୍ଧ
ଏ ସୁକ୍ତିରେ କୁନ୍ତୀ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ କରିଦ୍ୟନ୍ତି ସବୁ ବଳ ।

[୨୯]

ସବୁ ଯାଇଅଛି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ସବୁ ଶ୍ରାବ୍ୟ ବିଡ଼ମ୍ବନା
ଉଦ୍‌ଧାତ୍ତ ପତନ ଦବସ ଯାମିନୀ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ତାର ବିନା

ଯା ଦେଖିଛ କାଲି ଆଜି ନାହିଁ

ଆଜି କାଲିକ ନ ରହିବହିଁ

ପୂର୍ବର ସଭ୍ୟତା ହୋଇଅଛି ଲୋଡ଼ା ଆଜିର ହୋଇବ ଲୋପ
ଦେବତା ମନୁଷ୍ୟ ରଜତ ଯାଇଛି ରଜତ କରେ କୌଣସି ।

[୩୦]

ଫୁଟିବ କୁସୁମ ବିଚରେ ସୌରଭ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିକାଶ କରେ
ଝରି ଯାଇ ତାର ପାଖୁଡ଼ା କେଶର ଲେଟିଯାଏ ଭୂମି ପରେ

ଏପରି ଫୁଲ ଥିଲା ଏ ଗଛେ

ଶ୍ରବି ନ ପାରେ ତାହାର ପଛେ

କୁହୁ ରଜନୀକୁ କହନ୍ତି ତାରାଏ ରକାଶଗଧର କଥା
ଲୋକ ମୁଖେ ରହି ଯାଇଛି ସେ ପଲ୍ଲୀ ଅଖତ ବଉଳ ଗାଆ

[୩୧]

ଅଖତ ବିଭବ ଯାଇଅଛି ଚାଲି ଆଉତ ଫେରିବ ନାହିଁ
ନଗନ ଆଲୋକେ ନଗନ ସଭ୍ୟତା ଦେଶକୁ ଆବୋରି ଥାଇ

ଯେଥିଲା ଯଦିସେ ଥାଏ ଜିଇଁ

ସତ କହିବ ସେ ଭୂମି ଛୁଇଁ

ପିତୃ ପିତାମହ ମାତୃ ପିତାମହ ଏ ରୂପେ ପଡ଼ିଲେ ଝଡ଼
ନୌକାବାହିନେଲ ନାଉଁସ ତା କାତେ ଘରେ ରେଖା ନାହିଁପଡ଼ି ।

[୩୨]

ଅଛି ସେହି ମାଟି ସେ ପାଣି ପବନ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ପାଦନା ଶକ୍ତି
ଯାଇଅଛି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାଇ ଅଛି ଭୟ ଭକ୍ତି

ଭୟ ଭକ୍ତି ବିନା ପାପ ପୁଣ୍ୟ

ନ କରଇ ନର ଆଚରଣ

ପିତାଠାରେ ଭୟ ନ ରଖିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ ସ୍ୱେ ଛାଉଣୀ
ଭଗବାନେ ଭୟ ନ ଥିବାରୁ ନର ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଯାଉଛି କର ।

[୩୩]

ଯାଇଦେଖ ଗ୍ରାମ ଦୁଇଗୁରୁ ଘର ରହି ଅଛନ୍ତି ବନ୍ଧିତେ
ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧା ଆଉ ନାହାନ୍ତି ଜଣେ ଯେ ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତେ

ମୂରବି ନ ଥିଲେ କେହି ଜଣେ

ତଟିନା ସ୍ତୋତ ପରି ତା ମଣେ

ଲଙ୍କାରେ ଯେ ସାନ ସବୁଠାରୁ ଅଟେ ବାସ୍ତବ ହାତ ତା ଉକ
ଏଣୁଁ ଗ୍ରାମ ଗୋଟା ଭୁଷ୍ମତ ଯାଇଛି ଖଞ୍ଜିଛନ୍ତି କେଶାବୁକ ।

[୩୪]

ଅତିଥି କୁଣିଆ କାନ୍ଧବ ଭିଖାଣ ଆଉ ନ ଯାନ୍ତି ସେ ପୁରେ
ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣି ଅମଳେ ଏହାଙ୍କର ଯୋଗୁଁ ଘର ଥିଲା ଭରପୁର

ଯଜ୍ଞରେ ଦେବତା ରୁଷି ପିତୃ

ତୋଷିବ ପ୍ରେମରେ ବିଶ୍ୱ ଶତ୍ରୁ

ତା ନ କରି ଯେ ବିଶ୍ୱେ ବଞ୍ଚି ରହେ ସଞ୍ଚ ଧନ ଅପ୍ରମିତ

ପୂଜା ଆଶ୍ରୟନ ଭଗବାନ ଠାରେ ସବୁ ହେବ ଅପ୍ରବଚ୍ଚ ।

[୩୫]

ସକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଯାଏ ଗୌନ୍ତ୍ୟାଣୀ ଉପ୍ରାର ନ ଥିଲା ତଳେ
ଟୁପା ଟୁପା ଧାନ ନାନା ଆଳକରି ଲୋକେ ବୋହି ନେଉଥିଲେ

ପୂଜା ପାଠ ପରବ ପଦାଣି

ତିହାର ବ୍ରତ ବାହା ପୁଆଣି

ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା ଉଷା ବ୍ରତ ଗୋଟିଏ ନ ଛାଡ଼ି ମାତ

ମହୋତ୍ସବ ମଧ୍ୟେ ଭରପୁର ଘର ଥିଲା ମମତା ଓ ପ୍ରୀତି ।

[୩୬]

ଉତ୍ତାପରେ ପୁର ଯାଇଥିଲା ଘର ସକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାଯାଏ

ଦୁରଗମ ଲୋକେ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥିଲେ ବାହା କି ସେଠାରେ ହୁଏ

କର୍ମ ମୁଖର ଥିଲା ସେ ଘର

ଧର୍ମ ମୁଖର ଥିଲା ତା ଦ୍ୱାର

ଆଜି ସେହି ଘର ନିକାଞ୍ଚନ ନାହିଁ ଉତ୍ତାପର ପୂର୍ବଧନ

ଅଛି ହତାଶର ବତାସ ପ୍ରଖର ଅଛି ଦୈନ୍ୟ କନକନ ।

[୩୭]

ଶରଦ୍ଦେ ମୁଣ୍ଡ ତୋପା ଆସୁଥିଲା ଯଶ୍ୱିଯୋଡ଼ା ଥିଲା ତାର

ଗର୍ଭକରି ମୁଣ୍ଡ ପୋତ ଦେଉଥିଲା ମାଗେ ସେ ପିତାଳ ଥିଲା

ନ ଥିଲ ତାର ଦେହରେ ବସ
 ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ପକ୍ଷ ସଂଯୁକ୍ତ
 ମମି ସ୍ଥାନ ମାସ କୌପୀନ ଆବୋର ଅରକ୍ଷୀତ ଥିଲ ଦେହ
 ଘୋଡ଼ା ଶବ ଛଳେ ଘୋଡ଼ାପରେ ବସି କରୁଥିଲ ହିଁହିଁ । ୩୮
 ଆସୁଥିଲେ କେଳା ପୋଡ଼ି ତା ବାଉଁଶ ତା ବାଜା ବଜାଇ ଦିଏ
 ତା ଯୁବକ ଝିଅ ଉଦ୍ଧୃତ ବଳୟିତ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଖେଳା ଦେଖାଏ
 ବାଉଁଶ ଶିଖେ ଲୋଡ଼ ଶଳାକା
 ନାଉ ରଖଇ ତହିଁ ବାଳକା
 ଦୁରେ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ବାଜାରେ ତା ପିତା ଲେକେ ରଖେ ଆରମ୍ଭିତେ
 ରଖି ଦ୍ୟନ୍ତ ଲେକେ ଚାଉଳ ଚଉତି ପଇସା ଚାଉ ସଙ୍ଗତେ । ୩୯
 ମାଳତୀ ଆସଇ ମାସ ଧଳ କାଳ ବସା ବାନ୍ଧେ ଆମ୍ଭ ବନେ
 ଜାୟା ଜୀବ ସଙ୍ଗେ ନାଚେ ଗୀତେ ଡୋଷେ ଦେଖନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦ ମନେ
 ଦୁଃଖ ବାଜେ ମାଳତୀ ଆଗେ
 ନାଚେ ଦୁଃଖିନୀ ଅନୁରାଗେ
 ଆମୋଦିତ ହୋଇଯାଏ ନାଟ୍ୟ ସ୍ଥଳ ରସରସିଆ ଗୀତେ
 ଅଳ ମାଗି ମାଗି ବୁଲଇ ମାଳତୀ ଡେମ ପୂଜି ଭୂତ ଚିତ୍ତେ । ୪୦
 ସେ ଆମୋଦ ଆଜି ଯାଇଅଛି ରୁଲି ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଅଗ୍ରବୁଁ
 ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଦିବାଦାସ ପରି ନଭୁଁ
 ବୈଷ୍ଣବ ପାଣିକ କଂସ ବଧ
 ମାୟା ଶବ୍ଦ ଦିଏ ଆନନ୍ଦ
 ଗୋ ସିଂହ ବଧ ହେଲେ ଅଭିମତ ଦର୍ଶକ ବୃନ୍ଦ ବିମୁଗ୍ଧ ନେତ୍ରେ
 ବସି ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଭୂମ୍ୟାସନେ ପାଳ ବିଛାଇ ବହଳ ଗାତେ । ୪୧
 ଶ୍ରୀ ପର ତଥାପି ମଞ୍ଚେ ବସେ କଂସ ହୌଦୟେ ମାୟା ଶବ୍ଦ
 ରୂପେ ଶିଶୀ କନ୍ଧେ ଧରି ହେମବତୀ ନାଚିଲେ ବାଜେ ପ୍ରସଂଗ
 ବାଦାୟୁକା ଛାଡ଼ି ରଜତର
 କସି ଆ ବହୁ ଆ ଶୋଭେ କର
 ନାକେ ଦଣ୍ଡି ଗୁନା କାନରେ ଗଣିଆ ବେଶେଳା ଝଲକା ଶୋଭେ
 ପାଟ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ନାଚି ବୁଲୁଥିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆସନ୍ତି ଲେଭେ । ୪୨

ଗ୍ରାମଣୀଙ୍କ ବାହ୍ୟ ଦୁଆର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ଅତିଥି ସମ୍ମାନ ଅର୍ଥେ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଉଥାଏ ନାଚ ହୁଏ ଏହା ତାଙ୍କ ଅତିଥ

ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମାନ୍ତରୁ ଆସି ଲୋକ

ଦେଖନ୍ତି ହୋଇ ମହା ଉତ୍ସୁକ

ସଙ୍ଗେ ଆଣିଥାନ୍ତି ପଟିଆ ମଣିଷା କୁଆପିଲ ପିତାମାତା

ନବୋଡ଼ା ଦମ୍ପତି କୁଆଳୀ ଆସନ୍ତି ଆସିଥାନ୍ତି ଅନ୍ୟସଭା ।

[୪୩]

ଶୁଣି ପର ତଥାର ମଞ୍ଚ ଆଉ ନାହିଁ ମଲ୍ଲୀ ପୁଷ୍ପର ବାଟିକା

ସେ ଗ୍ରାମଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସବୁ ଯାଇଅଛି ପଡ଼ିଅଛି ଯବନିକା

ଗ୍ରାମ ପଥ ଦେଇ ଯାନ୍ତି ଯାନ୍ତି

ଆଶନ୍ତି ନାହିଁ କେହି ନିମନ୍ତ୍ରି

ସେହି ଯାନ୍ତି ଦଳେ ଥାଆନ୍ତି ପାଲ ଥାଆନ୍ତି ନାଟୁଆ ଦଳ

ସଂପ୍ରଦା ଥାଆନ୍ତି ଅନୁନୟି ଥାନ୍ତି ଦେଖାଇବାକୁ କୌଶଳ ।

[୪୪]

କମାର କୁମ୍ଭାର ମିସ୍ତି କାରିଗର ଗଲେ ଚାଲି ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ

ଗ୍ରାମଣୀଙ୍କ ଥିଲେ ଆଶ୍ଚିତ ସେମାନେ ସବେ ପୋଷି ହେଉଥିଲେ

ପୂଜା ପାଠ ଯାଗଯଜ୍ଞ କେତେ

ହେଉଥିଲା ଗ୍ରାମେ ଅବରତେ

ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ସମସ୍ତନିଷ୍ପ୍ରଭ ନାହିଁ ଆଉ ଉଦ୍‌ପିନା

ଧର୍ମ କର୍ମ ସବୁ ଲୋପ ହୋଇ ଅଛି ଅଛନ୍ତି ଚରସ ଘନା ।

[୪୫]

ଗ୍ରାମପରି ଦଶନାହିଁ ସେହି ଗ୍ରାମ ଆହୁବ ବସୁନ୍ତ ସ୍ଥାନ

ପରି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତେ ପଡ଼ି ରହିଅଛି ନାହିଁ ଜଣେ ପୁଣ୍ୟବାନ

ସମସ୍ତେ ବିମୁତ ଭ୍ରଷ୍ଟାଗୁର

କଳହରେ ଲିପ୍ତ ସବୁଘର

ଆତ୍ମବୃଷ୍ଟ ତଳେ ଭଗବତ ଆଉ ନପଡ଼େ ମଧ୍ୟାହ୍ନ କାଳେ

ବିମ୍ବାକର ଧୂତ ଖଞ୍ଜିଣିର ମାତ କରୁନାହିଁ କାନ କାଲ ।

[୪୬]

ଶିଶୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ସୁଧାନୟ ଥିଲା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସବୁଗୁଣ

ଥିଲା ସେହି ପିଲି ରୂପ କଳ୍ପ ବଲ୍ଲୀ ସୁଧାଦେଇ କବି ପ୍ରାଣେ

ଇଚ୍ଛା ଫିପ୍ପା ଜ୍ଞାନ ଶକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧା

ସମ୍ବଳେ ବିଶ୍ୱ ଶୁଷ୍କମା ହୁଏ

ରୁଲିଯାଏ କ୍ଷଣେ ତା ରୁଲି ତଲଣ ନ ପାରେ କେ ଠାବ କରି
ନିମେଷେ ଉନ୍ମେଷେ ଶକ୍ତି ଖେଳୁ ଅଛି ନିଶ୍ଚିତକ ରୂପ ଧରି ।
ଏକ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଆଖିଆଗେ ଆସି ପୁଣି ଯାଉଛନ୍ତି ଫେରି
ବିଷ୍ଣୁର ସାଗର ରଞ୍ଜିତ ଲହରୀ ବେଲୁଭୂମେ ଯେଉଁପରି

।୪୭।

ଉତୁଙ୍ଗ ଲହରୀ ଯାଏ ଫେରି

ହାଏ ପୋତ ମଙ୍ଗେ ନାହିଁ ଫେରି

ବେଳା ଭୂମେ ଥାଇ ବଜାଏ କେ ଭେଷ ଖବନ ଶିହରୀ ଉଠେ
ଉଦ୍ଦାମ ଯୌବନ ଯାଇଅଛି ରୁଲି ଅନ୍ତରେ ବେଦନା ପୁଟେ ।
ଅନ୍ତର ନୟନ ଝଲ ଝଲ କରେ ଖଲ ଖଲ ଭାବ ରାଶି
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ଦୁଃଖମୟ ଫେଣ ଉଦ୍ଗାର କରନ୍ତି ବସି

।୪୮।

ତଥୁ ମଧ୍ୟେ ଆଏ ବେହେରାଶୀ /

ପ୍ରକାଶି ତାର ଲବଣ୍ୟ ଠାଣି

ଘଣ୍ଟା ନେବା ପରେ ଯାହାର ହୃଦୟେ ଜ୍ଞାନ ହେଲ ଉଦୟ
ନିଜ କର୍ମେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରଇ ମର୍ତ୍ତକର ଫଳେ ଦୟ ।
ତାହାର ଅଭାବ ଅନୁଭବୁ ଅଛି କାନ୍ଦୁଛି ପଲ୍ଲୀ ଅବନ
ଅନ୍ତର ତାହାର ଧ୍ବନିତ ହେଉଛି ଯଥା ଅନାହତ ଧ୍ବନ

।୪୯।

ଅଞ୍ଜଳ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚ

ଖେଳାଇ ଯାଉଛି ବିସ୍ମୟ ବାଣ

ସୀତା ସାବିତ୍ରୀର ପରି କେତେ ସୁଖ ରଖିଥିଲ ତାର କୋଳେ
ସୁକୃତି ଭବନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ଥିଲ ସୁଷମାର ଶତଦଳେ ।
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୁଃଖ ହୋଇ ଯାଉଅଛି କ୍ଷଣେ ଭାବ ସେ ଅଞ୍ଜଳ କଥା
ସେହି ମଧୁମୟ କାଳ ଶେଷବର ମନେ ଦିଏ ମହା ବ୍ୟଥା

।୫୦।

ଯେ ବ୍ୟଥା ପାଇଁ ନାହିଁ ଔଷଧ

ନାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦ ନାହିଁ ପଦ

କେବଳ ଅନ୍ତର ବିଦ୍ରୁଧ ପରାଏ ବ୍ୟଥା ଉଠେ ଅନୁକ୍ଷଣେ
ସମୟର ସ୍ରୋତେ ସବୁ ଭାସିଯିବ ସ୍ମୃତି-ଶୂନ୍ୟ ସୁଖ ମଣ୍ଡେ ।

।୫୧।

— ସମାପ୍ତ —

ବେହେରାଣୀ ଶୁଦ୍ଧି ପଦ୍ୟ

୧ମ ସ୍ତବ୍ଧ

ପୃଷ୍ଠା	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ
୧	୫	କେଠରା	କୋଠରା	୫	ଦାଣ୍ଡି ଶାଳେ	ଦାଣ୍ଡି ଶାଳେ
	୫	ସଇଯାକ	ସାଇଯାକ	୭	ଭାସ୍ୟା	ଭାସ୍ୟା
୨	୧୦	ସିବଳ	ସିବଳ	୧୫	ବାଇତୁକ	ବାଇତୁକ
୩	୧୯	ବିଶ୍ୱତକ	ବିଶ୍ୱତକା	୨୧	ମାତେ ନଶଦ	ମତାଏ ନ'ଦ
୪	୨୫	ସୁତ ରେ	ସୁତାରେ			
୫	୩୨	ବିଶ୍ୱଙ୍ଗଳ	ବିଶ୍ୱଙ୍ଗଳୀ	୩୫	ମହାଦମ୍ଭର	ମହାଦମ୍ଭୀର
	୩୮	ବର୍ତ୍ତଳ	ବର୍ତ୍ତୁଳ			
୭	୪୭	କାଶତଣ୍ଡି	କାଶତଣ୍ଡୀ			
୭	୪୭	ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗଇ	ପାତିଲ ଧାନେ - ଶାଳି ଧାନେ			
	୪୮	କୌଷ୍ଠ	କୌଷ୍ଠ	୪୮	ବର	ବର
	୪୮	ଉଭାସି	ଉଭାସି	୫୦	ନନା	ନାନା
୮	୫୩	କର୍ଦ୍ଦମାନ୍ତେ	କର୍ଦ୍ଦମାନ୍ତେ	୫୪	ଭାଦ୍ରବ୍ୟମ୍ଭଳେ	ଭାଦ୍ରବାନ୍ତଳେ
	୬୦	ସୁବୁ	ସବୁ			
୧୦	୭୫	ରଗ	ଉଗ	୭୫	ଉକୁରେ	ଉକୁରେ
୧୨	୮୯	ନଇନି	ନାଇନି			
୧୩	୯୩	ଧାଅନ୍ତା	ଧାଆନ୍ତା	୯୪	ଛୁଅକୁ	ଛୁଆକୁ
	୯୭	ଅନଭବ	ଅନୁଭବ	୯୯	ଭାସ୍ୟା	ଭାରିଯା
୧୪	୧୦୩	ମାଳଭର୍ମୀ	ମାଳଭର୍ମି	୧୦୩	ବିଳସର	ବିଳାସର
	୧୦୪	ଗୁଞ୍ଜଳର	ଗୁଞ୍ଜନର ।			

ପୃଷ୍ଠା ୩୦ ପଦ ଅଶୁଦ୍ଧ-ଶୁଦ୍ଧ	ପଦ ଅଶୁଦ୍ଧ-ଶୁଦ୍ଧ
ପୃଷ୍ଠା ୧୫- ୧୦୭ ଭୁଲଅଙ୍କ-ଭୁଲଅଙ୍କ	୧୦୮ ଯେଷିତ-ଯୋଷିତ
୧୦୮ ସର୍ପକ-ସାର୍ପକ	୧୧୧ ଯା ଥିଲା-ଯାଇଥିଲା
୧୧୧ ଶୁଙ୍ଖେ ଶୁଙ୍ଖେ	୧୧୧ ଭୁଙ୍ଗ-ଭୁଙ୍ଗ
୧୧୧ ଲଜ୍ଜାନତି ମୁଖୀ-ଲଜ୍ଜାନତି ମୁଖୀ	୧୧୨ ଝେଳନ୍ତି-ଝେଳନ୍ତି
୧୧୨ ସଜ୍ୟ-ସଜା	୧୧୪ ଚାଟୁ-ଚାଟୁ
ପୃଷ୍ଠା ୧୬- ୧୧୬ ଭୁଲପ୍ରତି-ଭୁଲପ୍ରତି	୧୧୬ ପରିପୁରକ-ପରିପୁରକ
୧୨୦ କୋଠର-କୋଠର	୧୨୨ ହୁଅଇ-ହୁଅଇ
ପୃଷ୍ଠା ୧୭- ୧୩୦ ଗଞ୍ଜୁଆ-ଗଞ୍ଜୁଆ	
ପୃଷ୍ଠା ୧୮- ୧୩୪ ଅବଦେଳା-ଅବଦେଳା	୧୩୬ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଶ-ଦୁର୍ଦ୍ଦିଶ
୧୩୯ ବୋହୁ-ବୋହୁ	୧୩୯ ଭଣ୍ଡ ଭଣ୍ଡା
୧୩୯ ଗୁଣଣୀ-ଗୁଣଣୀ	
ପୃଷ୍ଠା ୧୯- ୧୪୨ ଉଦର-ଉଦର	୧୪୫ ଗଭ-ଗଭ
୧୪୬ ମାତ - ମାତା	
ପୃଷ୍ଠା ୨୦- ୧୫୨ ନର କର-ନରକର	
ପୃଷ୍ଠା ୨୧- ୧୫୫ ନଲଜକ-ନଲଜକ	୧୫୫ ଦେବଭା-ଦେବ
୧୫୬ ଅବ୍ୟାପକ-ଅବ୍ୟାପକ	୧୫୮ ବାଞ୍ଛା-ବାଞ୍ଛା
୧୫୯ ହେଇଅଛି-ହୋଇଅଛି	୧୫୯ ଶୁଦ୍ଧ-ଶୁଦ୍ଧ
୧୫୯ କାହାର-କାହାର ପୁଅ	୧୬୦ ଥିବା-ଥିବା
୧୬୦ ତାହାକୁ-ତାହାକୁ	୧୬୦ ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ୍ୟ-ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ୍ୟ
୧୬୦ ମଥାଟା-ମଥାଟା	୧୬୨ ରଣରଙ୍ଗୀନୀ-ରଣରଙ୍ଗୀନୀ
ପୃଷ୍ଠା ୨୨- ୧୬୩ ଗୁଣୁ-ପିଣୁ	୧୬୬ ବଳ-ବଳ
ପୃଷ୍ଠା ୨୩- ୧୭୧ ଫଳ-ଫଳ	

ପୃଷ୍ଠା ୨୪- ୧୭୯ ନାର-ନାରୀ	୧୮୦ ଦେହଲ-ଦୋହଲ
୧୮୩ ସହଳ-ସହଳ	୧୮୫ ମାଡେ-ମାଡେ
ପୃଷ୍ଠା ୨୫- ୧୮୭ ଧୋବାଏ-ଧୋକାଏ	୧୯୨ ପ୍ରଦାୟି-ପ୍ରଦାୟିନୀ
୧୯୩ ସ୍ବର-ସ୍ବନ	୧୯୩ ବର୍ଣ୍ଣ-ବର୍ଣ୍ଣୀ
୧୯୩ ବାଞ୍ଛେ-ପାଞ୍ଛେ	
ପୃଷ୍ଠା ୨୬- ୧୯୪ ହାତୁଡ଼ି-ହାତୁଡ଼ି	୧୯୬ ଡେର-ଡେର
୧୯୮ ସସେନ-ସୂସେନ	
ପୃଷ୍ଠା ୨୭- ୨୦୨ ଆଣନ୍ତୁ-ଆସନ୍ତୁ	
ପୃଷ୍ଠା ୨୮- ୨୦୯ ଗୋମାର-ଗୋ ମାଙ୍କୁ	୨୦୯ ନାହିଁ-ଦହି
୨୧୨ ଅମନସ୍କାମ-ଅମନସ୍କାମା	୨୧୩ କାନ୍ଦୁଛ-କାନ୍ଦୁଛ
୨୧୩ ଭାସି-ଭାସି	
ପୃଷ୍ଠା ୨୯- ୨୧୫ ପରିଚାରିଲେ-ପରିଚାରିଲେ	
ପୃଷ୍ଠା ୩୧- ୨୩୩ ଆଇ-ଆଇ	
ପୃଷ୍ଠା ୩୨- ୨୩୬ ତାପ-ତପ	୨୩୯ ଆଇ-ଆଇ
ପୃଷ୍ଠା ୩୪- ୨୫୦ କହୁଛି-କହୁଛି	୨୫୧ ପ୍ରବେଶ-ପ୍ରବେଶେ
୨୫୩ ଛୁଡ଼ି-ଛୁଡ଼ି	୨୫୬ ବୁଡ଼ା-ବୁଡ଼ା
ପୃଷ୍ଠା ୩୬- ୨୬୭ ବାଜିବ-ବାଜିବ	୨୬୦ ପ୍ରତିପାଳନ-କାଳଯାପ
ପୃଷ୍ଠା ୩୯- ୨୮୭ କଦମ୍ବର-କଦମ୍ବର	୨୮୮ ବେଶୀ-ବେଶି
ପୃଷ୍ଠା ୪୦- ୨୯୨ ଆଇ-ଆଇ	
ପୃଷ୍ଠା ୪୧- ୨୯୭ ସୁଖ-ସୁଖ	୩୦୦ ହେଇ-ହୋଇ
ପୃଷ୍ଠା ୪୨- ୩୦୧ ତାଙ୍କ-ତାଙ୍କୁ	୩୦୩ ଦେଖିଲେ-ଦେଖିଥିଲେ

୨ୟ ସ୍ତର

ପୃଷ୍ଠା ନଂ.	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	-	ଶୁଦ୍ଧ	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	-	ଶୁଦ୍ଧ
୪୫	୭	ଗୋସଭଜ	-	ଗୋସଭଜ	୪୬	ତରେ	-	ତାରେ
	୧୩	ରୁରି	-	ରୁରୁ	୧୪	ଡମ୍ବ	-	ଡମ୍ବ
୪୮	୨୦	ମୂର୍ତ୍ତୀ	-	ମୂର୍ତ୍ତି	୨୧	ଅଗ୍ନୀସମେ-ଅଗ୍ନୀସୋମେ		
	୨୨	ଅନାଦୃତ	-	ଅନାଦୃତ	୨୩	ତରୁ	-	ତରୁ
	୨୩	ପଡାରୁ	-	ପଡାରୁ	୨୩	ତରିଲେ	-	ତରିଲେ
୪୯	୨୯	ଆଳହାଦି	-	ଆଳହାଦ				
୫୦	୩୯	ଆଣେ	-	ଆସେ	୩୯	ବାଞ୍ଛୁଲ	-	ବାଞ୍ଛୁଲ
୫୧	୪୧	ବିଶ୍ୱନାଥସ୍ଥଳେ-ବିଶ୍ୱନାଥସ୍ଥଳେ	-	ବିଶ୍ୱନାଥସ୍ଥଳେ	୪୩	ସଞ୍ଚିଥାଏ	-	ସଞ୍ଚିଥାଏ
	୪୬	ସୁତା	-	ସୁତା	୪୬	ପୁଷ୍ପ	-	ପୁଷ୍ପ
୫୨	୪୭	କୁରୁଣି	-	କୁରୁଣି	୪୯	ହରିକଳ-ହରିକଳା		
	୫୦	ସହର	-	ସହର	୫୧	ଦିବାଙ୍ଗନା-ଦିବାଙ୍ଗନା		
୫୩	୫୪	ମାର	-	ମାରନ୍ତି	୫୫	ନାନାଛଳେ-ନାନାଛଳେ		
	୫୬	ଦିଅ	-	ଦିଅନ୍ତି	୫୭	ନିରକ୍ଷର	-	ନିରକ୍ଷର
	୬୦	ରକ୍ଷ	-	ରୁକ୍ଷ				
୫୪	୬୧	କଳେ	-	କଳେ	୬୨	ଧୂନ	-	ଧୂନ
	୬୭	ଅନଗତ	-	ଅନାସକ୍ତ				
୫୫	୬୯	ରତ	-	ରତା	୭୩	ଗବୟା	-	ଗବୟୀ
୫୬	୭୭	ଟିକ୍ତୀ	-	ଟିକ୍ତୀ	୭୮	ଚକବାଳେ-ଚକବାଳେ		
	୭୯	ତେଜାମୟ-ତେଜୋମୟ			୮୦	ପରିଣତ	-	ପରିଣତ
୫୭	୮୨	ଅଭିମୁଖି	-	ଅଭିମୁଖୀ	୮୮	ପଧାନ	-	ପଧାନ ଅଗତା
୫୮		ସନ୍ଧ୍ୟାସି	-	ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ	୯୫	ତସ୍ତ	-	ତସ୍ତ
		ଦିଅ	-	ଦିଆ				
୫୯	୯୬	ତାଳ	-	ତାଳ		ଲତା	-	ଲୁତା
	୯୯	ହୋଇଗଲା-ହୋଇଥିଲା			୧୦୨	ଦିବାକାରେ-ଦିବାକାରେ		
୬୦	୧୦୮	ନଦୁଷ	-	ନଦୁଷ	୧୦୯	ପଟ	-	ପଟୁ
୬୧	୧୧୧	ଗୁଣି	-	ଗୁଣୀ	୧୧୨	ଲଭିବ	-	ଲଭିଲ
	୧୧୩	କୁମର	-	ତାଙ୍କର				
୬୩	୧୨୭	ସୁଜ	-	ସୁଜ				

ପୃଷ୍ଠା ନଂ	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ-ଶୁଦ୍ଧ	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ-ଶୁଦ୍ଧ
୭୪	୧୩୨ ଜପଜପେ-ଦପଦପେ	୧୩୪ ମାଡ଼ - ମାଡ଼		
	୧୩୭ ବିତେ - ବିତ୍ତେ			
୭୫	୧୩୮ ଉଜ୍ଜଳା-ଉର୍ଜ୍ଜଳା	୧୩୯ ପୁରୁସେ-ସ୍ବ ସୁସେ		
	୧୪୧ କର୍ଷିତ-କର୍ଷିତ			
୭୬	୧୪୫ ଅନାଦୃତ-ଅନାଦୃତ	୧୪୭ କୁଜୁଅଛି-କୁଜୁଅଛି		
	୧୪୮ ସନ୍ୟସି-ସନ୍ୟସି	୧୪୯ ସନ୍ୟସି-ସନ୍ୟସି		
	୧୫୦ ସନ୍ୟସିକୁ-ସନ୍ୟସିକୁ			
୭୭	୧୫୪ ରତ୍ନ-ଯତ୍ନ	୧୫୫ ଲଞ୍ଜନା-ଲଞ୍ଜନା		
୭୮	୧୫୯ ମୃଣାଳ-ମୃଦାଳ	୧୬୪ ବଳବଦ୍ଧ-ବଳବଦ୍ଧ		
	୧୬୫ ତପ୍ତ-ତପ୍ତ			

ଶବ୍ଦ ସ୍ମରଣ

୭୯	୨ କର୍ତ୍ତା-ଗିର୍ତ୍ତା	୨ କର୍ତ୍ତାକାରକ-ଗିର୍ତ୍ତାକାରକ
	୨ ରେଳା-ରେଘା	୩ କର୍ତ୍ତା-ଗିର୍ତ୍ତା
୮୦	୫ ଘନ ଘୃଷ୍ଟି-ଘୃଷ୍ଟି	୮ କେଉଁଠି-କେଉଁଠି
୮୧	୧୬ ଖୁଡ଼ିଆ-ଖୁଡ଼ିଆ	
୮୩	୧୭ ଲଭିଲା-ଲଭିଲା	୧୯ ଶୁଣିଲା-ଶୁଣିଲା
୮୪	୨୧ ଶେକେ-ଡୋକେ	୨୧ ନେଇ-ଦେଇ
	୨୧ ଶୋଇ-କହେ	୨୨ ଡକୁପିଶା-ଡକୁପିଶା
୮୫	୨୬ ଜଳିଆରେ ନେଇ-ଜଳିଆରେ ଦେଇ	୨୬ ନେଇ-ଦେଇ
	୨୮ କରନ୍ତି-କହନ୍ତି	୨୮ ଅଗଲ-ଅସଲ
୮୬	୨୯ ସର୍କାର-ସର୍କାର	୨୯ କର-କାର
	୨୯ କଖ-କାଖ	୩୦ ମତାଏ ଆଖି-ମତାଏ ଆଖି
୮୭	୩୦/୪ ଶୁଆଇ-ଖୁଆଇ	୩୦/୫ ଭୁମ୍ଭାର-ଭୁମ୍ଭାରେ
	୩୦/୬ ଡଢ଼ଙ୍ଗ-ଡଢ଼ଙ୍ଗ	୩୦/୭ ଲମ୍ବିଗଲେ-ଲମ୍ବିଗଲେ
୮୮	୩୨ କରେ-କହେ	୮୮ ନେଲେ-ଦେଲେ
୮୯	୪୪ ପ୍ରପନାଣ୍ଡି-ପ୍ରପନାଣ୍ଡି	୮୯ ୪୫ ପଙ୍ଗୁଲ-ପଙ୍ଗୁଲ
୯୦	୪୮ ଗର୍ଭରେ-ଗର୍ଭରେ	୯୦ ୫୨ କୁଟା-କୁଟା
୯୧	୫୩ ଘାବ-ଘାବ	୯୧ ୫୪ ବାଜିଆ ପିନା-ବାଜି ଆସିନା
୯୨	୫୮ ରସିଦ-ରସଦ	୯୨ ୬୩ ବରକ-ବରକ

ଧୃଷ୍ଣା	ପଦ	ଅଶୁଭ	ଶୁଭ	ପଦ	ଅଶୁଭ	ଶୁଭ
୮୯	୭୩	ଖମ୍ବାଦୁଷ	ଖମ୍ବାଦୁଷ	୭୩	ଲଜ୍ୟା	ଲଜ୍ଜା
	୭୩	ଗୁଣୀ	ଗୁଣୀ			
୯୨	୮୪	ଗୁରୁ	ଗୁରୁ	୮୨	ରମ୍ଭୋଇ	ରମ୍ଭୋରୁ
	୮୭	ଫରଫର	ଫରଫର	୮୭	ଆଶିଲ	ଆଶିବା
୯୩	୯୦	ମାଣିକ	ମାଣିକା			
୯୫	୯୦	ପିଇଥିଲ	ପିଇଥିଲେ	୯୯	ସାଜା	ସାଜା
୯୬	୧୦୫	ବରଗ୍ରଣୀ	ବରଗ୍ରଣୀ	୧୦୭	ନେପଥୁ	ବେପଥୁ
୯୮	୧୦୮	ରୁରୁରୁପେ	ରୁରୁରୁପେ	୧୧୦	ଉଦ୍‌ପନା	ଉଦ୍‌ପନା
	୧୧୦	ଭବେ	ଭବେ	୧୧୧	ବେନ	ବେନ
	୧୧୧	ପଦ	ପଦ	୧୧୧ ବୃନ୍ଦା	ଦୃନ୍ଦିତ	ବୃନ୍ଦା ବୃନ୍ଦ
୯୯	୧୧୪	ଛାନେ	ଛାନ	୧୧୪	ରସତା	ରସାଣ
୧୦୧	୧୨୦	ଅନୁଗତ	ଅନୁଗତ	୧୨୩	ଗିର୍ଦ୍ଦା	ଗିର୍ଦ୍ଦା
୧୦୨	୧୨୪	ଦେଇ	ଦେଉଁ	୧୨୬	ଭୁକ୍ଷେପ	ଭୁକ୍ଷେପ
	୧୨୫	ପରିସ୍ରା	ପରିସ୍ରା			

୧୦୩	୧୩୧	କୁରେ	କୁର			
୧୦୪	୧୩୩	ଦେଖ	ଦେଖା	୧୩୪	ଶୁକେଶୀ	ସୁକେଶୀ
	୧୩୪	କଳିକା	କଳିବା			
୧୦୫	୧୩୬	ଦେଖ	ଦେଖା			
୧୦୬	୧୪୧	ସୁଗ୍ରୀ	ସୁଗ୍ରୀ	୧୪୩	ବନ୍ଦ୍ୟା	ବନ୍ଦ୍ୟା
୧୦୭	୧୪୪	ଛୁଲିଗଲ	ଛୁଡ଼ିଗଲ	୧୪୫	ନାଡ଼	ନାହିଁ
	୧୪୬	ସମ୍ପୃକ୍ତ	ସମ୍ପୃକ୍ତ			
୧୦୮	୧୪୮	ବଳଗା	ବଳଗା			

୪ର୍ଥ ସର୍ଗ

୧୦୯	୧	କଟାଇ	କଟାଡ଼	୨	କଟାଇ	କଟାଡ଼
	୨	ଆକର୍ଷିତେ	ଆକର୍ଷିତେ			
୧୧୦	୯	ଆଗ୍ର	ଆମ୍ବା	୧୧	ମନାବନ୍ଧୁ	ପ୍ରକାଶନ୍ଧୁ
	୧୩	ପ୍ରବଳୁତି	ପ୍ରବଳୁତି	୧୩	ଚକ୍ର	ଚନ୍ଦ୍ର
୧୧୨	୨୪	ଜଗତର ଆତ୍ମ	ଜଗତର ଆତ୍ମା	୨୬	ଚକ୍ରେ	ଚନ୍ଦ୍ରେ
୧୧୩	୩୫	ବିଭାରେ	ବିଭାରେ			
୧୧୬	୫୨	ପଦ	ପାଦ			
୧୧୭	୬୨	ଉରସେ	ଉରସେ			

ପୃଷ୍ଠା	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ	ପଦ	ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ
୧୧୮	୬୮	ଆଶ୍ଚର	ଆଶ୍ଚାର			
୫ମ ସ୍ତମ୍ଭ						
୧୧୯	୨	ଭୁବନେଶ୍ୱର	ଭୁବନେଶ୍ୱରେ	୪	ଧୂନ	ଧୂନ
	୬	ବେନା	ବେନ	୭	ପ୍ରତିମାରେ	ପ୍ରତିମାସେ
୧୨୦	୧୦	କଲେ	କଲେ	୧୪	ତେତେ	ତେଣେ
୧୨୩	୩୦	କାଲେ	କାଲେ			
୧୨୪	୩୬	ପଦ୍ମତୋଳା	ପଦ୍ମତୋଳା	୪୧	ନାସି	ନାହିଁ
୧୨୫	୪୪	ଶ୍ରେଷ୍ଠା	ଶ୍ରେଷ୍ଠ	୪୭	ଅନଳା	ଅନଳା
	୪୭	ଶଣି	ମଣି			
୧୨୬	୫୦	ଜାତା	ରଥେ			
୬ଷ୍ଠ ସ୍ତମ୍ଭ						
୧୨୭	୨	ଶଶାଙ୍କ	ସମ୍ରାଟ	୩	ଇଉ	ଇଉ
	୨	କଳଭ	କଳଇ	୫	ଦଶନ	ଦଶନ
	୫	ମନାସୀଜ	ମନସୀଜ			
୧୨୮	୧୦	ବରୁଣ	ବରୁଣ	୧୨	ରଣ	ରଣ
	୧୨	ଜଳ	ଦଳ	୧୩	କୈଜନ୍ତା	କୈଦନ୍ତା
	୧୩	ଗିରି	ଦରି			
୧୨୯	୧୫	ରୁର	ରୁରୁ	୧୮	ଶୁଆଇ	ଶୁଆଇ
	୧୯	ଛୋର	ତୋର	୨୦	ଯେତେ	ଯେତେ
	୨୧	ଧରଧରେ	ଧରଧରେ			
୧୩୦	୨୨	ସୂତି	ସୂତି	୨୩	ବତ୍ସଗୁଲରେ	ବର୍ତ୍ତୁଗୁଲ୍ରେ
୧୩୧	୩୦	ଆଶାର	ଆସାର	୩୪	ଶିଦ୍ଧ	ଶିଦ୍ଧ
	୩୪	ବନ୍ଧ୍ୟା	ବନ୍ଧ୍ୟା			
୧୩୨	୩୯	ଗଭରଚୟଳ	ମଥୁର ଗୟଳ	୪୨	ମସ୍ତର	ମସ୍ତର
୧୩୩	୪୫	ରରି	ରହେ	୪୯	ଅକ୍ରମିତେ	ଅକ୍ରମିତ
୧୩୪	୫୨	ଦଶଇ	ଦିଅଇ	୫୬	ଜଳେ	ଦଳେ
୧୩୫	୫୭	ପ୍ରବଇ	ପ୍ରବଇ			
୧୩୬	୬୧	ଜଳ	ଦଳ	୬୩	ରଇଡ଼ି	ଉଇଡ଼ି
	୬୫	କଲେ	ଦଳେ			
୧୩୮	୮୧	ବିନାସ	ବିନାଶ			
୧୪୦	୯୮	ଦେଲ	ଦେଲେ	୯୮	କହିଛନ୍ତି	କହିଲୁଏ
୧୪୧	୧୦୦	ବାର	ବାର	୧୦୩	ଦିଅନ୍ତି	ଦିଅନ୍ତି

୧୪୩	୧୧୭	ଅଲେଖେଏ	ଅଲେଖେଏ		
୧୪୪	୧୧୦	ରଜନ	ରଜନ	୧୨୨	ଜାଆ ଦାଆ
୧୪୫	୧୧୭	ଭବ	ଭବ		
୧୪୬	୧୪୩	ଅଗୋଚର	ଅତ୍ୟାଚାର		

୨ମ ସର୍ଗ

୧୫୦	୧	ଯଜ୍ଞଶାଳା	ରଚନାହିଁ	ଯଜ୍ଞଶାଳା	ରଚନାହିଁ
	୪	ଆଦି	ଆଜି	୪	ବସୁତ ବସୁତ
	୪	କରୁପୁ	କରୁଣ	୪	ଛଳେ ଛଳେ
୧୫୧	୭	ଦେବୀ	ତତ୍ତ୍ୱବା	୮	ଶତଭିଷା ଶତଭିଷା
	୯	କାଚେଶ୍ୱରୀ	କା ଚେଶ୍ୱରୀ	୯	ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମର
	୯	ଶ୍ୟାମୁର	ଶ୍ୟାମୁର		
୧୫୨	୧୦	କଳେ	ନିଧିଲେ	୧୨	କୁଳ କୁଳ
	୧୪	କୁଳ	କୁଳ		
୧୫୩	୧୫	କୁଳ	କୁଳ		
୧୫୪	୨୦	ଉଦଗେ	ଉଦଗ	୨୧	ମୁଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡି
	୨୪	ପ୍ରାପେ	କିଣି		
୧୫୫	୨୪	ଝର୍ଣ୍ଣ	ଯାଇ	୨୭	ପ୍ରପନା ଶ୍ରୀ ପ୍ରପନା
୧୫୬	୨୯	ପଟାଉଡ଼ି	ପଟାଉଡ଼ି	୨୯	ବଳ ବଳ
	୩୦	ଲେଖା	ଲେଖ	୩୧	ପୁଷ୍ଟିକ ପୁଷ୍ଟିକ
	୩୧	ବରକ	ବରକ		
୧୫୭	୩୪	ପୁରେ	ପୁର	୩୫	ଶତ୍ରୁ ଶତ୍ରୁ
	୩୮	ଯୋଡ଼ା	ଯୋଡ଼ା		
୧୫୮	୪୨	ଶିଶା	ଶିଶା	୪୨	ପିନ୍ଧ ପିନ୍ଧ
୧୫୯	୪୫	ଉଦ୍‌ପନା	ଉଦ୍‌ପନା	୪୭	ପ୍ରଣୟବାନ ପ୍ରଣୟବାନ
	୪୭	ବିମୁକ୍ତ	ବିମୁକ୍ତ	୪୭	କାଳେ କାଳେ
	୪୭	ଶ୍ରୀ	ସପ୍ତ		ମୟ ମୟ
୧୬୦	୪୭	ନିରାକର	ନିରାକର	୪୮	ରଞ୍ଜିତ ଉଦ୍‌ଧୃତ
	୪୯	ଜ୍ଞାନ	ଜ୍ଞାନର	୪୯	କରଇ କରଇ
	୪୯	ପଲେଦପୁ	ପଲେଦପୁ	୫୦	ବାଚ ବାଚ
	୫୧	ରଖିଥିଲ	ରଖିଥିଲ	୫୧	ସୁତ-ଶୂନ୍ୟ ସୁତ-ଶୂନ୍ୟ